

T.C.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

İMAM HATİP LİSESİ

VE

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

MESLEK DERSLERİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Ankara – 2010

**İMAM-HATİP LİSESİ MESLEK DERSLERİ
ÖĞRETİM PROGRAMI HAZIRLAMA KOMİSYONU**

Üyeler	Uzmanlık Alanı
Prof. Dr. Nevzat Y. AŞIKOĞLU	C.Ü. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Sönmez KUTLU	Ank. Ü. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Ali YILMAZ	Ank. Ü. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Mehmet Emin ÖZAFŞAR	Ank. Ü. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Dr. İlyas CANIKLI	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni
Dr. Mehmet YAŞAR	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni
Hadi GÜNDÜR	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni
Ahmet YEMENİCİ	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni
Kenan DEMİRTAŞ	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni
Mustafa PINAR	İHL Meslek Dersleri Öğretmeni
Toper AKBABA	Program Geliştirme Uzmanı

Program Geliştirme Çalışmalarına Katkı Sağlayanlar:

Kur'an-ı Kerim, Tefsir, Hadis ve Fıkıh Öğretim Programlarının geliştirilmesinde Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ahmet Nedim SERİNSU ve öğretmenlerden Dr. Mehmet SÜRMELE, Dr. Arif ALKAN, Dr. Bilal DELİSER, Ömer AKYÜREK, Ayhan BAŞTÜRK, Yusuf MAVİLİ, Temel Dinî Bilgiler Dersi Öğretim Programının hazırlanmasında ise Mustafa DEMİR katkı sağlamıştır.

İÇİNDEKİLER

1. TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI.....	7
2. İMAM–HATİP LİSESİ VE ANADOLU İMAM – HATİP LİSESİ MESLEK DERSLERİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	7
2.1 . Giriş.....	7
2.2. Mesleki Din Öğretiminin Vizyonu.....	11
2.3. Programlarının Temel Yaklaşımı.....	11
2.4. Meslek Dersleri Öğretim Programlarının Yapısı	12
2.5. Temel Beceriler	14
2.6. Değerler.....	21
2.7. Programlarda Kullanılan Semboller.....	22
2.8. Programın Genel Çizelgesi	23
2.9. İmam-Hatip Liseleri Öğretim Programı Atatürkçülükle İlgili Konular Tablosu	24
3. KUR’AN-I KERİM DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (9, 10, 11 ve 12. SINIFLAR)..	25
3.1. Giriş.....	26
3.2. Genel Amaçlar	27
3.3. Öğrenme Alanları	27
3.4 Kur’an-ı Kerim Dersi 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Öğrenme Alanları, Üniteler, Kazanım Sayıları ve Süreleri.....	28
3.5 Kur’an-ı Kerim Dersi 9, 10, 11, ve 12. Sınıflar Öğretim Programı Forma Sayıları	29
3.6 Kur’an-ı Kerim Dersi 9, 10, 11. ve 12. Sınıflar Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Üniteleri.....	30
3.7 Kur’an-ı Kerim Dersi 9, 10, 11. ve 12. Sınıflar Öğretim Programı Öğrenme Alanları, Kazanımlar, Etkinlik Örnekleri ve Açıklamalar Tablosu	31
3.8 Kur’an-ı Kerim Dersi 9, 10, 11. ve 12. Sınıflar Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Üniteleri	43
3.9 Kur’an-ı Kerim Dersi 9, 10, 11. ve 12. Sınıflar Öğretim Programı Örnek Etkinlik uygulamaları	45
4. TEMEL DİNÎ BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (9. SINIF).....	59
4.1 Giriş.....	60
4.2 Genel Amaçlar	60
4.3 Üniteler.....	60

4.4	Temel Dinî Bilgiler Dersi Öğretim Programı Üniteler, Kazanım Sayıları ve Süreleri	62
4.5	Temel Dinî Bilgiler Dersi Ders Kitabı Forma Sayısı.....	62
4.6	Temel Dinî Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlar, Etkinlikler ve Açıklamalar Tablosu.....	63
4.7	Temel Dinî Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ünite Açılımları.....	70
4.8	Temel Dinî Bilgiler Dersi Öğretim Programı Örnek Etkinlik Uygulamaları.....	71
5.	SİYER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (10. SINIF).....	113
a.	Giriş	114
b.	Genel Amaçlar.....	114
c.	Üniteler	114
d.	Siyer Dersi (Hz.Muhammed'in Hayatı) Öğretim Programı Üniteler, Kazanım Sayıları ve Süreleri	116
e.	Siyer Dersi (Hz.Muhammed'in Hayatı) Ders Kitabı Forma Sayısı	116
f.	Siyer Dersi (Hz.Muhammed'in Hayatı) Öğretim Programı Kazanımlar, Etkinlik Örnekleri ve Açıklamalar Tablosu	117
g.	Siyer Dersi (Hz.Muhammed'in Hayatı) Öğretim Programı Ünite Açılımları....	122
h.	Siyer Dersi (Hz.Muhammed'in Hayatı) Öğretim Programı Örnek Etkinlik Uygulamaları.....	123
6.	FIKİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (11. SINIF).....	133
6.1	Giriş.....	134
6.2	Genel Amaçlar	134
6.3	Üniteler.....	135
6.4	Fıkıh Dersi Öğretim Programı Üniteler, Kazanım Sayıları ve Süreleri.....	136
6.5	Fıkıh Dersi Ders Kitabı Forma Sayısı	136
6.6	Fıkıh Dersi Öğretim Programı Kazanımlar, Etkinlik Örnekleri ve Açıklamalar Tablosu	137
6.7	Fıkıh Dersi Öğretim Programı Ünite Açılımları	145
6.8	Fıkıh Dersi Öğretim Programı Örnek Etkinlik Uygulamaları	146
7.	HADİS DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (11. SINIF)	160
7.1.	Giriş.....	161
7.2.	Genel Amaçlar	161
7.3.	Üniteler.....	161
7.4.	Hadis Dersi Öğretim Programı Üniteler, Kazanım Sayıları ve Süreleri.....	163
7.5.	Hadis Dersi Ders Kitabı Forma Sayısı	163
7.6.	Hadis Dersi Öğretim Programı Kazanımlar, Etkinlik Örnekleri ve Açıklamalar Tablosu	164
7.7.	Hadis Dersi Öğretim Programı Ünite Açılımları	170
7.8.	Hadis Dersi Öğretim Programı Örnek Etkinlik Uygulamaları	171

8. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (12. SINIF)	187
8.1 Giriş.....	188
8.2 Genel Amaçlar	188
8.3 Üniteler.....	188
8.4 Tefsir Dersi Öğretim Programı Üniteler, Kazanım Sayıları ve Süreleri.....	190
8.5 Tefsir Dersi Ders Kitabı Forma Sayısı	190
8.6 Tefsir Dersi Öğretim Programı Kazanımlar, Etkinlik Örnekleri ve Açıklamalar Tablosu.....	191
8.7 Tefsir Dersi Öğretim Programı Ünite Açılımları.....	197
8.8 Tefsir Dersi Öğretim Programı Örnek Etkinlik Uygulamaları.....	198
9. KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (12. SINIF)	209
9.1 Giriş.....	210
9.2 Genel Amaçlar.....	210
9.1 Üniteler.....	210
9.2 Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Dersi Öğretim Programı Üniteler, Kazanım Sayıları ve Süreleri	212
9.3 Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Dersi Ders Kitabı Forma Sayısı.....	212
9.4 Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Dersi Öğretim Programı Kazanımlar, Etkinlik Örnekleri ve Açıklamalar Tablosu	213
9.5 Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Dersi Öğretim Programı Ünite Açılımları	221
9.6 Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Dersi Öğretim Programı Örnek Etkinlik Uygulamaları.....	222
10. İSLAM TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (12. SINIF).....	240
10.1. Giriş	241
10.2. Genel Amaçlar	241
10.3. Üniteler	242
10.4. İslam Tarihi Dersi Öğretim Programı Üniteler, Kazanım Sayıları ve Süreleri	243
10.5. İslam Tarihi Dersi Ders Kitabı Forma Sayısı.....	243
10.6. İslam Tarihi Dersi Öğretim Programı Kazanımlar, Etkinlik Örnekleri ve Açıklamalar Tablosu	244
10.7. İslam Tarihi Dersi Öğretim Programı Ünite Açılımları.....	252
10.8. İslam Tarihi Dersi Öğretim Programı Örnek Etkinlik Uygulamaları.....	253
11. KELAM DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (12. SINIF).....	272
11.1. Giriş	273
11.2. Genel Amaçlar	273
11.3. Üniteler	273
11.4. Kelam Dersi Öğretim Programı Üniteler, Kazanım Sayıları ve Süreleri	277

11.5. Kalam Dersi Ders Kitabı Forma Sayısı.....	277
11.6. Kalam Dersi Öğretim Programı Kazanımlar, Etkinlik Örnekleri ve Açıklamalar Tablosu	278
11.7. Kalam Dersi Öğretim Programı Ünite Açılımları	288
11.8. Kalam Dersi Öğretim Programı Örnek Etkinlik Uygulamaları	290
12. HİTABET VE MESLEKİ UYGULAMA DERSİ	
ÖĞRETİM PROGRAMI (12. SINIF)	317
12.1. Giriş	318
12.2. Genel Amaçlar	318
12.3. Üniteler	319
12.4. Hitabet ve Mesleki Uygulama Dersi Öğretim Programı Üniteler, Kazanım Sayıları ve Süreleri.....	321
12.5. Hitabet ve Mesleki Uygulama Dersi Ders Kitabı Forma Sayısı	321
12.6. Hitabet ve Mesleki Uygulama Dersi Öğretim Programı Kazanımlar, Etkinlik Örnekleri ve Açıklamalar Tablosu.....	322
12.7. Hitabet ve Mesleki Uygulama Dersi Öğretim Programı Ünite Açılımları.....	329
12.8. Hitabet ve Mesleki Uygulama Dersi Öğretim Programı Örnek Etkinlik Uygulamaları	330
13. ÖĞRETMEN BİLGİ NOTLARI (ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜREÇLERİ VE ÖĞRETMENİN ROLÜ)	337
13.1. Değer Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar	340
13.2. Beyin Fırtınası.....	346
13.3. Bir Öğretim Materyali Olarak Film.....	347
13.4. Tartışma Yöntemi	349
13.5. Küçük Grup Oluşturma	353
13.6. Örnek Olay İncelemesi	354
13.7. Fotoğraf ve Resimlerin Analiz Edilmesi (Fotoğraf/Resim Okuma).....	358
13.8. Gözlem Gezisi Yöntemi.....	359
13.9. Drama.....	360
13.10. Altı Şapkalı Düşünme Tekniği.....	362
13.11. Problem Çözme	363
13.12. Görüş Geliştirme.....	365
13.13.Kavram Haritaları ve Din Öğretiminde Kullanımı	365
13.14.İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretiminde	
Ayet ve Hadislerin Kullanımı	372
14. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	379
15. KAYNAKÇA	396-399

1. TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk millî eğitiminin genel amaçları:

Madde 2.

Türk millî eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranış ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

2. İMAM–HATİP LİSESİ VE ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ MESLEK DERSLERİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI

2.1. Giriş

İnsan aklını kullanarak kendini geliştirebilen ve çevresini etkileyip değiştirebilen bir varlıktır. İnsanın bir maddi yönü, bir de manevi yönü vardır. İnsan her iki yönüyle de sürekli değişim ve etkileşim içindedir.

Dinin tarihi, insanın var oluş tarihi ile başlar. Tarihin her döneminde dinî inançlar ve yaşantılar var olagelmıştır. Yaratılış itibariyle insan yüce bir varlığa inanmaya, güvenmeye ve dayanmaya ihtiyaç duyar. Kendisi ve evren üzerinde düşünen insan, evrendeki bu uyum ve düzeni yaratan bir yüce yaratıcı tasavvuruna ulaşır. Buradan hareketle denilebilir ki, toplumların konuştukları dilde, sanat, edebiyat ve hukuk sistemlerinde, kısaca oluşturdukları kültürde inandıkları dinlerin büyük etkisi vardır. Bu nedenle toplumu oluşturan bireyler arasında sosyal birliğin gerçekleştirilmesinde, ortak değerlerin oluşturulmasında ve kültür birliğinin sağlanmasında dinin etkisi ve önemi göz ardı edilemez.

Her toplum, yeni yetişen genç nesillere eğitim yoluyla dilini, inançlarını, geleneklerini, sanat ve edebiyatını öğretir. Ortak kültürünü onlara kazandırmaya çalışır. Çünkü bireyleri geleceğe hazırlamak kadar, onların içinde yaşadıkları topluma uyum sağlamaları da o toplumun esenlik ve huzuru için önemlidir.

Toplumlar bu amaçlarını eğitim yoluyla gerçekleştirirler. Genç bireylere kültürün kazandırılması amacıyla dinî değerlerin tanıtılmasını, din konusunda doğru bilgilendirmeyi ve farklı din yorumlarını birbirinden ayırmayı amaçlayan din öğretimi, genel eğitimin bir parçası ve yardımcıdır.

Günümüz eğitim araştırmalarının sonuçları ve eğitim anlayışındaki yeni gelişmeler, bireyi çok yönlü eğitmenin gereğini açıkça ortaya koymaktadır. Bireyin çevresini tanınması ve uyum sağlaması kadar, kendini tanınması, duygusal ve toplumsal gelişimini bütün olarak tamamlaması da başarılı bir hayat sürmesi için önemlidir. Eğitim, özellikle okul eğitimi, bireye bu imkânı hazırlamak durumundadır.

Okul, bireyi, bütün yönleriyle geliştirir ve hayata hazırlar. Onu hayatta karşılaştığı durumlarla ilgili bilgilendirir. Bunu yaparken iki türlü görev üstlenir. Okul, bir yandan bireye, yaşadığı toplumun kültürünü, bilgi birikimini, değer yargılarını öğretmeye çalışmak yani bireye *kültür kazandırmak*, bir yandan da bireyin *kişisel yeteneklerini keşfedip geliştirmesi için ona imkân hazırlamakla* görevlidir.

Bireyi hayata hazırlayan okul, onun din konusundaki sorularını ve ihtiyaçlarını da dikkate almak durumundadır. Din ile ilgili ihtiyaçları karşılamak ve bilgilendirmekle görevli İHL meslek derslerinin diğer branşlar gibi okulda yer alması, okulun görevini yerine getirmesi açısından önemlidir. Çünkü Atatürk'ün de ifade ettiği gibi *bireyin dinini öğrenmek için muhtaç olduğu yer okuldur*. Din ile ilgili sorular ve bilgilenme ihtiyacını karşılamanın yolu, okulda doğru bilgi ve uygun yöntemlerle yapılacak din eğitimidir. Okulun anılan görevleri yerine getirebilmesinin bir yolu da genç nesle ve topluma doğru dinî bilgiyi sunacak bireyler yetiştirmektir.

Okulun din ile ilgili bilgilendirme ve toplumu din konusunda aydınlatacak bireyleri yetiştirme görevi *bireysel, toplumsal, kültürel, evrensel ve hukuki* açılardan değerlendirilebilir.

Bireysel açıdan bakıldığında, psikolojik ve antropolojik araştırmaların sonuçları, insanın kendini tanımaya başlamasından itibaren, zihninde, “ben kimim?”, “nereden geldim?”, “nereye gideceğim?”, “ölüm bir yok oluş mudur?” gibi soruların bulunduğunu göstermektedir. Bu sorular, farklı branşlarca çeşitli şekilde cevaplanmaktadır. Ancak bu konuda dinin cevapları ve yorumu da farklı bir bakış açısı ile uygun bir biçimde okulda verilmek durumundadır. Okulda verilen din eğitimi insanın bu sorularını din açısından cevaplandırır. Bunun yanında, dinî kavramların doğru bir şekilde anlaşılması, yeterli bir din eğitimi ile mümkündür: Mesela kader, yaratılış, hesap, ahiret, şefaet vb. kavramların İslam dininin açıkladığı biçimde anlaşılması için düzenli ve yeterli bir din

eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Aksi halde yeni yetişen gençlik bu konularda yeterli bilgiye sahip olamayacak, bu kavramlarla ilgili yanlış ve yetersiz bilgiler edinecek, dolayısıyla bir kavram kargaşası doğacaktır. Böyle bir durum ise aynı dinî kavramla ilgili olarak çok farklı ve birbirinden uzak görüşlerin ortaya çıkmasına ve kargaşaya sebep olur. Bu alanın boş bırakılması hâlinde hurafe bilgiler bu boşluğu bir şekilde dolduracaktır.

Toplumsal ve kültürel açıdan bakıldığında bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürünü tanıma ihtiyacı olduğu görülür. Bu nedenle okul, bireye kültür kazandırma görevini yaparken bazı dinî bilgileri de kazandırması kaçınılmazdır. Çünkü kültürü oluşturan unsurlardan birisi de dindir. Ayrıca kültürün diğer unsurları üzerinde dinin etkisi vardır. Mesela edebiyatımızda, musikimizde ve mimarimizdeki bazı motifler dinî içeriklidir. Toplumdaki yaşayış ve davranış biçimlerinde, atasözleri ve deyimlerimizde dinî unsurlar vardır. Bunları anlayabilmek, kültürü tanımak ve topluma yabancılaşmamak için okul, bireyi din konusunda bilgilendirmek ve toplumu bu konularda aydınlatacak kişileri yetiştirmek durumundadır.

Din konusunda tarih içinde farklı anlayışlar ortaya çıkmış, dinî emirlerin değişik yorumlanmasıyla çeşitli mezhepler doğmuştur. Bu farklı anlayışların ve mezheplerin doğuşundaki temel felsefeyi anlayabilmek için de din eğitimine ihtiyaç vardır. Yeterli düzeyde din eğitimi alınmadığı takdirde din konusunda yanlış inançlara, asılsız hurafelere saplanma ve toplumsal rahatsızlığın doğması kaçınılmazdır. Farklı mezheplere mensup insanlar, mezhep hareketlerinin aslında dinin farklı şekilde yorumlanmasıyla doğduğunu bilirlerse birbirlerine daha hoşgörü ile bakacaklardır. Bu bilgiyi de ancak din eğitimi kazandırır.

Toplumumuza ve kültürümüze yabancılaşmamak için yeni yetişen genç nesle din eğitimi verilmek durumundadır. Gençliğimiz bugün, radyo, TV, basın yayınlar, gazeteler, dergiler gibi çok değişik tesir altındadır. Toplum, medya dediğimiz araçlar yoluyla farklı ve yabancı kültürlerin etkisine maruz kalmaktadır. Bu basın yayın araçlarında kendi kültürümüzle sahip çıkabilmek ve yabancı kültürlerin olumsuz tesirlerinden korunabilmek için kültürümüzün temel taşlarından birisi olan dinin öğretilmesi gereği vardır

Evrensel açıdan okul, bireyi içinde yaşadığı toplum yanında insanlık âleminin bir üyesi olarak da geleceğe hazırlamakla görevlidir. Bu nedenle dünyadaki değişik inanç şekilleri ve dinî yaşayışlarla ilgili de onu bilgilendirmek durumundadır. Bireyin ve toplumun din ile ilgili bilgilenme ihtiyacı okulda karşılanmazsa batıl inanç ve hurafeler yaygınlaşır; din istismarı çoğalır. Bu da toplumsal tedirginlik ve kargaşaya sebep olabilir.

Mesleki Din eğitimi sayesinde küreselleşen dünyada diğer dinî inançları tanıma imkânı doğar. Bu nedenle günümüzde ortaya çıkan ihtiyaçlar ve dünyadaki dinî anlayış ve gelişmeler doğrultusunda mesleki din öğretiminin içeriği, yöntemi, öğretim programları üzerinde sürekli düşünülerek geliştirilmesi zorunlu görünmektedir.

Genel din öğretimi kadar mesleki din öğretimini de planlarken “*Yetiştirmek istenilen insan tipi nasıl olmalıdır?*” sorusuna cevap bulmak gerekmekte, insanın din ve kutsal değerlerle ilgili sorularının doğru cevaplandırılacak bireyleri nasıl yetiştireceğimiz üzerinde düşünülmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu çerçevede Türkiye’de mesleki din öğretiminin içerik, programlar, yöntem, öğretmen yetiştirme vb. noktalar dikkate alınarak planlanması; bireyleri, taklit eden değil sorgulayan, seçim yapabilen, yeni bilgilere açık; dini kaynaklarından araştıran ve bilimsel verilerle yorumlayan, inançlara saygılı ve kültürüne yabancılaşmayan kişiler olarak yetiştirme üzerinde düşünülmesi gerekmektedir.

Hukuki açıdan, ülkemizde örgün eğitimde mesleki din öğretimi İmam-Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakültelerinde yürütülmekte olup, bu öğretimin hukuki dayanağını birinci planda Tevhid-i Tedrisat Kanunu oluşturmaktadır.

3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun 4. maddesi “*İmam-Hatiplik gibi dini hizmetleri yürütecek elemanları yetiştirecek okullar ile yüksek öğretim seviyesinde din uzmanları yetiştirmek amacıyla İlahiyat Fakültesi açılmasını*” öngörmektedir.

Günümüzde Ortaöğretim düzeyinde mesleki din öğretimi İmam-Hatip Liselerinde yürütülmektedir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 32. maddesinde, İmam-Hatip Liseleri, “*İmamlık-hatiplik ve Kuran kursu öğreticiliği gibi dinî hizmetlerin yerine getirilebilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere Milli Eğitim Bakanlığınca açılan, orta- öğretim sistemi içinde, hem mesleğe, hem yüksek öğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan kurumlardır.*” şeklinde tanımlanmıştır. Kanunla yüklenen bu görev karşısında İmam-Hatip Liselerinin öğretim programları, gelişmeler ve çağın ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli zamanlarda yenilenmiş ve geliştirilmiştir. Mesleki din öğretimi, donanımlı bireyler yetiştirerek toplumun din konusunda aydınlatılması, dinî ihtiyaçların karşılanması ve din hizmetlerinin yürütülmesi noktasında önemli görevler üstlenmektedir.

Şüphesiz bir eğitim kurumunun başarısı, öğretim programının, yetiştirmeyi hedeflediği insana kazandıracığı niteliklere göre planlanmış olmasına bağlıdır. Bu noktadaki bir eksiklik o kurumun eğitimde belirlediği hedeflere ulaşmasını engeller.

Günümüzde toplumlar sürekli değişmekte ve karmaşıklaşmaktadır. İhtiyaçlar çoğalmakta ve çeşitlenmektedir. Bu değişim ve çeşitlilik, dinî inançlar ve yaşantılar alanında da kendini göstermektedir. İnsanlar her gün yeni bir dinî soru veya sorunla karşılaşmakta ve tartışmaktadırlar. Bu nedenle mesleki din öğretimi yoluyla toplumu din konusunda aydınlatmakla görevli olan insanları yetiştirirken, toplumdaki bu değişim ve çeşitliliği dikkate almak ve öğretim programlarını buna göre düzenlemek kaçınılmaz bir zorunluluk olarak kendini hissettirmektedir.

Değerlendirmeler ve toplumda görülen hızlı sosyal değişim ve ihtiyaçlar dikkate alınarak, İmam-Hatip Liseleri öğretim programları yapılandırmacı program anlayışı doğrultusunda Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nce oluşturulan bir komisyon tarafından yenilenmiştir.

2.2. Mesleki Din Öğretiminin Vizyonu

İmam-Hatip Liseleri Mesleki Din Öğretiminin vizyonu;

- 1- Atatürk'ün “*Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletlerin devamına imkân yoktur*” sözü ışığında dinin birey ve toplum için önemini fark eden,
- 2- Toplumun din konusunda aydınlatan ve onların dini bilgilerle ilgili ihtiyaçlarına cevap verebilen,
- 3- İslam dini ile ilgili kültürel mirası değerlendirip yaşanan hayatla bağ kurabilen,
- 4- İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esaslarını bilen,
- 5- İslam'ın Temel Kaynaklarını tanıyan,
- 6- Kur'an'ın orijinal metnini doğru bir şekilde okuyan ve okuduğunu anlayabilen,
- 7- İbadetlerle ilgili uygulama becerisine sahip olan,
- 8- Dinî kavramları doğru kullanan,
- 9- Dinin değişmez esasları (nassları) ile onların yorumlarını birbirinden ayırabilen,
- 10- Peygamberlik kurumunun ve Hz. Muhammed'in dindeki yerini kavrayan,
- 11- İslam tarihi ve medeniyetinin geçirdiği dönemler hakkında bilgisi olan,
- 12- İslam dininin dünyaya, sanata ve bilime bakışını bilen,
- 13- Dinî yorumları akıl ve bilim ekseninde değerlendirebilen,
- 14- Araştıran, sorgulayan ve edindiği bilgiler ışığında aklını kullanarak problemlere çözüm üretebilen,
- 15- İslam dininin kültürümüz ve medeniyetimiz üzerindeki etkisini fark eden,
- 16- İslam'daki farklı dinî yorumlara anlayışla yaklaşan ve diğer dinleri tanıyan, bireyler yetiştirmektir.

2.3. Programların Temel Yaklaşımı

Geçmişten günümüze eğitimdeki gelişmelere bakıldığında bilginin doğasına ilişkin temel kabullerin öğrenme ve öğretme sürecini etkilediği görülür. Son yıllarda öğrenmenin bilişsel ve duyuşsal boyutları olan zihinsel bir süreç olduğu düşüncesini vurgulayan yeni kuramlar ön plana çıkmıştır. Bunlardan birisi de “*Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı*”dır.

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı, bireyin bilgiyi zihninde etkin olarak kendisinin yapılandırmasını öngörür. Bilginin öğretmenden öğrenciye doğrudan aktarılmasını, öğrencinin kendisi tarafından aktif bir şekilde yapılandırılmasını esas alır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre

öğrenme sürecinde ön bilgileri harekete geçirme, etkili iletişim kurma, akıl yürütme ile bilinenden bilinmeyene gitme ve ulaşılan bilgiyi değerlendirerek sonuç çıkarma önemlidir.

Programların çatısını oluşturan kazanımlar, etkinlikler, açıklamalar gibi unsurlar dikkate alındığında, öğretim programlarının uygulanmasında öğrencinin daha aktif rol alacağı ve bilgiyi yapılandıracağı bir anlayış ve yaklaşımın olduğu görülmektedir.

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre bilgi pasif olarak alınmaz. Kişi, yeni bir bilgi aldığı anda onu kendisinde önceden var olan bilgileriyle karşılaştırdıktan sonra özümser. Öğrencinin veya bireyin herhangi bir anda sahip olduğu bilgi birikimi yeni bir bilgiye veya uyarılara cevap vermede çok önemlidir. Öğrenci kendine özgü olarak bilgiyi oluşturur. Bu süreç öğrenciyi aktif kılan bir süreçtir.

Meslek Dersleri Programları geliştirilirken yukarıda açıklandığı çerçevede, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımını esas alan bazı hususlar göz önünde bulundurulmuştur.

1. Her öğrenci özgün bir birey olarak kabul edilmiştir.
2. Topluma din hizmeti sunabilecek bilgi düzeyini kazandırma yaklaşımıyla hareket edilmiştir.
3. Öğrencilerin, İslam dininin temel kaynaklarını tanımaları amaçlanmıştır.
4. İslam dininin inanç, ibadet ve ahlakla ilgili esaslarının öğretimi hedeflenmiştir.
5. Dinî kavramların doğru anlaşılması, değer oluşturma ve beceri geliştirme ön planda tutulmuştur.
6. Öğrencilerin düşünme, soru sorma, fikir üretme ve görüş alışverişinde bulunmaya özendirilmesi öngörülmüştür.
7. Öğrenci başarısını artırmak için öğrenme-öğretme yöntemlerinde çeşitliliğe vurgu yapılmıştır.
8. Geleneğe saygı yanında, onu akıl ve bilim ekseninde sorgulama özendirilmiştir.
9. Dinin temel kaynakları Kur'an ve sünnetin doğru anlaşılmasının, dini doğru anlama ve yorumlamadaki önemi vurgulanmıştır.
10. Laiklik anlayışı bağlamında diğer din ve inançlara karşı hoşgörü anlayışı öne çıkarılmıştır.
11. Kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrencinin, öğrenme sürecinde etkinliklere katılmasının sağlanması amaçlanmıştır.

2.4. Öğretim Programlarının Yapısı

İmam-Hatip liselerinde mesleki eğitim, birbirinden farklı alanlardaki derslerden oluşmaktadır. Bu derslerden Kuran-ı Kerim dört yıl boyunca devam etmektedir. Diğer dersler ise farklı sınıflarda birer kez okutulmaktadır. Bu nedenle bütün sınıflarda tekrar eden Kuran-ı Kerim

dersleri için bütün sınıfları kuşatacak öğrenme alanları belirlenmiş ve bu derslerin programları buna göre ünitelerin birbirini tamamladığı bir bütün şeklinde oluşturulmuştur. İlgili yılda bir kez okutulan diğer dersler için ise, ünitelerin belirlenmesiyle yetinilmiş öğrenme alanları oluşturulmamıştır.

Bu çerçevede yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının da gereği olarak meslek dersleri öğretim programlarının çatısını oluşturan unsurlar; **öğrenme alanları** (Kur'an-ı Kerim için), **kazanımlar, etkinlikler, açıklamalar ve etkinlik örnekleridir**. Ayrıca kazanımların netleşmesi ve öğretmenlerin konuları daha sistematik işlemelerine imkân sağlamak amacıyla işlenecek konular **üniteler** başlığı altında yapılandırılmıştır.

2.4.1. Öğrenme Alanları

Yukarıda belirtildiği üzere İHL meslek derslerinden Kur'an-ı Kerim dört yıl boyunca devam ettiğinden bu dersler için dört yılı içine alan bir bütünlük oluşturması amacıyla önce temel öğrenme alanları belirlenmiş, daha sonra üniteler ve kazanımlar oluşturulmuştur. Öğrenme alanları belirlenirken, ilgili dersin hem bilgi kazandırıcı, hem de diğer meslek derslerine hazırlayıcı niteliği dikkate alınmıştır.

2.4.2. Üniteler

Her dersin içeriği, diğer derslerle ilgisi ve öğretim hedefleri dikkate alınarak üniteler oluşturulmuştur. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımında esas olarak öğretimin içeriğini kazanımlar belirlemektedir. Bu nedenle ünite konuları programda yer almayabilir ancak burada öğretmenlerimizin programı daha kolay uygulama hedefini iyi kavramaları için ünite konuları da yapılandırılmıştır.

2.4.3. Kazanımlar

Kazanımlar, eğitim süreci sonucunda öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri, tutum ve değerleri ifade etmekte olup, öğrenme alanlarının özellikleri, öğrencilerin gelişim düzeyleri ve konuların özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına dayalı programların en önemli unsuru kazanımlardır. Öğretmenin görevi bunları gerçekleştirmektir. Öğrencilerin öğrenme başarıları, kazanımların edinilmesine bağlıdır.

Kazanımlar sıralanırken; “*Bu ünite sonunda öğrenciler, ... tanır., ... açıklar., ...karşılaştırır., ...örnekler verir., ... fark eder.,*” gibi ifadeler kullanılarak konuların işlenişinde öğrenciden beklenen davranışlara işaret edilmiştir. Kazanımlar belirlenirken konu bütünlüğü yanında kavramlar, değerler ve beceriler dikkate alınmıştır. Programda yer alan kazanımlar öğretmenin rehberliğinde öğrenciler tarafından gerçekleştirilecek etkinlikler aracılığıyla elde edilecektir.

2.4.4. Etkinlikler

Etkinlikler, programın uygulanmasında önemli bir boyutu oluşturmaktadır. Kazanımlara bağlı olarak üretilen etkinlikler öğrencilerin çalışmaları olarak gerçekleştirilecek, onları konuya hazırlayacak ve kazanımları elde etmelerini sağlayacak hususlar olarak belirlenmiştir. Programda her ünite ile ilgili gerçekleştirebilecek etkinlikler sıralanmış ayrıca bu etkinliklerden birkaçı öğretmenlere yönelik örnek uygulama olarak hazırlanıp programa yerleştirilmiştir.

Programda verilen etkinlikler birer öneri niteliğindedir. Öğretmen bu etkinlikleri aynen kullanabilir, ekleme ve çıkarmalar yapabilir ya da başka etkinlikler planlayabilir. Etkinlik hazırlanırken hangi kazanımlara yönelik olduğuna ve içeriğine dikkat edilmelidir. Ayrıca çevresel özellikler ile öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Etkinlikler, öğrenme sürecinde öğrencinin etkin bir rol üstlenmesini sağlayacak biçimde düzenlenmiştir. Örneğin, öğrencinin sadece kitap okuyarak veya öğretmeni dinleyerek bilgi edinmesi ya da beceri geliştirmesi yerine sınıfta arkadaşlarıyla tartışarak, görüşlerini açıklayarak, sorgulayarak veya başka arkadaşlarına bilgi aktararak öğrenme sürecine etkin olarak katılması amaçlanmıştır. Öğrencilerin birbirleriyle veya öğretmenlerle karşılıklı iletişime ve etkileşime girmelerini, birbirlerine sorular sormalarını, araştırma yapmalarını sağlayıcı etkinliklere de yer verilmiştir.

2.4.5. Açıklamalar

Açıklamalar kısmında ise, ünite içinde özellikle vurgulanması gereken konulara, diğer ders veya ünitelerle ilişkilendirmelere ve hedeflenen becerilere ve değerlere işaret edilmiştir.

Programın açıklamalar bölümünde bazı semboller kullanılmıştır. Önemli görülen noktaları belirtmek amacıyla [!], farklı öğrenme alanlarında yer alan ve birbirleriyle ilişkili olan kazanımları belirtmek için ↻, üniteye ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek amacıyla kullanılacak ölçme ve değerlendirme yöntemlerini göstermek için 📊 ve ilgili konunun hangi sınırlar içerisinde işlenebileceğini göstermek için de ↔ sembolü kullanılmıştır.

2.4.6. Örnek Etkinlik Uygulamaları

Programda kazanımların elde edilmesi ve öğretim hedeflerinin gerçekleştirilmesi için öğretmene alternatif işleniş modelleri olarak sunulan etkinliklerden bazıları seçilerek bu etkinliğin hangi adımlarla gerçekleştirileceği, etkinlikte nelerden yararlanılacağı, kavram haritaları, açık uçlu sorular, çalışma kâğıtları vb. dokümanlar “Örnek Etkinlik Uygulamaları” başlığı altında verilmiştir. Öğretmenler bunları uygulayabileceği gibi başka etkinlik örnekleri de hazırlayabilirler.

2.5. Temel Beceriler

Beceri, öğrencilerde öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Bunlar İmam–Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretim Programında, öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın

sonunda, dikey olarak da 12. sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları temel becerilerdir. İmam–Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretim Programı, içerdiği kazanımlarla öğrencilerde bu temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır. Aşağıda sıralanan beceriler meslek derslerinin öğrenme alanları ve kazanımları göz önünde bulundurularak diğer derslerle beraber öğrencilerin kazanmaları hedeflenen becerilerdir. Mesela araştırma becerisi her dersin kazandırması gereken bir beceridir. İmam-Hatip Liseleri meslek dersleri söz konusu olduğunda bu beceri, öğrencinin dinî ve mesleki alanda araştırma becerisini kazanması anlamındadır.

İmam-Hatip Lisesi ve Anadolu İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretim Programıyla ulaşılmaması beklenen temel beceriler şunlardır:

1. Kur'an-ı Kerim Mealini Kullanma Becerisi

Kur'an-ı Kerim, öğrencinin İslam dinini öğrenebileceği ilk ve en temel kaynaktır. Bu nedenle, öğrencilerin İmam-Hatip Liseleri meslek derslerinde Kur'an meali ile yapacakları çalışmalar önemlidir. Öğretmenlerin, öğrencilerde bu becerinin gelişmesi için yapabilecekleri bazı çalışmalar şunlardır:

- Kur'an-ı Kerim mealini kullanmanın önemini belirtme
- Kur'an-ı Kerim'den herhangi bir ayetin mealinin nasıl bulunacağını gösterme
- Kur'an-ı Kerim'deki ayet mealleri arasında ilişki kurma
- Tematik olarak ayetler çerçevesinde bir konuyu inceleme
- Ayetlerdeki kavram, şahıs vb. belirleme

2. Kur'an-ı Kerim'i Doğru, Güzel Okuma Anlama ve Yorumlama Becerisi

Kur'an-ı Kerim İslam dininin temel kaynağıdır. Kur'an harflerinin ve tecvit kurallarının öğrenilmesi, usulüne uygun biçimde okuma becerisinin kazanılması, ibadetler ve din hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli olan bir husustur. Öğrencilerin insan, hayat ve evren tasavvurunun oluşmasında, ahlaki davranışlar geliştirmede; ayrıca çağı, olayları ve olguları doğru bir şekilde değerlendirmede Kur'an'ın içeriği ile ilgili bilgi sahibi olmanın katkısı göz ardı edilemez. Öğrencilerin herhangi bir anlama çabası göstermeden Kur'an-ı Kerim'deki değerleri fark etmeden Kur'an metnini sadece Arapça ve tecvit kurallarına göre okuyabilmesinin bireysel gereksinimleri ve ilgileri açısından yeterli olmayacağı açıktır. Öğretmenlerin öğrencilerde bu becerinin gelişmesi için yapabilecekleri çalışmalar şunlardır:

- Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma
- Gerekliğinde toplumun önünde Kur'an-ı Kerim'i okuma
- Kur'an-ı Kerim metnini anlama ve yorumlama

3. Hadis Kaynaklarını Kullanma Becerisi

Hadis İslam dininin temel kaynaklarından biridir. Bu nedenle dinin doğru anlaşılması ve doğru öğrenilmesinde hadislerin sağlıklı bir şekilde tespiti ve yorumlanması önemlidir. Öğrencilerin, Kur'an'ın anlaşılmasına yönelik dinî hayatımızın alt yapısını oluşturan hadis kaynaklarını kullanma ve onlardan yararlanma becerilerini kazanmaları meslek derslerinin amaçlarındandır. Öğretmenlerin, öğrencilerin hadis kaynaklarını kullanma becerilerinin gelişmesi için yapabilecekleri çalışmalar şunlardır:

- Hadisleri kaynaklarından araştırıp buldurma
- Temel hadis kaynaklarından yararlanabilmeyi gösterme
- Hadisleri anlama ve yorumlayabilme kurallarını gösterme

4. Tefsir Kaynaklarını Kullanma Becerisi

Öğrencilerin tefsir kaynaklarını kullanabilme becerisine sahip olmaları, Kur'an'ı anlama, yorumlama ve değer üretme açısından önemlidir. Bu bakımdan İslam dininin anlaşılmasına yönelik disiplinler arasında tefsir kaynaklarını kullanma becerisinin önemli bir yeri vardır. Dersin öğretmenleri tefsir kaynaklarını kullanma becerisine yönelik olarak aşağıdaki hususların sağlanmasına özen göstermelidir;

- Tefsir kaynaklarını kullanabilme
- Türkçe meallerden yararlanabilme
- Ayetleri araştırıp bulabilme
- Ayetleri anlama ve yorumlayabilme

5. Eleştirel Düşünme Becerisi

Eleştirel düşünme, temelde bilgiyi etkili bir biçimde elde etme, değerlendirme ve kullanma yeteneği ve eğilimine dayanır. Bu bağlamda, eleştirel düşünme, kendi düşünce süreçlerimizin bilincinde olarak, başkalarının düşünce süreçlerini göz önünde tutarak, öğrendiklerimizi uygulayarak kendimizi ve çevremizde yer alan olayları anlayabilmeyi amaç edinen aktif ve organize bir zihinsel süreçtir (Şahinel, 2002:5). İmam-Hatip Liseleri meslek derslerinde öğretmen, öğrencilerde eleştirel düşünme becerisi geliştirmek için, öğrenme-öğretme sürecinde işlediği herhangi bir konu ile ilgili olarak aşağıdaki çalışmaları yapabilir.

- Bir kanıtı kullanma ya da referansa dayanma
- Varsayımları sorgulama
- Tahmin etme
- Sebep-sonuç ilişkisini belirleme
- Fark ve benzerlikleri bulma
- İlkeleri türetme

- Bilmediklerini ve bildiklerini ayırt etme
- Farklı bakış açılarını açıklama
- Kararları sorgulama
- Sınıflama yapma
- Değerlendirme (ölçüt belirleme)
- Karşılaştırma yapma
- İlgili ve ilgisiz bilgiyi ayırt etme
- Kalıp yargıları fark etme
- Çıkarımda bulunma

6. İletişim ve Empati Becerisi

İmam-Hatip Liseleri meslek derslerinin öğrencilerde geliştirmesi gereken en önemli becerilerden biri de iletişim ve empatidir. Çünkü derslerin genel amaçları ve kazanımları incelendiği zaman görülecektir ki; din, insanın hem kendi hem evren, hem de Yaradan'ıyla olumlu ve sağlıklı ilişkiler kurmasını amaçlamaktadır. İmam-Hatip Liseleri meslek derslerinde öğretmen aşağıdaki çalışmalar yoluyla öğrencilerde iletişim ve empati kurabilme becerisini geliştirebilmelidir.

- Dinleme
- Sözlü ya da yazılı olarak kendini ifade etme
- Tartışma
- Bağlantı kurma
- Farklı perspektiften bakma
- Diğer yorumlara açık fikirli olma
- Başkalarının düşünce ve duygularını anlama
- Farklılıklara saygı duyma
- Farklılıkların yaşamı zenginleştirdiğini fark etme
- Tüm insanların farklı ve benzer özellikleri olabileceğini fark etme
- Görüşlerini gerekçelendirme
- Ortak bir amaç çevresinde toplanma
- Dönemin şartlarına uygun olarak geçmişteki insanların düşünce, amaç ve duygularını anlama (Tarihsel Empati)

7. Problem Çözme Becerisi

Problem çözme becerisi, öğrencilerin karar verme yetilerini geliştirmek ve hayat boyu kullanabilecekleri problem çözme yeteneğini kazandırmaktır. Problem çözme becerisiyle öğrencilerin din ve ahlak konularını üst düzeyde öğrenmeleri ve hayatlarında karşılaştıkları dinî ve mesleki alanla ilgili problemleri üst düzey bilişsel fonksiyonlarını kullanarak kendilerinin çözmeleri amaçlanır. İmam-Hatip Liseleri Meslek derslerinde öğrenme-öğretme sürecinde dinî ve mesleki alanla ilgili bir problem durumu ele alınırken aşağıdaki basamaklar izlenebilir:

- Problemi fark etme
- Problemi tanımlama ve sınırlandırma
- Problemin çözümüne yönelik hipotezler ortaya koyma
- Hipotezleri test etmek için veri ve kaynak araştırması yapma
- Hipotezleri test etme ve çözüme varma

8. Araştırma Becerisi

İmam-Hatip Liseleri meslek derslerinin öğrencilerde geliştirmeyi amaçladığı temel becerilerden biri de araştırma becerisidir. Dinî ve mesleki alanla ilgili konularda öğrencilerin kendilerinin bilgiyi araştırması ve yapılandırması dersin en önemli amaçlarından. İmam-hatip liseleri meslek dersleri öğretmeni aşağıdaki çalışmaları yapmak suretiyle öğrencilerde dinî ve mesleki alanla ilgili konularda araştırma becerisinin gelişmesini sağlayabilir.

- Kütüphane kullanma (Bilgisayarda katalog tarama, kitap fiş katalogu kullanma)
- Özel referans kaynaklarına ulaşma (almanak, ansiklopedi, sözlük, il yıllıkları, mikrofişler, dergiler)
- Basılı ve görsel kaynaklardaki bilgilere ulaşma (gazete, dergi, televizyon, radyo, videokaset...)
- Kitabın farklı bölümlerini kullanma (dizin, içindekiler...)
- Anahtar sözcükleri, ciltlerdeki rakam ve harfleri, indeksi ve referansları kullanma
- Bilgi kaynaklarını değerlendirme (basılı, görsel, elektronik...)
- Uygun bilgi kaynağı kullanma
- Kaynak olarak toplumu kullanma ve bireylerle görüşmeler yapma (sözlü tarih çalışmaları)
- Bilgiyi kullanılabilir biçimlerde planlama ve yazma (Konunun ana fikrini çıkarma, özet hazırlama, not alma, bilgiyi kaydetme, dipnot kullanma, rapor yazma)
- Yararlandığı kaynakları “Kaynakça”da titizlikle gösterme

- Okuduğu metnin ana fikrini ıkarma
- Okuduğu kaynağı yorumlama
- Okuduğu metindeki ilgili terim ve kelimenin anlamını bulmak için sözlük kullanımı
- Metindeki ve diğer kaynaklardaki olgu ve fikirleri ayırma
- Metni anlamaya yardımcı olan resimlerdeki ipuçlarını ve açıklamaları kullanma

9. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi

Her alanda olduğu gibi İmam-Hatip Liseleri meslek derslerinde de bilgi teknolojilerini kullanma, hem dinî ve mesleki alanla ilgili bilgilere ulaşma hem de bunları en uygun şekilde sunabilmek açısından önemlidir. İmam-Hatip Liseleri meslek derslerinde öğretmenin öğrencilerde bu becerileri geliştirmek için yapabileceği çalışmalar aşağıdakiler olabilir:

- Bilgisayarı etkin biçimde kullanma ve kullandırma
- Farklı kaynaklardan toplanmış bilgiyi bilgisayar ortamında kaydetme, biçimlendirme, tekrar kullanma
- Biçimlendirdiği bilgiyi bilgisayar ortamında sunma
- Metin, grafik, renk ve ses efektleri kullanarak çoklu ortamda rapor hazırlatma

10. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi

İmam-Hatip Liseleri meslek derslerinde, öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin kendi alanlarıyla ilgili konuları öğrenirken kazanmaları gereken becerilerden biri de Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisidir. Öğrenciler hem konuşma hem okuma hem de yazma çalışmalarında Türkçeyi doğru ve etkili kullanabilmeli, öğretmenleri de öğrenme süreçlerinde aşağıdaki destekleyici etkinlikleri düzenleyebilmelidir.

- Aktif dinleme ve doğru anlayıp anlamadığını kontrol etme
- Okuma
- Anlaşılır bir şekilde konuşma
- Anlaşılır bir şekilde yazma

11. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi

Din evrenseldir. Ancak dinin yorumları tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlar ve diğer sebeplere göre farklılaşabilmektedir. Bu nedenle öğrencinin dinî ve mesleki alanla ilgili konularda değişim ve sürekliliği algılama becerisi kazanması önemlidir. Öğretmen derslerinde öğrencinin bu beceriyi kazanabilmesi için aşağıdaki çalışmaları planlayıp uygulayabilir.

- Benzerlik ve farklılıkları bulma ve buldurma

- Zamanla oluşan değişimi algılama
- Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme
- Geçmişteki problemlerin neden- sonuç ilişkisini tanıma

12. Mekân, Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi

Dinî ve mesleki alanla ilgili konuların iyi anlaşılabilmesi, yorumlanabilmesi ve değerlendirebilmesi için öğrencinin mekân, zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin gelişmesi gerekir. Buradaki zaman ve mekânı doğru anlamak, hem bilimsel hem de dinî açıdan önem arz etmektedir. Öğrencilerde bu becerinin gelişmesi diğer becerilerin de olumlu gelişmesini ve kullanılmasını sağlayacaktır. İmam-Hatip Liseleri meslek derslerinde öğretmenlerin öğrencilerin bu becerilerin gelişmesini için kullanabilecekleri çalışmalar aşağıdakiler olabilir.

- Bazı mekân ve zamanların niçin önemli olduğunu algılama
- Kronolojik sıralama yapma
- Zaman şeridi oluşturma
- Takvim bilgisi edinme
- Harita, plan, kroki, grafik, diyagram çalışma ve yorumlama

13. Sosyal Katılım Becerisi

Demokratik, modern toplumlarda eğitimin en önemli amaçlarından birisi kendisine, çevresindeki kişilere ve doğaya değer veren, yaşadığı toplumun ve dünyanın bir parçası olarak kendisine güvenen ve topluma katkıda bulunabilen bir bilince sahip bireyler yetiştirmektir. Dinin amaçlarından biri de bireyin çevresiyle olumlu ve sağlıklı ilişkiler geliştirmesidir. Böyle bir bilinç kazandırmak ve topluma katkısı olan bireyler yetiştirmek için öğrencilere meslek derslerinde bu becerilerini geliştirebilecek fırsatlar sunmak ve öğrenme sürecini buna uygun oluşturmak gerekir. Öğrenciler, toplumsal olaylara ilgi duymalı, sorunların farkında olmalı, gerektiğinde hem kendisi hem de başkalarının iyiliği için harekete geçebilmelidir. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları, sosyal katılımı etkileyen faktörlerdir. Öğrenci, toplum ve çevre sorunlarına duyarlı olmalı ve çözümüne yönelik sürece katılımında istekli olmalıdır. Öğretmenlerin meslek derslerinde öğrencilerin sosyal katılım becerilerini geliştirebilecekleri bazı çalışmalar şunlardır:

- Toplumda millî, dinî ve ahlaki değerlerin kalıcılığı için projeler üretme
- Yenilikçi fikirler sunma ve ürünler tasarlayabilme
- Millî ve dinî değer taşıyan kurumlarımızın yaşatılmasına yönelik çalışmalara aktif olarak katılma

14. Çevre Bilinci Kazanma ve Çevreyi Koruma Becerisi

Dinin en temel amaçlarından biri de bireyin doğaya olumlu bir bakış açısı geliştirmesi ve onu korumaya teşvik etmesidir. Bu nedenle, meslek dersleri öğretmeni hem dinî hem de ahlaki bir sorumluluk olarak öğrencilerin bu bilince ulaşmalarını ve çevreyi korumaya duyarlı olma becerilerini geliştirebilmelidirler. Bu becerinin gelişiminde öğretmenlerin düzenleyebileceği çalışmalardan bazıları şunlardır:

- Dinî ve ahlaki açıdan çevreyi korumanın önemini belirleme ve değerlendirme
- Çevrenin korunmasına yönelik çalışmalar düzenleme ve etkinliklere katılma
- Kendi davranışlarıyla bu bilince sahip olduğunu gösterme
- Çevre ve temizlik arasındaki ilişkiyi fark etme

2.6. Değerler

İmam-Hatip Lisesi Mesleki Eğitim Programları öğrencilere bazı temel değerleri de kazandırmayı öngörmektedir. Bu temel değerler şu şekilde sıralanabilir:

1. Adil olma
2. Alçakgönüllülük
3. Allah ve Peygamber sevgisi
4. Allaha güvenme
5. Bilime saygı
6. Cömertlik
7. Çalışkanlık
8. Çevreye duyarlılık
9. Dinî değerlere saygı
10. Doğruluk
11. Dostluk
12. Estetik duyarlılık
13. Fedakârlık
14. Güvenilirlik
15. Hoşgörü
16. İnançlara saygı
17. Kadirşinaslık
18. Kardeşlik
19. Kur'an'a saygı
20. Merhamet
21. Millet sevgisi
22. Misafirperverlik
23. Namuslu olma
24. Nezaket
25. Ölçülülük
26. Özgürlük
27. Sabırlı olmak
28. Saygı ve sevgi
29. Sorumluluk
30. Sözünde durma
31. Tarihsel mirasa duyarlılık
32. Vatanseverlik
33. Vefalı olma
34. Yardımseverlik
35. Bilimsellik

2.7. Programlarda Kullanılan Semboller

 Sınıf-okul içi etkinlik	Bu sembol, ilgili etkinliklerin (drama, grup çalışması, çalışma kâğıdı doldurma, görsel materyal okuma, mektup yazma, film izleme vb.) sınıf içinde yapılacağını gösterir
 Okul dışı etkinlik	Bu sembol, ilgili etkinliklerin (grup çalışması, günlük tutma, proje çalışmaları vb.) tamamının veya bazı aşamalarının ev, kütüphane ve konuyla ilgili kurum ve kuruluşlarda yapılabileceğini gösterir.
 Uyarı	Bu sembol, ilgili üniteye doğrudan verilecek beceri ve değer ifadelerini, işlenecek konuların sınırlarını, kullanılması önerilen araç-gereç ve dikkat edilmesi gereken noktaları gösterir.
 Ders içi ilişkilendirme	Bu sembol, ilgili üniteyle ilişkilendirilebilecek diğer meslek derslerinin adını, ilgili kazanımlarını ve konularını gösterir.
 Ölçme ve Değerlendirme	Bu sembol, eğitim öğretim sürecinde yapılabilecek değerlendirme etkinliklerini göstermektedir. Burada yazılan değerlendirme etkinliği bir öneridir. Öğretmenler, öğrencilerin performansını daha iyi ölçebilecekleri başka teknikler de seçebilirler.
 Sınırlamalar	Bu sembol, ilgili konunun hangi sınırlar içerisinde işleneceğini gösterir.
 Diğer Derslerle İlişkilendirme	Bu sembol, ilgili üniteyle iş birliği yapılabilecek diğer derslerin adını gösterir.

ÜNİTE ADI

KAZANIM: Öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yolu ile öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir.

AÇIKLAMALAR: Kazanımları ve etkinlikleri, üniteler arasındaki ilişkilendirmeyi; beceri, değer ve değerlendirmeyi açıklayıcı ifadeler içermektedir.

DÜZEY

2.8. Programın Genel Çizelgesi

ÜNİTE	DİN KAVRAMI VE İSLAM DİNİ	9. SINIF
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ
	ÖRNEK ETKİNLİKLER: Bu etkinlikler size yol göstermesi için konulmuştur. Okulunuzun bulunduğu çevreye ve imkanlarınıza göre örnek etkinliklerden seçebilirsiniz. Yalnız etkinliğin özelliğine göre bir ya da iki hafta önceden gerekli hazırlık yapılmalıdır. Kendiniz de farklı etkinlikler geliştirebilirsiniz.	AÇIKLAMALAR
	Bu ünite sonunda öğrenciler; <ol style="list-style-type: none"> 1. Din kavramını açıklar 2. Din olgusunun insanlık tarihi ile başladığının farkında olur. 3. Çeşitli inanç biçimlerini tanıır. 4. İnsanın akıl sahibi ve inanan bir varlık olma özelliği ile evrendeki diğer varlıklardan farklı olduğunun bilincinde olur. 5. Dinin insanın var oluşu ile ilgili sorulara cevap veren bir olgu olduğunu fark eder. 6. Dinin toplum hayatındaki yeri ve önemini irdeler ve buna örnekler verir. 7. Kabile dinlerini genel hatları ile tanıır ve örnekler verir. 8. Asya dinlerini tanıır. 9. Hint Dinlerini tanıır. 10. Vahye dayalı dinlerin genel özelliklerini bilir.	İnsan ve din: Din nedir? Sorusu yöneltilerek insan ile din arasındaki ilişki üzerinde konuşulur. (1, 2 ve 5. kazanımlar) İnanç biçimlerini tanıyoruz: Öğrencilerden inanmanın çeşitli biçimleri ile ilgili ansiklopedilerden bilgi toplamaları istenir ve bu bilgiler derste tartışılır. (3. kazanım) Akıllıyım ve farklıyım: İnsanın akıl sahibi ve inanan bir varlık olarak, evrendeki diğer varlıklar arasındaki yeri ile ilgili beyin fırtınası yapılır, ulaşılan sonuçlar listelenir. (4. kazanım) Kompozisyon çalışması yapıyoruz: (bkz., 15) Öğrencilerden dinin toplum hayatındaki yeri ve önemi ile ilgili kompozisyon yazmaları istenir ve yazılan kompozisyonlar sınıfta paylaşılır. (6. kazanım) Dinlerin coğrafi dağılımı: Dinlerin yeryüzündeki coğrafi dağılımı harita üzerinde gösterilir. (7. 8 ve 9. kazanımlar) Resimlerde Dinler: Dinleri tanıtıcı resim ve fotoğraflar toplanarak sınıfta paylaşılır, öğrencilerin bunları yorumlamaları istenir. (7-10. kazanımlar) Dinler ve özellikleri: Dinlerin genel özelliklerini gösteren tablo ve şemalar oluşturulur. (7-10. kazanımlar)
	SEMBOLLER	SINIRLAMALAR
	UYARI	BEÇERİ: Öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşamına aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir.
	DEĞER: Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. (Özgüven, 1999)	ÖNERİLEN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ARAÇ VE YÖNTEMLERİ
	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	

🏠 Sınıf-okul içi etkinlik
🔄 Ders içi ilişkilendirme

🏫 Okul dışı etkinlik
↔ Sınırlamalar

⚠ Uyarı
📊 Ölçme ve değerlendirme

2.9. İmam-Hatip Liseleri Öğretim Programı Atatürkçülükle İlgili Konular Tablosu (Fıkıh Dersi)

(Tetim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 27.04.1998 tarih ve 64 sayılı kararı gereğince Orta Öğretim Kurumlarının öğretim programlarında yer alması gereken Atatürkçülük ile ilgili konular aşağıdaki tabloda gösterildiği şekilde kazanım olarak yer almıştır.)

ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	SINIF	ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
AÇIKLAMA: Öğretim programının “İçtihad ve Müçtehid” konusunun “Taklit Ve Taassup” alt başlığı işlenirken, taassubun zararları, çağdaşlaşma ve uygarlık konularına da yer verilecektir.	11	İçtihad	7. İçtihadın taklit ve taassubu önlemedeki işlevini fark eder.
AÇIKLAMA: Öğretim programında “gazilik ve şehitlik” konusu işlenirken TBMM tarafından Atatürk’e “Gazilik” unvanının verilmesi üzerinde de durulacaktır.		Fıkıh ve Sosyal Hayat	12. Şehitlik ve gaziliğe verilen önemi ayet ve hadislerle temellendirir. 13. Atatürk’ün vatan savunmasına verdiği önemin farkında olur.

İmam-Hatip Liseleri Öğretim Programı Atatürkçülükle İlgili Konular Tablosu (Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Dersi)

ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	SINIF	ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
KONU: Laikliğe yönelik iç ve dış tehdit AÇIKLAMA: bu konu öğretim programının “Misyonerlik Faaliyetleri ve Bazı Yıkıcı Dinî Cereyanlar” konusunun “Yıkıcı Faaliyetlere Karşı Alınması Gereken Tedbirler Bilgisi”nden önce işlenecektir.	12	Dinî Çoğulculuk, Diyalog ve Misyonerlik	5. Misyonerlik ve istismarcı misyonerlik hakkında bilgi sahibi olur. 6. Türkiye’de faaliyet gösteren misyoner grupları tanır. 7. Misyonerlikte kullanılan argümanların farkında olur. 8. Laikliğe yönelik iç ve dış tehditleri kavrar.

(Tetim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 27.04.1998 tarih ve 64 Sayılı Kararı gereğince Orta Öğretim Kurumlarının öğretim programlarında yer alması gereken Atatürkçülük ile ilgili konular aşağıdaki tabloda gösterildiği şekilde kazanım olarak yer almıştır.)

**KUR'AN-I KERİM DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI**

3. KUR'AN-I KERİM DERSİ (9, 10, 11 ve 12. SINIFLAR) ÖĞRETİM PROGRAMI

3. 1. GİRİŞ

Kur'an-ı Kerim, İslam inancının ana kaynağıdır. Bütün Müslüman milletlerde olduğu gibi Türk toplumunda da Kur'an-ı Kerim'in çok özel bir yeri vardır. Milletimiz inanç ve ibadetlerinde, ahlaki ve gündelik yaşamlarında Kur'an-ı Kerim'e büyük önem verirler. Bu bakımdan Kur'an-ı Kerim'in bütün yönleriyle tanınması ve öğrenilmesi ihmal edilemez bir ödevdir.

Kur'an-ı Kerim son peygamber Hz. Muhammed'e Allah tarafından Cebrail aracılığıyla indirilen vahiylerin toplandığı son ilahî kitaptır. Kur'an lafzı ve manasıyla bir bütündür. Kur'an'ın indirildiği dil Arapçadır. Dolayısıyla onu aslına uygun ve doğru biçimde okuyabilmek bu dilin alfabesini bilmeyi gerekli kılar. Nitekim ilk Müslümanlar onu bu dille okumuşlar ve anlamaya çalışmışlardır. Kur'an-ı Kerim'in indirildiği miladi yedinci asrın ikinci yarısından itibaren İslam çok farklı coğrafya ve millete ulaşmıştır. Asya ve Afrika'da çok sayıda millet İslam dinine girmiştir. İslam dinini seçenler yeni dinlerini ana kaynağından doğru biçimde öğrenebilmek için Kur'an-ı Kerim'in metnini okumaya ve öğrenmeye yönelmişlerdir.

Milletimiz, ilk devirlerden itibaren Kur'an-ı Kerim'i Hz. Peygamber'e indirildiği biçimiyle Arap dilinin fonetik yapısı, harflerinin telaffuz şekilleri ve Kur'an'a özgü okuma yöntemi olan tecvit kuralları eşliğinde öğrenmiş ve okumuşlardır. Zamanla İslam dünyasının en özgün okuyuş biçimini ve kâriyelerini yetiştirmişlerdir. Hatta "İstanbul okuyuşu" kendine has tarzıyla değişik bir okuma biçimi olarak şöhret kazanmıştır.

Milletimiz, tarih boyunca Kur'an-ı Kerim'in hem okunması, hem okunuşunun bilimsel olarak incelenmesi ve hem de anlaşılmasına büyük hizmetlerde bulunmuşlardır. Bunun yanında Kur'an ayetlerini en güzel biçimde yazan hattatlar da hüsn-ü hat sanatının eşsiz örneklerini vermişlerdir.

Kur'an-ı Kerim'in modern eğitim ve öğretim yöntem ve tekniklerinden de yararlanılarak öğretilmesi geçmişten devralınan mirasın daha da zenginleştirilmesi için kaçınılmazdır. Topluma din hizmeti verenlerin bu alandaki formasyon ve becerilerini geliştirmeleri Kur'an-ı Kerim'i tecvit kurallarına uygun biçimde öğrenmelerine bağlıdır.

Kur'an-ı Kerim kıraatı, namaz ibadeti başta olmak üzere bir çok dinî görev ve merasimin ayrılmaz parçasıdır. Bu nedenle ibadetlerin yapılabilmesi, merasimlerin usulüne uygun yerine getirilebilmesi Kur'an-ı Kerim'in bazı sure ve ayetlerinin ezberlenmesini gerektirmektedir.

Kur'an-ı Kerim sadece okunan bir kitap değildir. O aynı zamanda İslam inanç, ibadet, ahlak ve insani değerlerinin de ana metnidir. Bu bakımdan onun içeriğinin yani anlamının da öğrenilmesi gerekmektedir. Kur'an-ı Kerimin içeriği ile doğrudan bilgilenme sürecini tecrübe etmek, öğrencide evreni, olayları, olgu ve değerleri Kur'an eşliğinde özümsemeyi ve ahlaken olgunlaşmayı temin edecektir.

Kur'an-ı Kerim'i içeriğinden haberdar olmaksızın sadece yüzünden veya ezbere okumak tam ve ideal bir okuma değildir. Kur'an anlaşılması gereken bir kitaptır. Bu yüzden Kur'an ayetlerinin meallerinin öğrenilmesi de ihmal edilmemelidir. Kur'an-ı Kerim'in anlamını da doğru ve güzel bir Türkçe ile öğrencilere aktarmak Kur'an kıratını tamamlayan bir unsurdur.

3.2. GENEL AMAÇLAR

Kur'an-ı Kerim dersini alan öğrenciler;

- Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okumanın İslam dinindeki ve kültürümüzdeki yerini fark eder.
- Kur'an-ı Kerim harflerini mahrecine ve tecvit kurallarına uygun olarak doğru ve güzel bir biçimde okur.
- Bazı sure ve ayetleri kurallarına uygun olarak ezberler ve gerektiğinde okur.
- Programda yer verilen ayet ve surelerin anlamlarını yorumlar ve ilkeler çıkartma becerisi kazanır.

3.3. ÖĞRENME ALANLARI

Kur'an-ı Kerim Dersi Öğretim Programı, üç öğrenme alanı hâlinde yapılandırılmıştır. Bunlar; okuma, ezberleme ve anlama şeklinde ifade edilmiştir. Öğrenme alanları belirlenirken Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okumanın önemi, Kur'an harflerinin ve tecvit kurallarının öğrenilmesi, usulüne uygun biçimde okuma becerisinin kazanılması, ibadetler ve din hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli olan dua, sure ve ayet gruplarının (aşır) ezberlenmesi ve bazı metinlerin anlamlarının öğretilmesi hedeflenmiştir.

Her bir öğrenme alanı için konunun niteliğine göre bazen bir, bazen iki, bazen de üç ünite oluşturulmuştur. Bu çerçevede aşağıdaki öğrenme alanları ve üniteler programlanmıştır.

3.3.1. Okuma

Kur'an-ı Kerim'i üzerinde düşünmek inananlar için önemli olduğu kadar, doğru ve düzgün okumak da o derece önem arz etmektedir. Bu nedenle Kur'an-ı Kerim'i okuma alanında, Kur'an harflerinin özelliklerinin tanınmasına ve harflerin doğru telaffuzu, Kur'an-ı Kerim'in doğru ve güzel okunmasını sağlayan Tecvit konularını içeren ünitelere yer verilmiştir.

Öğrencilerin bu öğrenme alanından edineceği kazanımlar sonunda, Kur'an-ı Kerim harflerini tanıyan ve doğru telaffuz eden, Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okumanın önemini bilip tecvit kurallarını uygulayabilen öğrenciler olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

3.3.2. Ezberleme ve Anlama

Kur'an-ı Kerim ibadetlerin, dinî merasimlerin ve dinî hizmetlerin yapılabilmesi ve yürütülebilmesinde okunması gerekli görülen ilahî bir metindir. Bundan dolayı Kur'an-ı Kerim'in bazı bölümlerinin ezberlenmesi ve okunması bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bu nedenle de "Ezberleme ve Anlama" alanında ezberlenecek dinî ifadeler, dualar, sureler ve ayetlere yer verilmiştir.

Ayrıca, öğrencide insan, hayat ve evren tasavvurunun oluşmasında ve ahlaki davranışlar geliştirerek çağı, olayları ve olguları doğru bir şekilde değerlendirmesinde Kur'an-ı Kerim'in içeriği ile ilgili bilgi sahibi olmanın katkısı göz ardı edilemez. Öğrencinin herhangi bir anlama çabası göstermeden bireysel gereksinimleri ve ilgileri açısından Kur'an-ı Kerim'deki değerleri fark etmeden Kur'an-ı Kerim metninin sadece Arapça ve Tecvit kurallarına göre okuyabilmesinin yeterli olmayacağı da açıktır. Bu amaçla bu öğrenme alanında öğrencilerin ezberlenen bazı sure ve duaların anlamlarını da öğrenmesi öngörülmüştür.

Öğrencilerin bu öğrenme alanında edineceği kazanımlar sonunda; dinî ifadeler, dualar ve Kur'an-ı Kerim'deki sure ve ayetleri ezberden tecvit kurallarına göre okuyabilecek yeterlikte ve Kur'an-ı Kerim'deki üslubu fark eden, Kur'an-ı Kerim'in içeriğinden haberdar olan bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmıştır.

3.4. KUR'AN-I KERİM DERSİ (9, 10, 11 VE 12. SINIFLAR) ÖĞRENME ALANLARI, ÜNİTELERİ VE SÜRELERİ

9. Sınıf Kur'an-ı Kerim Dersi Öğrenme Alanları, Üniteleri ve Süreleri

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	İHL SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)	ÂİHL SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)
OKUMA	I- Kur'an Okumaya Giriş	6	25	17,36	25	17,36
	II- Okunacak Sözler, Dualar ve Anlamları	3	30	20,83	30	20,83
	III- Tecvide Giriş	5	15	10,42	15	10,42
	IV- Yüzünden Okunacak Sureler	4	34	23,61	34	23,61
EZBERLEME VE ANLAMA	V- Ezberlenecek Sureler, Ayetler ve Anlamları	6	40	27,78	40	27,78
	Toplam	24	144	100	144	100

10. Sınıf Kur'an-ı Kerim Dersi Öğrenme Alanları, Üniteleri ve Süreleri

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	İHL SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)	ÂİHL SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)
OKUMA	I- Kur'an-ı Kerim'i Doğru ve Güzel Okuma: Tecvit	12	49	22,68	49	22,68
	II- Yüzünden Okunacak Sureler	3	59	27,32	59	27,32
EZBERLEME VE ANLAMA	III- Ezberlenecek Sureler ve Anlamları	6	108	50	108	50
	Toplam	21	216	100	216	100

11. Sınıf Kur'an-ı Kerim Dersi Öğrenme Alanları, Üniteleri ve Süreleri

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	İHL SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)	ÂİHL SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)
OKUMA	I- Yüzünden Okunacak Sureler	3	70	38,90	70	38,90
EZBERLEME VE ANLAMA	II- Ezberlenecek Ayetler, Sureler ve Anlamları	6	110	61,10	110	61,10
	Toplam	9	180	100	180	100

12. Sınıf Kur'an-ı Kerim Dersi Öğrenme Alanları, Üniteleri ve Süreleri

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	İHL SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)	ÂİHL SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)
OKUMA	I- Yüzünden Okunacak Sureler	3	60	41,66	60	41,66
EZBERLEME VE ANLAMA	II- Ezberlenecek Ayetler ve Anlamları	6	84	58,34	84	58,34
	Toplam	9	144	100	144	100

Not: Ders saatleri, ünite açılımları ve kazanımlar birlikte düşünülerek belirlenmiştir.

3.5. KUR'AN-I KERİM DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA GÖRE HAZIRLANACAK KİTAPIN FORMA SAYILARI

SINIFLAR	KİTAP BOYUTU	FORMA SAYISI
9-10	19.5 x 27.5	14-17

DERS KİTABININ HAZIRLANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR:

1. Kur'an-ı Kerim ders kitabı 9 ve 10. sınıflar için tek kitap olarak hazırlanacaktır. 11 ve 12. sınıflarda ise dersler, Kur'an-ı Kerim ve mealinden işlenecektir.
2. 10. sınıf 2. üniteye yer alan yüzünden okunacak sureler de Kur'an-ı Kerim'den okutulacaktır.
3. 9. sınıf 4. üniteye yer alan Fatiha ve Bakara sureleri kitabın sağından başlayacaktır.

**3.6. KUR'AN-I KERİM DERSİ 9, 10, 11 VE 12. SINIFLAR ÖĞRETİM PROGRAMI
ÖĞRENME ALANLARI VE ÜNİTELERİ**

ÖĞRENME ALANLARI	ÜNİTELER			
	9. SINIF	10.SINIF	11. SINIF	12.SINIF
OKUMA	I. KUR'AN OKUMAYA GİRİŞ II. OKUNACAK SÖZLER, DUALAR VE ANLAMLARI III. TECVİDE GİRİŞ IV. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER	I. KUR'AN-I KERİM'İ DOĞRU VE GÜZEL OKUMA: TECVİT II. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER	I. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER	I. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER
EZBERLEME VE ANLAMA	V. EZBERLENECEK SURELER, AYETLER VE ANLAMLARI	III. EZBERLENECEK SURELER VE ANLAMLARI	II. EZBERLENECEK AYETLER, SURELER VE ANLAMLARI	II. EZBERLENECEK AYETLER VE ANLAMLARI

**3.7. KUR’AN-I KERİM DERSİ 9.10.11. VE 12. SINIFLAR ÖĞRETİM PROGRAMI ÖĞRENME ALANLARI,
KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU**

ÖĞRENME ALANI: OKUMA		9. SINIF	
ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
I. KUR’AN OKUMAYA GİRİŞ	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kur’an’ı doğru ve güzel okumanın önemini kavrar. 2. Harflerin isimlerini söyler. 3. Harflerin kelime içindeki yazılış biçimlerini tanıır. 4. Harfleri mahreçlerine uygun olarak telaffuz eder. 5. Harfleri hareketlerine ve med durumlarına göre seslendirir. 6. Okunuşla ilgili bazı harf ve işaretlere dikkat ederek Kur’an’ı okur. 	<p> Neden Önemli? Sınıf iki gruba ayrılır. Birinci gruptan ayetlerden, ikinci gruptan ise hadislerden Kur’an’ı doğru ve güzel okumakla ilgili derleme yapmaları istenir. Elde edilen ayet ve hadislerden öğrencilerin sunum yapmaları sağlanır (1. kazanım).</p> <p> Harfleri Tanıyoruz: Harfler tahtaya yazılarak mahreçlerine uygun olarak öğrencilerin seslendirmeleri istenir (2. ve 4. kazanımlar).</p> <p> Harflerin Yeri: Tahtaya ağız şeması çizilir (veya hazır şema yansıtılır). Şema üzerinde harflerin çıkış yerleri gösterilir. Öğrencilerin tek tek veya topluca harfleri seslendirmeleri istenir (4. kazanım).</p>	<p>[!] Bu ünite işlenirken öğrencilerin okuma, dinleme, ezberleme ve uygulama etkinliklerine önem verilecektir.</p> <p> Bu ünitenin 2, 3 ve 4. kazanımları ile 9. Sınıf Arapça 1 ve 2. üniteleri ilişkilendirilecek ve Arapça öğretmenleri ile işbirliği yapılacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, Kur’an’a Saygı.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur’an-ı Kerim’i doğru ve güzel anlama ve yorumlama bilgi teknolojilerini kullanma, harfleri tanıma ve mahreçleri doğru telaffuz etme.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli ve boşluk doldurmalı testler şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-Okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

ÖĞRENME ALANI: OKUMA		9. SINIF	
ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
II. OKUNACAK SÖZLER, DUALAR VE ANLAMLARI	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> Söz ve duaları doğru bir şekilde okur. Söz ve duaların hangi durumlarda okunacağını açıklar. Okuduğu söz ve duaların anlamlarını kavrar. 	<p> Hep Beraber: söz ve dualar önce öğretmen tarafından sesli olarak okunur. Daha sonra öğrencilere ikişer, üçer veya beşerli gruplar hâlinde sesli olarak okutulur (1. kazanım).</p> <p> Nerede ve Ne Zaman? Söz ve duaların nerede ve ne zaman okunacağı ile ilgili konuşma ortamı oluşturulur. Öğrencilerden söz ve duaların nerede ve ne zaman okunacağını tahtaya çizilen bir tabloda göstermeleri istenir (2. kazanım).</p> <p> Anlıyoruz ve Değer Üretiyoruz: Sınıfta öğrenciler dört gruba ayrılarak onların her birine Amentü, Tahıyyat, Rabbena ve Kunut dualarının anlamları hakkında çalışma yapmaları istenir ve bunlardan değerler ve ilkeler çıkarmaları istenir. Çıkarılan değerler sınıfça paylaşılır (3. kazanım).</p>	<p>[!] Bu ünite öğrencilerin söz ve duaları ezberlemeleri ve anlamlarını kavramaları da sağlanacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite işlenirken öğrencilerin sırasıyla düzgün okumalarına, ezberlemelerine ve anlama çalışmalarına yer verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, Kur'an'a saygı.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerimi doğru ve güzel anlama ve yorumlama bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite değerlendirilirken gözlem formu kullanılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

ÖĞRENME ALANI: OKUMA		9. SINIF	
ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
III. TECVİDE GİRİŞ	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma açısından tecvidin önemini kavrar. 2. Kur'an öğreniminde öğreticinin rolünü fark eder. 3. Med çeşitlerini söyler. 4. Med ve çeşitleri ile ilgili kuralları açıklar. 5. Med ve çeşitlerinin uygulamasını yapar. 	<p> Hangisi Güzel? Öğrencilerin yüzünden okuyacakları sure ve ayetlerden seçilen örneklerden önce tecvit kurallarına uyulmadan daha sonra ise tecvit kurallarına uygun olarak birkaç kere öğretmen tarafından okunur. Öğrencilere ikisi arasındaki fark buldurulur (1. kazanım).</p> <p> Bul ve Söyle: Öğrencilerin yüzünden okuyacakları sure ve ayetlerden birisi tahtaya yansıtılır. Öğrencilerin yansı üzerinde öğrendikleri tecvit kurallarını tespit etmeleri ve kuralları açıklayarak uygulamaları istenir (3, 4 ve 5. Kazanımlar).</p>	<p>[!] Med çeşitlerinin uygulaması öğrenilen metinler üzerinde yaptırılacaktır.</p> <p>[!] 2. kazanım işlenirken öğretmen önce kendisi okumalı veya meşhur bir okuyucudan örnekler dinlettirmelidir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, çalışkanlık, Kur'an'a saygı.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli ve boşluk doldurmalı testler şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

ÖĞRENME ALANI: OKUMA		9. SINIF	
ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
IV. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fâtiha suresini harflerin mahreçlerine ve öğrendiği tecvit kurallarına uygun olarak okur. 2. Bakara suresini harflerin mahreçleri-ne ve öğrendiği tecvit kurallarına uygun olarak okur. 3. Öğrendiği tecvit kurallarını Fâtiha ve Bakara suresi üzerinde gösterir. 4. Kur'an'ı doğru ve seri okumaya istekli olur. 	<p> Dinleyerek Öğreniyoruz: Öğrencilere Fâtiha suresi bir CD veya kasetten dinletilir. Daha sonra öğrencilere birer birer veya topluca tekrar ettirilir. Öğrencilere kendi okuyuşları ile dinledikleri okuyucu arasındaki farklar buldurulur (1. kazanım).</p> <p> Öğrenelim Uygulayalım: Bakara suresinden bir sayfa tahtaya yansıtılır. Yansı üzerinden öğrencilere öğrendikleri tecvit kuralları buldurularak açıklamaları istenir (2 ve 3. Kazanımlar).</p>	<p>[!] Yüzünden okumalarda öncelikle öğretmen okuyacak daha sonra öğrencilerin okuması istenecektir.</p> <p>[!] Kur'an-ı güzel okuyan okuyucuların örnek CD, DVD vb. materyallerden yararlanılacaktır.</p> <p>[!] Kur'an-ı Kerim okurken öğrencilerin abdestli olmaları teşvik edilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, çalışkanlık, Kur'an'a saygı.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite değerlendirirken gözlem formu kullanılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

[!] Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

ÖĞRENME ALANI: EZBERLEME VE ANLAMA

9. SINIF

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
V. EZBERLENECEK AYETLER, SURELER VE ANLAMLARI	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an'ı anlayarak okumanın önemini kavrar. 2. Kur'an'dan hareketle doğru bilgi, doğru inanç ve doğru davranış edinir. 3. Ezberlenecek ayet ve sureleri usulüne uygun olarak okur. 4. Ayet ve sureleri kurallarına uygun olarak ezbere okur. 5. Ayet ve sureleri toplum önünde ezberden okur. 6. Anlamını öğrendiği ayet ve surelerden insana, hayata ve evrene bakışla ilgili ilkeler çıkarır. 	<p> Bir Gözlemim Var: Çevrede bulunan Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı hafızlık çalışması yapan bir Kur'an kursuna gidilir. Hafızlık ve ezber çalışmalarının yöntemi hakkında öğrencilerin gözlem yapmaları ve bilgi edinmeleri sağlanır (3 ve 4. kazanımlar).</p> <p> Birbirimizi Dinliyoruz: Öğrencilerin ezberledikleri ayet ve sureleri öğretmen kürsüsünde okumaları istenir. Okuyan öğrencinin sınıftaki diğer öğrenciler tarafından da dinlenmesi sağlanır (5. kazanım).</p> <p> Anlaşılmak İçin İniştir: Öğrencilere Kur'an'ı anlayarak okumanın önemi ile ilgili beyin fırtınası yaptırılır. Elde edilen sonuçlar tahtaya listelenir (1. kazanım).</p> <p> Doğru Bilgiden Doğru Davranışa: Sınıf üç gruba ayrılır. Gruplara Kur'an'dan doğru bilgi, doğru inanç ve doğru davranışla ilgili ayet bulmaları istenir. İlgili ayetlerden sunu hazırlanarak öğrencilerin konuşmaları sağlanır (2. kazanım).</p> <p> Gazetemizin Özel Sayısı: Öğrencilerden Kur'an'ı tanıtıcı yazılı ve görsel materyal toplamaları veya hazırlamaları istenir. Hazırlanan materyallere sınıf panosu veya okul duvar gazetesinde yer verilir. (1, 2 ve 6. kazanımlar).</p>	<p>[!] Ezberlenecek ayet ve surelerin düzgün okunması için öğretmenin okuyuşuna ve CD vb. dinletilmesine öncelik ve önem verilmelidir.</p> <p>[!] Bu ünite işlenirken öğrencilerin öncelikle ayet ve sureleri düzgün okumaları, ezberlemeleri ve bunlarla ilgili anlam çalışması yapmaları sağlanacaktır. Okuma, ezberleme ve anlama çalışmalarının farklı ders saatlerinde olmasına özen gösterilmelidir.</p> <p>[!] Öğrenciler, Kur'an'ın anlamı üzerinde düşünme ve anlama çalışmaları yapmaları için kısa tefsirli meal okumaları konusunda teşvik edilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, çalışkanlık, Kur'an'a saygı</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerimi doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; gözlem formu kullanılarak, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli ve boşluk doldurmalı testler şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

ÖĞRENME ALANI: OKUMA		10. SINIF	
ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
I. KUR'AN KERİM'İ DOĞRU VE GÜZEL OKUMA: TECVİT	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tenvin ve sakin nun'u tanıır. 2. İhfa, izhar ve iklabla ilgili tecvit kurallarını açıklar. 3. İdgam ve çeşitleri ile ilgili kuralları açıklar. 4. "Sakin mim" ile ilgili okunuş kurallarını açıklar. 5. Kalkale harflerini ve okunuş kuralını açıklar. 6. "Ra" harfinin hükümlerini açıklar. 7. Lafzatullah ve zamiri kuralına uygun olarak okur. 8. Sekte, vakıf, ibtida ve vasıl ile ilgili okuma kurallarını açıklar. 9. Kur'an'daki bazı işaretleri tanıır. 10. Öğrendiği tecvit kurallarını uygular. 11. Kur'an okuma biçimlerini ayırt eder. 12. Hatalı okuyuş hakkında bilgi sahibi olur. 	<p> Öğrenelim Uygulayalım: Öğrencilerin yüzünden okudukları sure ve ayetlerden örnekler tahtaya yansıtılır. Öğrencilerden yansı üzerinde öğrendikleri tecvit kurallarını tespit etmeleri, açıklamaları ve uygulamaları istenir (1-12. kazanımlar).</p> <p> Benim Adım: Sınıftan 4 öğrenci belirlenir. Öğrencilerden birisi tenvin ve sakin nun, diğerleri ise ihfa, izhar ve iklab adını alırlar. Öğrencilere bu tecvit kuralları ile ilgili "Benim adım tenvin ve sakin nun..." diyerek bir drama çalışması yaptırılır (1 ve 2. kazanımlar).</p>	<p>[!] Öğrencilerin yüzünden ve ezber okumalarda öğrendikleri tecvit kurallarını uygulamaları ve gerekli düzeltmeleri yapmaları sağlanacaktır.</p> <p>[!] 8. Kazanım işlenirken; Hûd 41, Yusuf 11, Bakara 245, A'râf 69, Fussilet 44 ve Furkan 69 ayetlerindeki kelimelerin özel okunuşlarına da dikkat çekilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, çalışkanlık, Kur'an'a saygı</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerimi doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çöktan seçmeli ve boşluk doldurmalı testler şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
II. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yüzünden okunulacak sureleri harflerin mahreçlerine ve öğrendiği tecvit kurallarına göre okur. 2. Öğrendiği tecvit kurallarını yüzünden okuduğu surelerde gösterir. 3. Kur'an'ı doğru ve seri okumaya istekli olur. 	<p> Birbirimizi Dinliyoruz: Yüzünden okunacak surelerden bir örnek seçilerek tahtaya yansıtılır. Yansıtılan Kur'an ayetlerini öğrencilerden birinin yüzünden okunması istenir. Diğer öğrencilerin takip etmesi sağlanarak daha sonra yapılan okuma ve tecvit yanlışları sınıfça düzeltilmeye çalışılır (1-3. Kazanımlar).</p>	<p>[!] Sınıfta bir öğrenci Kur'an'ı yüzünden okurken diğerlerinin takip etmesi sağlanacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, çalışkanlık, Kur'an'a saygı</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim kısa tefsirli mealini kullanma, Kur'an-ı Kerimi doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite değerlendirilirken gözlem formu kullanılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
III. EZBERLENECEK SURELER VE ANLAMLARI	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ezberlenecek sureleri usulüne uygun olarak yüzünden okur. 2. Sureleri kurallarına uygun olarak ezbere okur. 3. Sureleri gerektiğinde toplum önünde ezbere okur. 4. Ezberlenen surelerin anlamlarını ana hatları ile bilir. 5. Ezberlenen sureleri yorumlayarak ilkeler çıkarır. 6. Ezberlenen surelerde yer alan ana konuları tespit eder. 	<p> Ben Böyle Ezberliyorum: Öğrencilere, ezberleri daha hızlı ve düzgün yapmak için nasıl bir yöntem izledikleri sorulur. Düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşmaları istenir Ortak düşünceler listelenir (1-3. kazanımlar).</p> <p> İlkeler Tespit Ediyoruz: Ezberlenen sureler birer birer öğrencilere verilir. Her öğrenci ilgili suredeki ana konuları ve tespit ettikleri ilkeleri sınıfta sunar ve bunlar üzerinde sınıfça konuşulur (4-6. kazanımlar).</p>	<p>[!] 9. sınıfta yapılan bütün ezberler bu sınıfta tekrar edilecek ve değerlendirmeye tabi tutulacaktır.</p> <p>[!] Öğrenciler ezberleyecekleri ayet ve sureleri doğru ve kurallarına uygun olarak ezberleyebilmeleri için bir okuyucudan (meşhur okuyucuların CD, DVD vb. materyallerinden yararlanılabilir) dinleyerek çalışmaya teşvik edilecektir.</p> <p>[!] Bu ünite işlenirken öğrencilerin öncelikle ayet ve sureleri düzgün okumaları, ezberlemeleri ve bunlarla ilgili anlam çalışması yapmaları sağlanacaktır. Okuma, ezberleme ve anlama çalışmalarının farklı ders saatlerinde olmasına özen gösterilmelidir.</p> <p>↔ 4. kazanım işlenirken surenin Mekkî – Medenî oluşu, ismini nasıl aldığı ve nüzul sebebi açıklanacaktır.</p> <p>[!] Öğrenciler, Kur'an'ın anlamı üzerinde düşünme ve anlama çalışmaları yapmaları için kısa tefsirli meal okumaları konusunda teşvik edilmelidir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, çalışkanlık, Kur'an'a saygı.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; gözlem formu kullanılarak, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

[!] Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

↔ Sınırlamalar

ÖĞRENME ALANI: OKUMA		11. SINIF	
ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
I. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yüzünden okunacak sureleri tecvit kurallarına göre okur. 2. Surelerdeki tecvit kurallarını gösterir. 3. Kur'an'ı doğru ve seri okumaya istekli olur. 	<p> Her Şey Güzel Okumak İçin: Öğrencilerden kura ile dört kişi jüri üyesi, on kişi de yarışmacı olarak seçilir. Jüri üyelerince Kur'an-ı Kerim'i güzel okuma yarışmalarında esas alınan, okuma, tecvit ve ses gibi ölçütler tespit edilir ve sınıfta paylaşılır. Yarışmacı öğrencilerin tek tek yüzünden bir sureyi okumaları sağlanarak jüri tarafından değerlendirmeleri sağlanır (1-3. kazanımlar).</p>	<p>[!] Sınıfta bir öğrenci Kur'an okurken diğer öğrencilerin de onu takip etmeleri sağlanır.</p> <p>[!] Etkinliklerin yapılmasında sınıf içi düzenin ve takibin sağlanmasına özen gösterilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, çalışkanlık, Kur'an'a saygı.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite değerlendirilirken gözlem formu kullanılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
II. EZBERLENECEK AYETLER, SURELER VE ANLAMLARI	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ezberlenecek ayet ve sureleri usulüne uygun olarak yüzünden okur. 2. Ayet ve sureleri kurallarına uygun olarak ezbere okur. 3. Ayet ve sureleri gerektiğinde toplum önünde okur. 4. Ezberlenen surelerin anlamlarını ana hatları ile bilir. 5. Ezberlenen ayet ve surelerde yer alan ana konuları tespit eder. 6. Ezberlenen ayet ve sureleri yorumlayarak ilkeler çıkarır. 	<p> Birbirimizi Dinliyoruz: Ezberden okunacak surelerden biri, bir öğrenci tarafından okunurken diğer öğrencilerden düzeltilmesi gereken okuma hatalarını belirlemeleri ve doğrusunu söylemeleri istenir (1-3. kazanımlar).</p> <p> İlkeler Tespit Ediyoruz: Sureler birer birer öğrencilere verilir. Her öğrenci ilgili suredeki ana konuları ve tespit ettikleri ilkeleri sınıfta sunar ve bunlar üzerinde sınıfça konuşulur (4-6. kazanımlar).</p> <p> İlkeler Çıkıyoruz Öğrenciler gruplara ayrılır. Her bir gruptan ezberlenecek surelerden bir sureyi yorumlamaları ve surede verilen ilkeleri tespit etmeleri istenir. Grupça tespit edilen ilkeler grup başkanları tarafından sınıfa sunulur (4-6. kazanımlar).</p>	<p>[!] 9 ve 10. sınıfta yapılmış olan bütün ezberler bu sınıfta da tekrar edilecek ve değerlendirmeye tabi tutulacaktır.</p> <p>[!] Öğrencilerin ezberlenecek ayet ve sureleri doğru ve kurallarına uygun olarak ezberlemeleri için bir okuyucudan (meşhur hafızların kaset, CD vb. materyallerden) dinleyerek çalışmalarını teşvik edilecektir.</p> <p>[!] Bu ünite işlenirken öğrencilerin öncelikle ayet ve sureleri düzgün okumaları, ezberlemeleri ve bunlarla ilgili anlam çalışması yapmaları sağlanacaktır. Okuma, ezberleme ve anlama çalışmalarının farklı ders saatlerinde olmasına özen gösterilmelidir.</p> <p>←→ 4. kazanım işlenirken surenin Mekkî-Medenî oluşu, ismini nasıl aldığı ve nüzul sebebi hakkında bilgi verilecektir.</p> <p>[!] Öğrenciler, Kur'an'ın anlamı üzerinde düşünme ve anlama çalışmaları yapmaları için kısa tefsirli meal okumaları konusunda teşvik edilmelidirler.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, çalışkanlık, Kur'an'a saygı.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel anlama ve yorumlama bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, gözlem formu ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

[!] Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

←→ Sınırlamalar

ÖĞRENME ALANI: OKUMA		12. SINIF	
ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
I. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yüzünden okunacak sureleri tecvit kurallarına göre okur. 2. Surelerdeki tecvit kurallarını gösterir. 3. Kur'an'ı doğru ve seri okumaya istekli olur. 	<p> Seri Ama Hatasız: Sınıfta öğrencilerin yüzünden kurallarına uygun olarak seri ve hızlı okuması istenir. Okumada oluşabilecek kural ve tecvit hataları diğer öğrenciler tarafından tespit edilir (1-3. kazanımlar).</p>	<p>[!] Sınıfta bir öğrenci Kur'an'ı yüzünden okurken diğer öğrencilerin de takip etmeleri sağlanacaktır.</p> <p>[!] Etkinliklerin yapılmasında öğrencilerin katılımına ve sınıf içi düzenin sağlanmasına özen gösterilecektir.</p> <p>[!] Tecvit, teorik ve pratik olarak yeri geldikçe tekrar edilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, çalışkanlık, Kur'an'a saygı.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite değerlendirilirken gözlem formu kullanılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

[!] Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

ÖĞRENME ALANI: EZBERLEME VE ANLAMA		12. SINIF	
ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
II. EZBERLENECEK AYETLER VE ANLAMLARI	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ezberlenecek ayetleri usulüne uygun olarak yüzünden okur. 2. Ayetleri kurallarına uygun olarak ezbere okur. 3. Ayetleri gerektiğinde toplum önünde ezbere okur. 4. Ezberlenen sureleri ana hatları ile tanır. 5. Ezberlenen ayetlerde yer alan ana konuları tespit eder. 6. Ezberlenen ayetleri yorumlayarak ilkeler çıkarır. 	<p> Sıra Sende: Öğrenciler ezberledikleri sureleri sınıfta okurken ezberlenen bölümün herhangi bir yerinde durdurularak başka bir öğrencinin devam etmesi istenir (1, 2 ve 3. kazanımlar).</p> <p> Kim Daha Güzel Okuyor? Okul mescidinde tüm sınıfların katılımıyla genel bir okuma uygulaması yapılır (1-3. kazanımlar).</p> <p> Bizim İçin Ne Anlam İfade Ediyor: Öğrencilerden bu sınıfta ezberledikleri ayetlerde hangi konulara yer verildiğini tespit etmeleri, bunlardan ilkeler çıkarmaları ve tahtaya sıralamaları istenir (4 -6. kazanımlar).</p>	<p> Önceki sınıflarda yapılan bütün ezberler bu sınıfta tekrar edilecek ve değerlendirmeye tabi tutulacaktır.</p> <p> Öğrenciler ezberleyecekleri ayet ve sureleri doğru ve kurallarına uygun olarak ezberleyebilmeleri için bir okuyucudan (meşhur okuyucuların CD, DVD vb. materyallerden yararlanılabilir) dinleyerek çalışmaya teşvik edilecektir.</p> <p> Bu ünite işlenirken öğrencilerin öncelikle ayet ve sureleri düzgün okumaları, ezberlemeleri ve bunlarla ilgili anlam çalışması yapmaları sağlanacaktır. Okuma, ezberleme ve anlama çalışmalarının farklı ders saatlerinde olmasına özen gösterilmelidir.</p> <p> 1. kazanım işlenirken surenin Mekki-Medenî oluşu, ismini nasıl aldığı ve nüzul sebebi hakkında bilgi verilecektir.</p> <p> Öğrenciler, Kur'an'ın anlamı üzerinde düşünmeleri ve anlam çalışması yapmaları için kısa tefsirli meal okumaları konusunda teşvik edilecektir.</p> <p> Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, çalışkanlık, Kur'an'a saygı.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, gözlem formu ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme
 Sınırlamalar

3.8. KUR'AN-I KERİM DERSİ 9, 10, 11 VE 12. SINIFLAR ÖĞRETİM PROGRAMI ÖĞRENME ALANLARI VE ÜNİTELERİ

ÖĞRENME ALANI: OKUMA			
9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
<p>I. KUR'AN OKUMAYA GİRİŞ</p> <p>1. Kuran'ı Doğru ve Güzel Okumanın Önemi</p> <p>2. Harfler ve Özellikleri</p> <p>2.1. Harfler ve İsimleri</p> <p>2.2. Harflerin Yazılışları (Başta, Ortada, Sonda)</p> <p>2.3. Harflerin Mahreçleri</p> <p>2.4. İnce ve Kalın Sesli Harfler</p> <p>3. Harflerin Okunuşu</p> <p>3.1. Harekeler: Üstün, Esre, Ötre</p> <p>3.2. Cezim (Sükun)</p> <p>3.3. Şedde</p> <p>3.4. Tenvin</p> <p>3.5. Med Harfleri: Elif, Vav, Ya</p> <p>3.6. Vav ve Ya Şeklinde Yazılan Elif</p> <p>3.7. Uzatma (Asar-Çeker) İşareti</p> <p>4. Okunuşla İlgili Özel Durumlar</p> <p>4.1. Elif Lam Takısı</p> <p>4.2. Zamir ve Okunuşu</p> <p>4.3. Med-Kasr Kelimeleri</p> <p>4.4. Okunmayan Elif</p> <p>4.5. Hurûf-ı Mukattaa</p> <p>II. OKUNACAK SÖZLER, DUALAR VE ANLAMLARI</p> <p>1. Kelime-i Tevhid, Kelime-i Şehadet ve Anlamları</p> <p>2. Euzü Besmele ve Anlamı</p> <p>3. Tekbir ve Anlamı</p> <p>4. Salatü Selam ve Anlamı</p> <p>5. Amentü ve Anlamı</p> <p>6. Ezan-Kamet ve Anlamları</p> <p>7. Sübhaneke Duası ve Anlamı</p> <p>8. Tahiyat Duası ve Anlamı</p> <p>9. Salli-Barik Duaları ve Anlamları</p> <p>10. Rabbena Duaları ve Anlamları</p> <p>11. Namazdaki Tesbihler ve Anlamları</p> <p>12. Kunut Duaları ve Anlamları</p> <p>III. TECVİDE GİRİŞ</p> <p>1. Tecvidin Tanımı, Amacı ve Önemi</p> <p>2. Tecvidi Öğrenmede Öğreticiye (Fem-i Muhsin) Olan İhtiyaç</p> <p>3. Uzatma (Med) ve Çeşitleri</p> <p>3.1. Medd-i Tabii</p> <p>3.2. Medd-i Muttasil</p> <p>3.3. Medd-i Munfasıl</p> <p>3.4. Medd-i Ârız</p> <p>3.5. Medd-i Lâzım</p> <p>3.6. Medd-i Lin</p> <p>IV. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER</p> <p>1. Fâtiha Suresi</p> <p>2. Bakara Suresi</p>	<p>I. KUR'AN-I KERİM'İ DOĞRU VE GÜZEL OKUMA: TECVİT</p> <p>1. Tenvin ve Sakin Nun</p> <p>2. İhfa</p> <p>3. İzhar</p> <p>4. İklab</p> <p>5. İdgamlar</p> <p>5.1. İdgam-ı Mea'l-gunne</p> <p>5.2. İdgam-ı Bila-gunne</p> <p>5.3. İdgam-ı Misleyn</p> <p>5.4. İdgam-ı Mütecaniseyn</p> <p>5.5. İdgam-ı Mütekaribeyn</p> <p>5.6. İdgam-ı Şemsiye</p> <p>6. İzhar-ı Kameriye</p> <p>7. Sakin Mim'in Okunuş Şekilleri</p> <p>8. Kalkale</p> <p>9. Ra'mın Hükümleri</p> <p>10. Lafzatullah'taki lam harfinin Okunuşu</p> <p>11. Zamir</p> <p>12. Sekte</p> <p>13. Okunuşu Özel Olan Kelimeler</p> <p>14. Vakıf, İbtida, Vasil</p> <p>15. Kur'an'daki Bazı İşaretler</p> <p>15.1. Vakıf (Durak) İşaretleri</p> <p>15.2. Secde İşareti</p> <p>15.3. Hizip, Cüz İşaretleri</p> <p>16. Kur'an Okuma Biçimleri –Tertil (Tahkik), Tedvir, Hadr</p> <p>17. Hatalı Okuyuş (Lahn)</p> <p>Okuma Metni: Kıraatlar ve Kıraat İmamları</p> <p>II. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER</p> <p>1. Âl-i İmrân Suresi</p> <p>2. Nisâ Suresi</p> <p>3. Mâide Suresi</p> <p>4. En'âm Suresi</p>	<p>I. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER</p> <p>1. A'râf Suresi</p> <p>2. Enfâl Suresi</p> <p>3. Tevbe Suresi</p> <p>4. Yunus Suresi</p> <p>5. Hûd Suresi</p> <p>6. Yusuf Suresi</p> <p>7. Ra'd Suresi</p> <p>8. İbrahim Suresi</p>	<p>I. YÜZÜNDEN OKUNACAK SURELER</p> <p>1. Hicr Suresi</p> <p>2. Nahl Suresi</p> <p>3. İsrâ Suresi</p> <p>4. Kehf Suresi</p> <p>5. Meryem Suresi</p> <p>6. Tâ-Hâ Suresi</p> <p>7. Enbiyâ Suresi</p> <p>8. Hac Suresi</p> <p>9. Mü'minûn Suresi</p> <p>10. Nûr Suresi</p> <p>11. Furkan Suresi</p>

ÖĞRENME ALANI: EZBERLEME VE ANLAMA

9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
V. EZBERLENECEK AYETLER, SURELER VE ANLAMLARI 1. Kur'an'ı Anlayarak Okumanın Amacı 1.1. Doğru Bilgi 1.2. Doğru İnanç 1.3. Doğru Davranış 2. Fâtiha Suresi ve Anlamı 3. Fil Suresi ve Anlamı 4. Kureyş Suresi ve Anlamı 5. Mâûn Suresi ve Anlamı 6. Kevser Suresi ve Anlamı 7. Kâfirûn Suresi ve Anlamı 8. Nasr Suresi ve Anlamı 9. Tebbet Suresi ve Anlamı 10. İhlâs Suresi ve Anlamı 11. Felak Suresi ve Anlamı 12. Nâs Suresi ve Anlamı 13. Ayete'l-Kürsi ve Anlamı 14. Bakara Suresi (1-5) ve Anlamı 15. Bakara Suresi (285-286) ve Anlamı 16. Haşr Suresi (21-24) ve Anlamı	III. EZBERLENECEK SURELER VE ANLAMLARI 1. Yâsîn Suresi ve Anlamı 2. Duhâ Suresi ve Anlamı 3. İnşirâh Suresi ve Anlamı 4. Tîn Suresi ve Anlamı 5. Alak Suresi ve Anlamı 6. Kadir Suresi ve Anlamı 7. Beyyine Suresi ve Anlamı 8. Zilzâl Suresi ve Anlamı 9. Âdiyât Suresi ve Anlamı 10. Kâria Suresi ve Anlamı 11. Tekâsür Suresi ve Anlamı 12. Asr Suresi ve Anlamı 13. Hümeze Suresi ve Anlamı	II. EZBERLENECEK AYETLER, SURELER VE ANLAMLARI 1. Mülk Suresi ve Anlamı 2. Nebe' Suresi ve Anlamı 3. Bakara Suresi (153-157) ve Anlamı 4. Târık Suresi ve Anlamı 5. Fecr Suresi ve Anlamı 6. Beled Suresi ve Anlamı 7. Şems Suresi ve Anlamı 8. Leyl Suresi ve Anlamı	II. EZBERLENECEK AYETLER VE ANLAMLARI 1. Âl-i İmrân Suresi (144-148) ve Anlamı 2. Âl-i İmrân Suresi (189-194) ve Anlamı 3. Fetih Suresi (27-29) ve Anlamı

**KUR'AN-I KERİM DERSİ
(9, 10, 11 VE 12. SINIFLAR)
ÖĞRETİM PROGRAMI ÖRNEK
ETKİNLİK UYGULAMALARI**

HARFLERİN YERİ

DERS	: Kur'an-ı Kerim
SINIF	: 9
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖĞRENME ALANI	: Okuma
ÜNİTE	: Kur'an Okumaya Giriş
KAZANIMLAR	: Harfleri mahreçlerine uygun olarak telaffuz eder.
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerimi doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, harfleri tanıma ve mahreçleri doğru telaffuz etme
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, tecvit kitapları, Kur'an CD vb. materyaller, mahreç şemaları ve bu şemaları gösteren CD'ler

SÜREÇ

1. Tahtaya ağız şeması çizilir veya varsa hazır şema yansıtılır.
2. Öğrencilere şema üzerinde harflerin çıkış yerleri gösterilir, her bir harf önce öğretmen tarafından seslendirilir.
3. Öğrenciler harfleri çıkış yerlerine göre ayrı ayrı ve koro halinde seslendirirler.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin, harfleri mahreçlerine uygun olarak telaffuz edip etmedikleri kontrol edilir.

HEP BERABER

DERS	: Kur'an-ı Kerim
SINIF	: 9
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖĞRENME ALANI	: Okuma
ÜNİTE	: Okunacak Sözler ve Dualar
KAZANIMLAR	: Söz ve duaları doğru bir şekilde okur.
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, Kur'an CD vb. materyaller, projeksiyon

SÜREÇ

1. Euzü Besmele, Tahiyat ve Salli-Barik duaları tahtaya yansıtılır.
2. Yansıtılan dualar önce öğretmen tarafından yüksek sesle okunur.
3. Öğrencilerin duaları öğretmenin kontrolünde topluca okumaları sağlanır.
4. Daha sonra öğrencilere dualar tek tek okutularak olası hataları düzeltilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin, duaları harflerin mahreçlerine göre doğru ve güzel okumaları kontrol edilir.

BUL VE SÖYLE

DERS	: Kur'an-ı Kerim
SINIF	: 9
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖĞRENME ALANI	: Okuma
ÜNİTE	: Tecvide Giriş
KAZANIMLAR	: Med çeşitlerini söyler. Med ve çeşitleri ile ilgili kuralları açıklar. Med ve çeşitlerinin uygulamasını yapar.
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, tecvit kitapları, Kur'an CD vb. materyaller, projeksiyon

SÜREÇ

1. Öğrencilerin yüzünden okuyacakları sure ve ayetlerden örnekler tahtaya yansıtılır.
2. Öğrencilerden öğrendikleri tecvit kurallarını yansıtılan metin üzerinde bulmaları istenir.
3. Öğrencilerin tespit ettikleri tecvit kurallarını açıklamaları istenir.
4. Tespit edilen ve açıklanan tecvit kuralları farklı öğrencilere okutulur.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin tecvit kurallarını metin üzerinde fark edebilme, açıklayabilme ve uygulayabilme durumları kontrol edilir.

ANLAŞILMAK İÇİN İNMIŞTİR

DERS	: Kur'an-ı Kerim
SINIF	: 9
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖĞRENME ALANI	: Ezberleme ve Anlama
ÜNİTE	: Ezberlenecek Ayetler, Sureler ve Anlamları
KAZANIMLAR	: Kur'an'ı anlayarak okumanın önemini kavrar.
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel anlama ve yorumlama, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim meali, Kur'an CD vb. materyaller, projeksiyon

SÜREÇ

1. Öğrencilere Kur'an mealini okuyup okumadıkları sorusu yöneltilerek dikkatleri konuya çekilir.
2. Aşağıdaki sorular çerçevesinde bir beyin fırtınası yaptırılır.
  - Kur'an'ı anlayarak okumak ne demektir?
  - Kur'an'ı anlayarak okumak niçin önemlidir?
  - Kur'an'ı anlayarak okumak bireylere neler kazandırır?
3. Öğrencilerden elde edilen cevaplar tahtaya listelenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilere "Kur'an'ı anlayarak okumak önemlidir çünkü ..." konulu bir metin çalışması yapılarak değerlendirilir.

ÖĞRENELİM UYGULAYALIM

DERS	: Kur'an-ı Kerim
SINIF	: 10
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖĞRENME ALANI	: Okuma
ÜNİTE	: Kur'an-ı Kerim'i Doğru ve Güzel Okuma: Tecvit
KAZANIMLAR	: Tenvin ve sakin nun'u tanır. İhfa, izhar ve iklapla ilgili tecvit kurallarını söyler. İdgam ve çeşitleri ile ilgili kuralları açıklar. "Sakin mim" ile ilgili okunuş kurallarını bilir. Kalkale harflerini ve kuralını bilir. "Ra" harfinin hükümlerini açıklar. Lafzatullahı kuralına uygun olarak okur. Sekte, vakıf, ibtida ve vasıl ile ilgili okuma kurallarını bilir. Kur'an'daki bazı işaretleri tanır. Öğrendiği tecvit kurallarını uygular. Kur'an okuma biçimlerini ayırt eder. Hatalı okuyuş hakkında bilgi sahibi olur.
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, tecvit kitapları, Kur'an CD vb. materyaller, tepegöz, Projeksiyon

SÜREÇ

1. Öğrencilerin yüzünden okuyacakları bir metin tahtaya yansıtılır ve onlardan öğrendikleri tecvit kurallarını metinde bulmaları istenir.
2. Bulunan tecvit kurallarını açıklamaları istenir.
3. Tespit edilen tecvit kurallarını uygulamaları istenir.
4. Yanlış uygulamalar öğretmen tarafından düzeltilir.
5. Doğru okunuş bir kez de meşhur kâriilerin CD'lerinden dinletilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin tecvit kurallarını doğru uygulayıp uygulamadıkları kontrol edilir.

BİRBİRİMİZİ DİNLIYORUZ

DERS	: Kur'an-ı Kerim
SINIF	: 10
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖĞRENME ALANI	: Okuma
ÜNİTE	: Yüzünden Okunacak Sureler
KAZANIMLAR	: Yüzünden okunulacak sureleri harflerin mahreçlerine ve öğrendiği tecvit kurallarına göre okur. Öğrendiği tecvit kurallarını yüzünden okuduğu surelerde gösterir. Kur'an'ı doğru ve seri okumaya istekli olur.
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerimi doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, tecvit kitapları, Kur'an CD vb. materyaller

SÜREÇ

1. Yüzünden okunacak surelerden bir yer tespit edilerek öğrencilerden birinin yüzünden okuması istenir.
2. Diğer öğrencilerden yüzünden okuyacak kişiyi takip ederek okuma ve tecvit hatalarını not almaları sağlanır.
3. Her okuyan kişinin okuması bitince öğrencilerin tespit ettiği hatalar üzerinde konuşulur. Yapılan tecvit ve okuma hataları düzeltilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin yüzünden okurken kurallara uygun okuyup okumadıkları değerlendirilir.

İLKELER TESPİT EDİYORUZ

DERS	: Kur'an-ı Kerim
SINIF	: 10
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖĞRENME ALANI	: Ezberleme ve Anlama
ÜNİTE	: Ezberlenen Sureler ve Anlamları
KAZANIMLAR	: Ezberlenen sureleri ana hatları ile tanıır. Ezberlenen sureleri yorumlayarak ilkeler çıkarır. Ezberlenen surelerde yer alan ana konuları tespit eder.
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerimi doğru ve güzel anlama ve yorumlama bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, tecvit kitapları, Kur'an CD vb. materyaller

SÜREÇ

1. Öğrenciler ezberletilecek sure sayısınca gruplara ayrılır.
2. Gruplardaki her bir öğrenciden ilgili surenin içerdiği ana konuları, temel ilkeleri ve sure hakkında genel bilgileri belirlemeleri istenir.
3. Öğrenciler çalışmalarını sınıfta sunum yaparlar.
4. Ek-1 çalışma kâğıdı sınıfa dağıtılarak öğrencilerin doldurmaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin Ek-1'deki çalışma kâğıdını doğru bir şekilde doldurup doldurmadıkları kontrol edilir. Eksiklikler varsa giderilmesi için gerekli etkinlik çalışması yapılır.

Çalışma Kâğıdı

Surenin adı	
Surede Hitap Eden	
Surede Hitap Edilen	
Surede Zaman	
Surede Yer	
Surede Olay	
Surenin Ana Fikri	
Surede Muhteva (İçerik, Konu)	
Suredeki Maksat (Amaç, Hedef)	
Surenin Nüzul Sebebi	
Sureden Çıkarılan İlkeler	

İLKELER ÇIKARIYORUZ

DERS	: Kur'an-ı Kerim
SINIF	: 11
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖĞRENME ALANI	: Ezberleme ve Anlama
ÜNİTE	: Ezberlenecek Ayetler, Sureler ve Anlamları
KAZANIMLAR	: Ezberlenen surelerin anlamlarını ana hatları ile bilir. Ezberlenen ayet ve surelerde yer alan ana konuları tespit eder. Ezberlenen ayet ve sureleri yorumlayarak ilkeler çıkarır.
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerimi doğru ve güzel anlama ve yorumlama bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, Kur'an CD vb. materyaller

SÜREÇ

1. Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruptan ezberlenecek surelerden bir tanesinin anlamını incelemeleri ve sureden ilkeler çıkarmaları istenir.
2. Her grup surelerden çıkardıkları ilkeleri grup başkanı aracılığıyla sınıfa sunar.
3. Sunulan ilkeler üzerinde öğrenciler konuşturulur. Surelerden çıkarılan ilkelerin tahtaya yazılması sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin surelerdeki ilkeleri belirlemeleri değerlendirilir.

HER ŞEY GÜZEL OKUMAK İÇİN

DERS	: Kur'an-ı Kerim
SINIF	: 11
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖĞRENME ALANI	: Okuma
ÜNİTE	: Yüzünden Okunacak Sureler
KAZANIMLAR	: Yüzünden okunacak sureleri tecvit kurallarına göre okur. Kur'an'ı doğru ve seri okumaya istekli olur.
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, tecvit kitapları, Kur'an CD vb. materyaller

SÜREÇ

1. Öğrenciler arasından kura ile dört kişi jüri üyesi, on kişi de "Kur'an'ı Güzel Okuma Yarışması" için seçilir.
2. İmam-Hatip Liseleri arasında yapılan Kur'an'ı güzel okuma yarışmalarında esas alınan okuma, tecvit ve ses gibi ölçütlerden de yararlanarak sınıfça yarışma için kriterler belirlenir.
3. Yarışma için seçilen öğrencilerin sırasıyla yüzünden Kur'an okumaları sağlanır.
4. Okuyan öğrenciler jüri üyeleri tarafından derecelendirilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrenciler Kur'an'ı yüzünden okurken kurallara uyup uymadıkları değerlendirilir.

BİZİM İÇİN NE ANLAM İFADE EDİYOR?

DERS	: Kur'an-ı Kerim
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖĞRENME ALANI	: Ezberleme ve Anlama
ÜNİTE	: Ezberlenecek Ayetler ve Anlamları
KAZANIMLAR	: Ezberlenen sureleri ana hatları ile tanıır. Ezberlenen ayetlerde yer alan ana konuları tespit eder. Ezberlenen ayetleri yorumlayarak ilkeler çıkarır.
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerimi doğru ve güzel anlama ve yorumlama, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, tecvit kitapları, Kur'an CD vb. materyaller

SÜREÇ

1. Öğrenciler gruplara ayrılır.
2. Her bir gruptaki öğrencilerden ezberledikleri ayetlerde yer alan ana konuları tespit etmeleri istenir.
3. Öğrencilerden ana konularından da hareketle ayetleri yorumlayarak bunlardan ilkeler çıkarmaları istenir.
4. Öğrenciler ana konuları ve ilkeleri sınıfta sunarak bunların yaşamımızda hangi açıdan ilgili olduğu üzerinde dururlar.

DEĞERLENDİRME

Ayetlerde yer alan ana konuları tespit edebilme ve ilkeler çıkarabilme durumları ölçülür.

SERİ AMA HATASIZ

DERS	: Kur'an-ı Kerim
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖĞRENME ALANI	: Okuma
ÜNİTE	: Yüzünden Okunacak Sureler
KAZANIMLAR	: Yüzünden okunacak sureleri tecvit kurallarına göre okur. Surelerdeki tecvit kurallarını gösterir. Kur'an'ı doğru ve seri okumaya istekli olur.
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, tecvit kitapları, Kur'an CD vb. materyaller

SÜREÇ

1. Öğrencilerin yüzünden okunacak sureleri seri ve hızlı olarak okumaları istenir.
2. Bir öğrenci Kur'an okurken diğer öğrenciler oluşabilecek kural ve tecvit hatalarını tespit ederler. Hatalı okunuşun doğrusu, tespit eden öğrenci tarafından okunur.

DEĞERLENDİRME

Öğrenciler Kur'an-ı Kerim'i Okuma Becerisi Gözlem Formu (Ek-1) yardımı ile değerlendirilir.

KUR'AN-I KERİM'İ OKUMA BECERİSİ GÖZLEM FORMU

ÖğrencininAdı-Soyadı:		Öğretmen:	
Sınıf:	Tarih:	Konu:	

		Çok iyi 4	İyi 3	Eksik 2	Zayıf 1	Hatalar	
						Sayısı	Hata yeri
1	Harflerin isimlerini doğru söyleyebilme						
2	Harflerin mahreçlerini ve önemli sıfatlarını söyleyebilme						
3	Kalın ve ince sesli harfleri seslendirebilme						
4	Ra harfinin ince ve kalın okuma kurallarını uygulayabilme						
5	Lafzatullah'ın Lam'ının hükümlerini uygulayabilme						
6	Lam-ı tarifi hükümlerini (İdgam-ı şemsiye, İzhar-ı kameriye) uygulayabilme						
7	Tenvin ve sakin nun'un hükümlerini uygulayabilme						
	a) İhfa kuralını uygulayabilme						
	b) İzhar kuralını uygulayabilme						
	c) İklab kuralını uygulayabilme						
8	Kalkale'yi yapabilme						
9	İdgamları yapabilme						
	a) İdgam-ı mealgunne'yi yapabilme						
	b) İdgam-ı misleyn mealgunneyi yapabilme						
	c) İdgam-ı bilagunne'yi yapabilme						
	d) İdgam-ı mütecaniseyn-i yapabilme						
	e) İdgam-ı mütekaribeyn-i yapabilme						
10	Sakin mim'in hükümlerini uygulayabilme						
	a) İhfa-ı şefeviyeyi uygulayabilme						
	b) İzhar yaparak okuyabilme						
11	Medleri uygulayabilme						
	a) Medd-i tabii'yi yapabilme						
	b) Medd-i muttasıl'ı yapabilme						
	c) Medd-i munfasıl'ı yapabilme						
	d) Medd-i lazım'ı yapabilme						
	1) Kelimelerdeki medd-i lazımı uygulayabilme						
	2) Huruf-u mukataalardaki medd-i lazımı uygulayabilme						
	e) Medd-i arız'ı yapabilme						
	1) Medd-i arız'ın vecihlerini uygulayabilme						
	2) Ravm yapabilme						
	3) İsmam yapabilme						
	f) Medd-i lîn'i yapabilme						
12	Tilavet usullerindeki med ölçülerini uygulayabilme						
	a) Tertil usulü ile okuyabilme						
	b) Tedvir usulü ile okuyabilme						
	c) Hadr usulü ile okuyabilme						
13	Hemze-i vasil'in hükümlerini uygulayabilme						
14	Hemze-i kat'ın hükümlerini uygulayabilme						
15	Vakıf kurallarını uygulayabilme						
16	İbtida kurallarını uygulayabilme						
17	Vasl kurallarını uygulayabilme						
18	İstiaze ve besmele kurallarını uygulayabilme						
19	Durak işaretlerine (secavendler) uyma						
20	İmale yapabilme						
21	Sekte yapabilme						
22	Teshil yapabilme						
23	Manaya uygun olarak yüksek ve alçak sesle okuyabilme						
24	Toplantı ve merasimlerin anlamlarına uygun ayetleri okuyabilme						
25	Bazı ayet ve sureleri ezbere okuyabilme						
	a) Fâtiha Suresi						
	b) Bakara /1-5						
	c) Nâs-Duha						
	d) Bakara /255 (Ayetü'l-Kürsi)						
	e) Bakara /285-286						
	f) Haşır/22-24						
	g) Yâsîn Suresi						
	h) Mülk Suresi						
	İ) Nebe' Suresi						

**TEMEL DİNÎ BİLGİLER DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI**

4. TEMEL DİNÎ BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

4.1.GİRİŞ

İnsan, kendini toplum içinde gerçekleştirmek için bu dünyada bulunan, madde üzerinde kullanım yetkisi olan, kültür ve medeniyetler meydana getiren bir varlıktır. Din, insan hayatına anlam kazandıran, insanın insanca yaşamasına yardımcı olan insanların birbirlerini anlayabilmeleri için gerekli olan temel iletişim kodlarını bünyesinde taşıyan ve Allah-insan ilişkilerini düzenleyen bir araçtır.

Din, farklı isimlerle de olsa, tarih boyunca, insanın olduğu her yerde var olmuş, insanlığın doğal akışını daima etkilemiş ve hâlen de etkilemeye devam etmektedir. Din, amacına uygun olarak anlaşıldığı zaman, insanları kaynaştırmış ve toplumsal barışın güvencesi olmuştur. Doğru anlaşılmadığı zaman da toplumları parçalamış ve her türlü gelişmenin önünde engel hâline gelen unsurlardan biri olmuştur.

Temel Dinî Bilgiler dersi, dinin insan için bir araç olduğu, din ve bilim arasında bir çatışma olmadığı esaslarından hareketle, öğrencinin kafasındaki “din” kavramının netleşmesine zemin hazırlar. İslam dininin özünü oluşturan Kur’an-ı Kerim’de belirtilen iman, ibadet ve ahlak ilkeleri hakkında bilgi verir. Kelam, Tefsir, Hadis, Fıkıh, İslam Tarihi gibi derslerin temelini oluşturur.

Günümüzde değişim ve kültürler arası etkileşim hızlanmış; farklı dinlere mensup insanlar için birbirlerini daha iyi tanıma ve anlama imkânı doğmuştur. Bu durum, öz değerlerimizin evrensel boyutunun öne çıkarılmasını gerektirmektedir. Temel Dinî Bilgiler dersi ile dinimizin ve değerlerimizin evrensel boyutunun anlaşılmasına yardımcı olacak zihinsel donanımı öğrencilere kazandırmak amaçlanmaktadır. Bu ders bir yönüyle de “İslam Bilimlerine Giriş” niteliğini taşımaktadır.

4. 2. GENEL AMAÇLAR

Temel Dinî Bilgiler dersini alan öğrenciler;

1. Din kavramı ve din-insanlık ilişkisi hakkında bilgi sahibi olur.
2. İslam’ın temel iman esaslarını kavrar.
3. İslam’ın temel ibadetlerinin neler olduğunu söyleyerek bunların yapıları hakkında bilgi sahibi olur.
4. Kur’an’ın vahyedilme sürecini, Kur’an’la ilgili kavramları, Kur’an’ın ana konularını ve eğitici niteliklerini kavrar.
5. İnsanlığın peygamberlere olan ihtiyacı ve Hz. Muhammed’in son peygamber oluşu hakkında bilgi sahibi olur.
6. İslam ahlakının temel kaynaklarının Kur’an ve sünnet olduğunu bilir ve İslam’ın ön gördüğü temel ahlak ilkelerini kavrar.
7. İslam’ın hayata bakışını ve bilime verdiği önemi kavrar.

4.3. ÜNİTELER

Temel Dinî Bilgiler dersi yedi ünite çerçevesinde yapılandırılmıştır. Üniteler belirlenirken dersin hem bilgi kazandırıcı hem de diğer meslek derslerine hazırlayıcı niteliği dikkate alınmıştır. Üniteler oluşturulurken dersin disiplinler arası bir ders olduğu da dikkate alınmış ve Kelam, Tefsir, Hadis, Fıkıh ve Dinler Tarihi alanlarına zemin oluşturacak ve geçişi kolaylaştıracak nitelikte olmasına özen gösterilmiştir.

Bu dersin öğretim programında yer alan üniteler aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Din Kavramı ve İslam

Din olgusu insanlık tarihi kadar eskidir. İnsan ve toplumlar tarih boyunca çeşitli inançlara sahip olmuşlardır. Öğrencilerin, özellikle değişik dinler ve inanç biçimleri konusunda bilgi edinmeleri ve dinin birey ve toplum için önemini kavramaları amacıyla dersin bu ünite ile başlaması uygun görülmüştür. “Din Kavramı ve İslam” adlı üniteye yer alan başlıklar, kazanımlar etkinlik örnekleri ve açıklamalar, tarihi süreç içinde din olgusunu irdelemeye ve değişik inanç biçimlerinin

tanınmasına yönelik hazırlanmıştır. Bu ünitedeki bilgiler Dinler Tarihi dersi için temel oluşturmaktadır.

İslam'da İman Esasları

İman kavramı ile birlikte İslam dininin temel inançları bu üniteye ele alınmıştır. Kazanımlar ve etkinlik örnekleri ile iman esaslarının öğretiminde nasıl bir yol izleneceği konusunda açıklama getirilmiştir. Etkinlikler daha çok Kur'an ve sünnet merkezli planlanmış, öğrencilerin konu ile ilgili ders kitabından edinecekleri bilgiler yanında Kur'an ayetlerinden de bilgi edinmeleri hedeflenmiştir. Bu ünitedeki bilgiler Kelam dersi için temel oluşturmaktadır.

İslam'da İbadet

Her dinde ibadet vardır. Bu üniteye ibadetin dindeki konumu ve İslam dinindeki temel ibadetler ele alınmıştır. "İslam'da İbadet" ünitesinde yer alan kazanımlar ve etkinlikler öğrenciye inanç-ibadet ilişkisini fark ettirmeyi ve İslam'daki ibadetlerin tanıtılmasını hedeflemiştir. Ayrıca, ibadetlerin insana kazandıracığı özelliklere de işaret edilmiştir.

Bu ünitedeki bilgiler Fıkıh dersi için temel oluşturmaktadır.

Vahiy Süreci ve Kur'an

Bu üniteye; vahiy kavramı, vahiy süreci ve önceki kitaplar, son kitap Kur'an-ı Kerim, onun indiriliş süreci ve temel nitelikleri konularında bilgi kazandırma hedeflenmiştir. Kazanımlar ve etkinlikler vahiy sürecini ve Kur'an'ı tanımaya yönelik oluşturulmuştur. Açıklamalar kısmında ise ilişki kurulacak derslere, temel becerilere ve öğretimde dikkat edilecek noktalara işaret edilmiştir.

Bu üniteye verilen bilgiler Tefsir dersi için temel oluşturmaktadır.

Peygamberlik ve Son Peygamber Hz. Muhammed

Bu üniteye öğrencilere peygamberlik kavramı ve dinde peygamberliğin konumu ile onların nitelikleri hakkında bilgi verildikten sonra Hz. Muhammed'in İslam dinindeki konumu ve hayatı hakkında öz bilgi kazandırılması hedeflenmiştir. Kazanımlar ve etkinlikler bu amaca yönelik oluşturulmuş, açıklamalarda da öğretimde vurgu yapılacak noktalara dikkat çekilmiştir.

Bu ünitedeki bilgiler Hadis ve Siyer dersleri için temel oluşturmaktadır.

İslam ve Ahlak

Bütün dinlerde olduğu gibi İslam dininin de ana hedeflerinden birisi insanları ahlaklı ve erdemli bireyler haline getirmektir. İslam dininin bu konudaki yaklaşımı bu üniteye işlenmiştir.

Bu amaçla üniteye ahlak kavramı, İslam ahlakının kaynağı, temel ahlak ilkeleri ile İslam ahlakına aykırı davranışlar üzerinde durulmuştur. Kazanımlar yazılırken, öğrencilerin kendi davranışlarını sorgulamaları ve güzel davranışları fark etmeleri konusuna vurgu yapılmıştır. Etkinlikler yazılırken de güzel davranışlarla ilgili Kur'an ayetlerinden ve hadislerden örnekler verilerek öğrencilerin doğrudan Kur'an'dan ve Hz. Peygamberin davranışlarından güzel ahlak ilkelerini öğrenmeleri hedeflenmiştir. Açıklamalarda vurgu yapılacak konular ve öncelikle kazandırılacak değerlere ve becerilere dikkat çekilmiştir.

İslam, Hayat ve Bilim

Dünya ve ahiret kavramları birçok dinde ve özellikle İslam dininde oldukça önemlidir.

Bu ünite ile öğrencilere İslam dininin hayata bakışı, çalışma ve helal kazanç konusundaki dinin öğütlerinin kazandırılması yanında, öğrencilerde çevre bilinci oluşturmada İslam dininin katkısı ile İslam'ın bilim ve sanata bakışı, çalışma ve helal kazanç konusundaki İslam dininin ortaya koyduğu esasların öğretilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca Temel İslam Bilimleri tanıtılarak hem genel bir bilgi kazandırma hem de öğrencilerin üst sınıflarda alacakları bazı meslek derslerini tanımları hedeflenmiştir. Müslüman bilginlerin bilime katkıları vurgulanarak İslam dininin bilimi teşvik eden özelliğine dikkat çekilmiştir. Kazanım ve etkinlikler bu amaca yönelik olarak hazırlanmıştır.

4.4. TEMEL DİNÎ BİLGİLER DERSİ ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	SÜRE/DERS SAATİ	ORAN (%)
I- Din Kavramı ve İslam Dini	10	6	8,33
II- İslam'da İman Esasları	9	12	16,66
III- İslam'da İbadet	19	14	19,44
IV- Vahiy Süreci ve Kur'an	11	10	13,88
V- Peygamberlik ve Son Peygamber Hz. Muhammed	11	12	16,66
VI- İslam ve Ahlak	6	10	13,88
VII- İslam, Hayat ve Bilim	10	8	11,11
Toplam	76	72	100

Not: Ders saatleri, ünite açıklamaları ve kazanımlar birlikte düşünülerek belirlenmiştir.

4.5. TEMEL DİNÎ BİLGİLER DERS KİTABI FORMA SAYISI

SINIF	KİTAP BOYUTU	FORMA SAYISI
9	19.5 x 27.5	8-12

4. 6. TEMEL DİNÎ BİLGİLER DERSİ PROGRAMI KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE I		9. SINIF	
KAZANIMLAR		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DİN KAVRAMI VE İSLAM DİNİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Din kavramını açıklar. 2. Din olgusunun insanlık tarihi ile başladığının farkında olur. 3. Çeşitli inanç biçimlerini tanıır. 4. İnsanın akıl sahibi ve inanan bir varlık olma özelliği ile evrendeki diğer varlıklardan farklı olduğunun bilincinde olur. 5. Dinin insanın var oluşu ile ilgili sorulara cevap veren bir olgu olduğunu fark eder. 6. Dinin toplum hayatındaki yeri ve önemini irdeler. 7. Kabile dinlerini ve özelliklerini genel hatları ile tanıır. 8. Doğu Asya ve Hint dinlerini genel özellikleri ile açıklar. 9. Vahye dayalı dinlerin genel özelliklerini açıklar. 	<p> İnsan ve din: Din nedir? sorusu yöneltilek insan ile din arasındaki ilişki üzerinde konuşulur (1, 2 ve 5. kazanımlar).</p> <p> İnanç biçimlerini tanıyoruz: Öğrencilerden inanmanın çeşitli biçimleri ile ilgili ansiklopedilerden bilgi toplamaları istenir ve bu bilgiler derste tartışılır (3. kazanım).</p> <p> Akıllıyım ve farklıyım: İnsanın akıl sahibi ve inanan bir varlık olarak, evrendeki diğer varlıklar arasındaki yeri ile ilgili beyin fırtınası yapılır, ulaşılan sonuçlar listelenir (4. kazanım).</p> <p> Kompozisyon çalışması yapıyoruz: Öğrencilerden dinin toplum hayatındaki yeri ve önemi ile ilgili kompozisyon yazmaları istenir ve yazılan kompozisyonlar sınıfça paylaşılır (6. kazanım).</p> <p> Dinlerin coğrafi dağılımı: Dinlerin yeryüzündeki coğrafi dağılımı harita üzerinde gösterilir (7 ve 8. kazanımlar).</p> <p> Resimlerde dinler: Dinleri tanıtıcı resim ve fotoğraflar toplanarak sınıfça paylaşılır, öğrencilerin bunları yorumlamaları istenir (7-9. kazanımlar).</p> <p> Dinler ve özellikleri: Dinlerin genel özelliklerini gösteren tablo ve şemalar oluşturulur (7-9. kazanımlar).</p>	<p> Bu ünitenin 3, 5, 6, 8, 9. kazanımlarının 12. sınıf Dinler Tarihi dersinde daha detaylı işleneceği göz önünde bulundurulacaktır.</p> <p> Dinlerin özellikleri ve çeşitleri 12. sınıf Dinler Tarihi dersinde geniş olarak işleneceği göz önünde bulundurulurak sınıf seviyesine uygun bir şekilde verilmelidir.</p> <p> Bu ünitenin 3. kazanımı, Monoteizm, Politeizm, Gnostizm, Agnostizm ve Ateizm gibi inanç biçimleri ile sınırlandırılacaktır.</p> <p> Bu ünitenin 8. kazanımı, Konfüçyanizm, Taoizm ve Şintoizm ile sınırlı kalacaktır.</p> <p> Bu ünitenin 8 . kazanımı Hinduizm, Caynizm, Budizm ve Sihizm’le sınırlı kalacaktır.</p> <p> Bu ünitenin 9. kazanımı, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslamiyetle sınırlıdır.</p> <p>[!] Bu ünite, dinin birey ve toplum için her zaman var olagelen önemli ve vazgeçilmez bir olgu olduğu vurgulanacak, Din, birey ve toplum arasındaki ilişki üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; problem çözme, iletişim ve empati, araştırma</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler, dinî değerlere saygı, tarihsel mirasa duyarlılık</p> <p> Bu ünite, değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İSLAM'DA İMAN ESASLARI	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İman kavramını açıklar. 2. İslam'da Tevhit inancının önemini fark eder. 3. İslam'da imanın ifadesi olan kelime-i tevhit ve kelime-i şehadeti açıklar. 4. İslam'ın temel iman esaslarını sayarak ne anlama geldiklerini söyler. 5. Ayet ve hadislerden imanla ilgili örnekler verir. 6. Ahiret inancının insan hayatındaki önemini farkında olur 7. İnsanın akıl sahibi, özgür ve yaptıklarından sorumlu bir varlık olduğunun bilincinde olur. 8. Kaza ve kader inancının bireyin iradesini kullanmasına, iyiyi veya kötüyü seçmesine engel olmadığını kavrar. 9. Kaderin Allah'ın ilmi olduğunu kavrar. 	<p> Kavramları öğreniyoruz: İman, tevhit, kelime-i tevhit ve kelime-i şehadet kavramları ile ilgili ayetler ve hadisler tahtaya yansıtılır ve bunlar üzerinde konuşulur (1-3. kazanımlar).</p> <p> İman esaslarını öğreniyoruz: Temel iman esasları ile ilgili şema gösterilir ve konu ile ilgili ayetler çerçevesinde inanç esaslarının hayatımızdaki yansımaları üzerinde tartışılır (4, 6 ve 7. kazanımlar).</p> <p> Kıyamet ve ahiretle ilgili kavramları öğreniyoruz: Konu ile ilgili 6/En'âm suresi 73, 39/Zümer suresi 68, 2/Bakara suresi 28,73, 3/Âl-i İmrân suresi 106,107, 101/Kâri'a suresi 6,7, 26/Şuarâ suresi 113, 21/Enbiyâ suresi 1, 23/Mü'minûn suresi 74, 2/Bakara suresi 25, 3/Âl-i İmrân suresi 15, 72/Cin suresi 23, 21/Enbiyâ suresi 98. ayetler çerçevesinde ahiret ile ilgili kavramlar üzerinde konuşulur (6. kazanım).</p> <p> Akıllıyım, özgürüm ve sorumluyum: Kaza ve kader konuları üzerinde beyin fırtınası yapılarak, insanın akıl sahibi, özgür ve sorumlu bir varlık olmasının kaderle ilişkisi kurulur (7 ve 8. kazanımlar).</p>	<p> Bu ünitenin kazanımlarının 12. sınıf Kelam ve Dinler Tarihi derslerinde daha detaylı işleneceği göz önünde bulundurulacaktır.</p> <p> Bu ünitenin 4. Kazanımı işlenirken "Ahirete İman" konusu; sur'a üfleme, öldükten sonra dirilme (ba's), haşr, mahşer, mizan, hesap, sırat, cennet ve cehennem gibi kavramlarla sınırlandırılacaktır.</p> <p> Tevhit inancı ile önceki ünite de geçen inanç biçimlerinin farklılıkları vurgulanır.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, araştırma, eleştirel düşünme</p> <p> Öncelikle verilecek değerler, çalışkanlık, duyarlılık, adalet, inanca saygı.</p> <p> Bu ünite de değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İSLAM'DA İBADET	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> İbadet kavramını açıklar ve niçin ibadet yapıldığını söyler. İbadetle ilgili temel ilkeleri kavrar. İnançla ibadet arasındaki ilişkinin farkında olur. Temizlik-ibadet ilişkisi çerçevesinde, abdest, boy abdesti ve teyemmümün alınışını açıklar. Namaz ibadetinin çeşitlerini ve vakitlerini söyler. Namazın farz, vacip ve sünnetlerini söyler. Namazın kılınışını çeşitlerine göre açıklar. Caminin ve cemaatle namaz kılmanın önemini kavrar. Ramazan ayı ve oruç ibadetinin dindeki yerini temellendirir. Oruç ve ramazanla ilgili kavramları açıklar. Zekât ve sadaka ile ilgili hükümleri kavrar. Haccın nasıl yapıldığını açıklar. Hac ve umre arasındaki farkı bilir. Hac ile ilgili kavramları sıralar ve ne anlama geldiklerini açıklar. Kâbe'nin İslam dinindeki önemini kavrar. Kurban ibadetinin dindeki yerini açıklar. Salih amelin de ibadet olduğunu bilir. Dua ve tövbenin kişi hayatındaki ve dindeki önemini irdeler. İbadetlerin bireysel ve toplumsal işlevlerinin bilincinde olur. 	<p> Balık kılıcı: Öğrencilere “Niçin İbadet edilir?” sorusu yöneltilir ve alınan cevaplar balık kılıçına yazılır (1. kazanım).</p> <p> İbadette içtenlik: İbadetlerin temel ilkeleri üzerinde beyin fırtınası yapılarak varılan sonuçlar tahtaya listelenir (2. kazanım).</p> <p> İnanç ibadet ilişkisi: 18/ Kehf, 18,20/ Tâ-hâ, 82 ve 2/ Bakara Suresi 177. gibi ayetler yansıtılarak, iman-ibadet ilişkisi üzerinde öğrencilerin konuşmaları sağlanır (3. kazanım).</p> <p> Abdest, gusül ve teyemmümün farklılık ve benzerliklerini öğreniyoruz: Öğrencilerden abdest, gusül ve teyemmümü karşılaştırmaları istenir (4. kazanım).</p> <p> Evrensel buluşma: Hacla ilgili bir CD seyredilerek haccın yapılışı anlatılır. İhram, Arafat, tavaf ve hac ile ilgili diğer kavramlar üzerinde konuşulur (12 ve 15. kazanımlar).</p> <p> İbadet insanı yüceltir: İbadetlerin bireysel ve toplumsal faydaları ile ilgili beyin fırtınası yapılır ve varılan sonuçlar listelenir (19. kazanım).</p>	<p>[!] Bu ünite de ibadet kavramı ve çeşitlerine vurgu yapılacaktır ve temel ibadetlerle özellikleri konusun-da bilgiler verilecektir.</p> <p>←→ Bu ünitenin konuları 11. sınıf Fıkıh dersinde daha geniş olarak ele alınacağı göz önünde bulundurulmalıdır.</p> <p>←→ 2. kazanım “İsteklilik, samimiyet, gösterişten uzak olma, kolaylık ve güç yetirebilirlik”le sınırlandırılacaktır.</p> <p>←→ 10. kazanım “sahur, imsak, iftar ve teravih namazı” ile sınırlandırılacaktır.</p> <p>[!] 11. kazanım işlenirken zekâtın nelerden ve kimlere verildiği vurgulanacaktır.</p> <p>←→ 14. kazanım “ihram, Arafat, Muzdelife, Mina, tavaf ve sa’y”le sınırlandırılacaktır.</p> <p>[!] 17. kazanım işlenirken kan bağışının önemine vurgu yapılacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler, temizlik, sorumluluk, barış, kardeşlik, yardımseverlik, dayanışma.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Sosyal katılım, mekan, zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati.</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
VAHİY SÜRECİ VE KUR'AN	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vahyin neyi ifade ettiğini kavrar. 2. Vahyin Hz. Adem'le başlayıp Hz. Muhammed ile sona erdiğinin farkında olur. 3. Diğer peygamberlere vahyedilen sahifeleri söyler. 4. Tevrat, Zebur, İncil ve bunları tebliğ eden peygamberler hakkında bilgi sahibi olur. 5. Kur'an'ın vahyin son halkasını teşkil ettiğini bilir. 6. Kur'an'ı özellikleri ile tanıır. 7. Kur'an'ın iç düzeni ile ilgili kavramları örneklerle açıklar. 8. Kur'an'ın okunması ve anlaşılması ile ilgili kavramların anlamlarını söyler. 9. Kur'an'ın iman, ibadet, ahlak ve sosyal ilişkiler gibi konuları içerdiğini fark eder. 10. Kur'an'ın eğitici özelliklerini açıklar. 11. Kur'an'ın kültürümüzdeki yerini ve etkisini örneklerle açıklar. 	<p> İnsanlık ve vahiy: 42/ Şûra 51. ve 21/Enbiya Suresi, 7 ve 25. gibi ayetler çerçevesinde vahiy kavramı ve vahyin Hz. Adem'le başlayıp Hz. Muhammed'le son bulduğu üzerinde durulur (1-5. kazanımlar).</p> <p> Meal ve Tefsir nedir? Öğretmen tarafından sınıfa bir Kur'an meali ve tefsiri getirilerek bunların özellikleri listelenir ve farklılıkları belirlenir (8. kazanım).</p> <p> Diğer Kitapları Tanıyalım: Kur'an öncesi vahiy ürünlerini gösteren kavram haritası üzerinde konuşulur (3 ve 4. Kazanımlar).</p> <p> Kur'an'ın indiriliş süreci: Kur'an'ın indirilişi, yazılışı, toplanması ve çoğaltılması süreci kronolojik olarak yansıtılır üzerinde konuşulur (5. kazanım).</p> <p> Kur'an'ı tanıyalım: Öğretmen tarafından sınıfa bir Kur'an getirilerek Kur'an'ın iç düzeni ile ilgili olarak ayet, sure, hizp ve cüz, kavramları açıklanır ve Kur'an'dan örnekler gösterilir (7. kazanım).</p> <p> Kur'an'ın Ana Konuları: Kur'an'ın ana konuları hakkında öğrencilerin konuşmaları sağlanır ve ulaşılan sonuçlar listelenir (9. kazanım).</p> <p> Kur'an'ın Eğitici Özellikleri: Öğrencilerin Kur'an'ın eğitici özellikleri ile ilgili 17/İsrâ suresi, 9, 33/Ahzâb suresi, 21,45/ Câsiye suresi, 5 ve 39/Zümer suresi, 9. ayetler okunur, tartışılır ve ulaşılan sonuçlar listelenir (5 ve 6. kazanımlar)</p>	<p> Bu ünite işlenirken vahiy ve Kur'an-ı Kerim konuları 11. sınıf Tefsir dersinde daha detaylı işleneceği göz önünde bulundurulmalıdır.</p> <p> 7. kazanım işlenirken ayet, sure, hizp ve cüz kavramlarına yer verilecektir.</p> <p> 8. kazanım işlenirken tecvit, tertil, aşır, mukabele, hatim, hafızlık, meal ve tefsir kavramlarına yer verilecektir.</p> <p> Kur'an'ın; önceki kitapları tasdik edici, evrensel ve Allah'ın koruması altında Arapça bir kitap olduğu vurgusu yapılır.</p> <p> Kur'an'ın kültürümüzdeki yeri konusunda özel vurgu yapılacaktır.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama</p> <p> Öncelikle verilecek değerler, doğruluk, tarihsel mirasa duyarlılık, dayanışma, hoşgörü.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
PEYGAMBERLİK VE SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an ışığında nebi, resul ve peygamber kavramlarını açıklar 2. İnsanlığın peygamberlere neden ihtiyacı olduğunu söyler. 3. Peygamberlerin insanlardan seçilmesinin nedenlerini tartışır. 4. Peygamberlerin ortak niteliklerini açıklar. 5. Kur'an'da adı geçen peygamberleri bilir. 6. Hz. Muhammed'e gelen vahyin özünün de tevhit inancı olduğunu fark eder. 7. Hz. Peygamberin Mekke ve Medine hayatı hakkında bilgi sahibi olur. 8. Medine'ye hicretin sebep ve sonuçlarını açıklar. 9. Hz. Muhammed'in Medine'deki hayatını ve toplumsal barışa yönelik faaliyetlerini açıklar. 10. Kur'an ayetleri ışığında Hz. Muhammed'in özelliklerini tanıır. 11. Sünnetin dindeki konumunu fark eder. 	<p>Kavramları Tanyalım: Öğrencilerin nebi, resul ve peygamber kavramları ile ilgili konuşmaları sağlanır (1. kazanım).</p> <p>Neden ihtiyaç duyarız? İnsanlığın peygambere olan ihtiyacı ve peygamberlerin insanlardan seçilmesinin nedenleri hakkında beyin fırtınası yapılır (2 ve 3. kazanımlar).</p> <p>Onların seçkin örnekleri vardır: Öğrenciler, peygamberlerin nitelikleri hakkında konuşturulur ve ulaşılan sonuçlar balık kılıcığına yazılır (4. kazanım).</p> <p>Hz. Muhammed'in Mekke ve Medine hayatını tanyoruz: Öğrencilerin Hz. Peygamberin doğduğu, yaşadığı dönemin tarihî, dinî ve kültürel yapısını haritadan da yararlanarak tanımları sağlanır (7 ve 9. kazanımlar).</p> <p>Biz olsak ne yapardık? Öğrencilere hicretle bağlantılı olarak bir kimsenin doğduğu, büyüdüğü ve yaşantısını devam ettirdiği yerden ayrılmaya bırakılması ile ilgili düşünceleri sorulur ve alınan cevaplar çerçevesinde hicret olayının önemi üzerinde konuşulur (8. kazanım).</p> <p>Kur'an'da Hz. Muhammed: Hz. Peygamberle ilgili Kur'an'daki ayetler çerçevesinde onu tanımaya yönelik konuşulur (10. kazanım).</p> <p>Kur'an Hz. Muhammed'e uymayı emrediyor: Ayet ve hadisler ışığında Hz. Muhammed ve onun sünnetinin dindeki konumu üzerinde durulur (11. kazanım).</p>	<p>↔ Bu ünitenin ilgili kazanımları 10. sınıf Siyer ve 11. sınıf Tefsir ile Hadis derslerinde daha geniş olarak işleneceği göz önünde bulundurulacaktır.</p> <p>↔ Bu ünitenin 4. kazanımında peygamberlerle ilgili; doğru olmak (sıdk), güvenilir olmak (emanet), akıllı ve zeki olmak (fetanet), Allah'tan aldığı bilgileri insanlara iletmek (tebliğ), günahattan korunmuş olmak (ismet) gibi niteliklere yer verilecektir.</p> <p>↔ 10. Kazanım Hz. Muhammed'in "son ve evrensel elçi, Kur'an'ı tebliğ edici, onu açıklayıcı, insanlık için rahmet, güzel ahlak örneği ve uyarıcı olduğu" hususları ile sınırlandırılacaktır.</p> <p>[!] 5. kazanımda yer alan, "Kur'an'da adı geçen peygamberler" konusu öğretilirken, öğrencilerden peygamberlerin geliş sırasını bilmeleri istenilmeyecektir.</p> <p>[!] Peygamberlik kurumunun dindeki önemine ve peygamberlerin temel niteliklerine vurgu yapılacaktır.</p> <p>[!] Hz. Muhammed'in İslam dinindeki yeri ve önemi konusuna dikkat çekilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler, doğruluk, sözünde durma, güvenilirlik, dayanışma, hoşgörü.</p> <p>📖 Bu ünite de değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

🔄 Sınıf-okul içi etkinlik
Ders içi ilişkilendirme

🏫 Okul dışı etkinlik
📁 Diğer derslerle ilişkilendirme

⚠ Uyarı
📊 Ölçme ve değerlendirme

↔ Sınırlamalar

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İSLAM VE AHLAK	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İslam ahlakının neyi ifade ettiğini söyler. 2. İslam ahlakının kaynağının Kur'an ve sünnet olduğunu kavrar. 3. Temel ahlak ilkelerini ayet ve hadislerden örnekler vererek açıklar. 4. Kur'an'ın öğütleri ve Hz. Muhammed'in örnekliği ışığında temel ahlaki görevlerinin bilincinde olur. 5. İslam ahlakına aykırı davranışların zararlarının bilincinde olur. 6. Güzel ahlaklı olmanın insan hayatındaki olumlu etkilerini fark ederek kendi davranışlarını değerlendirir. 	<p> Ahlak nedir? Öğrencilerin ahlak kavramı hakkında tartışmaları sağlanır ve ulaşılan sonuçlar listelenir (1. kazanım).</p> <p> Kur'an ve sünnet ahlaka kaynaklık eder: Öğrencilerin, ahlak ile ilgili ayet ve hadisler ışığında, Kur'an ve sünnetin İslam ahlakına kaynak olmadaki rolü hakkında konuşmaları sağlanır ve sonuçlar balık kılıcına yazılır (2. kazanım).</p> <p> Hz. Muhammed en güzel örnektir: 33/Ahzâb 21 ve 68/Kalem 4 gibi ayetler yansıtılarak öğrencilerin Hz. Peygamberin örnek ahlakı hakkında konuşmaları sağlanır. Sonuçlar listelenir (4. kazanım).</p> <p> Gazetelerden kupürler: Gazetelerden insanların ahlaka uygun olmayan bazı davranışlar sergilemelerine ve sonuçlarına yönelik haberler sınıfa getirilir ve öğrencilerden bu gazete kupürleri çerçevesinde İslam ahlakına uymanın önemi üzerinde konuşmaları istenir (5. kazanım).</p> <p> Ne kadar gayret ediyoruz? Öğrencilerden güzel ahlaklı olmanın insan hayatındaki önemi ile ilgili kompozisyon çalışması yapması istenir. Yazılan kompozisyonlar sınıfça paylaşılır (6. kazanım).</p>	<p> Bu ünitenin 2 ve 4. kazanımları ayet ve hadislerle ilişkilendirilerek işlenir.</p> <p>[!] İyi ve kötü kavramlarının ahlak kavramı ile ilişkilendirilmesine dikkat edilir.</p> <p>[!] Hz. Muhammed'in güzel ahlak örneği oluşu konusuna vurgu yapılır.</p> <p>[!] 4. Kazanım işlenirken "Topluma Karşı Görevlerimiz" konusunda kan bağıışı ve Türk Kızılayının topluma karşı üstlendiği görevlere yer verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; iletişim ve empati, hadis kaynaklarını kullanma, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler, kardeşlik, barış, hoşgörü, çalışkanlık, misafirperverlik, yardımseverlik, vatanseverlik, fedakârlık, saygı, sevgi, cömertlik, adalet.</p> <p> Bu ünite de değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

ÜNİTE VII		9. SINIF	
KAZANIMLAR		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
İSLAM, HAYAT VE BİLİM	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Allah'ın, dünyadaki varlıkları insanın yararına sunduğunu fark eder. 2. İslam'ın; dünya hayatını daha güzel bir şekilde sürdürebilmek için çalışmayı öğördüğünü söyler. 3. Yaptığı eylemlerden sorumlu olduğunun bilincinde olur. 4. İslam'da dünya-ahiret dengesini ayet ve hadislerle örneklendirerek açıklar. 5. Ayet ve hadislerden yararlanarak İslam'da çalışma ve helal kazancın önemini açıklar. 6. İslam'ın çevre ve doğaya verdiği önemi bilir. 7. İslam dininin sanata bakışını ve katkılarını örneklerle açıklar. 8. İslam dininin sorunları çözmede akıllı kullanmayı ve bilimi teşvik ettiğini örneklerle açıklar. 9. Temel İslam Bilimlerinin özelliklerini söyler. 10. Müslüman bilginlerin çeşitli bilim alanlarında sağladığı katkıları örnek vererek açıklar. 	<p> Akıllı, özgür ve sorumluyum: İnsanın akıl sahibi ve özgür bir varlık olması ile dünyada yaptığı bütün eylemlerden sorumlu olması arasında bağlantı kurulur (3. kazanım).</p> <p> Her an helal kazanç: 53/ Necm, 39 ayeti, “<i>İnsan, elinin emeği ile kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir.</i>” (Buhari) hadisi ve M. Akif Ersoy'un “<i>Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası dostunun yüz karası düşmanın maskarası.</i>” mısrası yansıtılarak çalışmanın ve helal kazancın önemi üzerinde konuşulur (5. kazanım).</p> <p> Kavram Haritası Oluşturuyoruz: Din-Bilim ilişkisini gösteren bir kavram haritası oluşturularak bu ilişki hakkında konuşulur (8 ve 9. kazanımlar).</p> <p> Tanyalım örnek alalım: Müslüman bilginlerin katkı sağladığı bilim dallarını ve yaptığı çalışmalarını gösteren bir şema oluşturulur ve bunun üzerinde konuşulur (10. kazanım).</p>	<p> Bu ünitenin 9. kazanımı; Kelam, İslam Tarihi, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Tasavvuf, Mezhepler Tarihi, Kıraat ve Tecvit gibi derslerle sınırlandırılacaktır.</p> <p>[!] 10. Kazanım işlenirken Müslüman olmayan bilim adamlarının da görüşlerine yer verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; mekan, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler, tarihsel mirasa duyarlılık, bilimsellik, çalışkanlık, çevreye duyarlılık, sağlığa önem verme.</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Diğer derslerle ilişkilendirme

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Sınırlamalar

4. 7. TEMEL DİNÎ BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI

ÜNİTELER						9. SINIF
DİN KAVRAMI VE İSLAM DİNİ	İSLAM'DA İMAN ESASLARI	İSLAM'DA İBADET	VAHİY SÜRECİ VE KUR'AN	PEYGAMBERLİK VE SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED	İSLAM VE AHLAK	İSLAM, HAYAT VE BİLİM
1. Din Nedir? 2. İnsanlık Tarihinde Din Olgusu 3. İnanmanın Çeşitli Biçimleri 4. Din-Birey İlişkisi 4. Din-Toplum İlişkisi 5. Yeryüzünde Belli Başlı Dinler 5.1. Kabile Dinleri 5.2. Doğu Asya Dinleri 5.3. Hint Dinleri 5.4. Vahye Dayalı Dinler	1. İman Kavramı 2. İslam'da İmanın İfadesi: Kelime-i Tevhit ve Kelime-i Şehadet 3. İslam'da Temel İman Esasları 3.1. Allah'a İman 3.2. Meleklerle İman 3.3. Kitaplara İman 3.4. Peygamberlere İman 3.5. Ahiret Gününe İman 3.6. Kaza ve Kadere İman	1. İbadet Kavramı 2. Niçin İbadet Edilir? 3. İbadetin İlkeleri ve Kapsamı 4. İnanç - İbadet İlişkisi 5. Temizlik - İbadet İlişkisi 5.1. Abdest, Boy Abdesti (Gusül) 5.2. Teyemmüm 5.3. Beden ve Mekân Temizliği 6. Namaz İbadeti 7. Ramazan Ayı ve Oruç 8. Zekât İbadeti 9. Hac İbadeti ve Yapılışı 10. İbadet Mekânı: Kâbe 11. Kurban 12. Salih Amel (Yararlı İşler) de İbadettir. 13. Dua ve Tövbe 14. İbadetlerin Birey ve Topluma Kazandırdıkları	1. Vahiy Kavramı 2. Vahiy Süreci 2.1. Kur'an Öncesi Vahiy Metinleri: Sahifeler ve Kitaplar 2.2. Son Vahiy Kur'an ve Temel Nitelikleri 2.3. Kur'an'ın İndiriliş Süreci 3. Kur'an'la İlgili Kavramlar 4. Kur'an'ın Ana Konuları 5. Kur'an'ın Eğitici Özellikleri 5.1. Kur'an İyiye Yönlendirir ve Kötülükten Sakındırır. 5.2. Kur'an Kamil İnsan Modeli Sunar. 5.3. Kur'an Akı Kullanmayı ve Öğrenmeyi Öğütler. 6. Kur'an'ın Kültürümüzdeki Yeri	1. Nebî Resul ve Peygamber Kavramları 2. İnsanlığın Peygamberlere Olan İhtiyacı 3. Peygamberlerin İnsanlardan Seçilmesinin Nedenleri 4. Peygamberlerin Ortak Nitelikleri 5. Tevhidin Son Elçisi Hz. Muhammed 6. Toplum Önderi Hz. Muhammed 6.1. Mekke'de Hz. Muhammed 6.2. Medine'de Hz. Muhammed 7. Kur'an'ın Diliyle Hz. Muhammed 8. Hz. Muhammed'in örnekligi: Sünnet	1. Ahlak Kavramı 2. İslam Ahlakının Kaynağı: Kur'an ve Sünnet 3. İslam'ın Öngördüğü Bazı Temel Ahlak İlkeleri 3.1. Doğruluk ve Adalet 3.2. İyilik Etmek 3.3. Cömertlik 3.4. Merhamet 3.5. Sevgi ve Saygı 3.6. Barış ve Hoşgörü 4. Ahlaki Görevlerimiz 4.1. Ana Baba ve Akrabalarımıza Karşı Görevlerimiz 4.2. Komşularımıza ve Topluma Karşı Görevlerimiz. 4.3. Vataana Karşı Görevlerimiz 5. İslam Ahlakına Aykırı Davranışlar 5.1. Yalan, Gıybet ve İftira 5.2. Hile Yapmak ve Dolandırıcılık 5.3. Kötü Zanda Bulunmak 5.4. Başkasının Özel Hayatını Araştırmak 5.5. Başkalarıyla Alay Etmek 5.6. Kibir ve Haset 5.7. İçki ve Kumar 5.8. Hırsızlık ve Rüşvet	1. İslam'ın Dünya Hayatına Bakışı 2. İslam'da Çalışma ve Helal Kazancın Önemi 3. İslam ve Çevre Bilinci 4. İslam ve Sanat 5. İslam ve Bilim 6. Temel İslâm Bilimleri 7. Meşhur Müslüman Bilginler ve Bilime Katkıları

**TEMEL DİNÎ BİLGİLER DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI ÖRNEK
ETKİNLİK UYGULAMALARI**

KOMPOZİSYON ÇALIŞMASI YAPIYORUZ

DERS	:Temel Dinî Bilgiler
SINIF	:9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	:80'
ÜNİTE	:Din Kavramı ve İslam Dini
TEMEL BECERİLER	: Problem çözme, iletişim ve empati, araştırma
KAZANIMLAR	: Dinin toplum hayatındaki yeri ve önemini irdeler.
KAYNAK/MATERYAL	: Dinler tarihi kitapları, ansiklopediler, çalışma kağıdı

SÜREÇ

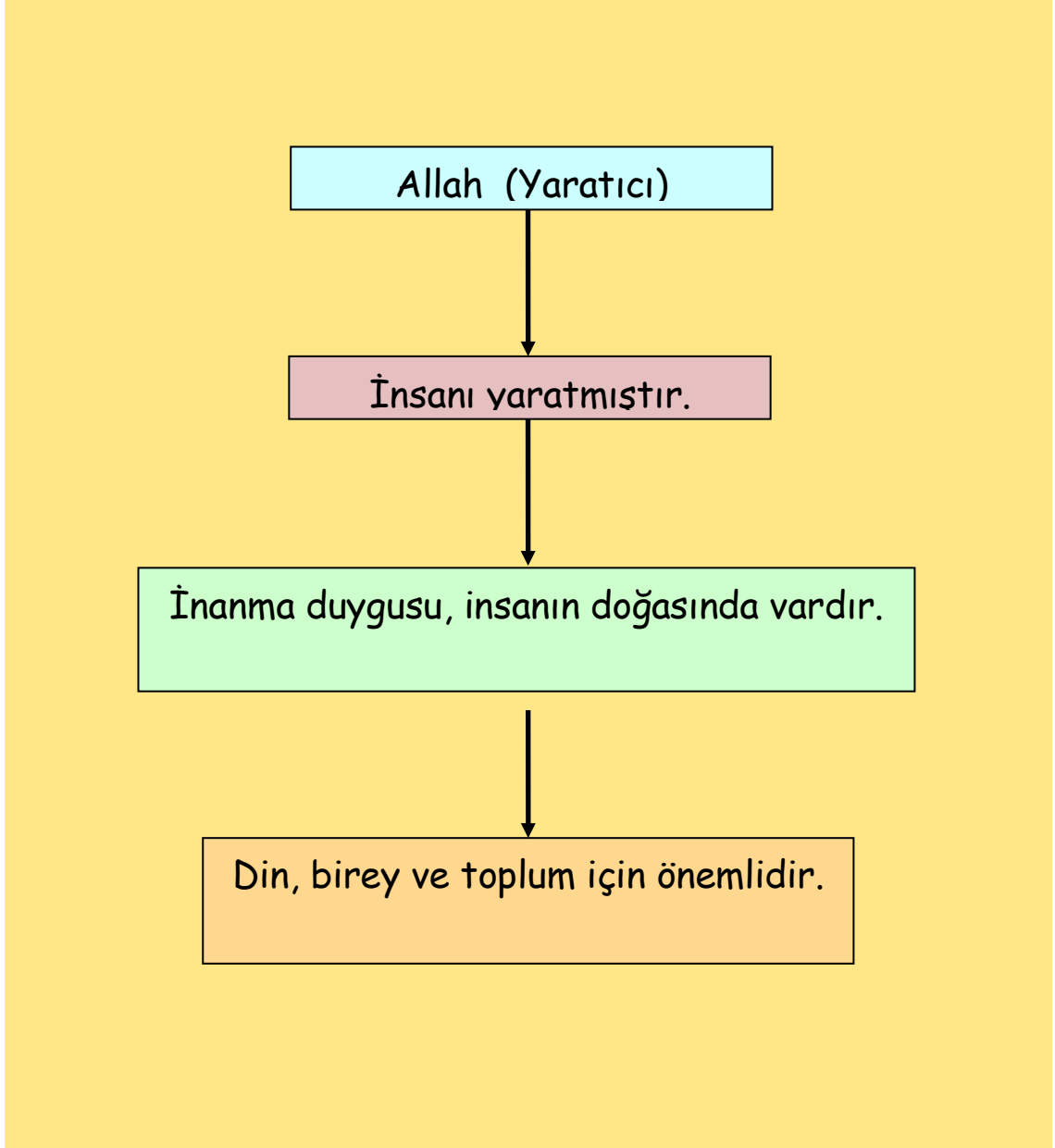
1. Öğrencilerin din olgusu ile insanlık tarihi ilişkisi üzerinde konuşmaları sağlanır (EK-1).
2. Öğrencilere, “Din ile toplum arasında nasıl bir ilişki vardır?” sorusu yöneltilerek tartışmaları sağlanır.
3. Dinin, toplumun kültür ve geleneklerine olan etkileri üzerinde sınıfça konuşulur.
4. Daha sonra öğrencilerden sınıftaki konuşmalar çerçevesinde “dinin toplum hayatındaki yeri ve önemi” ile ilgili kompozisyon yazmaları istenir.
5. Yazılan kompozisyonlardan birkaçı sınıfta okunur.

DEĞERLENDİRME

Yazılan kompozisyonlar kontrol edilir ve değerlendirilir.

İNSAN-DİN İLİŞKİSİ

DİNLER VE ÖZELLİKLERİ

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 120'
ÜNİTE	: Din Kavramı ve İslam Dini
TEMEL BECERİLER	: Problem çözme, iletişim ve empati, araştırma
KAZANIMLAR	: Kabile dinlerini ve özelliklerini örneklerle açıklar. Vahye dayalı dinlerin genel özelliklerini bilir.
KAYNAK/MATERYAL	: Dinler tarihi kitapları, tepegöz, asetat, projeksiyon, CD'ler, fotoğraflar

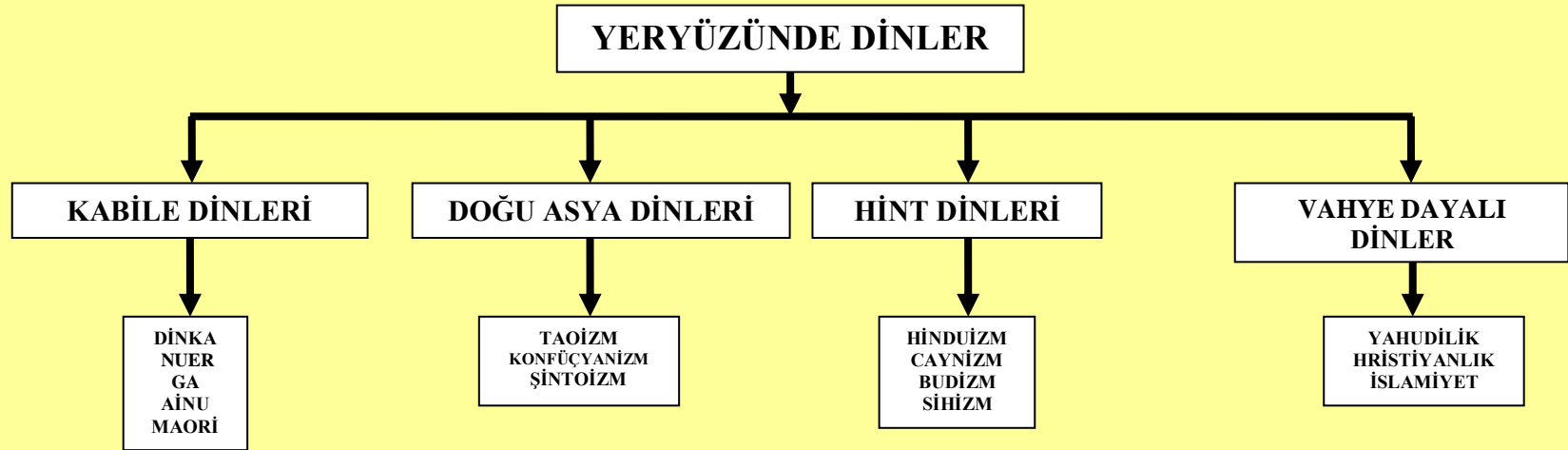
SÜREÇ

- 1- Dinlerin tasnifini gösteren şema yansıtılır (EK-1) ve üzerinde sınıfça konuşulur.
- 2- Kabile dinlerinin genel özellikleri hakkında sınıfça konuşulur.
- 3- Doğu Asya dinlerinden Taoizm, Konfüçyanizm ve Şintoizm'in; Hint dinlerinden Hinduizm, Caynizm, Budizm ve Sihizm'in genel özelliklerini gösteren şema yansıtılır (EK-2).
- 4- Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'ın genel özelliklerini gösteren şema yansıtılarak dinlerin genel özellikleri hakkında konuşulur (EK-3).
- 5- Öğrencilere ilahî dinlerle ilgili çalışma kağıdı dağıtılarak doldurmaları sağlanır (EK-4).

DEĞERLENDİRME

Öğrencilere dağıtılan çalışma kağıtları kontrol edilir. Eksik olan öğrencilere gerekli destek sağlanır.

YERYÜZÜNDE DİNLER ŞEMASI

DOĞU ASYA VE HİNT DİNLERİNİN BAŞLICA ÖZELLİKLERİNE TOPLUCA BİR BAKIŞ

EK-2

Dinin Adı	Tanrı	Kurucusu	Kutsal Kitabı	Öldükten Sonraya İlişkin İnanç (Ahiret İnancı)	Mensupları daha çok nerelerde yaşamaktadırlar?	Farklı milletlerden mümin kabul eder mi?
TAOİZM	“Tao” diye ifade edilen yüce yaratıcı fikri vardır.	Kurucusu Lao-tzu	Tao te King	Ölümlere ve mezara saygılıdır.	Doğu Asya ülkeleri (Çin)	-----
KONFÜÇYANİZM	Bir inanç sistemi yoktur. Tanrı: Tien ve Tao	Konfüçyüs	“Beş klasik” (Wou-King)- “Dört Kitap” (Se chou)	Öbür dünya fikri vardır.	Doğu Asya ülkeleri (Çin)	-----
ŞİNTOİZM	8 milyon kadar tanrı vardır. Tanrı “Kami” diye ifade edilir. En büyükleri Ameterasu	-----	Kojiki ve Nihongi isminde tarihi metinleri vardır.	Ruhun ölümden sonra yaşadığına inanılır.	Doğu Asya ülkeleri (Japonya)	Eder. Diğer dinlere tepki göstermez.
HİNDUİZM	Görünüşte çok tanrıcılık (Şiva-Vişnu-Brahma)	Kurucusu ve peygamberi yoktur. Gelenekler birikiminden oluşur.	Vedalar, Upanişadlar ve Bhagavat Gita	Reenkarnasyon: Başka bir bedende doğma. Mokşa'ya ulaşmak	Hindistan'da ve biraz da Hindistan'a komşu ülkelerde	Etmez. Başka insanlara ulaşma çabası yoktur. Milli bir dindir.
CAYNİZM	Tanrı anlayışı yoktur. Bazı mezheplerde vardır. (Nirvana'ya ulaşmak esas gayeleridir.)	Parsva ve Mahavira	“Agama” ve “Siddhanta” (Ganipidaka)	Reenkarnasyon	Hindistan'da ve Hindistan'a komşu ülkelerde	-----
BUDİZM	Görünüşte tanrı yok. Buda bazı mezheplerde tanrılaştırılmıştır.	Goatama Buda	Tripitaka (Üç sepet)	Reenkarnasyon Nirvanaya ulaşmak.	Uzak Doğu, Güney ve Doğu Asya ile son zamanlarda Avrupa ve Amerika'da	Eder. Başka insanların Budizm'e girmesini ister. Evrenselidir.
ŞİHİZM	Bir tek tanrıya inanırlar. Karma ve tenasühe inanırlar.	Nanak	Adi-Granth	Tenasüh fikirlerini kabul ederler.	Hindistan'da, Hindistan'a komşu ülkelerde ve dünyanın bazı ülkelerinde	Evrenselidir.

VAHYE DAYALI DİNLERİN BAŞLICA ÖZELLİKLERİNE TOPLUCA BİR BAKIŞ

EK-3

Dinin Adı	Tanrısı	Peygamberi	Kutsal Kitabı	Öldükten Sonraya İlişkin İnanç (Ahiret İnanç)	Mensupları daha çok nerelerde yaşamaktadırlar?	Farklı milletlerden mümin kabul eder mi?	Mensuplarının Nüfusları (Yaklaşık olarak)
İslamiyet	Allah	Hz. Muhammed	Kur'an-ı Kerim	Ahiret inancı	Asya, Afrika, Avrupa ve diğer kıtalarda	Eder. Bütün insanların İslam'a çağırır. Evrenseldir.	Yaklaşık 1,2 milyar
Yahudilik	Yahve	Hz. Musa	Ahd-i Atik içinde en önemli olan kitap Tevrat (Torah)	Bazı Yahudi mezhepleri haricinde çoğunluk ahirete inanır.	İsrail, ABD ve dünyanın pek çok ülkesinde	Etmez. Ancak Yahudi ırkıdan olan bu dine mensup olabilir. Millî bir dindir.	Yaklaşık 20 milyon
Hristiyanlık	Üçleme tarzında: Baba-Oğul, Ruh'u'l-Kudus	Hz. İsa	Ahd-i Atik Ahd-i Cedit (İnciller)	Ahiret inancı	Avrupa, Amerika kıtası başta olmak üzere dünyanın her yerinde	Eder. Amacı bütün milletlerin bu dine girmesidir. Evrenseldir.	Yaklaşık 1,8 milyar

ÇALIŞMA KAĞIDI

	İNANÇ	İBADET	AHLAK
İSLAM			
HRİSTİYANLIK			
YAHUDİLİK			

İMAN ESASLARINI ÖĞRENİYORUZ

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 80'
ÜNİTE	: İslam'da İman Esasları
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, araştırma, eleştirel düşünme
KAZANIMLAR	: İslam'ın temel iman esaslarını sayarak ne anlama geldiklerini söyler.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, hadis ve ilmihal kitapları, asetat, tepegöz ve projeksiyon

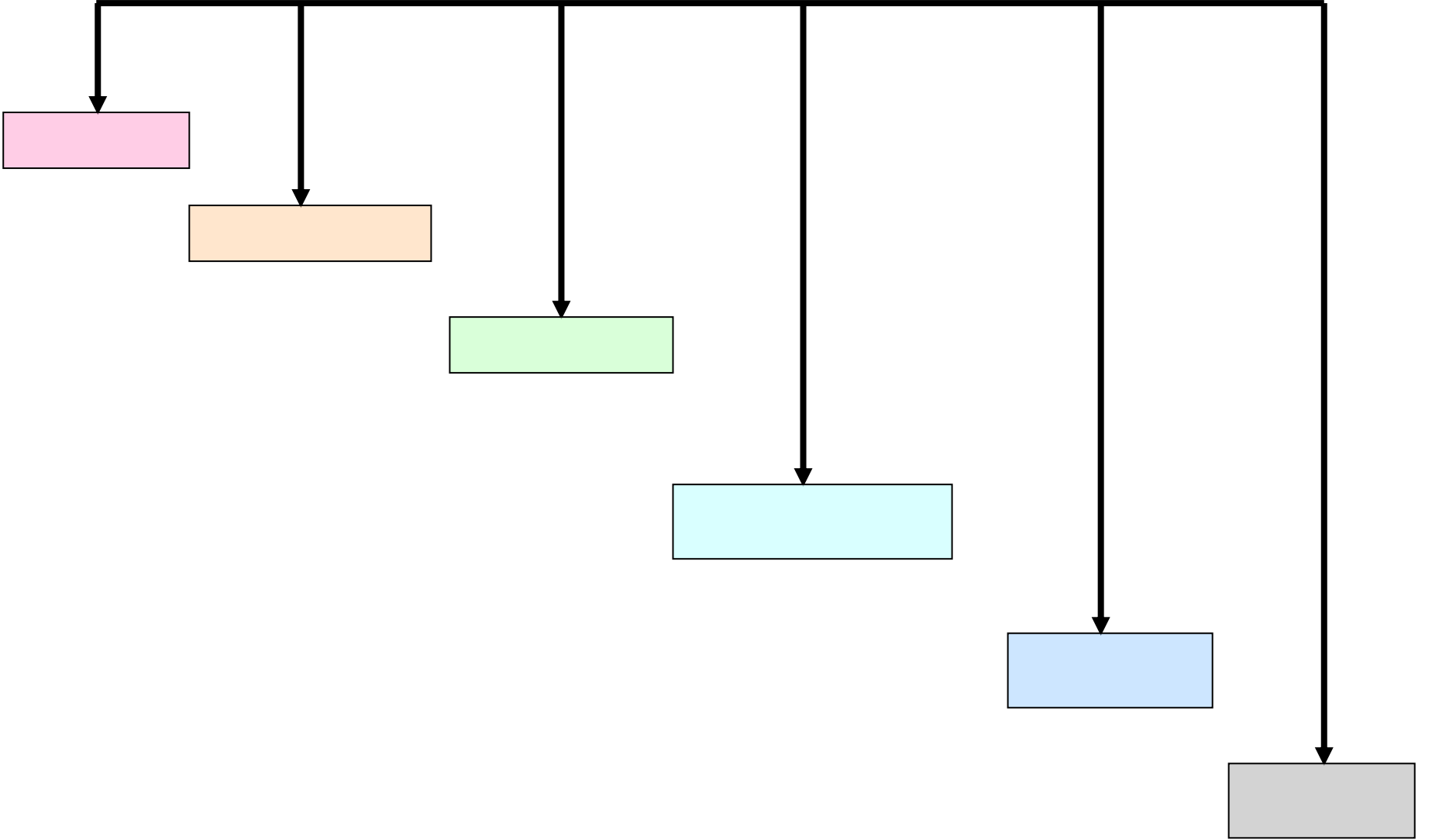
SÜREÇ

1. Öğrencilere “İman nedir?” sorusu yöneltilerek alınan cevaplar listelenir.
2. Daha sonra iman esasları ile ilgili aşağıdaki ayetler ve hadis yansıtılır ve öğrencilerin bunlar üzerinde konuşmaları sağlanarak hangi ayetin hangi iman esası ile ilgili olduğunu bulmalarını istenir.
  - *”Ey iman edenler! Allah’a, peygamberine, peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman (da sebat) ediniz. Kim Allah’ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyamet gününü inkâr ederse tam manasıyla sapmıştır.”* (4/Nisa 136)
  - *“Yine onlar, Sana indirilen kitaba ve senden önce indirilen (kitaplara) da inanırlar. Onlar ahirete de şüphesiz inanırlar.”* (2/Bakara 4)
  - *“Şüphesiz ki mü’minler ancak Allah’a ve rasulüne iman eden, ondan sonra da şüpheye düşmeyen ... kimselerdir.”* (49/Hucurat 15)
  - *Gönderilen peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, mü’minler de iman ettiler. Onlardan her biri Allah’a, onun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler...”* (2/Bakara 285)
  - *“O kimseler namazı kılarlar, zekâtı verirler; onlar ahirete de kesin olarak iman ederler.”* (31/Lokman 4)
  - *“...Cibril, Hz. Muhammed’e gelerek ‘İman nedir?’ diye sordu. Hz. Peygamber; ‘Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe iman etmendir, ayrıca hayır ve şerri ile birlikte kadere inanmandır...’ buyurdu.”* (Müslim, İman, 8)
3. Öğrencilerin ayetlerde tespit ettikleri iman esasları listelenir.
4. Öğrencilerden iman esasları ile ilgili çalışma kağıdını doldurmaları istenir (EK-1).
5. Öğrencilerden inanç esaslarının hayatımızdaki yansımaları üzerinde konuşmaları istenir. Alınan cevaplar listelenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin iman esaslarını kavrayıp kavramadıkları kontrol edilir.

İMAN ESASLARI

İBADETTE İÇTENLİK

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: İslam'da İbadet
TEMEL BECERİLER	: Sosyal katılım, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati
KAZANIMLAR	: İbadetin temel ilkelerini bilir.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, İslam ilmi hâli, asetat, tepegöz ve projeksiyon

SÜREÇ

1. İbadet kavramı açıklanarak niçin ibadet yapıldığı hakkında konuşulur.
2. Sınıf beş gruba ayrılır, her bir gruptan ibadetlerin temel ilkeleri konusunda tartışma yapmaları istenir. İsteklilik, samimiyet, gösterişten uzak olma, kolaylık ve güç yetirebilirlik gibi ibadetin temel ilkelerinin öğrenciler tarafından bulunabilmesi için gerekli yönlendirmeler yapılır. Öğrencilerin ulaştıkları sonuçlar listelenir.
3. Öğrencilerin çevresinde bu ilkelere dair gözlemleri dinlenir.
4. Öğrencilere çalışma kâğıtları dağıtılır (EK-1) ve ulaşılan sonuçlar çerçevesinde doldurmaları sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Çalışma kâğıtları kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

İBADETİN TEMEL İLKELERİ VE ANLAMLARI

ANLAMI:	
İSTEKLİLİK	....
SAMİMİYET	....
GÖSTERİŞTEN UZAK OLMAK	....
KOLAYLIK	....
GÜÇ YETİREBİLİRLİK	....

İBADET İNSANI YÜCELTİR

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: İslam'da İbadet
TEMEL BECERİLER	: Sosyal katılım, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati
KAZANIMLAR	: İbadetlerin bireysel ve toplumsal işlevlerinin bilincinde olur.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, İslam ilmiyhâli, çalışma kâğıdı

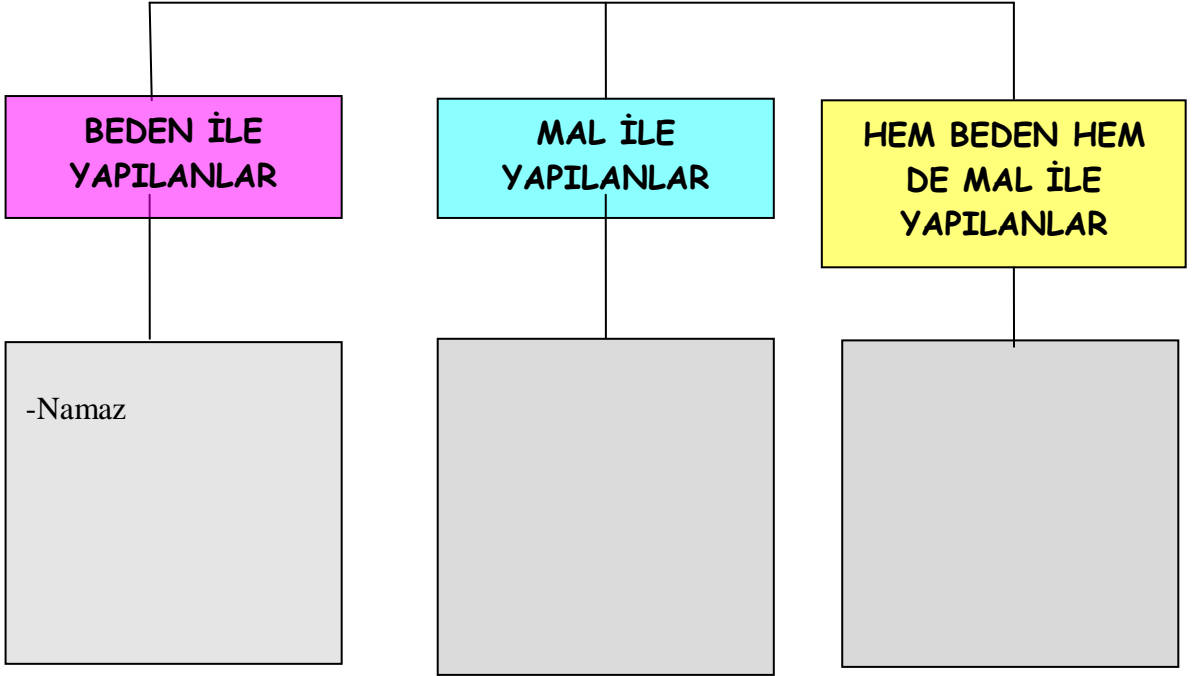
SÜREÇ

1. Öncelikle öğrencilerle başlıca ibadetlerin neler olduğu hakkında konuşulur. Başlıca ibadetler listelenir.
2. Öğrenciler iki gruba ayrılıp birinci grubun ibadetlerin bireysel faydaları, ikinci grubun ise ibadetlerin toplumsal faydaları hakkında konuşmaları sağlanır. Her iki grubun da ulaştığı sonuçlar listelenir.
3. Daha sonra öğrencilerden bu bilgilerin ışığında başlıca ibadetler ve nitelikleri (EK-1) ile ibadetlerin bireysel ve toplumsal faydaları konusundaki (EK-2) çalışma kâğıtlarını doldurmaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Çalışma kâğıtlarının doğru bir şekilde doldurulup doldurulmadığı kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI
BAŞLICA İBADETLER VE NİTELİKLERİ

ÇALIŞMA KÂĞIDI

İBADETLER	BİREYSEL FAYDALARI	TOPLUMSAL FAYDALARI
NAMAZ		
ORUÇ		
ZEKÂT		
HAC VE UMRE		
KURBAN		
SALİH AMEL		

DİĞER KİTAPLARI TANIYALIM

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Vahiy Süreci ve Kur'an
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, mekan, zaman ve kronolojiyi algılama
KAZANIMLAR	: Diğer peygamberlere vahyedilen sayfeleri söyler. Tevrat, Zebur, İncil ve bunları tebliğ eden peygamberler hakkında bilgi sahibi olur.
KAYNAK/MATERYAL	:Kur'an-ı Kerim, Kitab-ı Mukaddes, tefsir kitapları, dinler tarihi kitapları, ansiklopediler, asetat, tepegöz ve projeksiyon

SÜREÇ

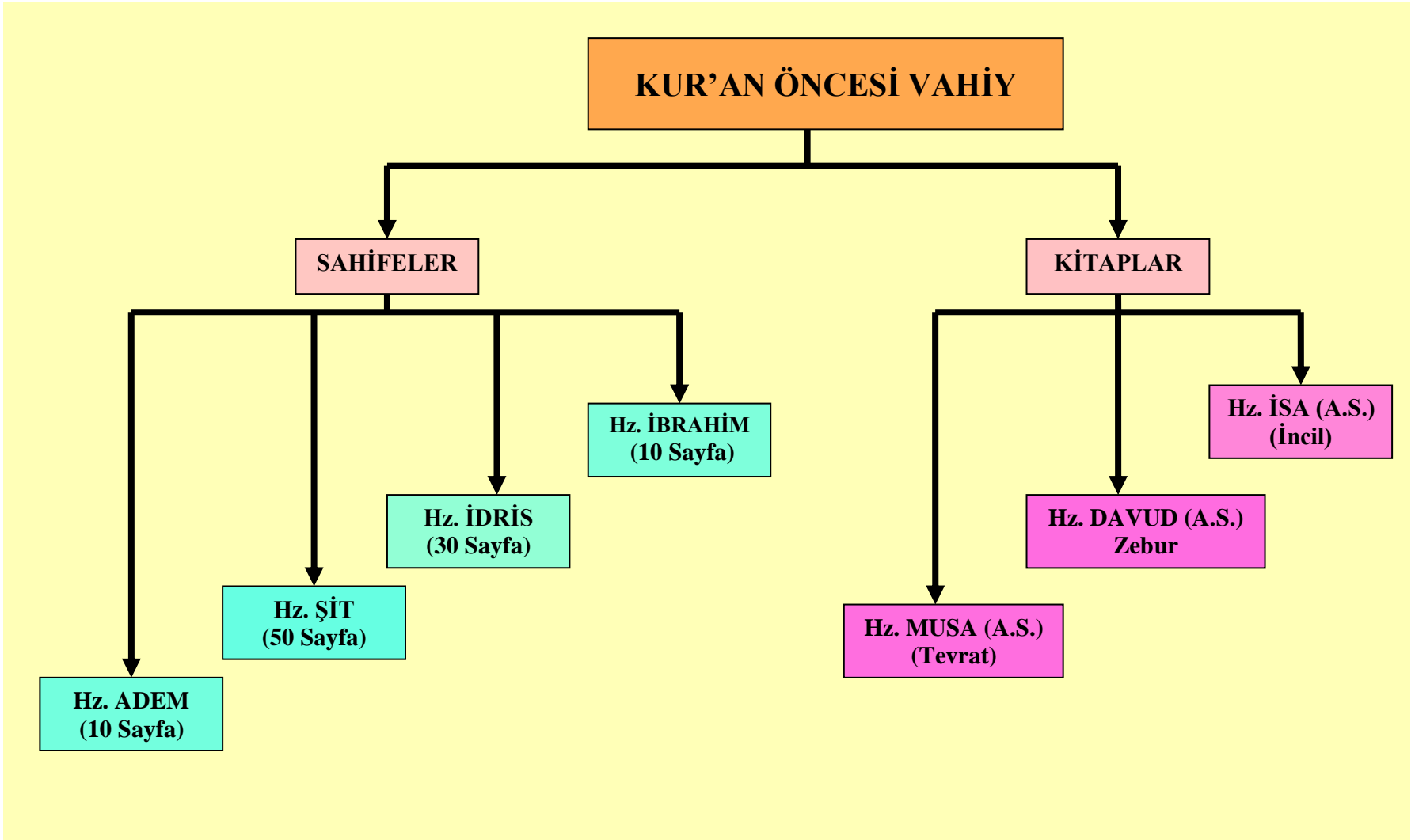
1. Öğrencilerden Kur'an-ı Kerim öncesi vahiyler hakkında araştırma yapmaları istenir.
2. Peygamberlere vahiy indirildiğini belirten ayetler okunur:
  - *“Yine onlar, sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler; ahiret gününe de kesin olarak inanırlar.”* (2/Bakara 4)
  - *“Biz Nuh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. Ve (nitekim) İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, esbata (torunlara), İsa'ya, Eyyub'e, Yunus'a, Harun'a, ve Süleyman'a vahyettik. Davud'a da Zebur'u verdik.”* (4/Nisâ 163)
  - *“(Resulüm!) O, sana Kitabı hak ve önceki kitapları tasdik edici olarak tedricen indirmiş; daha önce de insanlara doğru yolu göstermek üzere Tevrat ile İncil'i indirmişti. Furkan'ı da indirdi. Bilinmeli ki Allah'ın ayetlerini inkâr edenler için şiddetli bir azap vardır. Allah, suçlunun hakkından gelen mutlak güç sahibidir.”* (3/Âl-i İmrân 3-4)
3. Kur'an öncesi vahiylerin hangi peygamberlere geldiğini ve özelliklerini yazabilecekleri çalışma kağıdı öğrencilere dağıtılır. (EK-1)
4. Öğrencilerin yaptığı araştırmalar çerçevesinde Kur'an öncesi vahiy ve peygamberleri hakkında sınıfça konuşulur.
5. Daha sonra hangi peygambere hangi kitap ve sahifenin gönderildiğini ifadeeden şema yansıtılır (EK-2) ve sınıfça değerlendirilir.
6. Sınıfa getirilen Zebur, Tevrat ve İncil'den bölümler incelenir.
7. Öğrencilere dağıtılan (EK-1) çalışma kağıdının doldurulması sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Çalışma kâğıtları kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

KUR'AN ÖNCESİ VAHİYLER			
SAHİFELER	KİME İNDİRİLDİĞİ		KAÇ SAYFA İNDİRİLDİĞİ
	.....		.....
	.....		.....
	.....		.....
	.....		.....
		KİME İNDİRİLDİĞİ	BÖLÜMLERİ VE ÖZELLİKLERİ
KİTAPLAR	TEVRAT	.....	....
	ZEBUR	.....	....
	İNCİL	.....	....

KUR'AN'IN EĞİTİCİ ÖZELLİKLERİ

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 80'
ÜNİTE	: Vahiy Süreci ve Kur'an
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, mekan, zaman ve kronolojiyi algılama
KAZANIMLAR	: Kur'an'ın eğitici özelliklerini açıklar.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, tefsir kitapları, asetat, tepegöz ve projeksiyon

SÜREÇ

1. Hz. Muhammed'in son peygamber olduğu ve Kur'an'ın vahyin son halkasını teşkil ettiği hakkında aşağıdaki ayetler okunur ve üzerinde sınıfça konuşulur.

“...Bugün size dininizi kemale erdirdim , üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı seçtim...” (5/Mâide 3)

“Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resulü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.” (33/Ahzâb 40).

2. Kur'an'ın; önceki kitapları tasdik edici, evrensel ve Allah'ın koruması altında Arapça bir kitap olduğu ile ilgili ayetler yansıtılır ve bu ayetler bağlamında öğrencilerin yorum yapmaları sağlanır.

“...(Bu Kur'an) uydurulabilecek bir söz değildir. Fakat o kendinden öncekileri tasdik eden her şeyi açıklayan (bir kitaptır); iman eden toplum için bir rahmet ve bir hidayettir.” (12/Yusuf 111)

“...İnsanlara doğru yolu gösteren, hidayeti açıklayan, hakkı ve batılı birbirinden ayırt eden Kur'an, ramazan ayında indirilmiştir...” (2/Bakara 185)

“Kur'an'ı kesinlikle biz indirdik; elbette onu yine biz koruyacağız.” (15/Hicr 9)

“Anlayasınız diye biz onu Arapça bir Kur'an olarak indirdik.” (12/Yusuf 2)

3. Kur'an'ın eğitici özellikleri projeksiyonla yansıtılır (EK-1) ve eğitici özellikleri ile ilgili aşağıdakiler ve benzer ayetler çerçevesinde sınıfça konuşulur.

Kur'an iyiliğe yönlendirir ve kötülükten sakındırır: “Herkesin yöneldiği bir kiblesi vardır. (Ey müminler!) Siz hayır işlerinde yarışın. Nerede olursanız olun, sonunda Allah hepinizi bir araya getirir. Şüphesiz Allah her şeye kadirdir.” (2/Bakara 148)

“İyilikle kötülük bir olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur.” (41/Fussilet 34)

“... İyilik ve (Allah'ın yasaklarından) sakınmak üzerine yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın....” (5/Mâide 2)

“Yine onlar, Rab'lerinin rızasını isteyerek sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızıktan gizli ve açık olarak (Allah yolunda) harcayan ve kötülüğü iyilikle savan kimselerdir. İşte onlar var ya, dünya yurdunun (güzel) sonu sadece onlarındır.” (13/Ra'd 22)

Olgun insan modeli sunar: “...Bana ve ana babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur...” Lokman :Ey oğulcuğum! İşlediğin şey, bir hardal tanesi ağırlığınca olsa da, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa Allah onu getirip meydana kor. Doğrusu Allah Latîf’tir, Haberdar’dır.” “Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı (iyiliği) emredip fenalığı önle, başına gelene sabret; doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir.” “ İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme; Allah kendini beğenip övünen hiç kimseyi şüphesiz ki sevmez.” “Yürüyüşünde tabii ol; sesini kıs. Seslerin en çirkini şüphesiz merkeplerin sesidir.” (31/Lokman 14-19)

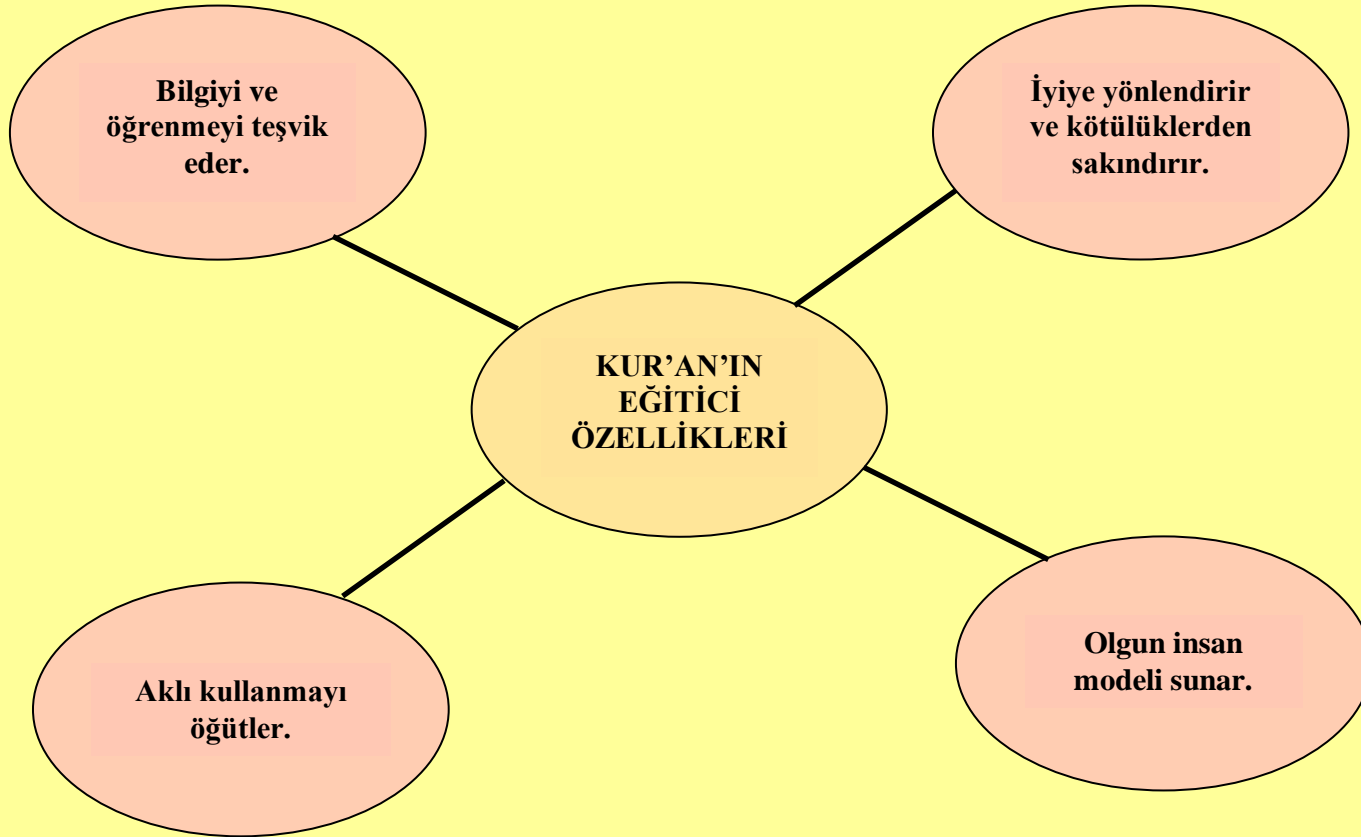
Aklı kullanmayı öğütler: “Gece ve gündüzün birbiri ardından gelmesinde, gökten Allah’ın rızık vermek için yağmur indirip yeri onunla, ölümünden sonra diriltmesinde, rüzgarları yönetmesinde, akleden kimseler için dersler vardır.” (45/Câsiye 5)
“Onlara (müşriklere): Allah’ın indirdiğine uyun, denildiği zaman onlar, “Hayır! Biz, atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız.” dediler. Ya ataları bir şey anlamamış, doğruyu da bulamamış idiysele? (Hidayet çağrısına kulak vermeyen) Kâfirlerin durumu, sadece çobanın bağırıp çağırmasını işiten hayvanların durumuna benzer. Çünkü onlar sağır, dilsizler ve körlerdir. Bu sebeple düşünmezler.” (2/Bakara 170-171)
“Şüphesiz ki bu Kur’an en doğru yola iletir.” (17/İsrâ 9)

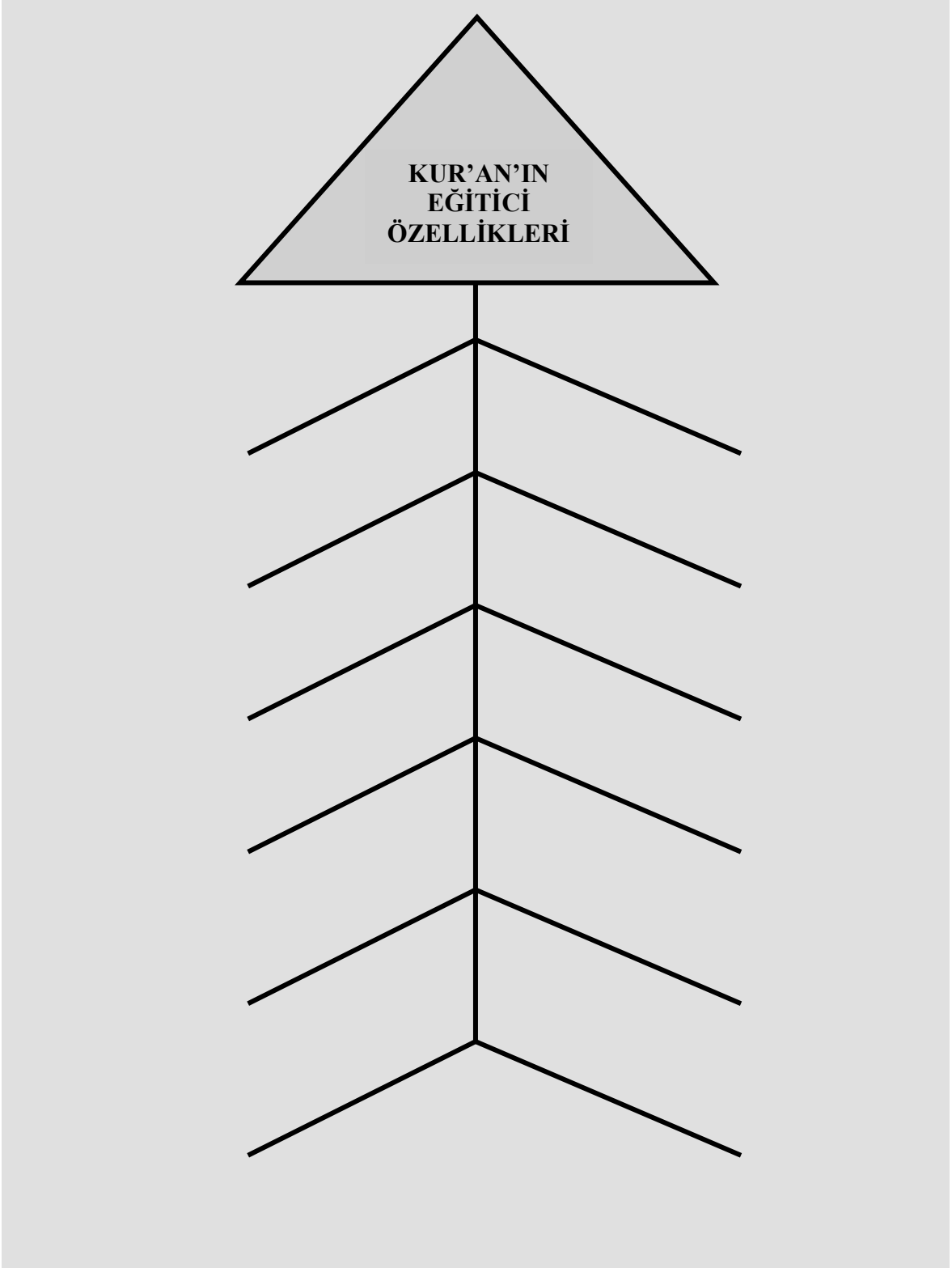
Bilgi ve öğrenmeyi teşvik eder: “...Ey Muhammed! De ki: ”Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” Doğrusu ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.” (39/ Zümer 9)
“O takva sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever.” (3/Âl-i İmrân 134)

4. Öğrencilerden Kur’an’ın eğitici özelliklerini bireysel ve toplumsal yönlerini dikkate alarak balık kılçığında göstermeleri istenir (EK-2).

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin Kur’an’ın eğitici niteliklerini kavrayıp kavramadıkları gözlemlerle ölçülür.

ONLARIN SEÇKİN ÖZELLİKLERİ VARDIR

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 80'
ÜNİTE	: Peygamberlik ve Son Peygamber Hz. Muhammed
TEMEL BECERİLER	: Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati
KAZANIMLAR	: Peygamberlerin ortak niteliklerini açıklar.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, kelim ve akaid kitapları, asetat, tepegöz ve projeksiyon

SÜREÇ

1. Peygamberde ne tür özelliklerin bulunabileceği hakkında aşağıdaki ayetlerin de yardımıyla öğrencilerin fikir yürütmeleri istenir.

- “*Biz onları (peygamberleri), yemek yemez birer (cansız) ceset olarak yaratmadık. Onlar (bu dünyada) ebedî de değildirler.*” (21/Enbiyâ 8).
  - “*De ki: Ben, yalnızca sizin gibi bir beşerim. (Şu var ki) bana, İlah'ınızın, sadece bir ilah olduğu vahyolunuyor. Artık her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, iyi iş yapsın ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın.*” (18/Kehf 110).
  - “*... Onlar dediler ki: Siz de bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsiniz. ...Peygamberleri onlara dediler ki: “(Evet) biz sizin gibi bir insandan başkası değiliz. Fakat Allah nimetini kullarından dilediğine lütfeder. Allah'ın izni olmadan bizim size bir delil getirmemize imkân yoktur. Müminler Allah'a dayansınlar.”* (14/İbrahim 10-11).
  - “*De ki: Ben size, Allah'ın hazineleri yanındadır, demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size, ben bir meleğim de demiyorum. Ben, sadece bana vahyolunana uyarım. De ki: Kör ile gören bir olur mu? Hiç düşünmez misiniz?”* (6/En'âm 50).
- a. **Sıdk sıfatı ile ilgili olarak;** Bir peygamberin “doğru olması” hangi anlamları içerir? Sorusu sorulur. Daha sonra :
- “*Kitap'ta İbrahim'i an. Zira o, sıdkı bütün bir peygamberdi.- Resülüm! Kitap'ta İsmail'i de an. Gerçekten o, sözüne sadıktı, resul ve nebi idi. Halkına namazı ve zekâtı emrederdi; Rabbi nezdinde de hoşnutluk kazanmış bir kimse idi. Kitapta İdris'i de an. Hakikaten o, pek doğru bir insan, bir peygamberdi. Onu üstün bir makama yücelttik. İşte bunlar, Allah'ın kendilerine nimetler verdiği peygamberlerden, Adem'in soyundan, Nuh ile birlikte (gemide) taşıdıklarımızdan, İbrahim ve İsrail (Ya'kup)'in soyundan, doğruya ulaştırdığımız ve seçkin kıldığımız kimselerdendir. Onlara, çok merhametli olan Allah'ın ayetleri okunduğunda ağlayarak secdeye kapanırlar.*” (19/Meryem 41 ve 54-58) ayetleri yansıtılır ve üzerinde konuşulur.
- b. **Emanet sıfatı ile ilgili olarak** peygamberlerin güvenilir olmasının vahyin tebliği açısından önemi nedir? sorusu sorulur. Aşağıdaki ayetler çerçevesinde:
- “*Size Rabbimin vahyettiklerini duyuruyorum ve ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm.*” (7/A'râf, 68), “*Bilin ki ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim.*” (26/Şuarâ 107,125,143,162 ve 178) ile peygamberimizin de el-Emin sıfatı da dikkate alınarak tartışma yürütülür.
- c. **Fetanet sıfatı ile ilgili olarak** peygamberler neden toplumun en akıllı ve zeki insanlarından seçilmiştir? sorusu ve:
- “*Andolsun biz İbrahim'e daha önce rüşdünü vermiştik. Biz onu iyi tanırdık.*” (21/Enbiyâ 51) ayeti doğrultusunda tartışılır.

d. Tebliğ sıfatı ile ilgili olarak peygamberlerin dindeki konumu ve tebliğ görevi arasında ne gibi bir ilişki vardır? Sorusu yöneltilir ve aşağıdaki ayetler çerçevesinde konu tartışılır:

“Ey Resul! Rabbinden sana indirilene tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğuna rehberlik etmez.” (5/Mâide 67)

“Rabbinin kitabından sana vahyedilene oku. Onun kelimelerini değiştirecek yoktur. Ondan başka bir sığınak da bulamazsın.” (18/Kehf 27)

“Biz, onlara vaat ettiğimiz (azabın) bir kısmını sana göstersek de veya (ondan önce) seni öldürsek de sana ancak (Allah’ın emirlerini) tebliğ etmek düşer. Hesap yalnız bize aittir.” (13/Ra’d 40)

e. İsmet sıfatı ile ilgili olarak; peygamberlerin günahattan korunmuş olmaları (ismet) konusu aşağıdaki ayet çerçevesinde konuşulur.

“Onları, emrimiz uyarınca doğru yolu gösteren önderler yaptık ve kendilerine hayırlı işler yapmayı, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyettik. Onlar, daima bize ibadet eden kimselerdir. “ (21/Enbiyâ 73)

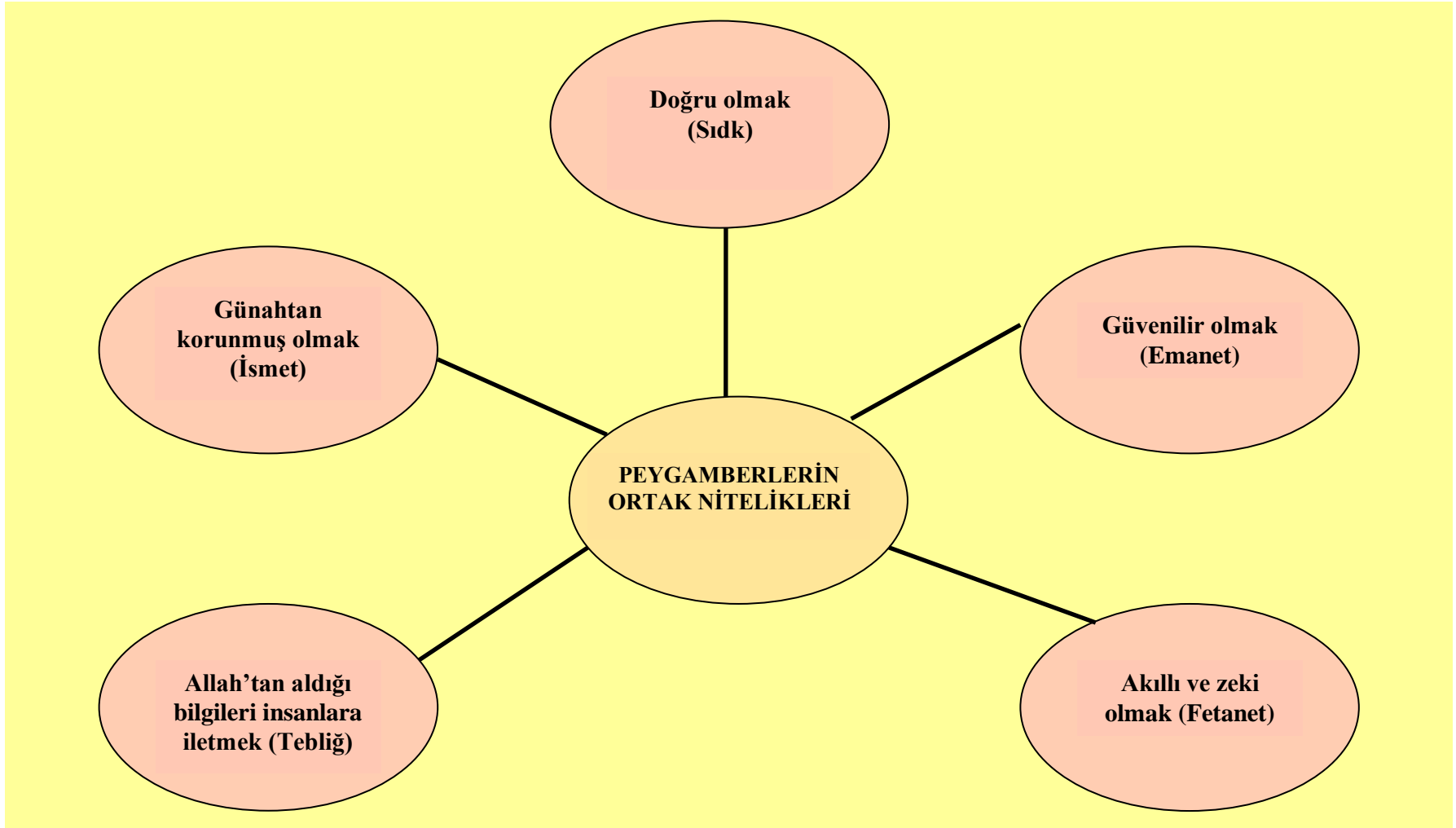
2. Daha sonra peygamberlerin doğru olmak (sıdk), güvenilir olmak (emanet), akıllı ve zeki olmak (fetanet), Allah’tan aldığı bilgileri insanlara iletme (tebliğ), günahattan korunmuş olmak (ismet) gibi ortak nitelikler taşıdıkları ile ilgili şema yansıtılır (EK-1)

3. Bu sorulara verilen cevaplar çerçevesinde öğrencilerin çalışma kâğıtlarını doldurmasını sağlanır (EK-2).

DEĞERLENDİRME

(EK-2) çalışma kâğıdı kontrol edilir.

PEYGAMBERLERİN ORTAK NİTELİKLERİNİ GÖSTEREN ŞEMA

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Peygamberlerin ortak nitelikleri	NE ANLIYORUZ?
Doğru olmak (Sıdk)	
Güvenilir olmak (Emanet)	
Akıllı ve zeki olmak (Fetanet)	
Allah'tan aldığı bilgileri insanlara iletme (Tebliğ)	
Günahtan korunmuş olmak (İsmet)	

KUR'AN'DA HZ. MUHAMMED

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 80'
ÜNİTE	: Peygamberlik ve Son Peygamber Hz. Muhammed
TEMEL BECERİLER	: Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati
KAZANIMLAR	: Kur'an ayetleri ışığında Hz. Muhammed'in özelliklerini tanıır.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, asetat, tepegöz ve projeksiyon.

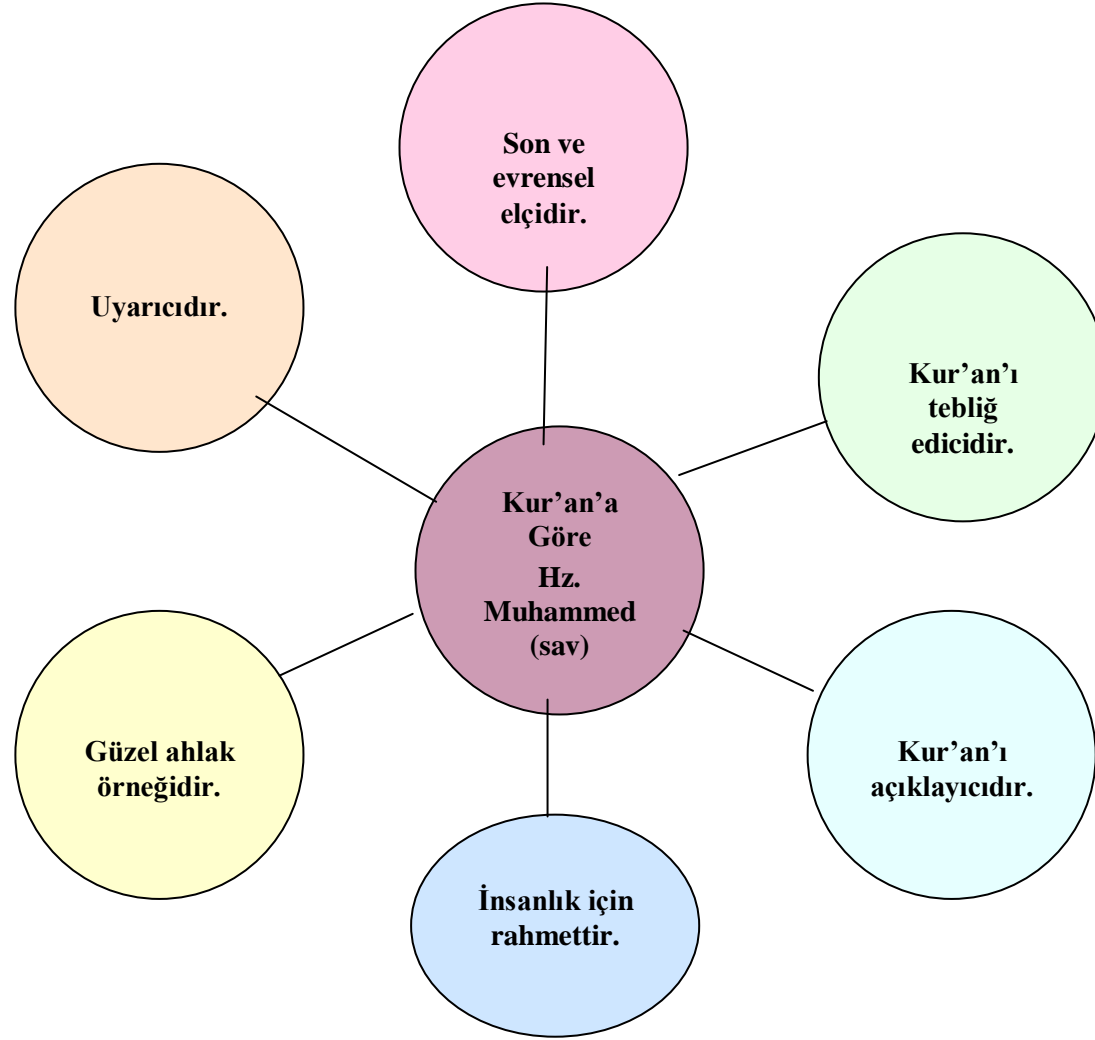
SÜREÇ

1. Öğrencilerin “son olmak” ve “evrensellik” kavramları hususunda konuşmaları sağlanır.
2. Peygamberimizin nitelikleriyle ilgili aşağıdaki ayetler yansıtılarak, öğrencilerin bu ayetleri yorumlamaları sağlanır:
  - **Son elçi oluşu:** “...O Allah'ın Resulü ve peygamberlerin sonuncusudur...” (33/Ahzâb 40);
  - **Rahmet oluşu:** “Biz seni âlemlere rahmet olarak gönderdik.” (21/Enbiyâ 107).
  - **Kur'an'ı tebliğ edici:** “Ey Resul! Rabbinden sana indirilene tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan peygamberlik görevini yapmamış olursun...” (5/Mâide 67); “Sana düşen apaçık bir tebliğdir.” (16/Nahl 82).
  - **Kur'an'ı açıklayıcı:** “...İnsanlara kendilerine indirilene açıklamaları için ve düşünüp anlasınlar diye sana da bu Kur'an'ı indirdik.” (16/Nahl 44),
  - **Güzel ahlak örneği:** “Andolsun ki, Resulullah sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir. (33/Ahzâb 21); “Elbette sen yüce bir ahlaka sahipsin.” (68/Kalem 4)
  - **Uyarıcı:** “Biz seni bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler.” (34/Sebe' 28); “Ey peygamber! Biz seni hakikaten bir şahit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Allah'ın izniyle, bir davetçi ve bir nur saçan bir kandil olarak (gönderdik).” (33/Ahzâb 45-46) “...Ben apaçık bir uyarıcıyım.” (46/Ahkaf 9)
  - **Doğruyu gösteren rehber:** “İşte böylece sana da emrimizle Kur'an'ı vahyettik. Sen, kitap nedir, iman nedir bilmezdin. Fakat biz onu kullarımızdan dilediğimizi kendisiyle doğru yola erdirdiğimiz bir nur kıldık. Şüphesiz ki sen doğru bir yolu göstermekteisin.” (42/Şûrâ 52)
3. Kur'an'a göre Hz. Muhammed şeması yansıtılır. (EK-1)
4. (EK-2) 'de yer alan çalışma kağıdına öğrencilerin kompozisyon yazmaları sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin Hz. Peygamber hakkındaki ayetleri anlayıp anlamadıkları kontrol edilir.

KUR'AN'A GÖRE HZ. MUHAMMED

KUR'AN HZ. MUHAMMED'E UYMAI EMREDİYOR

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Peygamberlik ve Son Peygamber Hz. Muhammed
TEMEL BECERİLER	: Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati.
KAZANIMLAR	: Sünnetin dindeki konumunu fark eder.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, hadis kitapları, hadis terimleri ve dinî terimler sözlükleri, asetat, tepegöz ve projeksiyon.

SÜREÇ

- 1- Öğrencilerden “sünnet” kavramını “dinî terimler” ve “hadis terimleri” sözlüklerinden araştırmaları istenir. Bu kavram hakkında sınıfça konuşulur.
- 2- Öğrencilerden çevrelerinde sünnet olarak kabul edilen davranışları tespit etmeleri istenir ve “sünnet” kavramı çerçevesinde konuşmaları sağlanır.
- 3- Öğrencilerden kendi hayatlarında sünnet olarak kabul ettikleri davranışların neler olduğunu söylemeleri istenir ve alınan sonuçlar listelenir.
- 4- Daha sonra sünnetin dindeki yeri ile ilgili aşağıdaki ayet ve hadisler yansıtılarak sınıfça yorumlanır, ulaşılan sonuçlar listelenir:
  - “... Peygamber size neyi verdiyse onu alın, size neyi yasakladıysa ondan da sakının. ...” (59/Haşr 7)
  - “... o Peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten men eder, onlara temiz şeyleri helal, pis şeyleri haram kılar ...” (7/A'râf 157)
  - “(Resulüm!) De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir. De ki: Allah'a ve Resulü'ne itaat edin. Eğer yüz çevirirlerse bilsinler ki Allah kafirleri sevmez.” (3/Âl-i İmrân 31-32)
  - “Ey iman edenler! Allah'a ve Resulüne itaat edin, işittiğiniz halde ondan yüz çevirmeyin.” (8/Enfâl 20)
  - “Andolsun ki, Resulullah, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.” (33/Ahzâb 21)
  - “O heva ve hevesinden değil ancak kendine vahyedilenden başkasını konuşmaz.” (53/Necm 3-4).
  - “Hayır, Rabb'ine andolsun ki aralarında çıkan anlaşmazlıklar hususunda seni hakem kılıp sonra da verdiği hükümden içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın (onu) tam manasıyla kabullenmedikçe iman etmiş olmazlar.” (4/Nisâ 65)
  - “Hac yapılışını benden öğreniniz.” (Müslim, Hac, 310).
  - “Namazı benden gördüğünüz gibi kılınız. (Buharî, Ezan 18).
  - “Size iki şey bıraktım. Onlara sarıldığınız müddetçe dalelete düşmezsiniz. Onlar: Allah'ın Kitab'ı ve Resulünün sünnetidir.” (Malik, Muvatta, Kader 3, II,889); Ebû Davud, Harac, 33, H.No:3048.)
- 5- Verilen ayet ve hadisler çerçevesinde Hz. Peygamberin sünnetinin sadece bireysel ve ibadet alanıyla sınırlı olmadığı hakkında konuşulur.
- 6- Sürecin sonunda öğrencilere, sünnetin bireysel ve toplumsal hayattaki önemini içeren bir kompozisyon çalışması yaptırılır (EK-1).

DEĞERLENDİRME

Yazılan kompozisyonlar değerlendirilir.

KUR'AN VE SÜNNET AHLAKA KAYNAKLIK EDER

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 80'
ÜNİTE	: İslam ve Ahlak
TEMEL BECERİLER	: İletişim ve empati, hadis kaynaklarını kullanma, Kur'an- Kerim mealini kullanma
KAZANIMLAR	: İslam ahlakının kaynağının Kur'an ve sünnet olduğunu kavrar.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, hadis kitapları, asetat, tepegöz ve projeksiyon

SÜREÇ

1. Öğrencilere “Ahlak ve ahlaklı olmak” nedir? sorusu yöneltilerek ahlak kavramı hakkında konuşulur.
2. Öğrencilerin çevrelerindeki insan davranışlarını gözlemleyerek bunlardan Kur'an ve sünnete uyan veya uymayanların neler olduğu hususunda konuşmaları sağlanır.
3. Temel ahlak ilkelerine kaynaklık eden ayet ve hadislerin bazıları yansıtılır.

- **Doğruluk ve adalet:** “Muhakkak ki, Allah adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder; çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.” (16/Nahl 90).
-“Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğrularla beraber olun.” (9/Tevbe 119).
-“Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun...” (5/Mâide 8).
-“Doğruluk insanı iyiliğe götürür; iyilik de cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında doğrulardan yazılır...” (Buhari, Edeb, 69).
- **İyilik etmek:** “Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça “iyi”ye erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir.” (3/Al-i İmran 92); “İyilik yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik o kimsenin yaptığıdır ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplarına, peygamberlerine inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcarlar; namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar bu vasıfları taşıyanlardır. Muttakiler ancak onlardır.” (2/Bakara 177).
“İyilik, ahlak güzelliğidir. Kötülük ise, (senin) kalbini rahatsız edendir.” (Tirmizi, Zühd, 56);
“...iyilik cennete götürür...” (Buhari, Edeb, 69).
- **Cömertlik:** “Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler ve onlara verilenler karşısında içlerinde kaygı duymazlar. Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluş aerenlerdir.” (59/Haşr 9).

-“Elinde bulunandan (cömertçe) verenin, Allah’a karşı gelmekten sakınan en güzel söz Allah’ın birliğini doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız.” (92/Leyl 5-7).

• **Merhamet:** “Muhammed Allah’ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar (mü’minler) da kâfirlere karşı çetin; kendi aralarında merhametlidir...” (48/Fetih 29).

-“(Resul’üm!) De ki: Bağıyla ve merhamet et, Rabbim! Sen merhametlilerin en iyisisin.” (23/Mü’minûn 118).

-“Merhamet etmeyene merhamet edilmez.” (Buhari, Edeb, 18).

-“İnsanlara merhamet etmeyene Allah merhamet etmez.” (Buhari, Tevhid,3; Müslim, Fadâil,66).

• **Sevgi ve saygı:** “İman edip de iyi davranışlarda bulunanlara gelince onlar için çok merhametli olan Allah (gönüllerde) bir sevgi yaratacaktır.” (19/Meryem 96); “Rabbim yalnız kendisine kulluk etmenizi ve ana babanıza da iyi davranmanızı emretmiştir. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında ihtiyarlarsa onlara karşı “öf” bile deme. Onları azarlama. Onlara acıyarak rahmet kanatlarını ger ve :”Rabbim! Küçükken beni yetiştirdikleri gibi sen de onlara merhamet et.” de.” (17/İsrâ 23,24).

-“İman etmedikçe cennete giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe (gerçek manada) iman etmiş olmazsınız...” (Müslim, İman,93) “Küçüklerine merhamet etmeyen ve büyüklerine saygı göstermeyen bizden değildir.” (Tirmizî, Birr,15).

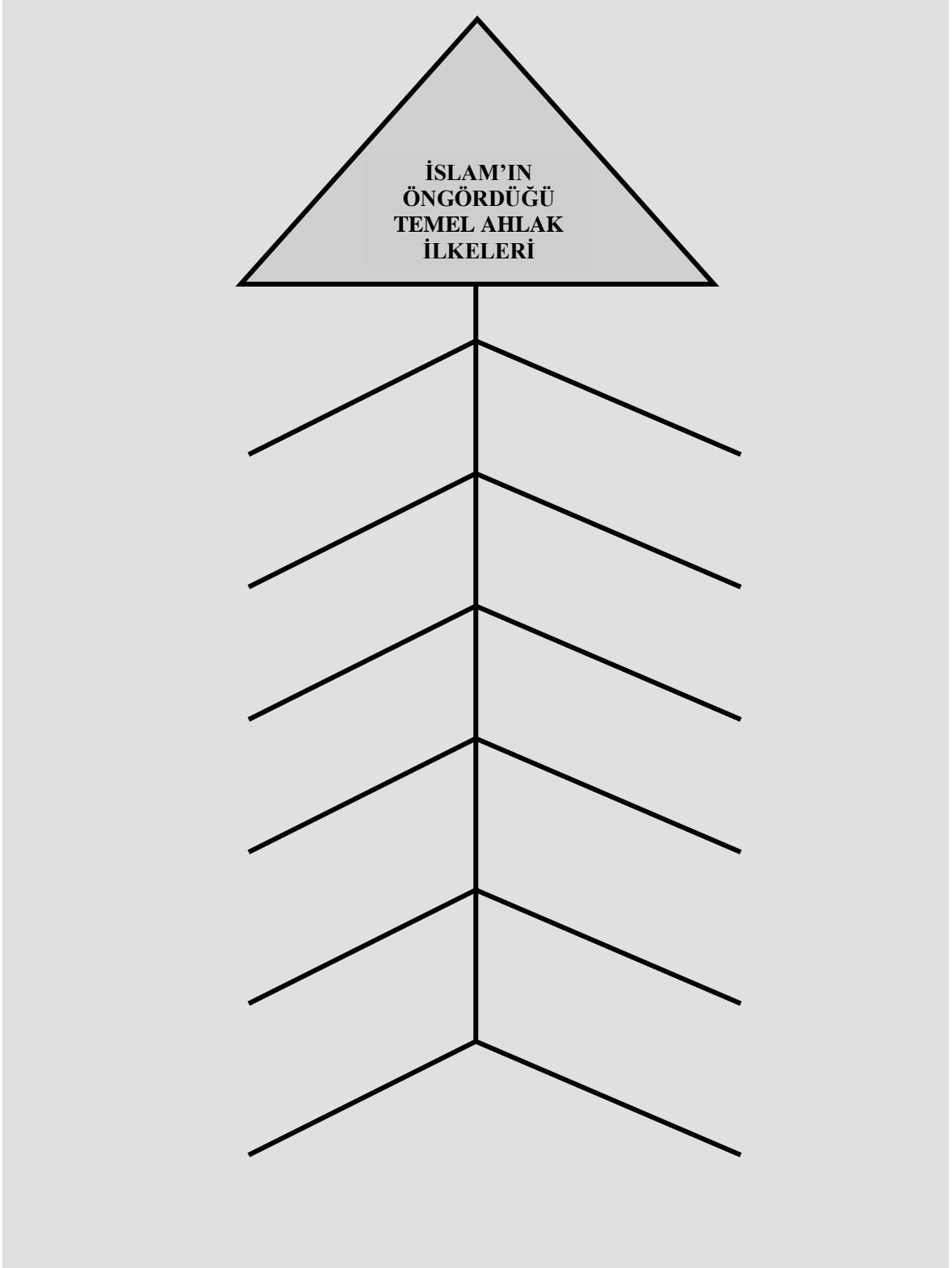
• **Barış ve hoşgörü:** “Eğer insanlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yanaş ve Allah’a tevekkül et. Çünkü O iştiridir, bilendir.” (8/Enfal 61); “Allah’tan başkasına tapanlara (ve putlarına) sövmeyin; sonra onlar da bilgisizce, düşmanca Allah’a söverler...” (6/En’am 108) ; “Yerine getirdiğiniz zaman birbirinizi seveceğiniz bir davranışı haber vereyim mi?: Selamı aranızda yayınız.” (Müslim, Kitabu’l İman,93).

4. Daha sonra öğrencilerin yansıtılan ayet ve hadisler çerçevesinde, Kur’an ve sünnetin İslam ahlakına kaynak olmadaki rolü hakkında konuşmaları sağlanır.

5. Öğrencilerden temel ahlak ilkelerini balık kılıçığına yazmaları istenir (EK-1).

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin balık kılıçığını doğru doldurup doldurmadıkları kontrol edilir.

NE KADAR GAYRET EDİYORUZ?

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 60'
ÜNİTE	: İslam ve Ahlak
TEMEL BECERİLER	: İletişim ve empati, Hadis kaynaklarını kullanma, Kur'an- Kerim mealini kullanma
KAZANIMLAR	: Güzel ahlaklı olmanın insan hayatındaki olumlu etkilerini fark eder ve iş dünyasında kendi davranışlarını ahlaki açıdan sorgular.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, hadis kitapları, siyer kitapları, asetat, tepegöz ve projeksiyon

SÜREÇ

1. Hz. Peygamberin ahlaka ve ahlaklı olmaya dair sözleri ve onun örnek davranışlarını içeren aşağıdaki metin yansıtılır ve sınıfça paylaşılır.

Güzel ahlak, kişiler için önemli olduğu gibi toplumlar için de önemlidir. Toplumda sevgi ve uyum ancak güzel ahlak sayesinde sağlanabilir. Gezegenler arasındaki uyum kainat nizamının düzeni için ne kadar önemli ise fert ve toplum hayatında da ahlak aynı derecede önemlidir. Ahlaken yozlaşan bir toplum dağılmaya ve yok olmaya mahkumdur. Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed ahlakın önemini şu şekilde ifade etmiştir:

“İnsanlara maddi yardımda bulunarak (sonsuz kadar) memnun etmeniz mümkün değildir. (Malınız da buna yetmeyebilir.) Siz onları güler yüzünüz ve güzel ahlakınızla memnun etmeye çalışınız.” (Hakim, I,12)

O şu hadislerinde de güzel ahlakın önemine şöyle dikkat çekmektedir:

“Müminlerin imanca en olgun olanı ahlakı en güzel olanıdır. (Buhari, Edeb,38)

“Sizin bana en sevimli, kıyamet günü bana en yakın olanınız ahlakı en güzel olanınızdır.” (Ahmet İbn Hanbel, II,185),

“Kıyamet gününde müminin terazisinde güzel ahlaaktan daha ağır (gelecek) bir şey yoktur. Şüphesiz Allah kötü huylu çirkin sözlü kimseleri sevmez.” (Tirmizi, Birr, 62),

“Nerede olursanız olun, Allah'a karşı gelmekten sakının ve kötü (davranışın) ardından hemen iyilik yapın ki onu silip yok etsin. Ayrıca insanlarla iyi geçinin.” (Tirmizi, Birr, 55)

Ahlaka ve ahlaklı olmaya bu ve benzer sözleri ile büyük önem veren Hz. Peygamber, davranışları ile de bunu ortaya koymuştur. Örneğin Hz. Peygamberin ilk eşi Hz. Hatice'nin çocuklarından Hint b. Ebî Hale (Resulullah'ın üvey oğlu) Resulullah'ı şu şekilde anlatmaktadır:

“Resulullah (sav) bakmak istediği yöne bütün vücudu ile dönerdi. Etrafına gelişi güzel bakmazdı. Bakışında tefekkür ve ibret vardı. Arkadaşları ile birlikte yürürken onların önde yürümelerini sağlar, kendisi arkada yürürdü. Birisi ile karşılaştığı zaman önce kendisi selam verirdi. Lüzumsuz yere konuşmazdı. Sözünü başından sonuna kadar açık ve anlaşılır bir şekilde söylerdi. Konuşurken kısa ve özlü kelimeler kullanırdı. Sözü kimsenin gönlünü incitmeyecek ve kimseyi küçük düşürmeyecek şekilde gayet yumuşak ve anlaşılırdı. En küçük nimete bile saygılı davranır, onu hor görmezdi. Hakka uymayan bir şeyi övmez, doğru bir şeyi de yermezdi. Mazlumun yanında yer alırdı, zalimi desteklemezdi. Kişisel menfaati için kızmazdı. Daima affedicidi...” (İbn Sa'd, I, 422-423). *İnsanların en naziği, en iyi huylusu ve en güler yüzlüsüydü* (age, I, 365).

2. Yansıtılan metinler yardımıyla ahlaklı olmanın dinî dayanakları ve Müslüman'ın hayatındaki olumlu etkileri hakkında sınıfça konuşulur.

3. Yansıtılan metinde yer alan ahlaki ilkeler çerçevesinde öğrencilerden kendi davranışlarını sorgulamaları istenir.

4. Öğrencilere dağıtılan çalışma kâğıdının doldurulması sağlanır (EK-1).

DEĞERLENDİRME

Çalışma kâğıdının doğru bir şekilde doldurulup doldurulmadığı kontrol edilir.

AKILLI, ÖZGÜR VE SORUMLUYUM

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: İslam, Hayat ve Bilim
TEMEL BECERİLER	: Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim ve empati
KAZANIMLAR	: Yaptığı eylemlerden sorumlu olduğunun bilincinde olur.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, kelam kitapları, asetat, tepegöz ve projeksiyon

SÜREÇ

- 1-Öğrencilere “İnsanı diğer canlılardan ayıran önemli özellikler nelerdir?” sorusu yöneltilerek insanın varlıklar arasındaki konumu hakkında konuşulur. Ulaşılan sonuçlar listelenir.
- 2-“Akıllı”, “özgür” ve “sorumlu” olmanın İslam dinindeki yeri hakkında konuşulur.
- 3-Daha sonra insanın akıllı, özgür ve sorumlu bir varlık olduğuna dair şu gibi ayet ve hadisler projeksiyonla yansıtılarak öğrencilerden bu konuda yorum yapmaları istenir.
  - “Allah hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilirse, ona pek çok hayır verilmiş demektir. Ancak akıl sahipleri ibret alırlar.” (2/Bakara 269).
  - “... Ey akıl sahipleri Allah'tan sakınınız ki, kurtuluşa eresiniz.” (5/Mâide 100).
  - “Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk, sapıklık ve eğrilikten ayırt edilmiştir...” (2/Bakara 256).
  - “Biz insana doğru yolu gösterdik; ister şükredici olsun, ister nankör.” (76/İnsan 3).
  - “De ki: Hak, Rabbinizdendir. Öyleyse dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. ...” (18/Kehf 29).
  - “İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece “iman ettik” demeleriyle bırakılacaklarını mi sandılar?” (29/Ankebut 2).
  - “Sizi yaratan odur. Böyle iken kiminiz kâfir, kiminiz mü'mindir. Allah yaptıklarınızı görendir.” (64/Teğâbun 2).
  - “Her kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu görür, kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu görür.” (99/Zilzâl 7-8).
  - “Her biriniz bir yöneticisiniz ve her biriniz yönetiminizdekilerden sorumlusunuz. Devlet adamı bir yöneticidir ve halkından sorumludur; erkek, ailesinin yöneticisidir ve onları gözetmekten sorumludur; kadın, kocasının evinin muhafızdır ve bundan sorumludur; hizmetçi efendisinin malının bekçisidir ve bundan sorumludur. Her biriniz bir yöneticisiniz ve yönetiminizdekilerden sorumlusunuz.” (Buhari, Cenaiz, 32; Ahkam,1).
- 4-Sorumluluk bilincini fark ettirmek ve geliştirmek amacı ile EK-1 ve EK-2' deki ayetler yorumlanır.
- 5-Ayet ve hadisler ışığında insanın akıl sahibi, özgür bir varlık olması ile sorumluluğu arasında bağlantı kurulur.
- 6-Öğrencilerden insanın akıllı, özgür ve sorumlu olmasını ifade eden bir kompozisyon hazırlamaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin hazırladıkları yazılar kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI**DÜŞÜNÜNÜZ VE YORUMLAYINIZ**

*“İnsan kendisinin başıboş
bırakılacağını mı sanır?”*

(75/Kıyame suresi, 36. ayet)

TANIYALIM, ÖRNEK ALALIM

DERS	: Temel Dinî Bilgiler
SINIF	: 9. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 80'
ÜNİTE	: İslam, Hayat ve Bilim
TEMEL BECERİLER	: Kütüphane kaynaklarından yararlanma, araştırma, eleştirel düşünme, karşılaştırma yapma
KAZANIMLAR	: Müslüman bilginlerin çeşitli bilim alanlarında sağladığı katkıları örnek vererek açıklar.
KAYNAK/MATERYAL	: Tarih, coğrafya kitapları, ansiklopediler, asetat, tepegöz ve projeksiyon

SÜREÇ

1. Öğrencilerden İslam'ın bilime ve araştırmaya verdiği önemle ilgili ayet ve hadisler çerçevesinde ön hazırlık yapmaları istenir.
2. Öğrencilere derse hazırlık niteliğinde:

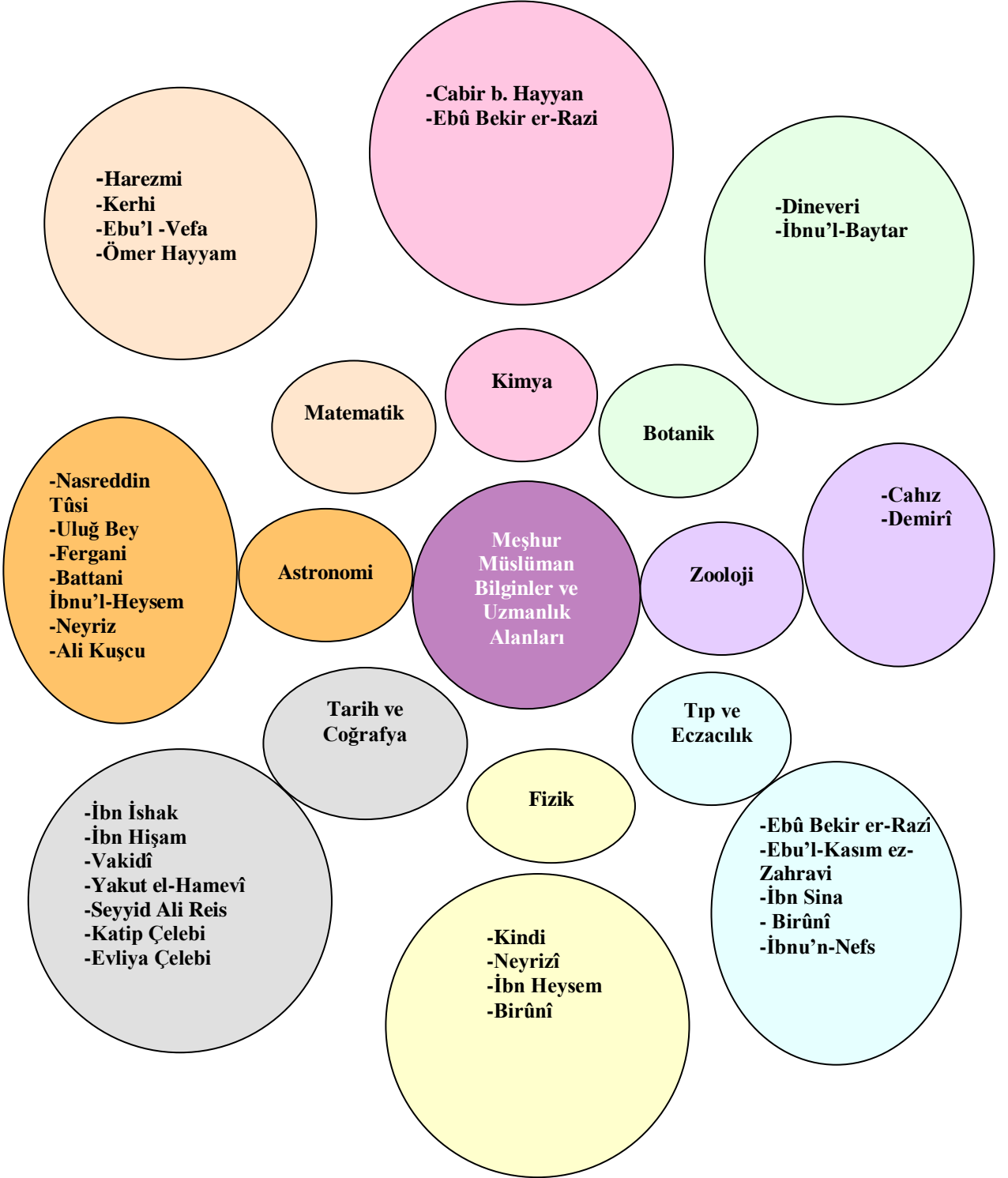
- Hakkında bilgi sahibi olduğunuz Müslüman bilim adamları var mı?
- Bunlardan hangilerinin, hangi bilim dallarında uzmanlaştığını biliyor musunuz?
- İbn Sîna, Ali Kuşçu, Cabir b. Hayyan ve Birûnî gibi şahsiyetleri ve meşgul oldukları bilim dalları hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz? gibi sorular yöneltilerek bu konuları araştırmaları istenir. Toplanan bilgiler sınıfta paylaşılır.

3. Meşhur Müslüman bilginleri ve katkı sağladıkları bilim dallarını gösteren kavram haritası yansıtılır ve sınıfça üzerinde konuşulur (EK-1).
4. Daha sonra Müslüman bilginlerinin buluşlarını ve çalışma alanlarını gösteren tablo yansıtılır ve değerlendirmeler yapılır (EK-2).
5. Müslüman bilginlerinin bilime katkıları göz önüne alındığında günümüz İslam dünyasındaki bilimsel çalışmaların yeterli olup olmadığı hakkında sınıfça konuşulur.
6. Öğrencilerden, bilimsel alanda daha ileri bir seviyeye ulaşabilmek için neler yapılabileceğine dair bir kompozisyon çalışması yapmaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Yazılan kompozisyonlar kontrol edilir.

MEŞHUR MÜSLÜMAN BİLGİNLER VE
KATKI SAĞLADIKLARI BİLİM DALLARI

MÜSLÜMAN BİLGİNLER VE BULUŞLARI

MÜSLÜMAN BİLGİNLER	BİLİME KATKILARI
Nasreddin Tusî (Ö. 1274)	Rasathane (Gözlemevi) kurmuştur.
Uluğ Bey (Ö. 1449)	Rasathane kurmuştur.
Battânî (Ö. 918)	Yıldızlarla ilgili ölçümleri (zic) geliştirdi.
Ali Kuşçu (Ö. 1474)	Uluğ Bey'in "Zic" adlı eserine şerh yazmıştır.
Kerhî (Ö. 1029)	"Pascal üçgeni"ni ilk defa bulan kimsedir.
Ebu'l-Vefa (Ö. 998)	Trigonometredeki tanjant, cotanjant, sinus ve cosinüsü bilime kazandırmıştır.
Muhammed ibn-i Musa Harezmi (780-850)	Matematikte cebir konularını ele alan ve sıfırı ilk keşfeden bilginidir. Cebr ve'l-Mukabele adlı eseri yazmıştır.
Dineverî (Ö. 895)	"Kitabu'n-Nebât" (Bitkiler Kitabı)ı yazmıştır.
Ebû Bekir er-Razî	Yazdığı "el-Hâvî" adlı eseri bir tıp ansiklopedisidir.
Ebu'l-Kasım ez-Zahravî (Ö. 1010)	Tıp alanında "Kitabu't-Tasrîf" (Cerrahi) adlı eseri yazmıştır.
İbn Sîna (Ö. 1030)	"el-Kanûn fî't-Tıp" adlı eseri Avrupada uzun yıllar okutulmuştur.
Kindi (Ö. 872)	Oklidi esas alarak optik üzerine eser yazmıştır.
Birûni	"Kitabu'l-Cevahir" adlı eserinde maden ve minerallerin özgül ağırlıklarını ölçmüştür. Ayrıca "Kitabu's-Saydele" (Eczacılık) adlı eseri de vardır.
İbn İshak, İbn Hişam ve Vakidî	Siyer ve Tarih alanında eserler yazmışlardır.
Belazürî, Taberi, İbn Haldun, İbn Sa'd, Ahmet Cevdet Paşa	Tarih alanında meşhur olmuşlardır.
Zekeriyya el-Kazvinî, Yakut el-Hamevî, Katip Çelebî, İbn Batuta, Evliye Çelebi	Coğrafya alanında meşhur olmuşlardır.
İbn-i Heysem	"Kitabu'l-Menazır" (optik) adlı eseri optik alanında meşhurdur.

**SİYER (HZ. MUHAMMED'İN HAYATI)
DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI**

5. SİYER (HZ. MUHAMMED'İN HAYATI) DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

5. 1. GİRİŞ

Allah, insanı evrendeki varlıkların en üstünü yaratmış, ona akıllı ile düşünme yeteneği vermiş, dünyada yaptığı fiil ve eylemlerinin kendi istediği doğrultuda olabilmesi için ihtiyacı olan bilgileri vahiy yoluyla ona bildirmiş, peygamberler aracılığıyla da vahiy ile ulaştırılan bu bilgilerin somutlaşmasını istemiştir. Bu bağlamda, son din olan İslam peygamberi Hz. Muhammed de vahyin sosyal hayatta uygulanmasında örnek olmuştur. Bu açıdan, İslamiyet'i anlayabilmek için Hz. Muhammed'in hayatını bilmek din hizmeti verecek bireyler için büyük önem arz etmektedir.

Siyer (Hz. Muhammed'in Hayatı) dersi; onun tarihsel kimliği, Kur'an-ı Kerim'in onun şahsı ile ilgili yaptığı tespitler çerçevesinde, bilimsel ve akılcı bir yaklaşımla, tarih biliminin yöntemleri ışığında okutulacaktır. Siyer Öğretim Programında öğrencilere, Hz. Muhammed'in misyonunu daha iyi anlayabilmeleri için İslamiyet öncesi Arabistan'ın; sosyal, kültürel, ekonomik durumu ve dinî inançları, Hz. Muhammed'in vahiy öncesi hayatı, İslam'ı tebliği, Mekke'de verdiği mücadele, Medine'de çok yönlü bir lider oluşu ve buna bağlı gelişmeler ve örnek kişiliği ile ilgili bilgiler de verilecektir.

5.2. GENEL AMAÇLAR

Siyer (Hz. Muhammed'in Hayatı) dersini alan öğrenciler;

1. İslamiyet öncesi Arabistan'ın coğrafi yapısı ile Mekke'nin sosyal, kültürel, ekonomik ve dinî özellikleri hakkında fikir sahibi olur.
2. Hz. Muhammed'in peygamberlik öncesi hayatı ve kişilik özellikleri hakkında bilgi sahibi olur.
3. Hz. Muhammed'in peygamberlik sonrası hayatını, Mekke ve Medine döneminde meydana gelen olayları tarihsel bağlamına uygun olarak bilir.
4. Hz. Muhammed'in İslamiyet'i tebliğde izlediği yöntemleri tarihsel bağlamı içerisinde kavrar.
5. Hz. Muhammed'in örnek kişiliğinin bireysel ve toplumsal yönünü kavrar.

5.3. ÜNİTELER

İmam-Hatip Liseleri ve Anadolu İmam-Hatip Liseleri 10. sınıflarında bir yıl okutulacak olan Siyer (Hz. Muhammed'in Hayatı) Dersi Öğretim Programı beş üniteden oluşmaktadır. Üniteler aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde yapılandırılmıştır:

Hız. Muhammed'in Doğduğu Ortam: Siyer (Hz. Muhammed'in Hayatı) dersinin birinci ünitesi genel olarak İslam öncesi Arabistan Yarımadası'nın coğrafi bölgelerini, toplumsal özelliklerini, cahiliyye kavramının ne anlama geldiğini ve dönemin dinî inançlarını ihtiva etmektedir. Ayrıca bu ünite, Hz. Muhammed'in doğduğu dönemde Mekke'nin sosyal, kültürel, ekonomik ve dinî durumunu içeren konular da yer almaktadır. Bu ünite öğrencilerin Hz. Muhammed'in doğduğu ortam hakkında sağlıklı bilgi edinmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

Peygamberlik Öncesi Hız. Muhammed: Bu ünite; Hz. Muhammed'in soyu, ailesi, doğumu ve çocukluğu, gençlik yıllarındaki erdemli davranışları ve Hz. Peygamberin güvenilir bir kimse olarak yetişkinlik dönemindeki Kâbe hakemliği ve Hira günleri gibi konulardan oluşmaktadır. Bu ünite yer alan konuların öğretime konu olması, vahye muhatap olan Hz. Peygamberin hayatının daha kolay kavranmasına katkı sağlayacaktır.

Peygamber Olarak Hz. Muhammed ve Mekke Dönemi: Bu ünite; Hz. Muhammed'e ilk ayetin gelmesini ifade eden vahyin başlangıcını ve bu süreçte Hz. Peygamber'in İslam'a çağrısını, ilk Müslümanların kimler olduğunu, çağrının yaygınlaşmasını ve bu çağrıya karşı oluşan tepkileri içermektedir. Ayrıca Taif'e yolculuk, İsrâ ve Mirâç olayı, Akabe görüşmeleri, hicret ile bu esnada Hz. Peygamber ve sahabenin karşılaştıkları zorluklar bu ünitenin diğer konuları arasında yer almaktadır. Genel olarak bu ünite; ilk vahiyle Hz. Muhammed ve ona inanan kimselerin nasıl bir süreçle karşılaştıkları, vahyi tebliğ ederlerken ne tür engellemelere göğüs gerdikleri gibi hususlar ayrıntılı bir şekilde okutulacaktır.

Hz. Muhammed'in Çağrısı; Medine Dönemi: Medine dönemi, Hz. Muhammed ve ona inanan kimselerin Mekke'den Medine'ye hicret sonrası hayatını ve vahyin Mekke dışına yayılmasını ifade eder. Bu bağlamda hicretten sonra Hz. Muhammed'in ensar ve muhacir arasındaki İslam kardeşliğini oluşturması, Mescid-i Nebî'nin inşası, ilk nüfus sayımı, Medine sözleşmesi, kıblenin değişmesi ve müşriklerle mücadeleler üniteye yer alan konulardandır. Ayrıca İslam'ın Mekke ve Medine dışına yayılmasının bir göstergesi olan İslam'a çağrı mektupları, Yahudilerle ilişkiler, Mekke'nin fethi ve sonuçları, Hristiyanlarla ilişkiler, Hz. Muhammed'e gelen elçiler, Veda Haccı ve Veda Hutbesi, Hz. Muhammed'in vefatı gibi konular da bu üniteye yer almaktadır.

Hz. Muhammed'in Örnek Kişiliği: Kur'an'ın ifadesiyle Hz. Muhammed, üstün ahlaki ile bütün insanlık için en güzel örnektir. Onun insanlık için örnekliğini ve evrenselliğini bizlere bildiren ise Kur'an'dır. Bu ünite; Hz. Muhammed'in örnek kişiliği Kur'an çerçevesinde ele alınmış, onun aile reisi ve güzel ahlak örneği olarak sergilediği davranışlar ve eğitici kişiliği ile nelere öncelik verdiği gibi hususlar bu ünitenin çerçevesini oluşturmuştur. Bu üniteyle öğrenciler, Hz. Muhammed'in örnek kişiliğini ve ahlakını daha iyi kavramış olacaktır.

5.4. SİYER (HZ.MUHAMMED'İN HAYATI) DERSİ ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	SÜRE/ DERS SAATİ	ORAN (%)
I- Hz. Muhammed'in Doğduğu Ortam	13	10	13,80
II- Peygamberlik Öncesi Hz. Muhammed	9	10	13,80
III- Peygamber Olarak Hz. Muhammed ve Mekke Dönemi	15	16	22,22
IV- Hz. Muhammed'in Çağrısı: Medine Dönemi	20	20	27,77
V- Hz. Muhammed'in Örnek Kişiliği	10	16	22,22
Toplam	66	72	100

Not: Ders saatleri, ünite açıklamaları ve kazanımlar birlikte düşünülerek belirlenmiştir.

5.5. SİYER (HZ. MUHAMMED'İN HAYATI) DERS KİTABI FORMA SAYISI

SINIF	KİTAP BOYUTU	FORMA SAYISI
10	19.5 x 27.5	8-12

**5. 6. SİYER (HZ. MUHAMMED'İN HAYATI) DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI,
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU**

ÜNİTE I		10. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
HZ. MUHAMMED'İN DOĞDUĞU ORTAM	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Muhammed'in hayatını öğrenmenin önemini bilir. 2. İslam öncesi Arap Yarımadası'nın coğrafi, sosyal ve dinî özelliklerini açıklar. 3. İslam öncesi Arap Yarımadasında yaşayan toplulukları, özellikleri ile tanıır. 4. Hz. İbrahim'in ailesi ile birlikte Mekke'ye gelişini ve Kâbe'yi inşasını açıklar. 5. İslam öncesi Mekke'de kabile hayatının özelliklerini fark ederek sosyal sınıfları tanıır. 6. Fil Olayı'nı irdeler. 7. İslam öncesi Mekke'nin kültür hayatında yazı ve edebiyatın yerini fark eder. 8. İslam öncesi Mekke'deki (fal okları, içki, kız çocukları ve kadınların durumları ile ilgili) âdet ve uygulamaları irdeler. 9. Cahiliye kavramının neyi ifade ettiğini açıklar. 10. İslam öncesi Mekke'deki ticaret kervanları ve panayırların ekonomik hayattaki rolünü söyler. 11. Putperestliğin anlamını söyleyerek İslam öncesi Mekke'de putperestliğin ulaştığı boyutları irdeler. 12. Hanifliğin Mekke toplumundaki yerini fark eder. 13. İslam öncesi Mekke toplumu için Kâbe ve Haccın önemini açıklar. 	<p> Onun doğduğu ortamı tanıyoruz: Derse Arabistan Yarımadasını gösteren bir harita getirilerek, öğrencilerden; Hz. Muhammed'in doğduğu, çocukluğu ile gençliğinin geçtiği bölge ve şehirlerin yerlerini bulmaları istenir. O bölgenin sosyal ve dinî özellikleri üzerine konuşulur (1. kazanım).</p> <p> Cahiliye neyi ifade etmektedir? Öğrencilere, “cahiliye” kavramı sizce ne anlamlar ifade etmektedir? sorusu yöneltilerek alınan cevaplar tahtaya listelenir (3. kazanım).</p> <p> Allah Kâbe'yi korudu: Tahtaya yansıtılan Fil suresinden de yararlanılarak Fil Olayı hakkında sınıfça konuşulur (6. kazanım).</p> <p> Bunlar her zaman kötü: İslam öncesi Mekke'deki fal okları, içki, kumar ve kadınlara kötü muamele gibi konularla ilgili beyin fırtınası yapılır ve günümüzde buna benzer kötülüklerin ortadan kaldırılması için neler yapılması gerektiği hakkında konuşulur ve ulaşılan sonuçlar listelenir (8. kazanım).</p>	<p>[!] 1. kazanım işlenirken siyerin anlamı, konusu ve amacı verilecektir.</p> <p>[!] 2. kazanım işlenirken dünyanın sosyal ve siyasal niteliğine de kısaca vurgu yapılacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite, Hz. Muhammed'in doğduğu ortam hakkında öğrencilerin sağlıklı bilgilenmeleri üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, iletişim ve empati.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler; tarihsel mirasa duyarlılık.</p> <p> Bu ünite değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

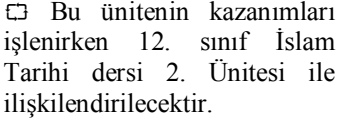

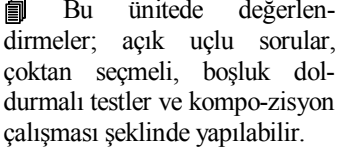

PEYGAMBERLİK ÖNCESİ HZ. MUHAMMED	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Muhammed'in soyunu ve aile büyüklerini tanıır. 2. Hz. Muhammed'in doğumunu ve çocukluğunun nasıl geçtiğini bilir. 3. Hz. Muhammed'in Hılfu'l-Fudul'e (Erdemliler Birliği'ne) katılmasının sosyal hayat açısından önemini fark eder. 4. Hz. Muhammed'in ticari hayatı hakkında bilgi sahibi olur. 5. Hz. Muhammed'in Hz. Hatice ile evliliği ve bu evlilikten dünyaya gelen çocukları hakkında bilgi sahibi olur. 6. Hz. Muhammed'in yetişkinlik döneminde "emin kişi" olarak nitelendirilmesinin nedenlerini irdeler. 7. Hz. Muhammed'in erdemli davranışlarına örnekler vererek kendi hayatı ile ilişkilendirir. 8. Hz. Muhammed'in Kâbe hakemliğinin toplumsal barış açısından önemini farkında olur. 9. Hz. Muhammed'in vahiy öncesinde bazı günlerini Hira Mağarası'nda geçirmesinin nedenlerini söyler. 	<p> Onu daha iyi tanıyoruz: Hz. Muhammed'in soyunu ve aile büyüklerini gösteren bir soyağacı hazırlanarak sınıfça değerlendirilir (1. kazanım).</p> <p> Araştırıyoruz: Öğrencilerden Hz. Muhammed'in doğumu ve çocukluğu ile ilgili bilgi toplamaları istenilerek bunlar üzerinde sınıfça konuşulur (2. kazanım).</p> <p> Erdemli genç Hz. Muhammed: Hz. Muhammed'in erdemli davranışları tahtaya yansıtılarak bunların sosyal hayata yansımaları üzerinde konuşulur (7. kazanım).</p> <p> Vahye hazırlık: Hz. Muhammed'in vahiy öncesi Hira Mağarası'na çekilme nedenleri ile ilgili beyin fırtınası yapılır ve ulaşılan sonuçlar listelenir (9. kazanım).</p>	<p>[!] Bu ünite, Hz. Muhammed'in soyu, ailesi ve gençlik dönemindeki erdemli davranışları üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, iletişim ve empati.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler; erdemlilik, güvenilirlik, adalet.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÜNİTE III		10. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
PEYGAMBER OLARAK HZ. MUHAMMED VE MEKKE DÖNEMİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İlk vahyin nerede, ne zaman ve nasıl geldiğini söyler. 2. Vahyin kesintiye uğrama ve yeniden başlama sürecini bilir. 3. Hz. Muhammed'in İslam'a çağrısının nasıl başladığını ve ilk Müslümanları bilir. 4. Hz. Muhammed'in İslam'a çağrısına karşı oluşan tepkileri ve nedenlerini söyler. 5. Habeşistan'a hicretin sebep ve sonuçlarını irdeler. 6. Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman oluşlarının önemini farkında olur. 7. Mekkeliler tarafından, Müslümanlara uygulanan boykot ve baskıların amacını açıklar. 8. Hüzün yılının anlamını ve olaylarını bilir. 9. Hz. Muhammed'in Taif'e yolculuğunun sebep ve sonuçlarını irdeler. 10. İsrâ ve Miraç olayının Hz. Peygamber ve Müslümanlar açısından önemini açıklar. 11. Akabe antlaşmalarının İslam'ın yayılışı açısından önemini kavrar. 12. Hicreti zorunlu kılan nedenleri irdeler. 13. Kuba'daki ilk mescidin Müslümanlar açısından önemini bilir. 14. İlk Cuma namazının nerede ve ne zaman kılındığını açıklar. 15. Hicretin sosyal ve kültürel sonuçlarını irdeler. 	<p> İlk Çağrı? Hz. Muhammed'in İslam'a çağrısının nasıl başladığı kaynaklardan araştırılır. Ulaşılan sonuçlar sınıfta listelenir (3. kazanım).</p> <p> Tepkilerin sebebi neydi? Vahiy geldikten sonra Mekkelilerin Hz. Muhammed ve ilk Müslümanlara tepkisinin nedenleri hakkında sınıfça konuşulur (4. kazanım).</p> <p> Yorumluyoruz: İsrâ ve Miraç olayı ile ilgili ayet ve hadislerin anlamı tahtaya yansıtılır ve öğrencilerden bunları yorumlamaları istenir (10. kazanım).</p> <p> Araştırıyoruz: Öğrencilerden hicretle ilgili tarihî bilgileri araştırmaları istenir ve sınıfça neden ve sonuçları hakkında konuşulur (12. kazanım).</p>	<p> Bu ünite işlenirken, 12. sınıf İslam Tarihi dersi 2. Ünite göz önünde bulundurulacaktır.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler; mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, iletişim ve empati.</p> <p> Öncelikle verilecek değerler, samimiyet, kararlılık, sadakat, fedakârlık.</p> <p> Bu ünite Hz. Muhammed'in Mekke dönemi kronolojik olarak okutulacaktır.</p> <p> Hz. Muhammed'e peygamberlik verilmeden önce dünyanın siyasi, kültürel ve dini durumu hakkında kısaca bilgi verilecektir.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>
	<p> Sınıf-okul içi etkinlik</p> <p> Ders içi ilişkilendirme</p>	<p> Okul dışı etkinlik</p> <p> Sınırlamalar</p>	<p> Uyarı</p> <p> Ölçme ve değerlendirme</p>

ÜNİTE IV		10. SINIF	
KAZANIMLAR		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
HZ. MUHAMMED'İN ÇAĞRISI: MEDİNE DÖNEMİ	Bu ünite sonunda öğrenciler;		
	1. Hz. Muhammed'in Medine'de İslam kardeşliğinin oluşmasına yönelik çabalarını söyler.	 İslam dini kardeşliği öğretleri: İslam'ın kardeşliğe verdiği önemle ilgili ayetler tahtaya yazılarak/yansıtılarak bu kardeşliğin toplumsal kaynaşma ve barışın sağlanmasındaki rolü üzerinde konuşulur (1 ve 2. kazanımlar).	 Bu ünitenin kazanımları işlenirken 12. sınıf İslam Tarihi dersi 2. Ünitesi ile ilişkilendirilecektir.
	2. İslam kardeşliğinin toplumsal kaynaşma ve barışa katkısının farkında olur.	 İbadet, eğitim ve danışma mekânı: Hz. Muhammed'in Medine hayatında Mescid-i Nebi'nin ibadet, eğitim ve danışma açısından önemli bir mekân olduğu konuşulur ve görüşler listelenir (3. kazanım).	[!] Bu ünite, Hz. Muhammed'in hangi amaca yönelik savaşlar yaptığı hususu üzerinde durulacaktır.
	3. Mescid-i Nebi'nin toplumsal fonksiyonunu açıklayarak caminin Müslümanlar açısından önemini fark eder.	 Caminin (Mescidin) hayatımızdaki yeri: Caminin Müslümanların hayatındaki yeri ve önemi hakkında sınıfça konuşulur ve görüşler listelenir (3. kazanım).	[!] Öncelikle verilecek beceriler; mekan, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, iletişim ve empati
	4. Ashab-ı Suffa'nın eğitim öğretim açısından önemini fark eder.	 Medine Sözleşmesi ve toplumsal barış: "Medine Sözleşmesi" öğretmen tarafından sınıfa getirilir, bu sözleşmenin maddelerinden hareketle toplumsal barışın önemi hakkında konuşulur (6. kazanım).	[!] Öncelikle verilecek değerler, kardeşlik, antlaşmalara sadık kalma, uzlaşma, barış, dayanışma, kararlılık.
	5. Medine'deki ilk nüfus sayımının sosyal hayat açısından önemini kavrar.	 Bütün çabalar İslam'a çağrı için: Hz. Muhammed'in yabancı devlet ve başkanlarına gönderdiği mektuplardan örnekler sınıfa getirilir ve bunların hangi hususları içerdiği belirlenir (11. kazanım).	 Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.
	6. Medine Sözleşmesini toplumsal barış açısından irdeler.	 Veda Hutbesi ve Evrensel Öğütler: Veda Hutbesi yansıtılarak/yazılarak, Hz. Peygamberin hangi hususlara temas ettiği hakkında konuşulur ve ulaşılan sonuçlar sıralanır (19. kazanım).	
	7. Kiblenin değişmesini açıklar.		
	8. Orucun ne zaman farz kılındığını söyler.		
	9. Ezanın nasıl belirlendiğini söyler.		
	10. Seriyeye ve gazaların anlamlarını bilir ve hangi amaçlara yönelik yaptıklarını kavrar.		
	11. Bedir, Uhud ve Hendek Savaşlarını amaç ve sonuçları ile açıklar.		
	12. Hudeybiye Antlaşması'nı ve sonuçlarını İslam'ın barışa verdiği önem açısından değerlendirir.		
	13. Hz. Muhammed'in yabancı devlet başkanlarına mektup göndermedeki amacını kavrar.		
	14. Medine döneminde Yahudilerle ilişkilerin hangi esaslara göre şekillendiğini söyleyerek Hayber'in fethinin önemi hakkında bilgi sahibi olur.		
	15. Mekke'nin fethinin Müslümanlar için önemini söyleyerek, Hz. Muhammed'in bu fetihten sonraki gösterdiği tavrını toplumsal barış açısından değerlendirir.		
	16. Huneyn ve Taif kuşatması hakkında bilgi sahibi olur.		
	17. Mûte ve Tebuk seferlerini bilir ve Hz. Muhammed'in Hristiyanlarla ilişkilerinde ne gibi bir yol izlediğini söyler.		
	18. Hz. Muhammed'in gelen elçilere nasıl davrandığını açıklar.		
	19. Veda Haccının Müslümanlar açısından önemini kavrayarak, Veda Hutbesinde yer alan hususların evrensel değerini irdeler.		
20. Hz. Muhammed'in vefatının sahabe tarafından nasıl karşılandığını söyler.			

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÜNİTE V		10. SINIF	
KAZANIMLAR		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
HZ. MUHAMMED'İN ÖRNEK KİŞİLİĞİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ayetlerden hareketle Hz. Muhammed'in insani ve peygamberlik özelliklerini açıklar. 2. Ayetler ışığında Hz. Muhammed'in âlemlere rahmet ve evrensel bir elçi oluşunu açıklar. 3. Hz. Muhammed'in müminler için bir örnek olduğunun farkında olur. 4. Ehl-i Beyt kavramının anlamını söyler. 5. Hz. Muhammed'in aile bireylerine (Ehl-i Beyt) karşı tutumunu örneklerle açıklar. 6. Hz. Muhammed'in aile bireylerini (Ehl-i Beyt'i) sevmenin önemini kavrar. 7. Hz. Muhammed'in çocuklarına ve torunlarına karşı sevgisini örneklerle açıklar. 8. Hz. Muhammed'in hayatından örnek davranışların toplumsal hayattaki yerini irdeler. 9. Hz. Muhammed'in ahlakını kendisine örnek almaya istekli olur. 10. Hz. Muhammed'in eğitime verdiği önemi ve eğitimcilik yönünü fark eder. 	<p>📖 Onu Kur'an nasıl tanıtıyor? Hz. Muhammed'in beşer olduğunu ve beşerî yönünü ön plana çıkaran ayetler yansıtılır/yazılır ve bunlar hakkında sınıfça konuşulur, sonuçlar listelenir (1. kazanım).</p> <p>📖 O evrensel bir peygamber! Hz. Muhammed'in peygamberlik yönüne işaret eden ayetler yansıtılır/yazılır ve bu ayetlerde hangi hususların yer aldığı hakkında konuşulur (2. kazanım).</p> <p>📖 O en güzel örnektir: Hz. Muhammed'in hangi hususlarda insanlara örnek olduğu ile ilgili konuşulur ve örnek davranışları listelenerek toplumsal hayat açısından önemi vurgulanır (3. kazanım).</p> <p>📖 Bir aile büyüğü olarak Hz. Muhammed: Hz. Muhammed'in aile bireylerine karşı tutumunu, çocuk ve torunlarına karşı sevgisini ifade eden hadis metinleri sınıfa getirilir ve bunlardan hareketle onun bu özelliği hakkında konuşulur (4 ve 7. kazanımlar).</p> <p>📖 Onu "el-Emin" yapan neydi? Hz. Muhammed'in yaşadığı toplumda "el-Emin" olarak nitelendirilmesinin sebepleri tartışılır (8. kazanım).</p> <p>📖 Her yönü ile eğitirdi: Hz. Muhammed'in eğitici kişiliği ile ilgili davranış örnekleri açıklanır ve bunlardan hareketle onun eğitimcilik yönünü ifade eden cümleler listelenir (10. kazanım).</p>	<p>📖 Bu ünitenin kazanımları işlenirken 12. sınıf İslam Tarihi dersi 2. ünitesi ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>⚠️ Bu ünite, Hz. Peygamberin örnek kişiliğinin Kur'an ayetleri ve hadisler çerçevesinde verilmesine özen gösterilmelidir.</p> <p>⚠️ Öncelikle verilecek beceriler; mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, iletişim ve empati.</p> <p>⚠️ Öncelikle verilecek değerler; dürüstlük, güvenilirlik, adalet, cömertlik, merhamet, sabır, alçakgönüllülük, hoşgörü, kardeşlik.</p> <p>📖 Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

📖 Sınıf-okul içi etkinlik
↕ Sınırlamalar

🏠 Okul dışı etkinlik
📊 Ölçme ve değerlendirme

⚠️ Uyarı
📖 Diğer derslerle ilişkilendirme

5.7. SİYER (HZ. MUHAMMED'İN HAYATI) DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI

ÜNİTELER

HZ. MUHAMMED'İN DOĞDUĞU ORTAM	PEYGAMBERLİK ÖNCESİ HZ. MUHAMMED	PEYGAMBER OLARAK HZ. MUHAMMED VE MEKKE DÖNEMİ	HZ. MUHAMMED'İN ÇAĞRISI: MEDİNE DÖNEMİ	HZ. MUHAMMED'İN ÖRNEK KİŞİLİĞİ
<p>1. Hz. Muhammed'in Hayatını Öğrenmenin Önemi</p> <p>2. İslam Öncesi Arabistan Yarımadasına Genel Bakış</p> <p>3. İslam Öncesi Mekke'de Sosyal Durum</p> <p>3.1. Hz. İbrahim'in Ailesiyle Mekke Bölgesine Gelişi ve Kâbe'nin Yapımı</p> <p>3.2. Kabile Hayatı ve Sosyal Sınıflar</p> <p>3.3. Fil Olayı</p> <p>4. İslam Öncesi Mekke'de Kültürel Durum</p> <p>4.1. Yazı ve Edebiyat</p> <p>4.2. Bazı Adetler ve Uygulamalar</p> <p>5. İslam Öncesi Mekke'de Ekonomik Durum</p> <p>6. İslam Öncesi Mekke'de Dini Durum</p> <p>6.1. Putperestlik</p> <p>6.2. Haniflik</p> <p>6.3. Kâbe ve Hac</p>	<p>1. Hz. Muhammed'in Soy ve Ailesi</p> <p>2. Hz. Muhammed'in Doğumu ve Çocukluğu</p> <p>3. Hz. Muhammed'in Gençlik Dönemi</p> <p>3.1. Erdemliler Birliği'ne (Hilful'Fudul) Katılması</p> <p>3.2. Ticaretle Uğraşması ve Hz. Hatice İle Evlenmesi</p> <p>4. Hz. Muhammed'in Yetişkinlik Dönemi</p> <p>4.1. "Emin Kişi"</p> <p>Olarak Anılması</p> <p>4.2. Hira Günleri</p>	<p>1. İlk Vahiy</p> <p>2. Vahyin Kesintiye Uğraması ve Yeniden Başlaması</p> <p>3. İlk Çağrı ve İlk Müslümanlar</p> <p>4. Çağrının Yaygınlaştırılması ve Sonuçları</p> <p>4.1. İlk Tepkiler</p> <p>4.2. Habeşistan'a Hicret</p> <p>4.3. Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman Oluşu</p> <p>4.4. Müslümanlara Yönelik Boykot ve Baskılar</p> <p>4.5. Hüzün Yılı</p> <p>5. Taif'e Yolculuk</p> <p>6. İsrâ ve Mîrac Olayı</p> <p>7. Medinelilerle Görüşme ve Akabe Anlaşmaları</p> <p>8. Medine'ye Hicret</p> <p>8.1. Mekke'den Çıkış ve Hicret Yolculuğu</p> <p>8.2. Kuba'da İlk Mescidin Yapılması</p> <p>8.3. Hicret Yolunda İlk Cuma Namazı ve İlk Hutbe</p> <p>8.4. Hicretin Sosyal ve Kültürel Sonuçları</p>	<p>1. Medine'de İlk Etkinlikler</p> <p>1.1. İslam Kardeşliğinin Oluşturulması</p> <p>1.2. Mescid-i Nebî'nin Yapılması ve Bölümleri</p> <p>1.3. Nüfus Sayımı</p> <p>1.4. Medine Sözleşmesi</p> <p>2. İbadet Konusundaki Gelişmeler</p> <p>2.1. Ezan</p> <p>2.2. Kiblenin Değişmesi</p> <p>2.3. Oruç Emri</p> <p>3. Müşriklerle Mücadele</p> <p>3.1. İlk Seriyye ve Gazveler</p> <p>3.2. Bedir Savaşı</p> <p>3.3. Uhud Savaşı</p> <p>3.4. Hendek Savaşı</p> <p>3.5. Hudeybiye Antlaşması</p> <p>4. İslam'a Çağrı Mektupları</p> <p>5. Yahudilerle İlişkiler</p> <p>6. Mekke'nin Fethi ve Sonuçları</p> <p>7. Hristiyanlarla İlişkiler</p> <p>8. Hz. Muhammed'e Gelen Elçiler</p> <p>9. Veda Haccı ve Veda Hutbesi</p> <p>10. Hz. Muhammed'in Vefatı</p>	<p>1. Kur'an'a Göre Hz. Muhammed</p> <p>1.1. Hz. Muhammed Bir İnsandır.</p> <p>1.2. Hz. Muhammed Ümmî Bir Peygamberdir</p> <p>1.3. Hz. Muhammed Alemlere Rahmet ve Evrensel Bir Elçidir.</p> <p>1.4. Hz. Muhammed Müminlere Örnektir.</p> <p>1.5. Hz. Muhammed Allah'ın Koruması Altındadır.</p> <p>2. Aile Reisi Olarak Hz. Muhammed</p> <p>2.1. Aile Bireylerine (Ehl-i Beyt) Karşı Tutumu</p> <p>2.2. Çocuklarına ve Torunlarına Karşı Sevgisi</p> <p>3. Güzel Ahlak Örneği Olarak Hz. Muhammed</p> <p>3.1. Dürüstlüğü, Güvenilirliği ve Cömertliği</p> <p>3.2. Merhameti ve Alçakgönüllülüğü</p> <p>3.3. Adaletli Davranması</p> <p>3.4. Hoşgörülü Oluşu</p> <p>3.5. Sabırlı Oluşu ve Kararlılığı</p> <p>4. Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed</p> <p>4.1. Hz. Muhammed'in Konuşmasındaki Üslubu</p> <p>4.2. Kolaylaştırmayı ve Müjdelemeyi Öğütlemesi</p> <p>4.3. Soru Sorarak Öğretmesi</p> <p>4.4. Örnekler Vererek Öğretmesi</p> <p>4.5. Tartışarak İkna Etmesi</p>

**SİYER (HZ.MUHAMMED'İN
HAYATI) DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMI ÖRNEK ETKİNLİK
UYGULAMALARI**

ALLAH KÂBE'Yİ KORUDU

DERS	: Siyer (Hz. Muhammed'in Hayatı)
SINIF	:10
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Hz. Muhammed'in Doğduğu Ortam
TEMEL BECERİLER	: Mekan, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, iletişim ve empati
KAZANIMLAR	: Fil Olayı'nı irdeler.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, asetat ve İslam tarihi kitapları, tepegöz, projeksiyon

SÜREÇ

1. Bir önceki derste öğrencilere, Fil suresinin anlamını okumaları ve Fil Olayını ulaşılabilecekleri kaynaklardan araştırmaları söylenir. Derse başlarken söz konusu sure tahtaya yazılır/yansıtılır.
2. Öğrencilerden, daha önce yapılması istenilen araştırmaları çerçevesinde aşağıdaki soruları cevaplamaları istenir.
  - Fil Olayı hakkında neler biliyorsunuz?
  - Fil suresi bizlere olayın hangi boyutunu anlatmaktadır?
  - Bu surede ifade edilen olayları nasıl değerlendiriyorsunuz?
3. Öğrencilere; "Ebrehe'nin Kâbe'ye saldırı hazırlığında olması sizce nasıl bir düşünceden kaynaklanmıştır?" sorusu yöneltilecek sınıfta konuşulur.
4. Kâbe'nin mukaddes ve güvenli bir yer olduğuna işaret eden İbrahim suresi 37, Bakara suresi 125 ve Âl-i İmrân 96. ayetleri okunur.

DEĞERLENDİRME

Fil Olayı'nı, kutsal mekânlara saygı açısından öğrencilerin değerlendirmeleri sağlanır.

TEPKİLERİN SEBEBİ NEYDİ?

DERS	: Siyer (Hz. Muhammed'in Hayatı)
SINIF	: 10
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Peygamber Olarak Hz. Muhammed ve Mekke Dönemi
TEMEL BECERİLER	: Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, iletişim ve empati
KAZANIMLAR	: Hz. Muhammed'in İslam'a çağrısına karşı oluşan tepkileri ve nedenlerini söyler.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an meali, İslam tarihi kaynakları

SÜREÇ

1. Sınıfa "Hz. Muhammed'e vahiy gelmeden önce Mekkeliler ona güvenip 'el-Emîn' olarak nitelendirdikleri hâlde vahiy gelmeye başlaması ile tepki göstermelerinin başlıca nedenleri nelerdir?" sorusu yöneltilerek alınan cevaplar listelenir.
2. Hz. Muhammed ve ona tabi olanların bu tepkiler karşısında tutum ve davranışlarının neler olduğu hakkında sınıfça konuşulur.
3. Öğrencilere; konu bitiminde ve etkinlik sonucunda Hz. Peygamber ve ilk dönem Müslümanlarına Mekkelilerce gösterilen tepkilerin neler olduğu konusunu EK-1'de verilen listeye yazdırınız.

DEĞERLENDİRME

Doldurulması istenilen EK-1 kontrol edilir.

**VAHİY GELMEYE BAŞLAMASIYLA HZ. PEYGAMBER VE MÜSLÜMANLARA
GÖSTERİLEN TEPKİLER**

BİREYSEL AÇIDAN	....
TOPLUMSAL AÇIDAN	....
EKONOMİK AÇIDAN	....

CAMİNİN (MESCİDİN) HAYATIMIZDAKİ YERİ

DERS	: Siyer (Hz. Muhammed'in Hayatı)
SINIF	: 10
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Hz. Muhammed'in Çağrısı: Medine Dönemi
TEMEL BECERİLER	: Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, iletişim ve empati
KAZANIMLAR	: Mescid-i Nebi'nin toplumsal fonksiyonlarını açıklayarak caminin, Müslümanlar açısından önemini fark eder.
KAYNAK/MATERYAL	: İslam tarihi kaynakları

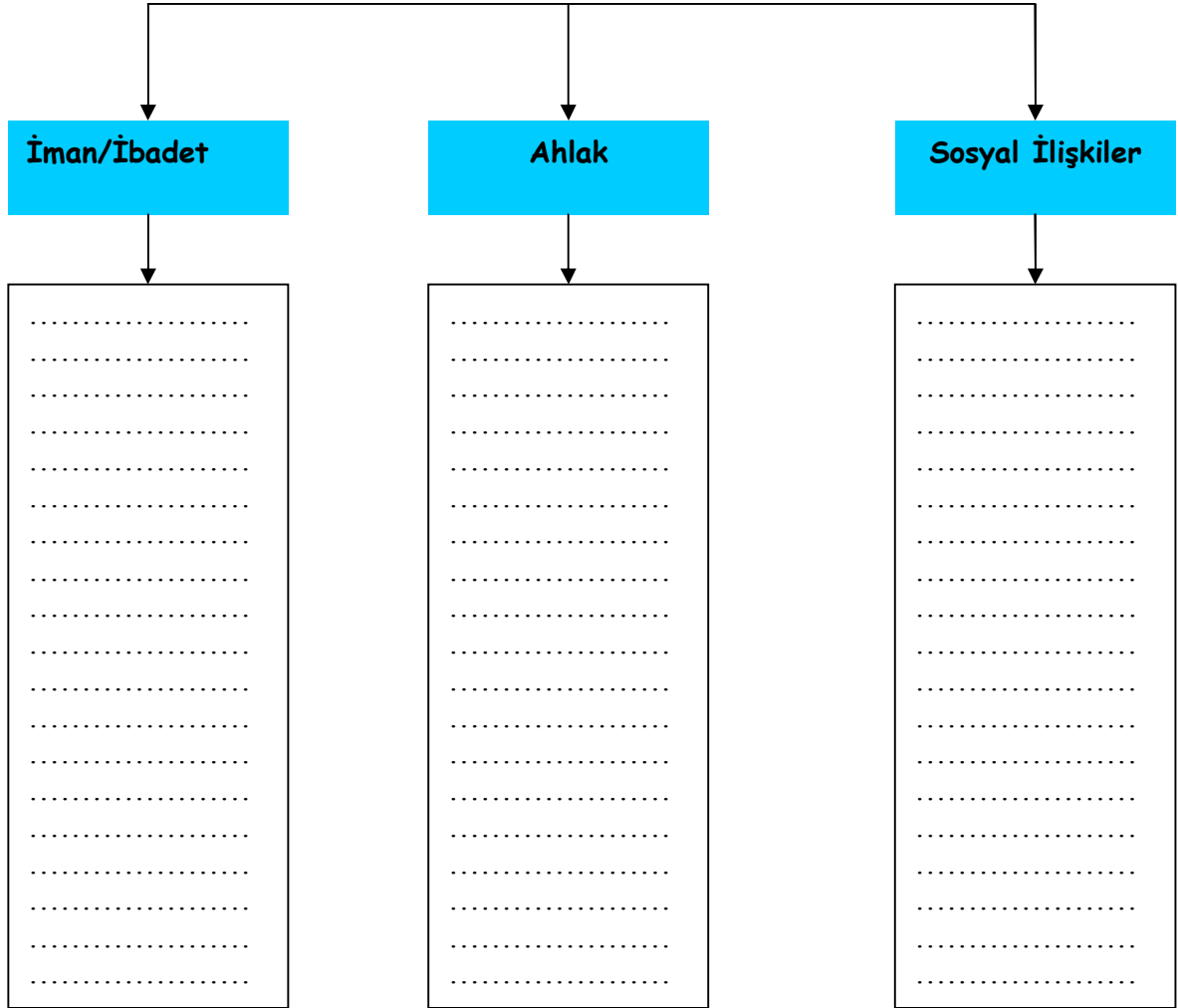
SÜREÇ

1. Öğrencilerin vakit, cenaze, cuma ve bayram namazlarındaki izlenimleri doğrultusunda camilerin ne gibi fonksiyonları yerine getirdiği ile ilgili konuşmaları sağlanır.
2. Hz. Muhammed döneminde Mescid-i Nebi'nin hangi görevleri yerine getirdiği ile ilgili sınıfça konuşulur ve ulaşılan sonuçlar listelenir.
3. Ulaşılan sonuçlar neticesinde Hz. Peygamber dönemindeki mescitlerin toplumsal fonksiyonu ile günümüz camilerinin fonksiyonları mukayese edilir.
4. Caminin hayatımızdaki yeri ile ilgili EK-1'deki şema doldurulur.

DEĞERLENDİRME

EK-1'de doldurulan şema kontrol edilir.

CAMİLERİN FONKSİYONLARI

VEDA HUTBESİ VE EVRENSEL ÖĞÜTLER

DERS	: Siyer (Hz. Muhammed'in Hayatı)
SINIF	: 10
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Hz. Muhammed'in Çağrısı: Medine Dönemi
TEMEL BECERİLER	: Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, iletişim ve empati
KAZANIMLAR	: Veda Haccının Müslümanlar açısından önemini kavrayarak Veda Hutbesinde yer alan hususların evrensel değerini irdeler.
KAYNAK/MATERYAL	: İslam tarihi kaynakları, asetat, tepegöz, projeksiyon

SÜREÇ

1. Derse başlamadan önce aşağıda verilen Veda Hutbesi ile ilgili metin yazılır/yansıtılır ve öğrencilerin okumaları sağlanır.

VEDA HUTBESİ

Ey İnsanlar! Sözümlü iyi dinleyiniz. Bu seneden sonra sizinle burada bir daha buluşup bulaşamayacağımı bilmiyorum.

Ey İnsanlar! Bu günleriniz nasıl mukaddes bir gün, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay, bu şehriniz Mekke nasıl mübarek bir şehir ise, canlarınız, mallarınız, namuslarınız da öylece mukaddestir; her türlü tecavüzdü korumuştur.

Ashabım! Yarın Rabbinize kavuşacaksınız. Bugünkü her hâl ve hareketinizden muhakkak sorulacaksınız. Sakın benden sonra eski sapıklıklara dönüp de birbirinizi öldürmeyin. Bu vasiyetimi burada bulunanlar, bulunmayanlara bildirsınler. Olabilir ki bildirilen kimse, burada bulunup da işitenden daha iyi anlayarak muhafaza eder.

Ashabım! Kimin yanında bir emanet varsa onu sahibine versin. ... aldığınız borcun aslını vermeniz gerekir. Ne zulmediniz ne de zulme uğrayınız. ...

Ashabım! Cahiliye devrinde güdülen kan davaları da kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası, Abdülmüttalib'in torunu (amcalarımdan Haris'in oğlu) Rabia'nın kan davasıdır.

Ey İnsanlar! Bugün şeytan sizin şu topraklarınızda yeniden tesir ve hâkimiyet kurma gücünü ebedî surette kaybetmiştir. Fakat siz, bu kaldırdığım şeyler dışında, küçük gördüğünüz işlerde ona uyarsanız, bu da onu memnun edecektir. Dininizi korumak için bunlardan da sakınınız.

Ey İnsanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları Allah'ın emaneti olarak aldınız. Onların namuslarını ve iffetlerini Allah adına söz vererek helal edindiniz. Sizin kadınlar üzerinde, onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlar üzerindeki haklarınız, onların aile yuvasını hoşlanmadığınız hiçbir kimseye çiğnetmemeleridir. Kadınların sizin üzerinizdeki hakları ise örfe göre her türlü (meşru ihtiyaçlarını), yiyecek ve giyeceklerini temin etmenizdir.

Ey Müminler! Size iki emanet bırakıyorum. Onlara sınımsız sarıldıkça yolunuzu hiç şaşırılmazsınız. Bu emanetler, Allah kitabı Kur'an ve Onun Resulünün sünnetidir.

Ey Müminler! Szm iyi dinleyiniz ve iyi belleyniz. Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Din kardeşinize ait olan herhangi bir hakka tecavüz etmeniz helal değildir. Meğer ki gönül hoşluğuyla kendisine verilmiş olsun. Ashabım! Kendinize de zulmetmeyiniz. Nefsinizin de üzerinizde hakkı vardır.

Ey İnsanlar! Cenab-ı Hak Kur'an'da her hak sahibine hakkını vermiştir. Mirasçı için ayrıca vasiyet etmeye gerek yoktur. Çocuk kimin döşeğinde doğmuşsa ona aittir. Zina eden için ise mahrumiyet vardır. Babasından başkasına soy (nesep) iddiasına kalkışan soysuz yahut efendisinden başkasına intisaba yeltenen nankör, Allah'ın gazabına, meleklerin lanetine ve bütün Müslümanların ilencine uğrasın. Allah byleyi insanların ne tövbelerini ne de adalet ve şahitliklerini kabul eder.

Ey İnsanlar! Rabbiniz birdir, babanız da birdir. Hepiniz Âdem'in çocuklarısınız, Âdem ise topraktır. Arabın, Arap olmayana takva dışında bir üstünlüğü yoktur. stnlk ancak takva ile dir. Allah yanında en makbul olanınız, en muttaki olanınızdır.

Herkes kendi işlediği suçtan sorumludur. Baba oğlunun, oğul da babasının suçundan mesul değildir. Dikkat ediniz, şu dört şeyi kesinlikle yapmayınız: Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmayınız, Allah'ın haram ve dokunulmaz kıldığı cana haksız yere kıymayınız, zina etmeyiniz, hırsızlık yapmayınız.

Ey İnsanlar! Yarın beni sizden soracaklar, ne dersiniz?

Ashabı kiram:

şehadet ederiz ki Allah'ın dinini tebliğ ettin, görevini hakkıyla yaptın, bize nasihat ve vasiyette bulundun, dediler.

Resulullah (s.a.s.) mübarek şehadet parmağını göğe doğru kaldırdı, cemaat üzerine çevirip indirdikten sonra  defa:

şahid ol Ya Rab! şahid ol Ya Rab! şahid ol Ya Rab! buyurdu.

2. Veda Hutbesi sınıfça okunduktan sonra oğrencilere şu gibi sorular yöneltilir.
Veda Hutbesinde işaret edilen bireysel haklar nelerdir?

- Veda Hutbesinde yasaklanan hususlar nelerdir?
- Veda Hutbesinde yer alan evrensel oğtler hangileridir?
- Veda Hutbesinde kadın hakları ve onlara karşı davranışlar hakkında hangi hususlar ne çıkarılmıştır?

3. Bu sorulara verilen cevaplar çerçevesinde Veda Hutbesinde yer alan hususlarla ilgili bir kompozisyon çalışması yapınız.

DEğERLENDİRME

Öğrencilerin Veda Hutbesinde yer alan hususları kavrayıp kavramadıkları ölçülür.

O EN GÜZEL ÖRNEKTİR

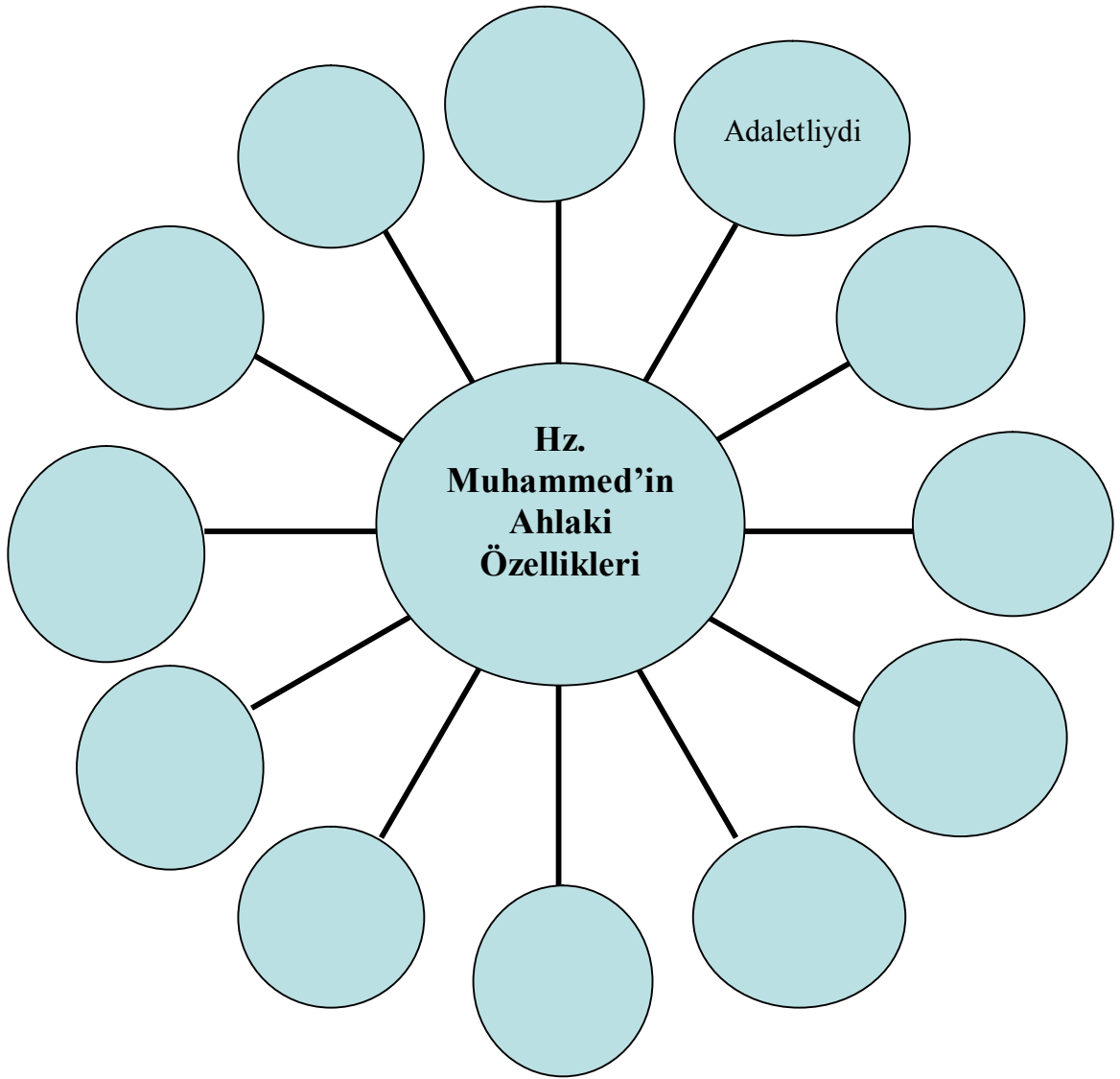
DERS	: Siyer (Hz. Muhammed'in Hayatı)
SINIF	: 10
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Hz. Muhammed'in Örnek Kişiliği
TEMEL BECERİLER	: Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, problem çözme, iletişim ve empati
KAZANIMLAR	: Hz. Muhammed'in müminler için bir örnek olduğunun farkında olur.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim mealî, asetat, projeksiyon

SÜREÇ

1. “Örnek olmak ne demektir?” sorusu öğrencilere yöneltilerek bu çerçevede konuşmaları sağlanır. Öğrencilerin bu ifadeden ne anladıkları listelenir.
2. “*Andolsun ki, Resulullah, sizin için Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.*” (33/Ahzâb, 21), “*Ve sen elbette yüce bir ahlak üzeresin*” (68/Kalem, 4) ayetleri yansıtılarak/yazdırılarak öğrencilerin, Hz. Muhammed'in insanlara hangi hususlarda örnek olduğuna dikkat ederek bu davranışların birey ve toplum hayatına katkıları üzerinde konuşmaları sağlanır.
3. Hz. Muhammed'in güzel ahlak örnekliliği ile ilgili EK-1'deki şema doldurtulur.
4. Hz. Muhammed'in örnek davranışlarından hareketle öğrencilerin kendi davranışlarını değerlendirmeleri istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin Ek-1'deki doldurdukları şema kontrol edilir.

**FIKİH DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMI**

6. FIKIH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

6.1. GİRİŞ

Fıkıh dersinin içeriğini inanç temeline dayanan ibadet, ahlak ve sosyal hayat ile ilgili konular oluşturmaktadır. Fıkıh, en geniş anlamı ile kişinin hak, yetki ve sorumluluklarının bilincinde olmasıdır. Fıkıh, kişinin yaratıcısına karşı ibadet yükümlülüğünü ve kişiler arası ilişkileri inceler.

Kur'an, sünnet, icma ve kıyas fikhin dört temel kaynağını oluşturmaktadır. Kur'an-ı Kerim ve sünnetin kişisel ve toplumsal hayata doğru olarak yansımaları, bu kaynakların doğru anlaşılmasına bağlıdır. Anlama ise bilme ile başlayıp yaşama ile sonuçlanan bir süreçtir. Anlamak için akıllı kullanmak gerekir. Vahiy de akıl ile kavrandığı için Fıkıh dersinde, aklın da çok önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. İslam'ın emir ve yasaklarının akıllı insanlara yönelik olması, akıl yeteneğinden yoksun olan kişilerin bu dinin emir ve yasaklarıyla yükümlü tutulmaması da bunu ortaya koymaktadır. Kur'an ve sünnet, akıl kullanılarak doğru anlaşıldığı takdirde din de amacına ulaşacak ve insanlık için mutluluk kaynağı olacaktır.

Fıkıh dersinde öğrenmenin, bilgilenmenin ve bakış açısı kazanmanın yanı sıra davranış kazandırma da amaçlanır. Kur'an-ı Kerim'in ilk muhatabı olarak onu en doğru anlayan ve yaşayan Hz. Muhammed'in örnek kişiliği ve Kur'an-ı Kerim'i algılama metodu, Fıkıh ilmi için somut bir model oluşturmaktadır. Bu nedenle fıkıh açısından sadece Kur'an-ı Kerim ayetleri değil, Hz. Muhammed'in söz, fiil ve onayları da önemlidir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in doğru anlaşılması, Hz. Muhammed'in doğru anlaşılmasına bağlıdır.

Fıkıh dersinin temel alt yapısını, Temel Dinî Bilgiler, Tefsir, Hadis ve diğer meslek dersleri oluşturmaktadır. Bu derslerde verilen bilgilerin edinilmesi Fıkıh dersinin amacına ulaşmasında katkı sağlayacaktır.

Fıkıh dersinde, konular ile ilgili temel ilkeler verildikten sonra, öğrenciyi metodik düşünmeye, sorgulamaya, tartışmaya ve sonuca ulaştırmaya yönlendiren katılımcı bir yöntem izlenmektedir. Bunun sonucunda öğrencinin bilgiyi yapılandırarak içselleştirmesi amaçlanmaktadır.

Fıkıh dersinin amacına ulaşabilmesi için;

- İbadetlerle ilgili verilen bilgilerin detayı için Temel Dinî Bilgiler dersinin ilgili üniteleriyle bağ kurulmalıdır.
- Üniteler işlenirken hem Tefsir, Hadis, Hitabet ve Meslekî Uygulama gibi derslerin hem de Mantık, Felsefe ve Sosyoloji gibi felsefe grubu derslerinin içeriğinden de faydalanılmalıdır.
- Üniteler işlenirken öğrencilerin yaş, genel kültür ve dinî bilgi seviyeleri dikkate alınmalı, klasik bilgiler ve genel ilkeler sade bir dil ve örneklerle verilmelidir.
- Fıkıh ilmine özgü temel kavramlar, öğrencinin anlayabileceği şekilde örnekler verilerek açıklanmalıdır.

6.2. GENEL AMAÇLAR

Fıkıh dersini alan öğrenciler;

1. Fıkıh ilminin diğer ilimler arasındaki yerini ve temel ilkelerini bilir.
2. Fıkıhın oluşum sürecini ve tarihteki fıkıh ekollerini bilir.
3. Mükellefiyetle ilgili kavramları ve fıkıhın kaynaklarını açıklar.
4. Güncel sorunların değerlendirilmesinde ve çözümlenmesinde taklit ve taassup yerine akılcı yaklaşımı uygular.
5. İbadetlerin yapılarını açıklar.
6. Fıkıhın öngördüğü temel hak ve hürriyetleri açıklar.
7. Sosyal hayatın değişimine bağlı olarak ortaya çıkan sorunları, Kur'an-ı Kerim ve sünnet ile birlikte sistemli, mantıklı ve tutarlı olarak yorumlar.

6.3. ÜNİTELER

İmam-Hatip Lisesi ve Anadolu İmam-Hatip Liselerinin XI. sınıflarında uygulanacak olan fıkıh dersi öğretim programı, fıkıh ilminin niteliği, tarihî gelişimi, metodolojisi ve ibadetlerle sosyal hayatı içine alan bilgilerin yer aldığı 8 üniteden oluşmaktadır. Üniteler aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Fıkıh İlmi: Fıkıh, kişinin amel yönünden faydasına ve zararına olan şeyleri bilmesidir. Hz. Peygamber'in vefatından sonra zamanla özel bir anlam kazanmaya başlamış ve bir ilim dalının adı olmuştur.

Fıkıh ilmi ünitesi ile fikhın konusu, amacı, önemi, ibadetlerin kapsamı, fikhın diğer ilimlerle ilişkisi ve temel ilkeleri açıklanmıştır.

Fıkıh İlminin Doğuşu ve Gelişmesi: Hz. Peygamber'in vefatından sonra Müslümanlar onun döneminde olmayan yeni problemlerle karşılaşmışlardır. Bu yeni problemler çerçevesinde dinî metinleri anlamak, yorumlamak ve uygulamak durumunda kalmışlar, bunun için doğal olarak kendi düşünce ve görüşlerini de bir şekilde bu yorumlara katmışlardır. Dolayısı ile insanların bakış açıları zaman ve mekân farklılıkları dinî anlayış biçimlerinin de farklı olmasına yol açmıştır.

Bu ünite mezheplerin doğuşunu hazırlayan nedenler, fıkıh mezheplerinin belirgin özellikleri ve mezheplerin dinin yaşanmasına sağladığı katkılar açıklanmaktadır. Ayrıca mensubu kalmayan mezhepler fıkıhta taklit ve kanunlaştırma dönemleri ile fıkıh ilmindeki yeni gelişmelere temas edilmektedir.

Fikhi Hükümler ve Kaynakları: Fikhın asıl kaynağı Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in sünnetidir. İslam bilginleri Kur'an ve sünneti esas alarak insanların yaptıkları davranışların dinî hüküm açısından ne anlama geldiğini belirlemeye çalışmışlar farz, vacip, sünnet, müstehap vb. çeşitli kategoriler oluşturmuşlardır.

Bu ünite mükellef kavramı, mükellefiyetin şartları, onu ortadan kaldıran durumlar ile yukarıda belirtilen kavramlar (ef'al-i mükellefin) ve önem sırasına göre fikhi hükümlerin kaynakları açıklanmıştır.

İçtihat: İçtihat, ayet ve hadislerden hareketle hakkında kesin bir hüküm bulunmayan konularda çeşitli hukuki çıkarım metodlarını kullanarak yeni dinî hükümler çıkartma yöntemidir.

Bu ünite; içtihadın mahiyeti, Hz. Muhammed'in içtihadından örnekler, sahabe ve tabiinin sorunlara yaklaşım biçimi ve içtihadın hangi şartlarda ve kimler tarafından yapılabileceğine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra içtihadın güncelliği, sosyal değişme ve içtihat ile içtihadın taklit ve taassubu önlemedeki işlevi de yer almaktadır.

Temizlik ve Namaz: İslam'da temizlik kavramı önemli bir yere sahiptir. Bireyin yaşadığı ortamın ve çevrenin temizliği ile birlikte ibadetlerin yapılmasına ve dinî açıdan gereklilik arzeden temizlik çeşitlerini ve şekillerini bilmesi ve bunu alışkanlık hâline getirmesi de gereklidir. Özellikle ibadetle ilgili olan gusül, abdest ve teyemmüm gibi temizlik çeşitlerini bilmek namaz ibadetinin sıhhati açısından önemlidir. Bu nedenle halkı dinî konularda aydınlatacak İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin hem kendilerini hem de muhatap oldukları kitleleri temizlik konusunda doğru bir şekilde bilgilendirmeleri bu ünite hedeflenmiştir.

Dinin öngördüğü temizlik anlayışını kavramsal düzeyde kavrayan ve temizliği alışkanlık hâline getiren öğrencilerin namaz ibadetinin önemini, namazla ilgili farz, vacip ve sünnetleri, namazı bozan durumları, sehiv secdesi ile ilgili hükümleri, hem kavramsal hem de uygulama noktasında bilmesi de bu ünitenin hedefleri arasındadır. Ayrıca öğrencilere gerektiğinde bir topluluğa imam olabilecek ve ibadetlerle ilgili duaları yapabilecek becerileri kazandırmak da önemlidir. Bunların yanı sıra, bir öğrencinin namaz ve çeşitleri hakkında dinin temel nasslarına uygun bilgilenmesi, vakit namazları ile Cuma, bayram, cenaze, teravih ve özel durumlarda namazları kıldırabilecek bir bilgiye (imamet) sahip olması da hedeflenmiştir.

Oruç ve Zekât: Oruç, İslam'ın temel ibadetleri arasında yer alır. Orucun dindeki yerini ve önemini ayet ve hadislerle temellendirmek, oruçla ilgili kavramları tanımak, orucun çeşitleri

hakkında bilgi sahibi olmak, hem bireyin kendisi hem de toplum bireylerini dinî konular hakkında bilgilendirme açısından önemlidir.

İslam'da önemli bir yeri olan, hem bireyi hem de toplumu ilgilendiren malî ibadetlerden zekât ve hükümleri hakkında dinin temel kaynaklarına göre sağlıklı bilgi sahibi olmak din hizmeti sunmak açısından önemlidir. Zekât ve sadakanın sosyal hayatımızdaki yeri, kimin hangi maldan, ne miktarda, kimlere zekât vereceği hakkında bilgiler de bu ünitenin konuları arasında yer almaktadır.

Hac ve Kurban: Haccın dindeki yeri ve önemini ayet ve hadislerle temellendirmek, hac ile ilgili kavramlar hakkında bilgi sahibi olmak, yapılaşına göre haccın çeşitleri ve hac ile ilgili şart ve rükünlerin neler olduğunu ana hatları ile bilmek bu üniteye verilmek istenen başlıca bilgilerdendir. Ayrıca umre ibadeti hakkındaki dinî hükümler de bu üniteye yer almaktadır.

Ünitenin diğer bir konusu da kurbandır. Kurban'ın dindeki yeri ve önemini, kurban edilebilecek hayvan türlerini ve bunlarda aranan özellikleri bilmek, kurbanın bireysel ve toplumsal hayattaki önemini kavramak, halka dini konularda rehberlik edecek öğrencilerin bilgileneşmesi açısından önemlidir. Kurban kesilirken hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili bilgiler de ünitenin sağlayacağı kazanımlardandır.

Fıkıh ve Sosyal Hayat: Fıkıh ile sosyal hayat arasında sıkı bir ilişki vardır. Fıkıh bireyin yararına ve zararına olan şeyleri bilmesi olduğu için bireyi, dolayısıyla Müslüman toplumu ilgilendirmektedir. Temel hak ve hürriyetler toplumdaki tüm bireylerin gözetmek ve korumakla sorumlu olduğu ortak değerlerdir. Yaşama hakkı, inanç ve ibadet hürriyeti, düşünce hürriyeti, neslin korunması ve mülkiyet hakkı her birey için vazgeçilmez haklardır. Ayrıca kamuya ait malların ve ülke zenginliklerinin korunması, bireyin görevlerini hakkıyla yerine getirme sorumluluğu gibi hususlar da bu ünitenin konuları arasında yer almaktadır.

Evlilik ve aile hayatı, beslenme, sağlık, çevre ve hayvan hakları, vatan savunmasının önemi gibi günümüz insanının her zamankinden daha fazla önem vermesi gereken hususlara da bu üniteye yer verilmiştir. Bu ünite ile öğrencilerin söz konusu konularda bilinç düzeylerinin daha da yükseltilmesi, bunlarla ilgili topluma rehberlik edecek bilgileri kazanmaları hedeflenmiştir.

6.4. FIKIH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELER KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTE ADI	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ	ORAN (%)
I- Fıkıh İlmi	5	6	8,33
II- Fıkıh İlminin Doğuşu ve Gelişmesi	8	12	16,66
III- Fıkhi Hükümler ve Kaynakları	5	12	16,66
IV-İçtihat	7	4	5,55
V- Temizlik ve Namaz	14	14	19,44
VI- Oruç ve Zekât	10	8	11,11
VII- Hac ve Kurban	12	6	8,33
VIII- Fıkıh ve Sosyal Hayat	13	10	13,88
Toplam	74	72	100

Not: Ders saatleri, ünite açılımları ve kazanımlar birlikte düşünülerek belirlenmiştir.

6.5. FIKIH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI DERS KİTABI FORMA SAYISI

SINIF	KİTAP BOYUTU	FORMA SAYISI
11	19,5 x 27,5	8-12

6.6. FIKİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

FIKİH		11. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
I- FIKİH İLMİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fıkıh ilmini tanımlayarak amacını konusunu ve önemini açıklar. 2. İbadet ve sosyal ilişkilerin fıkıh ilminin kapsamı içinde yer aldığını bilir. 3. Fıkıh ilminin diğer bilimlerle ilişkisini örneklerle açıklar. 4. Fıkıh-Fıkıh Usulü ilişkisini temellendirir. 5. Fıkıh ilminin temel özelliklerine örnekler verir. 	<p> Gruplar Araştırıyor: Sınıf iki gruba ayrılır. Gruplardan biri ibadet, ikinci grup ise kişiler arası ilişkiler hakkında araştırma yaparak sınıfta sunum yapar (2. kazanım).</p> <p> Fıkıh ve İlim Dalları: Sınıf iki gruba ayrılır. Gruplardan biri fıkıh ilminin İslami ilimlerle ilişkisini, diğeri ise diğeri ilim dalları ile ilişkisini tespit eder. Yapılan araştırmalar sınıfta sunulur ve fıkıh ilim dalları ile ilişkisi bir tablo halinde gösterilir (3 ve 4. kazanımlar).</p> <p> Hayatımızdaki Fıkıh: Öğrencilere günlük hayattan fıkıh ilminin temel özellikleriyle ilgili örnekler buldurulur. Örnekler üzerinde öğrencilerin konuşmaları sağlanır. Çıkan sonuçlar maddeleştirilir (5. kazanım).</p>	<p> 2. kazanım işlenirken ayrıntılara girilmeden öğrenci seviyesi ve yerel şartlar göz önünde bulundurulmalıdır.</p> <p> 3. kazanım işlenirken Temel Dinî Bilgiler dersindeki Temel İslam Bilimleri ile ilişkilendirme yapılacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilim-sellik, kültürel mirasa saygı, haki-kat sevgisi.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: eleştirel düşünme, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama, benzerlik ve farklılıkları keşfetme.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

[!] Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme
 Diğer derslerle ilişkilendirme

FIKİH		11. SINIF	
KAZANIMLAR		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
II- FIKİH İLMİNİN DOĞUŞU VE GELİŞMESİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mezhepler öncesi fıkhi faaliyetleri irdeler. 2. Fıkıh mezheplerinin doğuşunu hazırlayan sebepleri tartışır. 3. Fıkıh mezheplerin belirgin özelliklerini açıklar. 4. Fıkıh mezheplerin dinin yaşanmasında sağladığı kolaylıkların farkında olur. 5. Bazı fıkıh mezheplerin mensubu kalmamasının sebeplerini tartışır. 6. Taklit döneminin oluşmasına etki eden unsurları sorgular. 7. Fıkıh tarihinde kanunlaştırma çalışmalarının sebeplerini kavrar. 8. Fıkıh ilmindeki yeni gelişmelerin farkında olur. 	<p> Onlar Nasıl Çözdüler: Öğrenciler üç gruba ayrılır. Gruplardan biri Peygamberimiz, ikinci grup sahabiler, üçüncü grup ise tabiiler döneminde İslam'ın anlaşılmasında ve yaşanmasında karşılaşılan sorunları ve bunlara yönelik üretilen çözüm örnekleri olarak sınıfla paylaşılır (1. kazanım).</p> <p> Farklılıktaki Zenginlik: Sınıf beş gruba ayrılır. Her bir grup fıkıh mezheplerden birisini temel özellikleriyle araştırarak sınıfta sunum yapar. Daha sonra da temel farklılıklar tespit edilir (2, 3 ve 4. kazanımlar).</p> <p> Beyin Fırtınası: “Fıkıh ilminin niçin durağanlaştığı”, “taklit döneminin oluşmasına etki eden unsurlar”ın neler olduğu konusunda öğrencilere beyin fırtınası yaptırılır. Sonuçlar tablo halinde gösterilir (6. kazanım).</p>	<p>[!] Mezheplerin sıralanışı çıkış tarihine göre yazılmıştır.</p> <p>[!] Fıkıh konularındaki görüş farklılıklarının, zenginlik olduğu anlatılarak taklit ve taassubun zararlarına vurgu yapılmalıdır. İctihadın ve akılcı yaklaşımın önemi vurgulanmalıdır.</p> <p>[!] 4. kazanım işlenirken mezheplerin ayrımcılık ve ayrıştırıcı bir unsur olmadığı, aksine bireylerin dini anlama ve yaşamasında birer zenginlik ve kolaylık unsuru olduğu vurgusu yapılacaktır.</p> <p>[!] 8. kazanım işlenirken günümüzde fıkıh ilminde gerçekleştirilen yeni açılımlara değinilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, hakikat sevgisi, hoşgörü, tarihsel mirasa duyarlılık.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, araştırma, eleştirel düşünme, değişim ve sürekliliği algılama, problem çözme.</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

FIKİH		11. SINIF	
KAZANIMLAR		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
III- FIKHİ HÜKÜMLER VE KAYNAKLARI	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> Hüküm ve mükellefiyet kavramlarını tanımlar. Mükellefiyetin şartlarını ve ortadan kaldıran durumları açıklar. Ef'âl-i Mükellefîn'i tanımlar. Fıkhi hükümlerin kaynaklarını önem derecesine göre sıralar. Fıkhi hükümlerin temellendirilmesine örnekler verir. 	<p></p> <p></p> <p></p>	<p>[!] 3. kazanım işlenirken hükmün çeşitleri olan farz, vacip, sünnet, müstehap, mübah, mekruh, müfsit, helal ve haram kavramları örneklerle açıklanacaktır.</p> <p>[!] 4. kazanım işlenirken fıkhi hükümlerin diğer kaynaklarından olan İstihsan, Mesalih-i Mürsele, Sedd-i Zerâi, Örf-Adet ve İstishab hakkında ayrıntıya girilmeden kısa bilgi verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, hadis kaynaklarını kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, araştırma, eleştirel düşünme, problem çözme.</p> <p></p>

Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

FIKİH		11. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
IV-İÇTİHAT	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> İçtihat kavramını Kur'an'dan hareketle açıklar. Hz. Muhammed'in içtihatlarına örnekler verir. Sahabe ve tabînin sorunlara nasıl çözüm ürettiklerini kavrar. Hangi durumda ve kimler tarafından içtihat yapılabileceğini açıklar. İçtihadın niçin sürekli ve güncel olması gerektiğini tartışır. Sosyal değişimle içtihat arasında ilişki kurar. İçtihadın taklit ve taassubu önlemedeki işlevini fark eder. 	<p> Niçin İçtihat? Öğrencilerden içtihat kavramının tanımı ve “İçtihadı duyulan ihtiyaç” ile ilgili araştırma yapmaları istenir. Kur'an'dan konuyu destekleyici örnek ayetler buldurulur. Öğrenciler bu ayetler çerçevesinde içtihadın önemi üzerinde konuşurlur (1. kazanım).</p> <p> O Böyle Çözüyordu: Öğrencilerden Hz. Muhammed'in sorunlara nasıl çözümler ürettiği ile ilgili örnekler bulup getirmeleri istenir. Elde edilen bulgular sınıf ortamında konuşulur (2. kazanım).</p> <p> Her Sorunun Bir Çözümü Vardır: Birey ve toplumun karşılaştığı dinî sorunların çözümünde “İçtihadın yeri ve önemi nedir?” sorusu çerçevesince bir beyin fırtınası yaptırılır. Tartışmada elde edilen sonuçlar tahtaya listelenir (5, 6 ve 7. kazanımlar).</p>	<p>[!] 5. kazanım işlenirken günlük yaşamdan öğrencilerin seviyesine uygun somut örnekler verilecektir.</p> <p>[!] Fıkıh konularındaki görüş farklılıklarının bir zenginlik olduğu açıklanarak taklit ve taassubun zararlarına dikkat çekilecektir. İçtihadın ve akılcı yaklaşımın önemi vurgulanacaktır.</p> <p>[!] 5 ve 6. kazanımlar işlenirken içtihadın birey ve toplum yaşamındaki önemi vurgulanacaktır.</p> <p>[!] 7. kazanım işlenirken taassubun zararları, çağdaşlaşma ve uygarlık konularına da yer verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, cesaret, çalışkanlık, duyarlılık, tarihsel mirasa duyarlılık.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, hadis kaynaklarını kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, araştırma, eleştirel düşünme, değişim ve sürekliliği algılama, problem çözme.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

FIKİH		11. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
V- TEMİZLİK VE NAMAZ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Temizliğin önemini kavrar. 2. Beden ve çevre temizliğine itina gösterir. 3. Guslü gerektiren durumları ve nasıl yapılacağını açıklar. 4. Abdesti gerektiren durumları açıklar. 5. Teyemmümü gerektiren durumları ve nasıl yapılacağını açıklar. 6. Abdest ve teyemmümü bozan durumları sıralar. 7. Temizlik ile ibadet arasında ilişki kurar. 8. Namazın dindeki yerini ve önemini ayet ve hadislerle temellendirir. 9. Namazın şartları ve rükünlerini açıklar. 10. Namazın farz, vacip ve sünnetlerini sıralar. 11. Namazı bozan durumları söyler. 12. Cemaate namaz kıldırır. 13. Namaz çeşitlerini açıklayarak kılımlarını gösterir. 14. Namaz ibadetinin bireysel ve toplumsal katkılarının farkında olur. 	<p> Temizlik İmandandır: Temizliğin birey ve toplum açısından önemiyle ilgili sınıfta bir tartışma başlatılır. Tartışma sonucu ortaya çıkan ortak görüşler tahtaya listelenir (1 ve 2. kazanımlar).</p> <p> Sunu Hazırlıyoruz: Öğrencilerden temizlik ibadet ilişkisini konu edinen bir sunum hazırlamaları istenir. Hazırlanan sunular sınıf ortamında sunulur (7. kazanım).</p> <p> Sorun Söyleyelim: Öğrenciler gruplara ayrılır. Grupların namaz çeşitleri, namazın farzları, namazın kılımları ve namazı bozan hususlarla ilgili hazırlık yapımları istenir. Yapılan hazırlıklar sınıfta soru-cevap yöntemiyle sunulur (9, 10,11 ve 12. kazanımlar).</p>	<p>[!] Üniteye başlarken ilmihâlin ne anlama geldiği, toplumumuzda ilmihâllere verilen önem ve ilmihâllerin içeriği hakkında bilgi verilerek fıkıh ile ilmihâl arasındaki ilişki kurulacaktır.</p> <p>[!] 4. kazanım işlenirken abdest dualarına da yer verilecek ve abdest duaları öğretilecektir. Ayrıca bu kazanımda suların temizliği konusuna vurgu yapılacaktır.</p> <p>[!] 6. kazanım açıklanırken kadınların özel durumları hakkında da bilgi verilecektir.</p> <p>[!] 13. kazanım işlenirken hasta, yolcu ve özürülülerin durumu açıklanacak, ayrıca namaz vakitleri ve namaz tesbihatına da yer verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: doğa sevgisi, doğal çevreye duyarlılık, ölçülülük, sağlıklı olmaya önem verme, temizlik, şükür</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, hadis kaynaklarını kullanma, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması ve gözlem formları kullanılarak yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

FİKİH		11. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
VI- ORUÇ VE ZEKÂT	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Orucun dindeki yerini, önemini ayet ve hadislerle temellendirir. 2. Oruçla ilgili kavramları tanımlar. 3. Oruç çeşitlerini açıklar. 4. Oruçla ilgili hükümleri kavrar. 5. Zekâtın dindeki yerini, önemini ayet ve hadislerle temellendirir. 6. Zekâtla ilgili kavramları açıklar. 7. Zekâtla ilgili hükümleri kavrar. 8. Sadakanın dindeki yerini, önemini ayet ve hadislerle temellendirir. 9. Sadaka kapsamına giren tavır, tutum ve davranışları ayırt eder. 10. Zekât ve sadakanın sosyal yardımlaşma ve dayanışmadaki önemini fark eder. 	<p> Kaynaklar Böyle Diyor: Öğrencilerden orucun İslam dinindeki yeri ve önemiyle ilgili ayet ve hadisleri araştırmaları ve sınıf ortamında paylaşımları istenir (1. kazanım).</p> <p> Niçin Zekât? Öğrencilerden zekâtın İslam dinindeki yeri ve önemiyle ilgili ayet ve hadisleri araştırmaları ve sınıf ortamında paylaşımları istenir (5. kazanım).</p> <p> Kavram Haritası Oluşturalım: Öğrencilerden zekâtla ilgili kavramları kullanarak bir kavram haritası oluşturmaları istenir. Oluşturulan kavram haritasındaki kavramlar açıklanır (6. kazanım).</p> <p> Mal Nasıl Temizlenir? “Onların mallarından sadaka al; bununla onları (günahlardan) temizlersin, Onları arıtıp yüceltirsin.” (9/Tevbe, 103) ayeti çerçevesinde zekâtla malların nasıl temizleneceği ve kişilerin nasıl arınacağı konusunda bir beyin fırtınası yaptırılır (10. kazanım).</p>	<p>[!] 4. kazanım işlenirken özürnlülük hallerindeki oruç konusuna hasta, yaşlı, yolcu vb. durumlar açısından açıklık getirilecektir. Oruç tutarken dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda ise orucun müstehap ve mekruhları belirtilecektir.</p> <p>[!] 10. kazanım işlenirken zekât ve sadakanın dayanışma açısından önemine somut örneklerle vurgu yapılacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: adalet, dürüstlük, cömertlik, dayanışma, yardımseverlik, doğruluk, duyarlılık, şükür.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur’an-ı Kerim mealini kullanma, hadis kaynaklarını kullanma, araştırma, sosyal katılım, iletişim ve empati.</p> <p> Bu ünite de değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

FİKİH		11. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
VII- HAC VE KURBAN	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> Haccın dindeki yerini, önemini ayet ve hadislerle temellendirir. Hac ile ilgili kavramları tanımlar. Yapılışına göre haccın çeşitlerini açıklar. Haccın şartları ve rükünlerini sıralar. Umre ile haccı karşılaştırır. Haccın birey ve toplum üzerindeki etkilerini fark eder. Hac ve umrenin Müslümanlar arası iletişim ve etkileşimdeki önemini değerlendirir. Kurbanın dindeki yerini, önemini ayet ve hadislerle temellendirir. Kurban edilebilecek hayvan türlerini ve bunlarda aranan özellikleri sıralar. Kurban çeşitlerini açıklar. Kurbanın bireysel ve toplumsal hayattaki önemini fark eder. Kurban kesilirken dikkat edilmesi gereken hususları irdeler. 	<p> Bir Sefer Olsa da Gitsem: Öğrencilerden haccın İslam dinindeki yeri ve önemiyle ilgili ayet ve hadisleri araştırmaları ve sınıf ortamında paylaşmaları istenir (1. kazanım).</p> <p> Film İzliyoruz: Öğrencilere hacla ilgili film izletilir. Bazı sahneler üzerinde konuşulur (2 ve 3. kazanımlar).</p> <p> Çeşitleriyle Kurban: Kurban çeşitleri hakkında öğrencilerin hazırlık yapmaları ve sınıfta yaptıkları hazırlıkları anlatmaları istenir. Kurban çeşitleri kavram haritası ile gösterilir (10. kazanım).</p> <p> Benim Düşüncem: Öğrencilerden kurbanın toplumsal yaşamdaki yerini konu edinen bir kompozisyon yazmaları istenir. Yazılan kompozisyonlar sınıf ortamında okunur (11 ve 12. kazanımlar).</p>	<p>[!] 6 ve 7. kazanım işlenirken öğrencilerin yakın çevrelerinde edindikleri gözlemlerini paylaşmalarına imkân verilecektir.</p> <p>[!] 12. kazanım işlenirken kurban kesimi ile ilgili yapılan yanlış uygulamalar hakkında konuşarak çözüm önerileri üzerinde öğrencilerin görüşlerine yer verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: alçak gönüllülük, barış, cömertlik, yardım-severlik, doğal çevreye duyarlılık, dayanışma, hoşgörü, temizlik, şükür.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, hadis kaynaklarını kullanma, araştırma, sosyal katılım, iletişim ve empati.</p> <p> Bu ünite de değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

FIKİH		11. SINIF	
KAZANIMLAR		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
VIII FIKİH VE SOSYAL HAYAT	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Temel hak ve hürriyetlerin birey ve toplum için önemini açıklar. 2. İslam'ın temel hak ve hürriyetlere verdiği önemi irdeler. 3. Birey ve toplumun temel hak ve hürriyetlerine saygı duyar. 4. Kamu haklarının hem kendisi hem de başkaları açısından önemini fark eder. 5. Kamu hakkı ihlalleri karşısında duyarlı davranır. 6. Kamu haklarının gözetilmesine özen gösterir. 7. Kamu hakkı ihlalini kul hakkı kapsamında değerlendirir. 8. İslam'da evlilik ve aile hayatının önemini fark eder. 9. Aile içi görev ve sorumlulukların bilincinde olur. 10. İslam'ın beslenme ve sağlık konusundaki yaklaşımını açıklar. 11. Çevre ve canlıların korunmasında duyarlı davranır. 12. Şehitlik ve gaziliğe verilen önemi ayet ve hadislerle temellendirir. 13. Atatürk'ün vatan savunmasına verdiği önemin farkında olur. 	<p> Sorunlar ve Çözümler: Temel hak ve özgürlüklere sahip çıkılmadığında birey ve toplum açısından ortaya çıkabilecek sorunlar üzerine beyin fırtınası yapılır (1, 2 ve 3. kazanımlar).</p> <p> Kamu Hakkı Niçin Kul Hakkıdır? Öğrencilere “Tüyü bitmedik yetimin hakkı” sözünden ne anlıyorsunuz? ve “Kamu hakkı ihlalinin kul hakkı ile ilişkisi nedir?” soruları yöneltilir. Öğrencilerin tartışmaları ve yorum yapmaları sağlanır (4, 5, 6 ve 7. kazanımlar).</p> <p> Sorumlu Aile: Öğrenciler üç gruba ayrılır. Gruplardan biri aile kurumu, ikincisi eşlerin ailedeki rolü ve görevleri, üçüncü grup ise çocukların ailedeki konumunu dinî kaynaklardan araştırır ve sınıfta sunar. Anne baba ve çocuklardan her birine düşen görev ve sorumluluklar listelenir (8 ve 9. kazanımlar).</p> <p> Olmaya Devlet Cihanda Bir Nefes Sıhhat Gibi: Sınıfta, günümüzde yaşanan sağlık sorunlarında beslenmenin ve koruyucu sağlık tedbirlerinin yeri tartışmaya açılır. Öğrencilerden, çıkan sonuçlarla İslam'ın buyrukları arasında ilişki kurmaları istenir (10. kazanım).</p> <p> Bir Fidan, Bin Nefes: “<i>Kıyametin kopacağına bilseniz dahi elinizdeki fidanı dikiniz.</i>” hadisi tahtaya yansıtılarak günümüzde yaşanan çevre sorunları üzerine öğrencilerin yorum ve eleştiride bulunmaları istenir (11. kazanım).</p> <p> Onlara Ölü Demeyin! Öğrencilerden şehitlik ve gazilikle ilgili ayet ve hadisler araştırmaları istenir. Bulunan ayet ve hadisler çerçevesinde şehitlik ve gaziliğin vatan savunmasındaki önemi üzerine konuşulur (12. kazanım).</p>	<p>[!] Bu ünitenin 1, 2 ve 3. kazanımlarının “Yaşama Hakkı” ile ilgili konu başlığında, kan vermenin önemine vurgu yapılacaktır.</p> <p>[!] 8. kazanım işlenirken İslam'ın evlilik hayatına verdiği önemle ilgili somut örnekler üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] 10. kazanım işlenirken İslam'ın yiyecek ve içecekler konusundaki emir ve tavsiyelerine yer verilecektir.</p> <p>[!] 12. kazanım işlenirken TBMM tarafından Atatürk'e Gazilik unvanının verilmesi ile vatan savunmasında şehitlik ve gaziliğin önemi üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: adalet, aile kurumuna ve birliğine önem verme, demokrasi bilinci, dayanışma, doğal çevreye duyarlılık, doğruluk, gazilik, hakikat sevgisi, hoşgörü, millet sevgisi, sağlıklı olmaya önem verme, şehitlik, şükür.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, hadis kaynaklarını kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, araştırma, sosyal katılım, iletişim ve empati, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama,</p> <p> Bu ünite de değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>
			<p> Sınıf-okul içi etkinlik</p> <p> Okul dışı etkinlik</p> <p> Sınırlamalar</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

6.7. FIKİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI

I- FIKİH İLMİ	II- FIKİH İLMİNİN DOĞUŞU VE GELİŞMESİ	III- FIKİHİ HÜKÜMLER VE KAYNAKLARI	IV-İÇTİHAH	V- TEMİZLİK VE NAMAZ	VI- ORUÇ VE ZEKÂT	VII- HAC VE KURBAN	VIII- FIKİH VE SOSYAL HAYAT
<p>1. Fıkıh İlminin Tanımı, Amacı ve Önemi</p> <p>2. Fıkıh İlminin Konusu ve Kapsamı</p> <p>3. Fıkıh-Fıkıh Usulü İlişkisi</p> <p>4. Fıkıh İlminin Diğer İlimlerle İlişkisi</p> <p>5. Fıkıh İlminin Temel İlke ve Amaçları</p> <p>5. 1. Mükellefiyette Kolaylık</p> <p>5. 2. Helallerde Genişlik-Haramlarda Sınırlılık</p> <p>5. 3. Hükümlerde Tedricilik</p> <p>5. 4. Kamu Yararının Gözetilmesi</p> <p>5. 5. Adaletin Gerçekleşmesi</p>	<p>1.Mezhepler Öncesi Dönem</p> <p>1.1. Hz. Peygamber Dönemi</p> <p>1.2. Sahabiler Dönemi</p> <p>1.3. Tabiiler Dönemi</p> <p>2.Mezheplerin Oluşum Dönemi</p> <p>2.1. Fıkıh Mezheplerinin Doğuşunu Hazırlayan Sebepler</p> <p>2.2. Hanefi Mezhebi</p> <p>2.3. Maliki Mezhebi</p> <p>2.4. Şafii Mezhebi</p> <p>2.5. Hanbeli Mezhebi</p> <p>2.6. Caferi Mezhebi</p> <p>2.7. Mensubu Kalmayan Fıkıh Mezhepleri</p> <p>3. Fıkıh İlminde Sonraki Gelişmeler</p> <p>3.1. Taklit Dönemi</p> <p>3.2. Fıkıhın Kanunlaştırılması</p> <p>3.3. Fıkıh İlminde Yeni Gelişmeler</p>	<p>1. Mükellefiyet: Yükümlülük</p> <p>1.1. Mükellefiyetin Temel Şartları</p> <p>1.2. Mükellefiyeti Ortadan Kaldıran Durumlar</p> <p>2. Hükümün Çeşitleri: Ef'al-i Mükellefin</p> <p>3. Fikihî Hükümlerin Kaynakları</p> <p>3.1. Kitap</p> <p>3.2. Sünnet</p> <p>3.3. İcma</p> <p>3.4. Kıyas</p> <p>3.5. Diğer Kaynaklar</p>	<p>1. İctihat Kavramı</p> <p>2. Hz. Muhammed'in İctihada Verdiği Önem</p> <p>3. Sahabe ve Tabi'in İctihatlarından Örnekler</p> <p>4. İctihadın Şartları</p> <p>5. Sosyal Değişme ve İctihadın Gerekliliği</p> <p>6. İctihadın Taklit ve Taassubu Önlemedeki Rolü</p>	<p>1. Temizlik ve Önemi</p> <p>2. Temizliğin Çeşitleri</p> <p>2.1. Beden Temizliği</p> <p>2.2. Çevre Temizliği</p> <p>3. İbadetle İlgili Temizlik</p> <p>3.1. Gusül</p> <p>3.2. Abdest</p> <p>3.3. Teyemmüm</p> <p>4. Namaz İbadeti</p> <p>4.1. Namazın İslam'daki Yeri ve Önemi</p> <p>4.2. Namazın Farzları</p> <p>4.3. Namazın Vacipleri ve Sünnetleri</p> <p>4.4. Namazı Bozan Haller</p> <p>4.5. Namazla İlgili Diğer Hususlar</p> <p>4.5.1. Sehiv ve Tilavet Secdesi</p> <p>4.5.2. İmamet ve Cemaatle Namaz</p> <p>4.5.3. Dua</p> <p>4.6. Namaz Çeşitleri ve Kılışları</p> <p>4.6.1. Vakit Namazları</p> <p>4.6.2. Cuma Namazı</p> <p>4.6.3. Bayram Namazı</p> <p>4.6.4. Cenaze Namazı</p> <p>4.6.5. Teravih Namazı</p> <p>4.6.6. Özel Durumlarda Namaz.</p>	<p>1. Oruç İbadeti</p> <p>1.1. Orucun İslam'daki Yeri ve Önemi</p> <p>1.2. Oruçla İlgili Kavramlar</p> <p>1.3. Oruç Çeşitleri</p> <p>1.3.1. Ramazan Orucu</p> <p>1.3.2. Diğer Oruçlar</p> <p>1.4. Oruçla İlgili Hükümler</p> <p>1.4.1. Orucu Bozan Durumlar</p> <p>1.4.2. Orucu Bozmayan Durumlar</p> <p>1.4.3. Orucun Kazası ve Kefareti</p> <p>1.4.4. Öztürlülük Hallerinde Oruç</p> <p>1.4.5. Oruç Tutarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar</p> <p>2. Zekât İbadeti</p> <p>2.1. Zekâtın İslam'daki Yeri ve Önemi</p> <p>2.2. Zekâtla İlgili Kavramlar</p> <p>2.3. Zekât Kimler Verir?</p> <p>2.4. Zekât Kimlere Verilir?</p> <p>2.5. Zekât Nelerden Verilir?</p> <p>3. Sadaka</p> <p>3.1. Sadakanın Dindeki yeri ve Önemi</p> <p>3.2. Sadaka Çeşitleri</p> <p>4. Zekât ve Sadakanın Birey ve Toplum Hayatındaki Önemi</p>	<p>1. Hac İbadeti</p> <p>1.1. Haccin İslam'daki Yeri ve Önemi</p> <p>1.2. Hac ile İlgili Kavramlar</p> <p>1.3. Haccin Çeşitleri ve Yapılışı</p> <p>1.4. Umre ve Yapılışı</p> <p>2. Kurban İbadeti</p> <p>2.1. Kurbanın İslam'daki Yeri ve Önemi</p> <p>2.2. Kurban Çeşitleri</p>	<p>1. Temel Hak ve Hürriyetler</p> <p>1.1. Yaşama Hakkı</p> <p>1.2. İnanç ve İbadet Hürriyeti</p> <p>1.3. Düşünce Hürriyeti</p> <p>1.4. Neslin Korunması</p> <p>1.5. Mülkiyet Hakkı</p> <p>2. Kamu Haklarının Gözetilmesi</p> <p>2.1. Kamu Mallarının Korunması</p> <p>2.2. Ülke Zenginliklerinin Korunması</p> <p>2.3. Ehliyet ve Liyakat</p> <p>2.4. Vazifelerin Hakkıyla Yerine Getirilmesi</p> <p>3. Evlilik ve Aile Hayatı</p> <p>4. Beslenme ve Sağlık</p> <p>5. Çevre ve Hayvan Hakları</p> <p>6. Vatan Savunması: Şehitlik ve Gazilik</p>

**FIKİH DERSİ
ÖĞRETİM
PROGRAMI ÖRNEK
ETKİNLİK
UYGULAMALARI**

FIKİH VE İLİM DALLARI

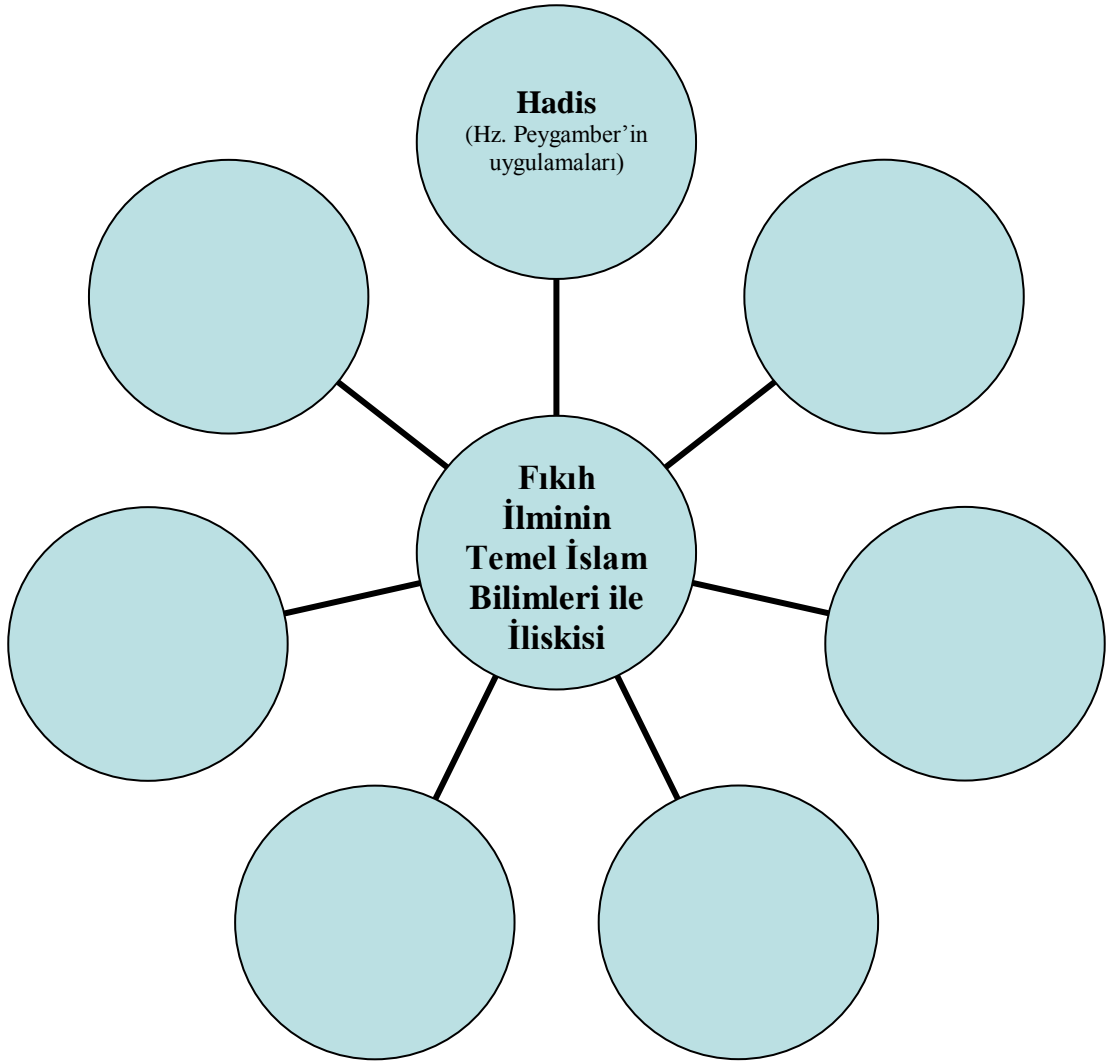
DERS	: Fıkıh
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Fıkıh İlmi
TEMEL BECERİLER	: Eleştirel düşünme, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama, benzerlik ve farklılıkları keşfetme
KAZANIMLAR	: Fıkıh ilminin diğer bilimlerle ilişkisini örneklerle açıklar. Fıkıh-Fıkıh Usulü ilişkisini temellendirir
KAYNAK/MATERYAL	: Çalışma kâğıdı, projeksiyon

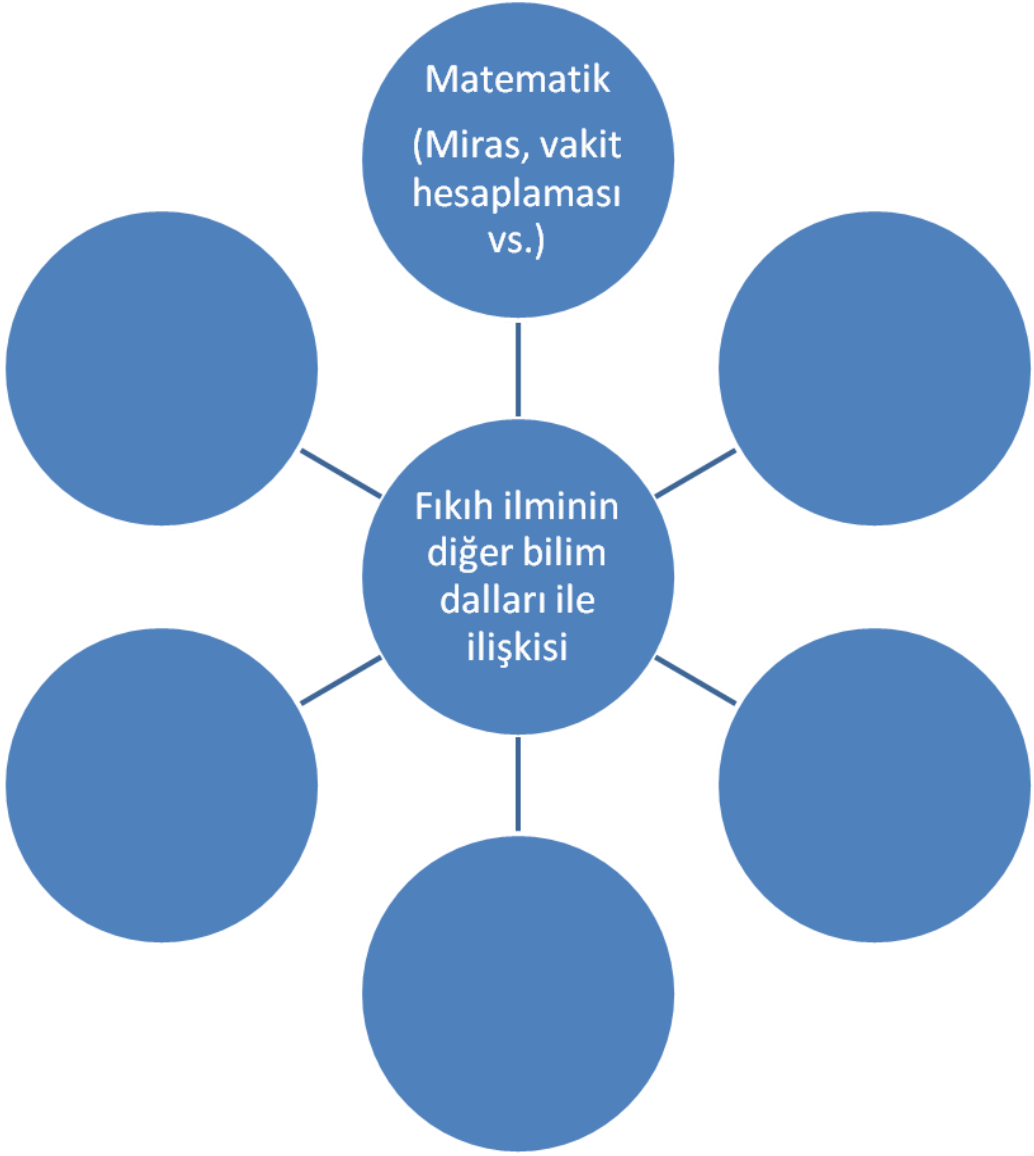
SÜREÇ

1. Sınıf iki gruba ayrılır:
  - Birinci gruptan fıkıh ilminin Temel İslam Bilimleri ile ilişkisini,
  - İkinci gruptan ise fıkıh ilminin diğer bilim dallarıyla ilişkisini araştırmaları istenir.
2. Grupların yaptıkları araştırmaları sınıf ortamında sunmaları sağlanır.
3. Sürece aşağıdaki sorularla devam edilebilir:
  - Fıkıh ilminin hangi dinî ilimlerle ilişkisi vardır?
  - Fıkıh ilminin fıkıh usulü ile ilişkisi nedir?
  - Fıkıh ilminin diğer ilim dallarıyla nasıl bir ilişkisi olabilir?
  - Fıkıh ilmi diğer ilim dallarından nasıl yararlanabilir? vb.
4. Sürecin sonunda öğrencilerin fıkıh ilminin İslam bilimleri ve diğer ilim dalları ile ilişkisini bir tablo halinde göstermeleri sağlanır (Ek 1) ve (Ek-2).

DEĞERLENDİRME

Ek 1 çalışma kâğıdı kontrol edilir.

BEYİN FIRTINASI

DERS	: Fıkıh
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Fıkıh İlminin Doğuşu ve Gelişmesi
TEMEL BECERİLER	: Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, araştırma, eleştirel düşünme değişim ve sürekliliği algılama, problem çözme
KAZANIMLAR	: Taklit döneminin oluşmasına etki eden unsurları sorgular.
KAYNAK/MATERYAL	: Çalışma kâğıdı

SÜREÇ

1. Öğrencilerden fıkıh ilminin durağanlaşmasının sebepleri üzerinde konuşmaları istenir.
2. Öğrencilerden bu konudaki düşüncelerini söylemeleri istenir.
3. “Taklit” kavramının tanımı üzerine konuşmaları sağlanır.
4. İnsanları taklide götüren etkenleri hakkında düşünceleri alınır.
5. Fıkıh ilminin durağanlaşması ile taklit arasındaki ilişki irdelenir.
6. Bütün bu konuşmalardan sonra ulaşılan sonuçlar Ek-1’deki çalışma kâğıdına listelenir.

DEĞERLENDİRME

- Fıkıh ilmindeki durağanlaşmanın ve taklidin, bu ilme ne gibi olumsuz etkilerinin olduğu konusunun öğrenilip öğrenilmediği değerlendirilir.

ÖRNEKLERİ İLE EF'ÂL-İ MÜKELLEFİN

DERS	: Fıkıh
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Fıkhî Hükümler ve Kaynakları
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, hadis kaynaklarını kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, araştırma, eleştirel düşünme, problem çözme
KAZANIMLAR	: Ef'âl-i Mükellefîni tanımlar.
KAYNAK/MATERYAL	: Çalışma kâğıtları, ilmihâl ve fıkıh kitapları

SÜREÇ

1. Öğrencilere “Ef'âl-i Mükellefîn” ifadesinden ne anladıkları sorularak alınan cevaplar tahtaya sıralanır.
2. Sürecin bu aşamasında öğrencilere sırasıyla “Farz, vacip, sünnet, müstehap, mübah, mekruh, müfsit, helal ve haram” kavramları deyince ne anladıkları sorulur. Alınan cevaplar tahtaya yazılır.
3. Kavramların doğru tanımları kısaca yapılır.
4. Ek-1 çalışma kâğıdı öğrencilere dağıtılarak doldurulması sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Ek-1 çalışma kâğıdı kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Efâl-i Mükellefin	Tanımı	Örnekler
FARZ	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

HER SORUNUN BİR ÇÖZÜMÜ VARDIR.

DERS	: Fıkıh
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: İctihat
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, hadis kaynaklarını kullanma mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, araştırma, eleştirel düşünme, değişim ve sürekliliği algılama, problem çözme.
KAZANIMLAR	: İctihadın niçin sürekli ve güncel olması gerektiğini tartışır. Sosyal değişimle ictihat arasında ilişki kurar. İctihadın taklit ve taassubu önlemedeki işlevini fark eder.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim meali, fıkıh kitapları

SÜREÇ

1. Tahtaya büyük harflerle "İCTİHADIN YERİ VE ÖNEMİ NEDİR?" sorusu yazılır.
2. Bu soru çerçevesinde öğrencilerin yorum ve düşünceleri alınır.
3. Öğrencilere konuyu açıcı şu sorular yöneltilir:
  - İctihada niçin ihtiyaç duyulmuştur?
  - İslam fıkhi durağan mıdır?
  - İctihat yapılmasaydı fıkhi meseleler nasıl çözülebilirdi?
  - İctihadın hayatı kolaylaştıran katkıları nelerdir?
  - İctihadın taklit ve taassubu önlemedeki işlevi neler olabilir?
4. Sorular üzerinde öğrencilerin konuşmaları sağlanır. Ulaşılan sonuçlar tahtaya listelenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin tartışma performansları ve sözlü sunumları değerlendirilir.

TEMİZLİK İMANDANDIR.

DERS	: Fıkıh
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Temizlik ve Namaz
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, hadis kaynaklarını kullanma, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım
KAZANIMLAR	: Temizliğin önemini kavrar. Beden ve çevre temizliğine itina gösterir.
KAYNAK/MATERYAL	: Temizlikle ilgili fotoğraf ve resimler, çalışma kâğıtları

SÜREÇ

1. Öğrencilerden sınıfa, temizlikle ilgili fotoğraf ve resimler getirmeleri istenir. Bunların öğrenciler tarafından dikkatlice incelenmeleri sağlanır.
2. Öğrencilerin bireyin hayatı açısından temizliğin önemi üzerinde konuşmaları istenir.
3. Öğrencilere "Bireysel ve toplumsal hayatta kişilere temizlik alışkanlığı kazandırabilmek için neler yapılabilir?" sorusu yöneltilerek elde edilen sonuçlar tahtaya listelenir.
4. Yapılan tartışmalardan hareketle temizliğin birey ve toplum açısından önemi hakkında öğrencilerden bir kompozisyon yazmaları istenir (Ek 1).

DEĞERLENDİRME

Yazılan kompozisyonlar değerlendirilir.

KOMPOZİSYON ÇALIŞMASI

Temizliğin birey ve toplum hayatı açısından önemi

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

MAL NASIL TEMİZLENİR?

DERS	: Fıkıh
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Oruç ve Zekât
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, hadis kaynaklarını kullanma, araştırma, sosyal katılım, iletişim ve empati
KAZANIMLAR	: Zekât ve sadakanın sosyal yardımlaşma ve dayanışmadaki önemini fark eder.
KAYNAK/MATERYAL	: Projeksiyon, çalışma kâğıtları

SÜREÇ

1. “Onların mallarından sadaka al; bununla onları (günahlardan) temizlersin, onları arıtp, yüceltirsin.” (9/Tevbe, 103) ayeti tahtaya yansıtılarak öğrencilerin okumaları ve üzerinde yorum yapmaları sağlanır.
2. Aşağıdaki sorular çerçevesinde bir beyin fırtınası yapılır:
  - Mallardan sadaka ve zekât vermek kişiyi ve sahip olduğu malları nasıl temizlemiş olur?
  - Yoksulluk ve fakirlik toplumda ne tür sorunlar ortaya çıkarmaktadır?
  - Zekât ve sadaka vermek zengin bireyler ile fakir bireyler arasında nasıl bir etki yapar?

DEĞERLENDİRME

Öğrencileri süreçteki soruları cevaplama performansları yönünden değerlendirilir.

SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

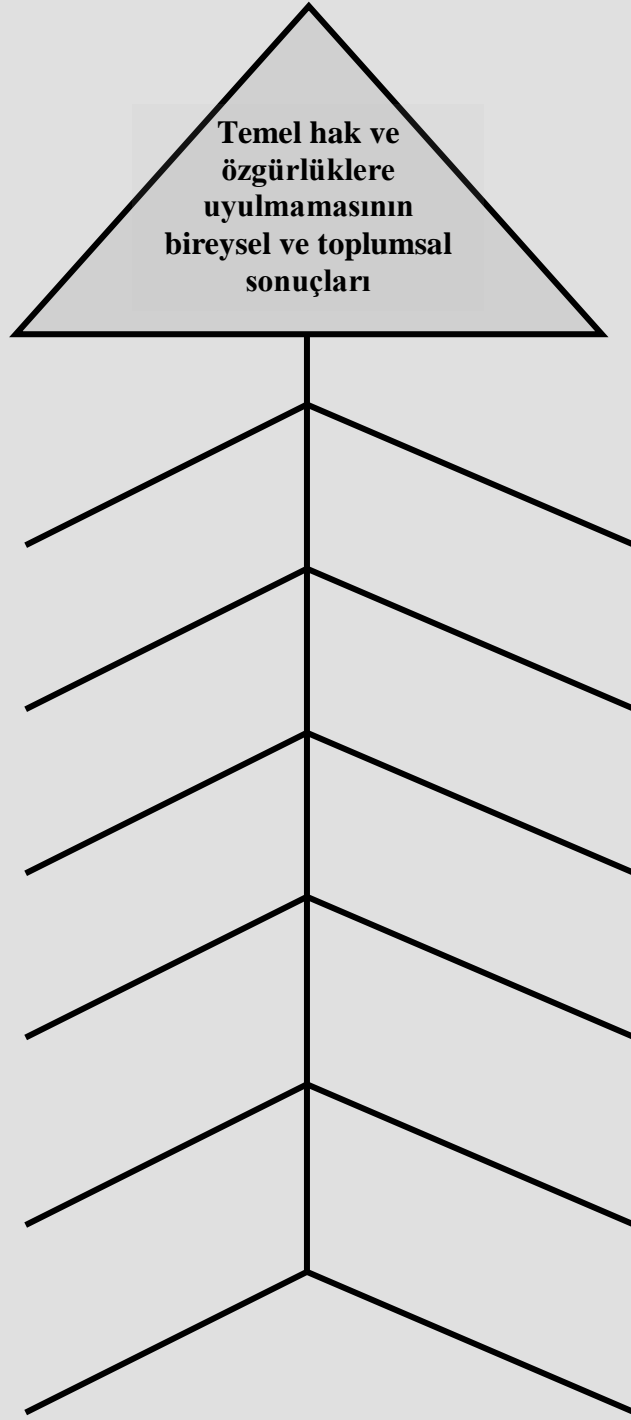
DERS	: Fıkıh
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Fıkıh ve Sosyal Hayat
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, hadis kaynaklarını kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, araştırma, sosyal katılım, iletişim ve empati, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama
KAZANIMLAR	: Temel hak ve hürriyetlerin birey ve toplum için önemini açıklar. İslam'ın temel hak ve hürriyetlere verdiği önemi irdeler. Birey ve toplumun temel hak ve hürriyetlerine saygı duyar.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim meâli

SÜREÇ

1. Temel hak ve özgürlüklerin kapsamı üzerinde öğrenciler konuşturulur.
2. Temel hak ve özgürlüklerin insan için neden önemli olduğu tartışılır.
3. Temel hak ve özgürlüklere uyulmadığı takdirde birey ve toplum açısından ne gibi sorunların ortaya çıkabileceği sınıfta belirlenerek (Ek 1) deki balık kılıçına yazılır.
4. Temel hak ve özgürlükleri zedeleyen veya ortadan kaldıran davranışlara karşı neler yapılabileceği hakkında sınıfta tespitler yapılır ve bunlar listelenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin sınıfta yaptıkları çalışmalar kontrol edilerek temel hak ve hürriyetle ilgili bilgi ve becerileri kazanıp kazanmadıkları belirlenir.

HADİS DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

7. HADİS DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

7.1. GİRİŞ

Hadis, Hz. Muhammed'in söz ve öğretilerini, davranış ve uygulamalarını konu edinen bir ilim dalıdır. İslam dininin doğru anlaşılması ve doğru öğrenilmesinde, Hz. Muhammed'in örnek insan oluşunun sağlıklı bir şekilde bilinip kavranması son derece önemlidir. Kur'an'la beraber dinî hayatımızın temel alt yapısını oluşturan hadis ve sünnet, bireylerin ve özellikle ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin sağlıklı bir ahlaki kişiliğe kavuşmalarında da zengin bir kaynaktır.

Hadis, geçmişte olduğu gibi günümüzde de dinî kültürün pek çok konusunu bünyesinde barındırmaktadır. Bu yüzden meslek alanı itibarıyla toplumla sürekli diyalog içinde bulunacak din görevlilerinin, bu alanda doğru bilgiye herkesten daha çok ihtiyacı olduğu açıktır.

Bu dersin öğretim programında, hadis ve sünnetin kavramsal düzeyde tanımlanması, tarihî süreç içerisindeki gelişiminin tanıtılması, dinî kültür içindeki yerinin ve toplum hayatındaki öneminin kavratılması amaçlanmıştır. Ayrıca her ünitenin sonunda öğrencilerin mesleki açıdan yetişmelerine yönelik "Okuma Metni" başlığı altında hadislere yer verilmiştir. Bu hadis metinleri ünitenin konusu olarak işlenecektir. Programın hazırlanmasında hadis ve ilgili bilim dallarında üretilen bilimsel bilgiler göz önünde bulundurulmuştur.

İmam-Hatip Liselerinin XI. sınıflarında okutulacak bu öğretim programında, 6 ünite yer almaktadır.

7.2. GENEL AMAÇLAR

Hadis dersini alan öğrenciler;

1. Hz. Muhammed'in Kur'an-ı Kerim'deki konumunu kavrar.
2. Hadis ilmi ile ilgili temel kavramları bilir.
3. Hadis ilmi ve bu ilmin tarihî süreç içindeki gelişimini kavrar.
4. Hadislerin kaynağına, ravi sayısına ve derecesine göre tasnifini yapar.
5. Hz. Muhammed'in sünnetini yerel ve evrensel boyutu ile kavrar.
6. Dinin anlaşılması ve yorumlanmasında hadis ve sünnetin önemini kavrar.
7. Hz. Muhammed'e atfedilen rivayetlerin sağlıklı olup olmadıklarını kavrar.
8. Hz. Muhammed'in sünnetinde biçim öz ilişkisinin olduğunu kavrar.
9. Hadisleri güncel olayların ışığında yorumlar.
10. Meslek hayatında karşılaşacağı hadislerle ilgili sorunların farkında olur.
11. Sünnet ve hadis metinlerini sağlıklı bir şekilde yorumlayarak mesleğinde uygular.

7.3. ÜNİTELER

Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Konumu: Kur'an, getirdiği değerler ile insanlık için bir kurtuluş vesilesi olmuştur. Bu değerlerin, insanlara ulaştırılması noktasında Hz. Muhammed'in konumunun iyi bilinmesi gerekir.

Bu ünite Hz. Muhammed'in beşeri yönü, peygamberlik yönü ve kendisine gelen vahiyleri insanlara nasıl tebliğ ettiği Kur'an ayetleri çerçevesinde açıklanacaktır. Ayrıca bu ünite öğrencilerin; Hz. Muhammed'e Kur'an'ın öngördüğü itaatın gerekliliğinin öğretilmesi amaçlanmıştır. Bu ünite aynı zamanda diğer üniteler için de zemin oluşturmaktadır. Ünitenin sonunda yer alan imanla ilgili hadis metinleri de Hz. Peygamberin imana dair sözlerinin bilinmesi açısından öğrenime konu edilmiştir.

Hadis İlimi ve Temel Kavramları: Her disiplinin olduğu gibi hadis ilminin de kendine özgü kelime ve temel kavramları vardır. Bu kavramlar bazen birbirine yakın olmakla birlikte farklı anlamlar içerir. Hadis ilminin temel kavramları olan hadis, sünnet, eser, haber, ravi, rivayet, senet-isnad, metin, tarik, cerh ve ta'dil kavramlarının bilinmesi hadis ilminin ve hadis usulünün anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca bu ünite, hadis ilminin konusu ve önemi ile hadis ve

sünnet arasındaki fark da açıklanacaktır. Ünite sonunda verilen hadis metinleri ile öğrencilere hadisleri yorumlama ve hadislerden değer üretme yeteneği kazandırılmak istenmiştir.

Hadis Tarihi: Hadis ilminin kendine özgü tarihi gelişimi vardır. Hadis ilminin tarihi Hz. Muhammed'in peygamber olması ile başlamış sahabe ve tabiin döneminde bu gelişim devam etmiştir. Hadislerin bugünkü şekli ile kitap haline gelmesine temel teşkil eden tedvin ve tasnif faaliyetleri hadis tarihinde önemli bir yere sahiptir. Hadislerin bir araya getirilmesine yönelik tedvin, toplanan hadisleri konularına göre kitaplaştırmak için yapılan tasnif faaliyetleri de bu sürecin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Ünite de hadis usulünün doğuş ve gelişim sürecinin özelliklerine göre öğrenilmesi ve bu gelişmeler sonucu ortaya çıkan temel hadis kaynakları hakkında daha sağlıklı bilgiler edinilmesi amaçlanmıştır.

Güzel ahlakı tamamlamak için gönderilen Hz. Muhammed'in ahlakla ilgili hadisleri de bu ünite de öğretime konu yapılmıştır.

Hadis Çeşitleri: Hadisler, kaynaklarına, ravi sayılarına ve sıhhat derecelerine göre değişik şekillerde isimlendirilmektedir. Kutsi, merfu, mevkuf ve maktu hadisler, hadis literatürünün kaynaklarına göre hadis çeşitleri arasında yer almaktadır. Mütevatir ve ahad hadislerin ravi sayılarına göre isimlendirildiklerini bilmek, Hz. Muhammed'e isnat edilen sözlerin tespiti açısından önemlidir. Tarihî süreçte sahih, hasen ve zayıf olarak isimlendirilen hadislerin bu şekilde nitelendirilmelerinde ölçü alınan kriterlerin öğrenilmesi, İslam dininin anlaşılması ve yorumlanmasında Hz. Peygamber'in gereği gibi tanınması ve tanıtılmasında çok önemli bir problem olan mevzu (uydurma) hadislerin ortaya çıkış nedenlerini, uydurma hadislerin zararlarını ve geçmişte uydurma hadis faaliyetlerine karşı alınan önlemlerin neler olduğunun bilinmesi açısından önemlidir. Bu ünite de sözü edilen konular Hz. Peygamber ve hadisler hakkında öğrencilerin sağlıklı bilgi elde etmelerine katkı sağlayacaktır. Bu ünite de sosyal hayata çok önem veren Hz. Peygamber'in bununla ilgili hadislerinden bir kısmı da öğretilecektir.

Hadislerin Tahlil ve Tenkidi: Her ne kadar hadis ilminin bugünkü şekli ile bir ilim dalı haline gelmesi daha sonraki dönemlerde olsa da hadislerin tahlil ve tenkidi meselesi Hz. Peygamber dönemine kadar dayanmaktadır. Başta Hz. Ömer olmak üzere birçok sahabe daha o dönemde, Hz. Peygamber'den bir söz rivayet eden kimseye hadisin doğruluğunu tespite yönelik çeşitli sorular sorarlar ve alınan cevaplardan ikna olduklarında bu rivayeti kabul ederlerdi. Bu hassas anlayış sonraki dönemlerde daha da gelişerek Hz. Peygamber'den nakledilen hadisleri tahlil ve tenkide yönelik gerek ravilerle ve gerekse hadisin metni açısından değişik hadis değerlendirme kriterleri ortaya çıkarmıştır. Özellikle senet tespitinde önemli bir yeri olan ravinin adalet ve zabtının belirlenmesi metin tenkidinde ise hadis metninin ifadelerindeki tutarlılık, Kur'an'a uygunluğu, sahih sünnetle çelişmemesi ve tarihi verilere uygunluk gibi hususları bilmek de bu ünitenin önemli amaçlarından. Bu ünite ile öğrencilerin gerek senet ve gerekse metin tahlil ve tenkidi ile ilgili kriterleri bilmesi ve bunları gücü nispetinde kullanması amaçlanmıştır. Bu ünitenin sonunda verilen Hz. Muhammed'in bilgi ile ilgili bazı hadisleri de öğretime konu yapılmıştır.

Hadis ve Sünnetin Anlaşılması: İslam'ın anlaşılması ve yorumlanmasında hadis ve sünnetin anlaşılması önemli bir yer alır. Özellikle hadis ve sünnetin anlaşılmasını konu edinen; "garibu'l-hadis, muhtelifü'l-hadis, fıkhu'l-hadis ve esbab-u vürudi'l-hadis" gibi hadisin genel bilgi alanlarına bu ünite de yer verilmiştir. Hadis ve sünnetin anlaşılmasında modern bilimlerin katkısı hakkında bilgilenmek de önemli bir husustur. Dinin kaynağı olması bakımından hadis ve sünnetin değeri ile ilgili; hadis ve sünnetin bağlayıcılığının bilinmesi, hadis ve sünnetin anlaşılmasında bütüncül yaklaşımın önemi, hadislerin yerel ve evrensel niteliğinin bilinmesi gibi hususlar da bu ünitenin konuları arasında yer almaktadır. Hz. Peygamberin doğru bir şekilde anlaşılması ve onun sünnetine tabi olunması açısından örnek alma ile taklit etme arasındaki farkı ayırt etmek de ünitenin temel amaçları arasında yer almaktadır. Bu ünite de ayrıca Hz. Peygamber'in, alışverişle ilgili hadislerine de yer verilmiştir.

7.4. HADİS DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELER KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTE ADI	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ	ORAN (%)
I-Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Konumu	6	10	13,88
II-Hadis İlmî ve Temel Kavramları	4	12	16,66
III-Hadis Tarihi	9	12	16,66
IV-Hadis Çeşitleri	8	14	19,44
V-Hadislerin Tahlil ve Tenkidi	4	10	13,88
VI-Hadis ve Sünnetin Anlaşılması	7	14	19,44
Toplam	38	72	100

Not: Ders saatleri, ünite açılımları ve kazanımlar birlikte düşünülerek belirlenmiştir.

7.5. HADİS DERSİ DERS KİTABI FORMA SAYISI

SINIF	KİTAP BOYUTU	FORMA SAYISI
11	19,5 x 27,5	8-12

7.6. HADİS DERSİ PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI, KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE I		11. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
KUR'AN'A GÖRE HZ. MUHAMMED'İN KONUMU	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Muhammed'in beşerî yönüne dair Kur'an'dan örnekler verir. 2. Hz. Muhammed'i diğer insanlardan ayıran özelliğin vahiy alması olduğunu bilir. 3. Hz. Muhammed'in peygamberlik yönünü ayetlerle açıklar. 4. Hz. Muhammed'in en önemli görevinin aldığı vahyi insanlara aynen iletmek olduğunu kavrar. 5. Hz. Muhammed'in Kur'an'ı açıklamasının bir peygamberlik görevi olduğunu fark eder. 6. Hz. Muhammed'e itaatin gerekliliğini ayetlerle açıklar. 	<p> Vahiy Alan Beşer: Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed'in bir beşer ve peygamber olarak zikredildiği (10/Yunus, 12; 18/Kehf, 110; 41/Fussilet, 6; 7/A'râf 203; 21/Enbiyâ, 34; 39/Zümer, 30; 25/Furkan, 7) ayetler tahtaya yansıtılır. Ayrıca Allah'ın peygamberleri neden meleklerden (6/En'âm, 8-9; 17/İsrâ, 94-95) değil de insanlardan seçtiği ile ilgili ayetler de yansıtılarak üzerinde konuşulur (1, 2 ve 3. kazanımlar).</p> <p> Hz. Peygamber Dinimizi Öğretiyor: Hz. Muhammed'in peygamberlik yönü ile ilgili (Tebliğ: 5/Mâide 67; 24/Nûr 54, Tebyin: 16/Nahl 44; 3/Âl-i İmrân 164, Teşri: 7/A'râf 157; 4/Nisâ 59) ayetlerden hareketle tebliğ, tebyin, teşri görevlerinin ne anlama geldiği üzerinde konuşulur ve örneklendirilir (4 ve 5. kazanımlar).</p> <p> Neden İtaat? Öğrencilere “Hz. Muhammed'e itaat niçin gereklidir?” sorusu yöneltilerek ayetler çerçevesinde beyin fırtınası yaptırılır. Ulaşılan sonuçlar listelenir (6. kazanım).</p>	<p>[!] Seçme hadislerin anlamının kavranması esas olmakla beraber, öğrencilerin düzeyi dikkate alınarak orijinal metinleriyle birlikte ezberlemeleri teşvik edilmelidir.</p> <p>[!] Bu ünite Kur'an'a göre Hz. Muhammed'in konumunu gösteren ayetlerin yanı sıra ilgili diğer ayetler belirlenerek onun beşerî kimliği ile peygamberlik misyonu net olarak ortaya konulacaktır.</p> <p> Bu ünitenin 1. ve 2. kazanımları ile Siyer dersinin Hz. Muhammed'in Örnek Kişiliği ünitesi ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; emaneti korumak, fedakârlık, güvenilirlik, merhamet.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, problem çözme, Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma</p> <p> Bu ünite değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>
	<p> Sınıf-okul içi etkinlik</p> <p> Ders içi ilişkilendirme</p>	<p> Okul dışı etkinlik</p> <p> Sınırlamalar</p>	<p>[!] Uyarı</p> <p> Ölçme ve değerlendirme</p>

HADİS DERSİ PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI, KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE II		11. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
HADİS İLMI VE TEMEL KAVRAMLARI	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hadis ilminin konusunu ve önemini açıklar. 2. Hadis ilmini Temel İslam Bilimleri ile ilişkilendirir. 3. Hadis ilminin temel kavramlarını tanımlar. 4. Hadis ve sünnet arasındaki farkı ayırt eder. 	<p> Hadis İlmi ve Diğerleri: Öğrencilere Hadis ilminin diğer ilim dalları ile nasıl bir ilişkisi olduğu sorusu yöneltilerek tartışmaları sağlanır. Ulaşılan sonuçlar tablo hâlinde gösterilir (2. kazanım).</p> <p> Temel Kavramları Öğreniyoruz: Bir ilim dalının temel kavramlarını bilmek niçin önemlidir? sorusu yöneltilir. Hadis ilminin temel kavramları tahtaya yansıtılarak öğrencilere bu kavramlardan ne anladıkları sorulur. Alınan cevaplardan hareketle kavramlar doğru bir şekilde sınıfça tanımlanır (3. kazanım).</p>	<p>[!] Seçme hadislerin anlamının kavranması esas olmakla beraber, öğrencilerin düzeyi dikkate alınarak orijinal metinleriyle birlikte ezberlemeleri teşvik edilmelidir.</p> <p>[!] 3. kazanım işlenirken öğrencilerin ilk defa karşılaştıkları kavram ve terimler öğrenci düzeyi dikkate alınarak olabildiğince anlaşılır hale getirilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, bilime saygı, tarihsel mirasa duyarlılık</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, hadis kaynaklarından yararlanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

[!] Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

7.6. HADİS DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE III		11. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
HADİS TARİHİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Muhammed döneminde hadislerin korunma-sına yönelik çalışmaları söyler. 2. Sahabenin hadis rivayetindeki rolünü açıklar. 3. İlk yazılı hadis belgelerini tanır. 4. İlk hadis derlemelerinin Tâbiin döneminde başladığını bilir. 5. Hadislerin tedvini ve tasnifi ile ilgili tarihî süreci açıklar. 6. Temel hadis kaynaklarını özelliklerine göre sınıflandırır. 7. Hadis usulünün doğuş ve gelişim sürecini açıklar. 8. Kütüb-i Sitte müelliflerini tanır. 9. Türkçeye çevrilen klasik hadis kaynaklarını tanır. 	<p> Onlar Olmasaydı: Hz. Peygamber hayattayken ve Hz. Peygamber’ın vefatından sonra sahabelerin hadislerin tespitine ve öğretilmesine yönelik yaptıkları faaliyetler ana hatlarıyla tespit edilerek karşılaştırılır (2. kazanım).</p> <p> Hadislerin Serüveni: Öğrencilerden tedvin ve tasnif kavramlarını hadis terimleri sözlüklerinden araştırmaları istenir. Bu bilgiler çerçevesinde öğrencilerin hadislerin tedvin ve tasnifleri hakkında konuşmaları sağlanır (5. Kazanım).</p> <p> Özellikleri Nelerdir? Öğrenciler gruplara ayrılır. Her bir gruptan bir hadis kaynağını araştırması istenir. Gruplar, çalışmalarını hadis usulü ile ilgili eserlerden, ilgili hadis kitaplarının özelliklerini araştırarak incelerler. Çalışmalar sunu haline getirilerek sınıfta paylaşılır (6. kazanım).</p>	<p> Ahlakla ilgili seçme hadislerin anlamının kavranması esas olmakla beraber, öğrencilerin düzeyi dikkate alınarak orijinal metinleriyle birlikte ezberlemeleri teşvik edilmelidir.</p> <p>[!] 8. kazanım işlenirken kütüb-i sitte müelliflerinin hayatı ve hadis ilmine yaptıkları katkılar ayrıntıya girilmeden, ana hatları ile verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, bilime saygı, tarihsel mirasa duyarlılık</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, hadis kaynaklarından yararlanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

HADİS DERSİ PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI, KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE IV		11. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
HADİS ÇEŞİTLERİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kaynağına göre hadis çeşitlerini açıklar. 2. Ravi sayısına göre hadis çeşitlerini açıklar. 3. Sıhhat derecelerine göre hadisleri sınıflandırır. 4. Sahih, hasen ve zayıf hadis arasındaki farkı açıklar. 5. Uydurma (mevzu) hadisi tanımlar. 6. Uydurma hadislerin ortaya çıkış nedenlerini irdeler. 7. Uydurma hadislerin zararlarını tartışır. 8. Hadis uydurma faaliyetlerine karşı alınan önlemleri açıklar. 	<p> Şema Oluşturuyoruz: Hadisleri kaynağına, ravi sayısına göre ayırmayı gösteren bir şema yapılır. Sınıfça üzerinde konuşulur (1 ve 2. kazanımlar).</p> <p> Böyle Bir Sebep Olur mu? Öğrencilerden hadis usulü ile ilgili kitaplardan uydurma hadislerin ortaya çıkış nedenleri hususunda bilgi toplamaları istenir. Elde edilen bilgilerle günümüz hadis anlayışı üzerinde ilişki kurmaları sağlanır. Uydurma hadislerin ortaya çıkmasındaki psikolojik ve sosyolojik durum tespit edilerek listelenir (5, 6 ve 7. kazanımlar).</p> <p> Tahmin Edebiliyor muyuz? Öğrencilere, “Uydurma hadislerin İslam’a ne gibi zararları olabilir?” sorusu yöneltilerek beyin fırtınası yapmaları sağlanır. Ulaşılan sonuçlar listelenir (8. kazanım).</p>	<p>[!] Sosyal ilişkilerle ilgili seçme hadislerin anlamının kavranması esas olmakla beraber, öğrencilerin düzeyi dikkate alınarak orijinal metinleriyle birlikte ezberlemeleri teşvik edilmelidir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer; bilimsellik, bilime saygı, tarihsel mirasa duyarlılık</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, hadis kaynaklarından yararlanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

HADİS DERSİ PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI, KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE V		11. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
HADİSLERİN TAHLİL VE TENKİDİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ravilerin değerlendirilmesi ile ilgili adalet ve zabt şartının önemini açıklar. 2. Hadislerin sıhhatinin belirlenmesinde senet tenkidinin önemini tartışır. 3. Metin tenkidinde esas alınan ölçütleri açıklar. 4. Hadis tenkidi ile hadis inkârı arasındaki farkı ayırt eder. 	<p> Araştırıyoruz, Tartışıyoruz: Öğrencilerden, hadis usulü ile ilgili eserlerden ravilerin değerlendirilmesi ile ilgili “adalet” ve “zabt” kavramlarını araştırarak gelmeleri istenir. Araştırılan bilgiler doğrultusunda öğrencilerin hadis senetlerinin değerlendirilmesinde bu kavramların önemi ile ilgili tartışma yapmaları sağlanır. Tartışma sonuçları listelenir (1. kazanım).</p> <p> Ölçü Nedir? Örnek bir rivayet, metni ile birlikte tahtaya yansıtılır. Öğrencilerden bu rivayeti metin tenkidinde esas alınan ölçütler çerçevesinde değerlendirmeleri istenir (3. kazanım).</p>	<p>[!] Geleneksel hadis öğretiminde en güvenilir kabul edilen hadis eserlerinin, hadis tarihindeki önemleri vurgulanmakla beraber, içlerinde yer alan bazı rivayetlerin Kur’an-ı Kerim, Hz. Muhammed’in tarihî şahsiyeti, akli ilkeler ve tarihsel veriler ışığında çözümünün, tenkidinin yapılabileceği öğrenciye gösterilmelidir.</p> <p>[!] Bilgi ile ilgili seçme hadislerin anlamının kavranması esas olmakla beraber, öğrencilerin düzeyi dikkate alınarak orijinal metinleriyle birlikte ezberlemeleri teşvik edilmelidir.</p> <p>[!] 3. kazanımda rivayetleri değerlendirmede geleneksel hadis öğretiminde egemen olan senet tenkidi yerine metin tenkidine ağırlık verilecek, konu ile ilgili yardımcı malzemeden yararlanılarak öğrencilerin pratik yapmaları sağlanacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite de geleneksel hadis öğretiminde en güvenilir kabul edilen hadis eserlerinin, hadis tarihindeki önemleri vurgulanmakla beraber, içlerinde yer alan bazı rivayetlerin Kur’an-ı Kerim, Hz. Muhammed’in tarihî şahsiyeti, akli ilkeler ve tarihsel veriler ışığında çözümünün, tenkidinin yapılabileceği öğrenciye gösterilmeli; öğrenci de uygulama yapmaya teşvik edilmelidir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer: bilimsellik, bilime saygı, tarihsel mirasa duyarlılık</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

HADİS DERSİ PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI, KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE VI		11. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
HADİS VE SÜNNETİN ANLAŞILMASI	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sünnet ve hadisin anlaşılmasını konu edinen hadis ilimlerini tanır. 2. Sünnet ve hadisin doğru anlaşılmasında modern bilimlerin katkısını fark eder. 3. Dinin anlaşılmasında hadis ve sünnetin önemini ve bağlayıcılığını kavrar. 4. Hadis ve sünnetin anlaşılmasında bütüncül yaklaşımın önemini tartışır. 5. Sünnetin doğru anlaşılmasında, hadislerin yerel ve evrensel niteliğini bilmenin önemini tartışır. 6. Hz. Muhammed’i örnek alma ile taklit etme arasındaki farkı ayırt eder. 7. Hz. Muhammed’in benzer olaylar karşısında farklı söz ve davranışlarda bulunmasının nedenlerini irdeler. 	<p> Hadislerin Doğru Anlaşılması İçin Neye İhtiyaç Vardır? İnsan davranışlarını konu alan bir hadis metni seçilir. Bu hadisin sosyoloji ve psikoloji ile ilişkisi belirlenir (2. kazanım).</p> <p> Nasıl Anlamalıyız? Örnek hadis metinleri çerçevesinde sünnetin doğru anlaşılmasında hadislerin yerel ve evrensel niteliğini bilmenin önemi hakkında öğrencilerin konuşmaları sağlanır. Bu konuşmalar sonucunda, günümüzde hadisleri anlarken nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili ölçüleri belirlemeleri istenir (5. kazanım).</p> <p> Taklit Etme mi, Örnek Alma mı? Öğrencilerden taklit etme ve model alma kavramları hakkında ansiklopedi ve sözlüklerden bilgi toplamaları istenir. Taklit etmekle model almak arasındaki farklar tartışılarak belirlenir (6. kazanım).</p> <p> Örnek Hadis Metni ve Anlama Çalışması: Alışverişle ilgili bir hadis metni seçilir. Seçilen hadis metni yansıtılarak öğrencilere okutulur. Hadisleri anlama ve yorumlama ölçütleri çerçevesinde değerlendirmeleri istenir (Okuma metni).</p>	<p>[!] Alışverişle ilgili seçme hadislerin anlamının kavranması esas olmakla beraber, öğrencilerin düzeyi dikkate alınarak orijinal metinleriyle birlikte ezberlemeleri teşvik edilmelidir.</p> <p>[!] 2. kazanım işlenirken dinler tarihi, tarih, sosyoloji ve psikoloji gibi bilim dallarının verilerinden yararlanır.</p> <p>[!] 6. kazanımda Hz. Muhammed’in örnekliği anlatılırken örnek almak ile taklit etme arasındaki fark vurgulanarak, biçimsel ve öze ait davranışlar günümüzde de ilişkilendirilerek öğrencilerin dikkatleri çekilecektir</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değer: bilimsellik, bilime saygı, tarihsel mirasa duyarlılık</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Hadis kaynaklarından yararlanma, Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama.</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

7.7. HADİS DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI

I-KUR'AN'A GÖRE HZ. MUHAMMED'İN KONUMU	II-HADİS İLMİ VE TEMEL KAVRAMLARI	III-HADİS TARİHİ	IV-HADİS ÇEŞİTLERİ	V-HADİSLERİN TAHLİL VE TENKİDİ	VI-HADİS VE SÜNNETİN ANLAŞILMASI
<p>1.Hz. Muhammed'in Beşerî Yönü</p> <p>2. Hz. Muhammed'in Peygamberlik Yönü</p> <p>3. Hz. Muhammed'in Tebliğ ve Tebyin Görevi</p> <p>4. Hz. Muhammed'e İtaat</p> <p>Okuma Metni: İmanla İlgili Hadis Metinleri</p>	<p>1. Hadis İlminin Konusu ve Önemi</p> <p>2. Hadis İlminin Temel İslam Bilimleri ile İlişkisi</p> <p>3. Hadis İlminin Temel Kavramları</p> <p>3.1. Hadis</p> <p>3.2. Sünnet</p> <p>3.3. Eser</p> <p>3.4. Haber</p> <p>3.5. Ravi</p> <p>3.6. Rivayet-Mervi</p> <p>3.7. Sened-İsnad</p> <p>3.8. Metin</p> <p>3.9. Tarik-Tabaka</p> <p>3.10. Cerh ve Ta'dil</p> <p>Okuma Metni: İbadetle İlgili Hadis Metinleri</p>	<p>1. Hz. Muhammed Devrinde Hadis</p> <p>2. Sahabe Döneminde Hadis</p> <p>3. Tabiîn Döneminde Hadis</p> <p>4. Hadislerin Tedvini ve Tasnifi</p> <p>4.1. Tedvin ve Tasnif</p> <p>Faaliyetleri</p> <p>4.2. Temel Hadis Kaynaklarının Tasnifi</p> <p>5. Hadis Usulünün Oluşum Dönemi</p> <p>6.Hadiste Şerh ve Yorum Dönemi</p> <p>7. Kütüb-i Sitte Müellifleri</p> <p>8. Türkçeye Çevrilen Temel Hadis Kaynakları</p> <p>Okuma Metni: Ahlakla İlgili Hadis Metinleri</p>	<p>1. Kaynağına Göre Hadis Çeşitleri</p> <p>1.1. Kudsi Hadisler</p> <p>1.2. Merfu Hadisler</p> <p>1.3. Mevkuf Hadisler</p> <p>1.4. Maktu Hadisler</p> <p>3. Ravilerinin Sayısına Göre Hadis Çeşitleri</p> <p>3.1. Mütevatir Hadisler</p> <p>3.2. Ahad Hadisler</p> <p>3.2.1. Meşhur</p> <p>3.2.2. Aziz</p> <p>3.2.3. Garip</p> <p>4. Sıhhat Derecesine Göre Hadis Çeşitleri</p> <p>4.1. Sahih Hadis ve Özellikleri</p> <p>4.2. Hasen Hadis</p> <p>4.3. Zayıf Hadis ve Çeşitleri</p> <p>4.3.1. Senetteki Kopukluk ile İlgili Olanlar</p> <p>4.3.2. Ravinin Kusuru ile İlgili Olanlar</p> <p>5. Uydurma (Mevzu) Hadisler</p> <p>5.1. Mevzu Hadislerin Ortaya Çıkış Nedenleri</p> <p>5.2. Mevzu Hadisleri Tanıma Yolları</p> <p>5.3. Mevzu Hadislerin Yol Açtığı Zararlar</p> <p>5.4. Mevzu Hadislere Karşı Alınan Önlemler</p> <p>Okuma Metni: Sosyal İlişkilerle İlgili Hadis Metinleri</p>	<p>1. Sened Tenkidinde Ölçütler</p> <p>1.1. Ravinin Adaleti</p> <p>1.2. Ravinin Zabıtı</p> <p>2. Metin Tenkidinde Ölçütler</p> <p>2.1. Dil (İfadelerde Tutarlılık)</p> <p>2.2. Kur'an'a Uygunluk</p> <p>2.3. Sahih Sünnete Uygunluk</p> <p>2.4. Akılla Çelişmeme</p> <p>2.5. Tarihi Verilere Uygunluk</p> <p>Okuma Metni: Bilgi ve İlimle İlgili Hadis Metinleri</p>	<p>1. Sünnet ve Hadisin Anlaşılmasını Konu Edinen Geleneksel Hadis İlimleri</p> <p>1.1. Garibu'l-Hadis</p> <p>1.2. Muhtelifu'l- Hadis</p> <p>1.3. Fıkhü'l- Hadis</p> <p>1.4. Esbâbu Vurudü'l- Hadis</p> <p>2. Sünnet ve Hadisin Anlaşılmasında Modern Bilimlerin Katkısı</p> <p>3. Dinin Kaynağı Olması Bakımından Hadis ve Sünnetin Değeri</p> <p>3.1. Hadis ve Sünnetin Bağlayıcılığı</p> <p>3.2. Hadis ve Sünnetin Anlaşılmasında Bütünlüğü</p> <p>Gözetilmesi</p> <p>3.3. Hadiste Yerellik ve Evrensellik</p> <p>4. Örnek Alma ve Taklit Etme Arasındaki Fark</p> <p>Okuma Metni: Alışverişle İlgili Hadis Metinleri</p>

**HADİS DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMI ÖRNEK
ETKİNLİK
UYGULAMALARI**

VAHİY ALAN BEŞER

DERS	: Hadis
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Konumu
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, problem çözme, Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma
KAZANIMLAR	: Hz. Muhammed'in beşerî yönüne dair Kur'an'dan örnekler verir. Hz. Muhammed'i diğer insanlardan ayıran özelliğın vahiy alması olduğunu bilir. Hz. Muhammed'in peygamberlik yönünü ayetlerle açıklar.
KAYNAK/MATERYAL	:Kur'an-ı Kerim mealleri, projeksiyon, çalışma kağıdı

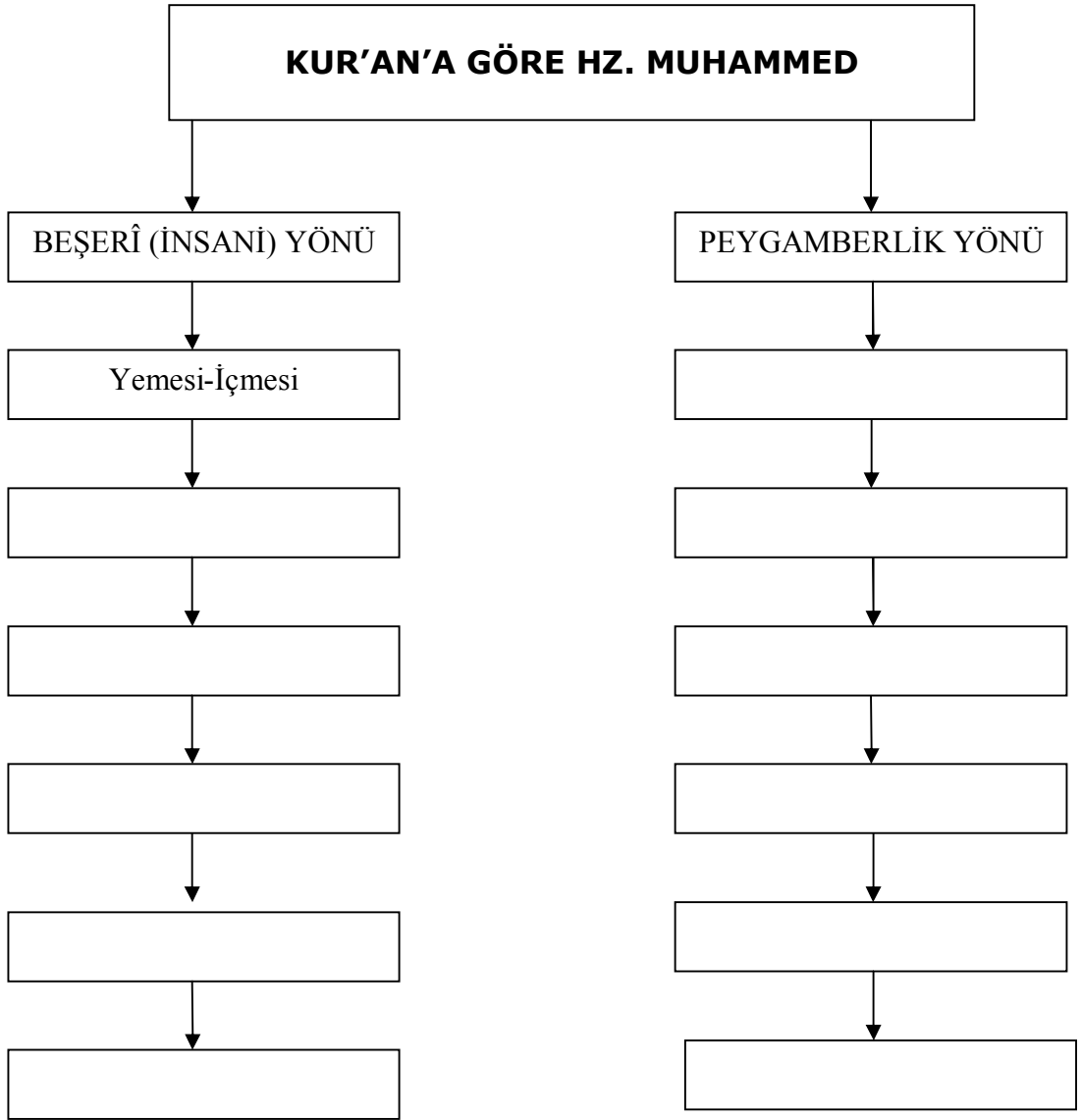
SÜREÇ

1. Ek-1'deki ayetler yansıtılır.
2. Öğrencilere yansıtılan ayetleri okuyup düşünmeleri için süre verilir.
3. Sürecin bu aşamasında öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilir:
  - Hz. Peygamber'e hangi yönlerden ve hangi gerekçelerle itiraz edilmektedir?
  - İtiraz edenlere ayetlerde nasıl cevap verilmektedir?
  - Ayetlere göre Hz. Peygamber'in diğer insanlardan ayıran en belirgin özellikler nelerdir?
  - Hz. Peygamber'in hem insan olması hem de vahiy alması ne anlama gelmektedir?
  - Hz. Muhammed'in vahiy alan bir insan olmasıyla örneklığı arasında nasıl bir ilişki vardır?
  - Alınan cevaplar tahtaya listelenir ve Hz. Peygamber'in Kur'an-ı Kerim'e göre konumu ile ilgili temel özellikler belirlenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilere Hz. Peygamber'in Kur'an-ı Kerim'e göre konumunu gösteren şema (Ek-2) dağıtılır. Öğrencilerden bu şemayı doldurmaları istenir ve doldurulan şemalar kontrol edilir.

- ✓ *“İçlerinden bir adama: İnsanları uyar ve iman edenlere, Rableri katında kendileri için (ahirette) yüksek makamlar olduğunu müjdele, diye vahyetmemiz, insanların tuhafına mı gitti?”(10/Yunus, 2)*
- ✓ *“De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Ancak bana, ilahınızın, tek bir ilah olduğu vahyolunuyor...” (18/Kehf, 110) (Ayrıca bkz. 41/Fussilet, 6)*
- ✓ *“De ki: Ben ancak Rabb`im tarafından bana vahyolunana uyarım.” (7/Araf, 203)*
- ✓ *“Ey Muhammed! Senden önce de hiçbir insanı ölümsüz kılmadık, sen öleceksin de onlar baki mi kalacak?” (21/Enbiya, 34)*
- ✓ *“Ey Muhammed! Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler.” (39/Zümer, 30)*
- ✓ *“Şöyle dediler: Bu ne biçim peygamber, yemek yiyor, çarşılarda dolaşiyor. Ona bir melek indirilseydi de bu onunla beraber bir uyarıcı olsaydı ya.” (25/Furkan, 7)*
- ✓ *“Bir de dediler ki: “Ona (açıktan göreceğimiz) bir melek indirilse ya!” Eğer (öyle) bir melek indirseydik artık iş bitirilmiş olurdu sonra da kendilerine göz açtırılmazdı. (Hemen helak edilirdi). Eğer onu (Peygamber`i) bir melek kılsaydık yine onu bir adam (suretinde) yapardık ve onları yine içinde buldukları karmaşaya düşürmüş olurduk.” (6/En`am, 8-9)*
- ✓ *“İnsanlara doğruluk rehberi (hidayet) geldiği zaman, onların inanmalarına engel olan sadece: “Allah, peygamber olarak bir insan mı gönderdi?” demiş olmalarıdır. De ki: “Yeryüzünde gezip dolaşanlar melek olsalardı biz de onlara gökten peygamber olarak bir melek gönderirdik.” (17/İsra, 94-95)*

TEMEL KAVRAMLARI ÖĞRENİYORUZ

DERS	: Hadis
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Hadis İlmi ve Temel Kavramları
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, hadis kaynaklarından yararlanma
KAZANIMLAR	: Hadis ilminin temel kavramlarını tanımlar.
KAYNAK/MATERYAL	: Çalışma kâğıdı

SÜREÇ

1. Öğrencilerden hadis ilminin temel kavramlarını hadis terimleri sözlüğünden araştırmaları istenir.
2. Öğrencilere “Bir ilim dalının temel kavramlarını bilmek niçin önemlidir?” sorusu yöneltilir ve alınan cevaplar listelenir.
3. Daha sonra öğrencilerin EK-1’deki hadis kavramlarının anlamlarını yazmaları sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin doldurmuş olduğu EK-1’deki çalışma kâğıdı kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

HADİS İLMİNİN TEMEL KAVRAMLARI

HADİS	
SÜNNET	
ESER	
HABER	
RAVİ	
RİVAYET-MERVİ	
SENET-İSNAT	
METİN	
TARİK-TABAKA	
CERH VE TA'DİL	

HADİSLERİN SERÜVENİ

DERS	: Hadis
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Hadis Tarihi
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, hadis kaynaklarından yararlanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama
KAZANIMLAR	: Hadislerin tedvin ve tasnifi ile ilgili tarihî süreci açıklar.
KAYNAK/MATERYAL	: Hadis tarihi, hadis terimleri sözlüğü

SÜREÇ

1. Öğrencilerden tedvin ve tasnif çalışmaları hakkında bilgi toplamaları istenir.
2. Tedvin döneminde yapılan çalışmalar hakkında “Kim, ne, ne zaman, niçin, nasıl ve nerede?” soruları çerçevesinde öğrencilerin konuşmaları sağlanır.
3. Tasnif döneminde yapılan çalışmalar hakkında aynı sorularla öğrencilerin konuşmaları istenir.
4. Tasnif dönemi sonunda ortaya çıkan temel hadis eserlerinden örnekler verilir.
5. Öğrencilerden “Tedvin ve tasnif çalışmaları olmasaydı hangi sorunlar ortaya çıkardı?” sorusu ışığında (Ek-1) bir kompozisyon yazmaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin doldurdıkları (EK-1) çalışma kâğıtları kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

.....
.....
.....
.....

ŞEMA OLUŞTURUYORUZ

DERS	: Hadis
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Hadis Çeşitleri
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, hadis kaynaklarından yararlanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama
KAZANIMLAR	: Kaynağına göre hadis çeşitlerini açıklar. Ravi sayısına göre hadis çeşitlerini açıklar
KAYNAK/MATERYAL	: Hadis usulü kaynakları, hadis kaynakları

SÜREÇ

1. Öğrenciler iki gruba ayrılır. Birinci gruptan “Kaynağına Göre Hadis Çeşitlerini”, diğer gruptan ise “Ravilerin Sayısına Göre Hadis Çeşitlerini” araştırmaları istenir.
2. Birinci gruptan kaynağına göre hadis çeşitlerini açıklarken ayet, kudsî ve nebevî hadis kavramları arasındaki farka dikkat çekmeleri istenir.
3. Öğrencilerden bu farklılıkları Ek-1’deki çalışma kâğıdına yazmaları istenir.
4. İkinci gruptan ise kaynağına ve ravi sayısına göre hadis çeşitleri ile ilgili sunumu sınıfta yapmaları istenir.
5. Ek-2 dağıtılarak öğrencilerin bunu doldurmaları sağlanır.

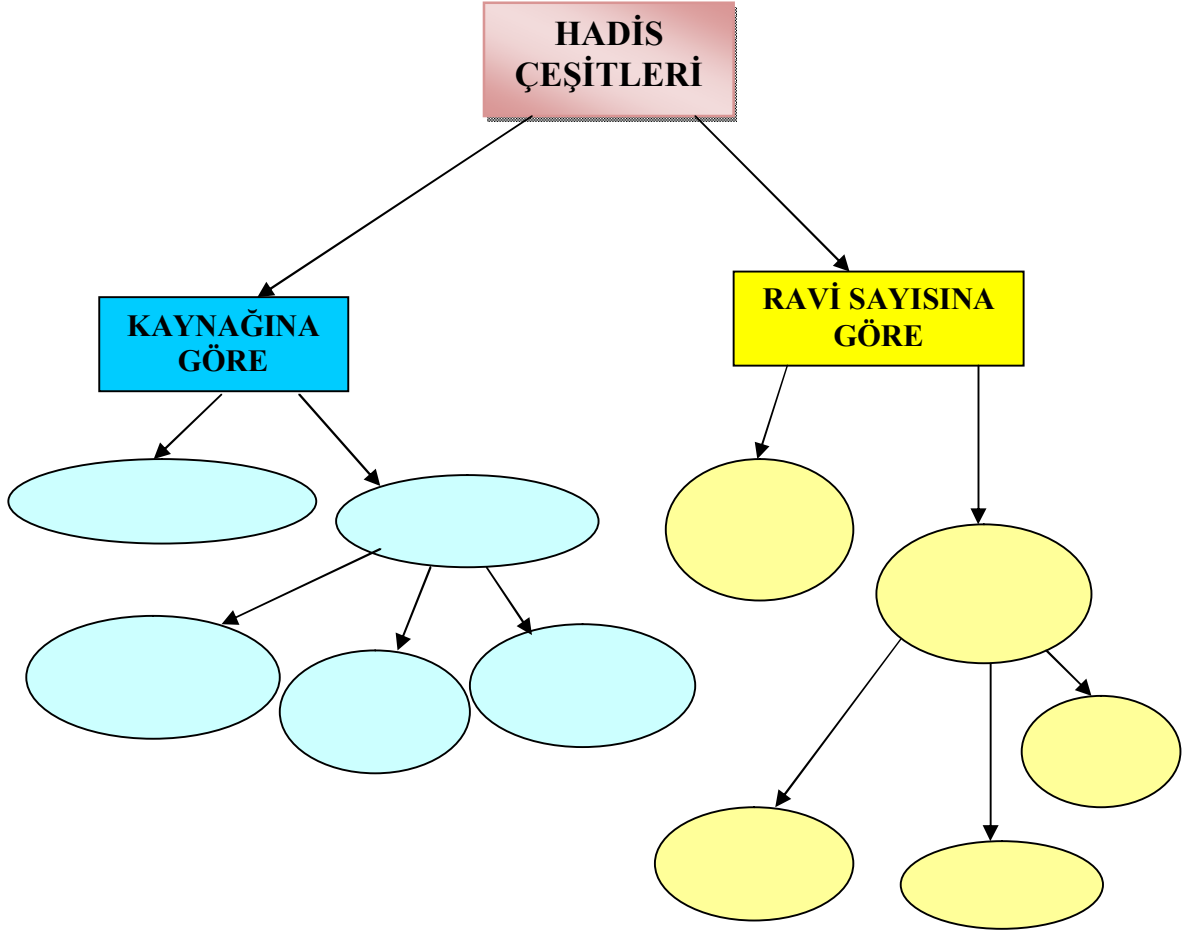
DEĞERLENDİRME

Şemaların (Ek-1 ve Ek-2) doğru olarak doldurup doldurmadıkları kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

	LAFIZ YÖNÜNDEN	MANA YÖNÜNDEN
AYET	ALLAH'A AİT	.....
KUDSÎ HADİS	HZ. PEYGAMBER'E AİT	.....
NEBEVÎ HADİS	.....	.....

ÇALIŞMA KÂĞIDI

ÖLÇÜ NEDİR?

DERS	: Hadis
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Hadislerin Tahlil ve Tenkidi
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama
KAZANIMLAR	: Metin tenkidinde esas alınan ölçütleri açıklar.
KAYNAK/MATERYAL	: Çalışma kağıtları, projeksiyon, hadis kaynakları, mevzu hadis kitapları, İslam Tarihi kaynakları

SÜREÇ

- Öğrenciler derse hazırlanırken onların dikkatlerini çekebilmek için hadis metinlerini değerlendirmede Kur'an-ı Kerim, akıl ve tarihî verilerin işlevi hakkında şu gibi sorular sorulur:
  - ✓ Anlamı size garip gelen bir hadis hatırlıyor musunuz?
  - ✓ Kur'an-hadis ilişkisinden ne anlıyorsunuz?
  - ✓ Hadisleri değerlendirmede akıldan nasıl yararlanabiliriz?
  - ✓ Hadis olarak duyduğunuz sözlerin doğruluğundan şüphe ettiğiniz zaman ne yaparsınız?
- Alınan cevaplar tahtaya yazılır.
- Öğretmen, kendi başından geçen bir olayı, gazete veya dergide okuduğu bir haberi anlatarak ya da öğrencilerin konuyla ilgili karşılaştıkları bir olayı anlatırarak konuya girebilir.
- Öğrencilere hadis tarihi boyunca hadislerin sıhhatini belirlemede büyük ölçüde senet tenkidine önem verildiğini ancak bunun hadis kitaplarına zayıf ve uydurma rivayetlerin girmesine engel olamadığı için hadislerin, metin tenkidine tabi tutulmasının önemli olduğu söylenir.
- Konunun önemini vurgulamak amacıyla; Kur'an-ı Kerim'e, akla ve tarihî verilere aykırı düşen bazı rivayetler seçilir. Kur'an-ı Kerim'e ters düşen hadislere örnek olarak "Arabı üç şey için seviniz: Ben Arabım, Kur'an Arapça indirildi ve cennet ehlinin dili Arapçadır." rivayeti tahtaya yazılır.
- Bu rivayetin eleştirisi şu şekilde yapılır:
  - ✓ Rivayet, Kur'an'ın Hucurat süresinin 13. ayetinde yer alan "Allah katında en değerliniz ona karşı en saygılı olanınızdır." ifadesiyle çelişmektedir.
  - ✓ Allah, Kur'an-ı Kerim'de "Ey Araplar", "Ey Türkler" gibi ırklara yönelik hitaplar yerine "Ey insanlar", "Ey Âdemoğulları" gibi genel hitaplarda bulunur. İsrâ süresi 70. ayette, "Biz Âdemoğullarına değer verdik...", Tin süresi 4. ayette "Biz insanı en güzel şekilde yarattık." örneklerinde görüldüğü gibi Kur'an-ı Kerim'de ırk ayrımı yapılmamış, hiç kimseye bir ayrıcalık tanınmamıştır.
  - ✓ Kur'an-ı Kerim'de "Ey Arap Peygamber" şeklinde bir hitap yoktur.

- ✓ Hz. Muhammed, “Arabın Arap olmayana, Arap olmayanın Araba takva dışında bir üstünlüğü yoktur.” buyurmuştur.
  - ✓ Kur’an’ın Arapça indirilmesinin tek amacı, ilk muhatapları olan Arapların ilâhi mesajı daha iyi anlamalarını sağlamaktır. Yunus:2, Zümer:28, Fussilet:3, 44, Şûrâ: 7. ayetleri buna örnektir.
  - ✓ Allah’ın yarattığı insanlar arasında ırk ve dil ayrımı yapması onun adaletine uygun düşmez.
7. Öğrencilere bunlara ekleyebilecekleri başka eleştirilerinin olup olmadığı sorulur ve uygun bulunan cevaplar tahtaya yazılır. Ayrıca şu sahih hadisi, metni eleştirilen rivayetle karşılaştırmaları istenir: “*Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz, ancak kalplerinize ve amellerinize bakar.*”
8. Hadislerin anlaşılmasında yaşanmış tarihi olayların göz ardı edilemeyeceğine işaret edilir. Hadisleri değerlendirmede tarihî verilerin önemi vurgulanır ve bu “*Kureyş, hayırda ve şerde kıyamete kadar insanların yöneticileridir.*” rivayetiyle açıklanır. Bu rivayet eleştirirken şu noktalar üzerinde durulur:
- ✓ İslam tarihinde yöneticilik Abbasilerden sonra Arapların elinden çıkıp diğer uluslara, örneğin Türklere geçtiği için bu rivayet, tarihî olaylara aykırıdır.
  - ✓ Bu rivayet, Allah’ın bildirdiği bir bilgiye dayanıyorsa bu bilgide bir yanlışlık olması mümkün değildir..
9. Öğrencilere bu konudaki düşüncelerini açıklamaları için çeşitli sorular sorulur.

DEĞERLENDİRME

- Öğrencilerin hadis tenkidinde esas alınan ölçütleri anlayıp anlamadıkları değerlendirilir.

TAKLİT ETME Mİ ÖRNEK ALMA MI?

DERS	: Hadis
SINIF	: 11
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Hadis Ve Sünnetin Anlaşılması
TEMEL BECERİLER	: Hadis kaynaklarından yararlanma Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama
KAZANIMLAR	: Hz. Muhammed'i örnek alma ile taklit etme arasındaki farkı ayırt eder.
KAYNAK/MATERYAL:	Siyer, İslâm tarihi, hadis usulü ve temel hadis kaynakları

SÜREÇ

1. Taklit etmenin ne anlama geldiği öğrencilere sorulur ve alınan cevaplar tahtaya yazılır.
2. Örnek alma ne demektir? sorusu öğrencilere sorulur. Alınan cevaplar tahtaya yazılır.
3. Taklit etme ve örnek almanın ne anlama geldiği ile ilgili alınan cevaplar karşılaştırılır.
4. Taklit etme ve örnek alma arasındaki fark belirlendikten sonra öğrencilere şu sorular yöneltilir:
  - Bir insan diğer bir insanı niçin taklit eder ve örnek alır?
  - Sizin hayatınızda örnek aldığınız kimseler var mı?
  - Bu kişileri hangi özelliklerinden dolayı örnek aldınız?
  - Hz. Muhammed niçin en güzel örnektir?
  - Hz. Muhammed'i en güzel örnek almaya ne ad verilir?
5. Öğrencilere çevrelerinde Hz. Muhammed'in sünnetine uyduğunu söyleyen insanların olup olmadıkları sorulur.
6. Hz. Peygamber'in sünnetini doğru anlayabilmek ve onun en güzel örnekliğini iyi kavrayabilmek için taklit etme ile örnek alma arasındaki farklara vurgu yapılır.
7. Hz. Peygamber'in pek çok konuda ashabıyla istişare ederek bundan çıkan sonuca göre hareket etmesinin ne anlama geldiği sorulur.
8. Hz. Peygamber'in uygulayarak gösterdiği ibadetlerin taklit etme mi modelleme mi olduğu üzerinde konuşulur.
9. Hz. Peygamber'in örnekliğini işlevsel kılabilmek ve sonraki nesillere de canlı bir şekilde aktarabilmek için onun söz ve davranışlarının arkasında yatan amaçları iyi tespit etmenin önemine vurgu yapılır.

DEĞERLENDİRME

- Öğrencilerin taklit etme ve örnek alma (modelleme) arasındaki farkı ayırt edip edemedikleri sorulur.

ÖRNEK HADİS METNİ VE ANLAMA ÇALIŞMASI

DERS	: Hadis
SINIF	: 11. sınıf
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÖRNEK METİN	: İbadetle İlgili Hadis Metinleri
TEMEL BECERİLER	: Hadis kaynaklarından yararlanma, Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama
KAYNAK/MATERYAL	: Çalışma kâğıtları, projeksiyon, hadis kaynakları, mevzuat kitapları, İslam tarihi kaynakları

SÜREÇ

1. Aşağıdaki rivayeti yansıtınız ve meali ile birlikte öğrencilere birkaç defa okutunuz.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورَتِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ » .

“Allah suretlerinize (görünüştünüze) ve mallarınıza bakmaz. Ancak kalplerinize ve amellerinize bakar.” (Müslim, Birr, Hadis: 34)

2. Ek-1 Çalışma kâğıdını öğrencilere dağıtarak hadisle ilgili anlama çalışması yaptırınız.

DEĞERLENDİRME

Çalışma kâğıdı (Ek-2) kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

HADİSLERİ ANLAMA VE YORUMLAMA ÇALIŞMASI

Hadisleri Anlama ve Yorumlamada Dikkate Alınacak Sorular	CEVAPLAR
1. Hadiste yer alan kavramlar ve deyimler nelerdir? (Hadisteki bağlamından hareketle kavramların taşıdığı anlamlar açıklanacaktır. Bu açıklamada kavramların çağrıştırdığı zıt anlamlardan da faydalanılabilir.)	.....
2. Hadisin söyleniş nedeni sizce ne olabilir?	.....
3. Hadisteki edebî sanatlar ve anlatım özellikleri nelerdir?	.....
4. Hadisin anlamı Kur'an-ı Kerim'den hangi ayetlerle ilişkilendirilir?	.....
5. Hadiste hangi konulara dikkat çekilmiş ve ne tür çözümler önerilmiştir? Peygamberimizin çözümlerinden ve öğütlerinden hareketle hangi güncel meselelere ne tür çözümler geliştirilebilir?	.....
6. Hadis metninden hangi ilkeler çıkarılabilir?	.....
7. Hadis metnine en uygun başlık ne olabilir?	.....
8. Hadis hangi duygu ve düşünceleri uyandırmaktadır? (Hadisten hareketle yaşanan veya tanık olunan olaylardan da yararlanılarak duygu ve düşünceleri ifade eden kısa bir öykü veya metin yazılır.)	.....

Açıklama: Bir hadiste bu soruların hepsinin cevabı olmayabilir veya tespit edilemeyebilir. Bu nedenle tespit edilebilenler cevaplanır. Ayrıca her hadisin özel durumuna göre bu ölçütlerin dışında da anlamaya yönelik farklı sorular oluşturularak değişik ölçütler geliştirilebilir.

**TEFSİR DERSİ
ÖĞRETİM
PROGRAMI**

8. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

8.1. GİRİŞ

Tefsir, diğer din bilimleri arasında İslam dininin temel kaynağı Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasında ilk aşamayı oluşturan ve Kur'an-ı Kerim'in açıklanmasını amaçlayan bilim dalıdır. Kur'an'ı kaynak edinen diğer dinî bilim dallarına da Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması konusunda sağlıklı bir zemin hazırlar. Bu bakımdan İslam dininin anlaşılmasına yönelik olarak geliştirilmiş disiplinler arasında tefsirin önemli bir yeri bulunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması ve açıklanmasında Tefsir, çeşitli dil bilimlerinden ve tarih bilgisinden yararlanmaktadır. Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasında, indiği dönemin tarihî şartlarının bilinmesi gereklidir. Yine Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması için Kur'an-ı Kerim'in öğretisini aktarmak amacıyla kullandığı Arapçanın bilinmesi gerekmektedir. Tefsir biliminin amacı da Kur'an-ı Kerim'de kastedilen anlamları bu dil ve tarih malzemelerinin elverdiği ölçüde doğru bir şekilde ortaya çıkarmaktır. Tefsirde bilimsel kaygıların yanı sıra nispeten nesnel verilerden yola çıkan müfessir, kendi yorumlarını yaparak Müslüman kültür tarihine zenginlik katan ürünler ortaya koyar.

İmam-Hatip ve Anadolu İmam-Hatip Liseleri XII. sınıflarında okutulacak bu öğretim programında öğrenci, Kur'an-ı Kerim'in içeriğini tanıması, incelemesi ve anlaması için gereken temel bilgileri edinmiş olacaktır. Diğer taraftan öğrenci İslam kültürünün önemli bir unsurunu oluşturan Tefsir geleneğinin tarihi hakkındaki bilgileri de öğrenecektir. Bu bilgiler, onun Kur'an'ı kaynak edinen, Kur'an ve tefsir bilgisini gerektiren diğer dinî disiplinleri de daha iyi kavramasını sağlayacaktır.

Yukarıdaki kavramsal çerçeve ve amaçlar ışığında tefsir öğretim programı 6 ünite hâlinde, düzenlenmiştir.

8.2. GENEL AMAÇLAR

Bu dersi alan öğrenciler;

1. Kur'an-ı Kerim'in okunan, kendisi ile ibadet edilen ve anlaşılması gereken bir kitap olduğunun farkında olur.
2. Kur'an-ı Kerim'i indiği tarihî zemin içinde tanır.
3. Kur'an-ı Kerim'in içeriğini kavrar.
4. Kur'an-ı Kerim'i bugün okuyan birisi olarak onu anlamlı kılmayı alışkanlık hâline getirir.
5. Tefsirin Kur'an-ı Kerim'i açıklamada bir yöntem bilgisi olduğunu kavrar.
6. Kur'an'ı tefsir etmede Kur'an ilimlerinin yerini ve önemini fark eder.
6. Tarih içerisinde tefsir geleneğinin farklı yorumlar ortaya koyduğunun farkında olur.
7. Tefsir ilmi adına günümüze ulaşan birikimin bugün nasıl anlamlandırılacağını ve yararlı kılınacağını kavrar.
8. Tefsir disiplini ile diğer Temel İslam Bilimleri ve beşerî bilimler arasında ilişki kurar.

8.3. ÜNİTELER

Kur'an-ı Kerim Tarihi: Kur'an-ı Kerim, İslam dininin temel kaynağıdır. Müslümanlar için Kur'an'ın açıklanması, anlaşılması büyük bir önem taşımış, bunun için ortaya çıkan bazı faaliyet ve arayışlar belirli bir disiplin olma özelliğini kazanarak tefsir ilmi olarak adlandırılmıştır. Tefsir, Kur'an'ın doğru anlaşılması ve açıklanmasını amaçlar.

Tefsir ilminin Kur'an'ı açıklama faaliyetini başarı ile gerçekleştirebilmesi için bütün boyutları ile Kur'an'ın indiği ortamın, Kur'an'ın gönderiliş amacının, bir kitap hâline gelişi

sürecinin bilinmesi göz ardı edilemeyecek bir husustur. Bu nedenle tefsir dersinde “Kur’an-ı Kerim Tarihi” adlı bir üniteye öncelikle yer verilmiştir. Öğrenciler “Kur’an-ı Kerim Tarihi” ünitesinde Kur’an’ın vahyedildiği dinî, siyasi ve kültürel ortamın özelliklerini, Kur’an’ın gönderiliş amacını, vahyin geliş şekillerini öğrenecektir. Ayrıca vahyin yazılması, korunması ve çoğaltılması, Kur’an’ın noktalanması ve harekelenmesi sürecinde ne tür faaliyetler yapıldığını bilecek, Kur’an’ın diğer isimlerini ayetlerle açıklayarak Kur’an’ın gönderiliş amacını ve muhtevasını kavramaya yönelik önemli bir adım atmış olacaktır.

Tefsir İlmî ve Temel Kavramları: Kur’an-ı Kerim’i anlamak Hz. Peygamber döneminden günümüze sürüp gelen bir faaliyet olmuştur. Tefsir, başlangıcından günümüze kadar Kur’an’ı anlama konusunda yapılan çalışmaları belirli bir disiplin anlayışı içinde ele alan bir ilim dalıdır. Her ilim dalında olduğu gibi tefsir ilminin de kendine özgü kavramları, amacı ve yöntemi vardır.

Öğrenciler bu ünite de tefsir ilminin tanımını ve amacını, tefsirle ilgili temel kavramları, tefsir, tevîl, tercüme ve meal kavramlarının anlamlarını öğreneceklerdir. İmam-Hatip Liselerinde, mesleki açıdan yeterli donanıma sahip olması gereken öğrencilerin Kur’an’ı anlama konusunda tefsir ilminden nasıl yararlanacağı hususunda bir fikir ve beceri sahibi olması önemli bir yer tutmaktadır. Bu çerçevede öğrenciler, tefsir ilminin Kur’an’ın anlaşılmasındaki rolünü irdeleyerek tefsir ilminin diğer ilimlerden hangi düzeyde ve ne şekilde yararlandığını öğreneceklerdir.

Tefsir Tarihi: Tefsir tarihi Hz. Muhammed’le başlayıp günümüze kadar devam eden bir süreçtir. Hz. Peygamberle başlayan tefsir, daha sonraki dönemlerde de devam etmiştir. Peygamberimiz ve sahabenin tefsirdeki yeri, tefsir tarihinde her zaman öncelikli olmuştur. İslam Tarihi içerisinde ortaya çıkan farklı düşünce ekollerinin hemen hepsi Kur’an’ı tefsir etmişlerdir.

Bu ünite de genel olarak geçmişten günümüze tefsirin gelişim aşamaları, yöntem bakımından tefsir çeşitleri ve başlıca tefsir kaynakları hakkında bilgi verilmiştir.

Öğrenciler bu ünite ile Hz. Peygamberin Kur’an’ı tefsir edişi hakkında bilgi edinecek, sahabe ve tabiin dönemindeki tefsir özelliklerini öğreneceklerdir. İlk yazılı tefsir kaynaklarını tanıyacak, tefsir çeşitlerini yöntem bakımından karşılaştırabileceklerdir. Ayrıca Arapça ve Türkçe tefsir çalışmalarını örnekleri ile tanıyacak, Kur’an’ın anlaşılmasında Türkçe meal çalışmalarının rolünün farkında olacaklardır. Bunlarla birlikte günümüz tefsir yaklaşımları da bu ünite de konu edilerek öğrencilerin tefsirdeki yeni yaklaşımların farkında olması amaçlanmıştır.

Kur’an İlimleri: Kur’an-ı Kerim’de çok açık ve yalın ifadeler olduğu gibi din dilinin kendine özgü yapısı gereği anlamı kapalı ifadeler de yer almaktadır. Kur’an-ı Kerim’de yer alan anlamı kapalı ifadelerin anlaşılmasında ilgili ayetlerin indiği yer, zaman ve olaylarla ilgili bilgi veren mekkîlik, medenîlik, nasih-mensuh ve sebab-i nüzul gibi konular hakkında bilgi sahibi olmak önemli katkılar sağlayacaktır. Aynı şekilde ayetlerin anlaşılmasında Kur’an’daki ifade ve üslup özellikleri hakkında gerekli ve yeterli bilgiye sahip olmak önemlidir.

Bu ünite de öğrenciler, vahyin geliş süreci, Kur’an’daki ifadelerin üslup özellikleri hakkında bilgi veren Kur’an ilimlerinin gelişim sürecini öğrenecektir. Ayrıca öğrenciler, vahyin geliş süreci ile ilgili olan mekkîlik, medenîlik, nasih-mensuh ve sebab-i nüzul gibi konuların ayetlerin anlaşılmasındaki rolünü irdeleyerek, Kur’an’daki ifade biçimleri ve üslup özelliklerini tanıyarak anlamı kapalı bir Kur’an ifadesi ile karşılaştığında nasıl bir yol izleyeceği hakkında bilgi sahibi olacaktır.

Kur’an’ı Anlama ve Yorumlama: Müslümanlar için Kur’an’ın anlaşılması ve yorumlanması önemli bir konudur. Kur’an’ı anlama ve yorumlama kadar bunu yaparken nasıl bir yöntem izleneceği de önemlidir.

Bu ünite ile öğrenciler Kur'an'ı anlama ve yorumlamada hangi ilkelerin esas alındığını kavrayacaktır. Ayrıca Kur'an'ın temel konularını örneklerle açıklayacak ve ayetleri konularına göre sınıflama becerisi kazanacaktır.

Tefsir Edilecek Örnek Metinler: Bu ünite de öğrencilerin öğrendiklerini uygulaması amaçlanmıştır. Ünite ile öğrenciler Kur'an-ı Kerim'den seçilen bazı ayetlerin mealini ve tefsirini yapacak, bazı seçilmiş tefsir metinlerinden örnekleri anlamaya çalışacaktır. Böylece öğrenci bu ünite ile Kur'an'ı anlama ve yorumlama konusunda öğrendiği bilgilerle pratik yapma imkânı bulmuş olacaktır.

8.4. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTE ADI	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ	ORAN (%)
I- Kur'an-ı Kerim Tarihi	6	10	13,88
II-Tefsir İlmi ve Temel Kavramları	4	6	8,33
III- Tefsir Tarihi	7	10	13,88
IV- Kur'an İlimleri	4	16	22,22
V- Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama	4	12	16,66
VI- Tefsir Edilecek Örnek Metinler	3	18	25,00
Toplam	28	72	100

Not: Ders saatleri, ünite açılımları ve kazanımlar birlikte düşünülerek belirlenmiştir.

8.5. TEFSİR DERSİ DERS KİTABI FORMA SAYISI

SINIF	KİTAP BOYUTU	FORMA SAYISI
12	19,5 x 27,5	8-12

8.6. TEFSİR DERSİ PROGRAMI KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE I		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
KUR'AN-I KERİM TARİHİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an'ın vahyedildiği dinî, siyasi ve kültürel ortamın özelliklerini açıklar. 2. Kur'an'ın gönderiliş amacını irdeler. 3. Vahyin geliş şekillerini açıklar. 4. Vahyin yazılması, korunması ve çoğaltılmasına kadar olan süreci kavrar. 5. Kur'an'ın noktalanması ve harekelenmesi ile ilgili çalışmalarını değerlendirir. 6. Kur'an'ın diğer isimlerini ayetlerle açıklar. 	<p> Araştırıyoruz: Öğrenciler üç gruba ayrılır. Gruplardan her biri Kur'an'ın vahyedildiği dönemin dinî, siyasi ve kültürel özelliklerini araştırır. Araştırma sonuçları grup başkanları tarafından sınıfla paylaşılır (1. kazanım).</p> <p> Kur'an Niçin Gönderilmiştir? Öğrencilere "Kur'an'ın gönderiliş amacı nedir?" sorusu yöneltilerek bu konu üzerinde bir tartışma açılır. Ortaya çıkan sonuçlarla ilgili bir kavram haritası oluşturulur (2. kazanım).</p> <p> İlk Yazı Malzemeleri: Öğrencilerden vahyin yazıldığı malzemeleri araştırmaları istenir. Ulaşılan materyaller hakkında mevcut Kur'an nüshaları üzerindeki yazılarla da mukayese yapılarak konuşulur. Materyaller sınıf panosunda sergilenir (4. kazanım).</p>	<p>[!] 3. kazanım işlenirken vahiy kavramı ve vahiy olgusuna kısaca yer verilecektir.</p> <p>[!] 6. kazanım işlenirken Kitap, Furkan, Zikir, Nur, Ruh, Mev'ıza, Şifa, Hüda, Beyan, Kalam ve Rahmet gibi Kur'an'ın diğer isimlerine de yer verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık, hakikat sevgisi.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yapıları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÜNİTE II		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
TEFSİR İLMİ VE TEMEL KAVRAMLARI	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tefsir ilminin tanımını ve amacını açıklar. 2. Tefsirle ilgili temel kavramları tanımlar. 3. Tefsir ilminin Kur'an'ın anlaşılmasındaki rolünü irdeler. 4. Tefsir ilmini diğer ilimlerle ilişkilendirir. 	<p> Kavram Haritası Yapıyoruz: Öğrencilerden Tefsir ilminin kavramları ve anlamları ile ilgili araştırma yapmaları istenir. Yapılan araştırmadan yararlanılarak bulunan tefsirle ilgili kavramlar tahtaya yazılır. Öğrencilerden her bir kavramın özelliklerini ilgili kavram altına sıralamaları istenir. Kavramların benzer ve farklı yönleri tespit edilir (2. kazanım).</p> <p> Şema Oluşturuyoruz: Tefsir ilminin diğer ilimler arasındaki yerini, ilişkilerini gösteren bir şema oluşturulur. Şema üzerinde sınıfça konuşulur (4. kazanım).</p>	<p> 2. kazanım; tefsir, te'vil, tercüme ve meal kavramları ile sınırlandırılacaktır.</p> <p> 4. kazanım işlenirken tefsir ilminin, Temel İslam Bilimleri, sosyal ve fen bilimleri ile ilişkisine yer verilecektir. Bu ilişkilendirmeler yapılırken ayetlerden ilgili disiplinlere yönelik örnekler verilecektir.</p> <p> Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık, hakikat sevgisi.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, tefsir kaynaklarını araştırma, problem çözme.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÜNİTE III		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
TEFSİR TARİHİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Muhammed'in, Kur'an tefsirine örnekler verir. 2. Sahabe ve tabiin döneminin tefsir özelliklerini açıklar. 3. İlk yazılı tefsir vesikalarını tanır. 4. Tefsir çeşitlerini yöntem bakımından karşılaştırır. 5. Arapça ve Türkçe tefsir çalışmalarına örnekler verir. 6. Kur'an'ın anlaşılmasında Türkçe meal çalışmalarının rolünü fark eder. 7. Tefsirdeki yeni yaklaşımların farkında olur. 	<p> İlk Müfessir: Hz. Peygamber'in tefsir örnekleri sınıfa getirilerek yansıtılır. Öğrencilerle Peygamberin Kur'an'ı tefsir ediş biçimi üzerinde konuşulur (1. kazanım).</p> <p> Karşılaştırıyoruz: Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruptan rivayet ve dirayet tefsirlerinin özelliklerini araştırmaları istenir. Bu tefsir çeşitlerinin temel nitelikleri benzer ve farklı yönleri yansıtılarak üzerinde konuşulur (4. kazanım).</p>	<p> 5. kazanım; Arapça tefsir çalışmalarına Taberi, Maturidi, Zemahşeri, Razi, Beyzavi, Kurtubi ve Celaleyn; Türkçe tefsir çalışmalarına ise Konyalı Mehmet Vehbi Efendi, Elmalılı M. Hamdi Yazır, Ömer Nasuhi Bilmen ve Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Yolu tefsirleri ile sınırlandırılacaktır.</p> <p> 6. kazanım Hasan Basri Çantay, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı Mealleri ile sınırlandırılacaktır.</p> <p>[?] 4. kazanımda; rivayet ve dirayet tefsirleri işlenirken dilbilim, kelami, fihri ve tasavvufi tefsir çeşitlerine de yer verilecektir.</p> <p>[?] 7. kazanımda ilmi, edebî, sosyolojik konulu, tarihsel ve tenkitçi tefsir çalışmalarına yer verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık, hakikat sevgisi.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

KUR'AN İLİMLERİ	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an ilimlerinin gelişim sürecini açıklar. 2. Ayetlerin anlaşılmasında vahyin geliş süreci ile ilgili özellikleri bilmenin rolünü tartışır. 3. Kur'an'daki ifade biçimlerini tanıır. 4. Kur'an'daki üslup özelliklerini fark eder. 	<p> Tartışalm: Kur'an'ın indiriliş tarihi ile ilgili; Mekkilik-Medenilik, esbab-ı nüzul ve nasih-mensuh gibi özelliklerini bilmenin Kur'an'ın anlaşılmasındaki rolü üzerine sınıfta tartışma ortamı oluşturulur. Ortaya çıkan sonuçlar tahtaya listelenir (2. kazanım).</p> <p> Kur'an'ın Üslubu: Öğrencilerden Kur'an-ı Kerim'in üslup özellikleri ile ilgili araştırma yapmaları istenir. Yapılan araştırmaların sınıfta sunulması sağlanır (4. kazanım).</p>	<p>[!] 3 ve 4. kazanımda öncelikle meali ve tefsiri yapılacak ayet ve sureler örneklerle açıklanacak ve VI. üniteye yer alan Türkçe ve Arapça tefsir örneklerinden yararlanılacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık, hakikat sevgisi.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, Tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama.</p> <p> Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
KUR'AN'I ANLAMA VE YORUMLAMA	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an'ı anlama ve yorumlamanın temel ilkelerini kavrar. 2. Bilimsel verilerin Kur'an'ın anlaşılması ve yorumlanmasındaki rolünü tartışır. 3. Kur'an'ın temel konuları ile ilgili örnekler verir. 4. Ayetleri konularına göre sınıflandırır. 	<p> Ayetleri Anlıyoruz ve Yorumluyoruz: Öğrenciler gruplara ayrılır. Her bir gruptan Kur'an'ı anlama ve yorumlamada temel ilkeleri esas alarak tefsir edilecek surelerden birini hazırlamaları ve sınıfta sunum yapmaları istenir (1. kazanım).</p> <p> İnsan Bu! Kur'an-ı Kerim'i anlama ve yorumlamadaki temel ilkelerden "Kur'an'ı kendi bütünlüğü içinde anlama" ilkesine örnek olarak insan konusu seçilerek Kur'an'da insana ait değişik yönlerin ayetlerde nasıl verildiği tespit edilir. Varılan sonuçlardan hareketle insanın Kur'an'da nasıl ele alındığı ile ilgili bir değerlendirme yapılır (1. kazanım).</p> <p> Beyin Fırtınası Yapıyoruz: Öğrencilere "Kur'an'ın anlaşılması ve yorumlanmasında bilimsel verilerin önemi nedir?" sorusu yöneltilerek onların ayet örneklerinden hareketle beyin fırtınası yapmaları sağlanır. Ortaya çıkan sonuçlar tahtaya listelenir (2. kazanım).</p> <p> Deryadan Katreler: Öğrencilerden Kur'an mealinin konulu fihristinden Kur'an'daki temel konularla ilgili ayetler bulmaları istenir. Bulunan ayetler konularına göre sınıflandırılarak sınıf panosuna asılır (3 ve 4. kazanımlar).</p>	<p>[!] 1. ve 2. kazanımlar işlenirken öncelikle mealî ve tefsiri yapılacak ayet ve surelerden örnekler verilecek; VI. üniteye yer alan Türkçe ve Arapça tefsir örneklerinden yararlanılacaktır.</p> <p>[!] 3. kazanım işlenirken iman konu başlığı altında tevhit, vahiy, ahiret ve peygamberlik; insan ilişkileri başlığında ise haklar ve sorumluluklar konularına yer verilecektir.</p> <p>[!] 3. kazanım işlenirken Kur'an'ın temel konuları ile ilgili yapılmış olan tasnifin nihai bir tasnif olmadığı başka tasniflerin de yapılabileceğine vurgu yapılacak, bu tasniflerin bakış açılarına göre değişebileceğine dikkat çekilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler; bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık, hakikat sevgisi.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama.</p> <p> Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

TEFSİR EDİLECEK ÖRNEK METİNLER	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Surelerin meal ve tefsirini yapar. 2. Arapça tefsir metinlerini anlar. 3. Mealini ve tefsirini yaptığı ayet ve surelerden ilkeler çıkarır. 	<p> Bir Örnek, Bir Tefsir: Öğrencilerden Maturidi'nin tefsirinden Maûn suresine çalışarak gelmeleri istenir. Metin sınıfta yansıtılarak öğrencilere anlam çalışması yaptırılır. Surede geçen ana konular tespit edilerek üzerinde konuşulur (2 ve 3. kazanımlar).</p> <p> Anlıyoruz ve Yorumluyoruz: Öğrencilerden Kur'an'ı anlama ve yorumlamada temel ilkeleri göz önüne alarak Fil suresinin tefsirini yapmaları istenir. Fil suresi tahtaya yansıtılarak yorumlamaları ve bu sureden ilkeler çıkarmaları sağlanır (1. ve 3. kazanımlar).</p>	<p>[!] 1. kazanım işlenirken öğretmenin gözetiminde önce surelerin meali sonra da yorumu yapılacaktır. Yorumlama çalışmasından önce öğrencilerden Türkçe tefsirlerden surelerle ilgili araştırma yaparak gelmeleri istenecektir.</p> <p>[!] 2. kazanımla ilgili okutulacak örnek metinler Arapça dirayet ve rivayet tefsirlerinden seçilecektir.</p> <p>[!] 1. ve 3. kazanımlar işlenirken Kur'an'ı anlama ve yorumlamada temel ilkeler göz önünde bulundurulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler; bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık, hakikat sevgisi.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

8.7. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI

I- KUR'AN-I KERİM TARİHİ	II-TEFSİR İLMİ VE TEMEL KAVRAMLARI	III- TEFSİR TARİHİ	IV- KUR'AN İLİMLERİ	V- KUR'AN'I ANLAMA VE YORUMLAMA	VI- TEFSİR EDİLECEK ÖRNEK METİNLER
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an-ı Kerim'in Nüzul Ortamı ve Gönderiliş Amacı 2. İlk Vahiy ve Vahyin Geliş Şekilleri 3. Vahyin Yazılması ve Korunması 4. Kur'an-ı Kerim'in Mushaf Hâline Getirilmesi 5. Mushafın Çoğaltılması 6. Kur'an-ı Kerim'in Noktalanması ve Harekelenmesi 7. Kur'an-ı Kerim'in Diğer İsimleri 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tefsir İlminin Tanımı ve Temel Kavramları 2. Tefsir İlminin Amacı ve Kur'an'ı Anlamadaki Önemi 3. Tefsir İlminin Diğer İlimlerle İlişkisi 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Peygamber'in Yaşadığı Dönemde Tefsir 2. Sahabe Döneminde Tefsir 3. Tabiin Döneminde Tefsir 4. Tefsirin Tedvin Dönemi 5. Kaynak ve yöntem Bakımından Tefsir Çeşitleri <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Rivayet Tefsirleri 5.2. Dirayet Tefsirleri 6. Başlıca Tefsir Kaynakları <ol style="list-style-type: none"> 6.1. Arapça Tefsirler 6.2. Türkçe Tefsirler 7. Türkçe Meal Çalışmaları 8. Tefsirde Yeni Yaklaşımlar 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an İlimlerinin Doğuşu ve Gelişmesi 2. Kur'an'ın İndiriliş Süreci ile İlgili Özellikleri <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Mekki ve Medenî 2.2. Esbab-ı Nüzul 2.3. Nasih ve Mensuh 3. Kur'an İfadelerinin Sınıflandırılması <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Kıraat Farklılıkları 3.2. Garibu'l-Kur'an 3.3. Müşkulu'l-Kur'an 3.4. Mücmel ve Mübeyyen 3.5. Mübhemler 3.6. Muhkem ve Müteşabih 3.7. Vücut ve Nazair 4. Kur'an'ın Üslup Özellikleri <ol style="list-style-type: none"> 4.1. İ'cazu'l-Kur'an 4.2. Huruf-ı Mukattaa 4.3. Sure Başlangıçları 4.4. Yeminler 4.5. Meseller 4.6. Kıssalar 4.7. Mecazlar 4.8. Hitaplar 4.9. Tekrarlar 4.10. Sorular ve Cevaplar 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an'ı Anlama ve Yorumlamada Temel İlkeler <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Kur'an'ı Kendi Bütünlüğü İçinde Anlama 1.2. Tarihsel Bağlamı Dikkate Alma 1.3. Sünnetin Açıklayıcılığından Yararlanma 1.4. Bilimsel Verilerden Yararlanma 2. Kur'an'ın Ana Konuları <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Yaratılış ve Evren 2.2. İman 2.3. İbadet 2.4. Ahlak 2.5. İnsan İlişkileri 2.6. Tarih (Kıssalar) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meali ve Tefsiri Yapılacak Sureler <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Fatıha Suresi 1.2. Fil Suresi 1.3. Kureyş Suresi 1.4. Maûn Suresi 1.5. Kevser Suresi 1.6. Kafirûn Suresi 1.7. Nasr Suresi 1.8. Leheb Suresi 1.9. İhlas Suresi 1.10. Felak Suresi 1.11. Nas Suresi 2. Örnek Tefsir Metinleri <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Bakara, 1-5 2.2. İsra, 23-39 2.3. Mü'minûn, 1-10 2.4. Hucurât, 6-12

**TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMI
ÖRNEK ETKİNLİK
UYGULAMALARI**

İLK YAZI MALZEMELERİ

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12.
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Kur'an-ı Kerim Tarihi
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme
KAZANIMLAR	: Vahyin yazılması, korunması ve çoğaltılmasına kadar olan süreci kavrar.
KAYNAK/MATERYAL	: Siyer ve İslam tarihi, Kur'an tarihi, İslam yazı ve sanatları tarihi kitapları, görsel materyaller ve ilgili CD ve İnternet adresleri

SÜREÇ

1. Öğrencilerden Hz. Peygamber dönemi yazı ve yazı malzemeleri hakkında araştırma yapmaları istenir.
2. Kur'an-ı Kerim'in yazı malzemelerini gösteren fotoğraflar, CD'ler, İnternet üzerinden elde edilen görsel materyaller vb. sınıfa getirilir.
3. Bu materyaller Kur'an-ı Kerim'in mushaflaşma süreciyle ilişkilendirilerek üzerinde konuşulur.
4. Sınıf ortamına getirilen materyaller sınıf panosunda sergilenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin araştırmaları ve sunumları değerlendirilir.

ŞEMA OLUŞTURUYORUZ

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Tefsir İlmi ve Temel Kavramlar
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme
KAZANIMLAR	: Tefsir ilmini diğer ilimlerle ilişkilendirir.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim mealleri, tefsir usülü çalışmaları, İlimler Ansiklopedisi

SÜREÇ

1. Öğrencilerden tefsir ilminin ilgili olduğu İslami ilimler ve diğer sosyal ve fen bilimlerinin konusu ve amaçlarıyla ilgili kısa bir ön araştırma yapmaları istenir.
2. Öğrencilerden tefsir ilminin ve diğer ilmî disiplinlerin konusu ve amacı göz önünde bulundurularak ayetlerden örnekler çerçevesinde nasıl ilişkilendirilebileceği sorusu sınıfa yöneltilerek öğrencilerin konuşmaları sağlanır.
3. Ek:1 çalışma kâğıdı öğrencilere dağıtılır ve yapılan ilişkilendirmeyi çalışma kâğıdına yazmaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Ek: 1 çalışma kâğıdı kontrol edilir.

İLK MÜFESSİR

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Tefsir Tarihi
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme
KAZANIMLAR	: Hz Muhammed'in Kur'an'ı tefsirine örnekler verir.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim mealleri, tefsir kitapları, hadis kitapları, konuyla ilgili akademik çalışmalar, tepegöz, projeksiyon

SÜREÇ

1. Ek-1 tahtaya yansıtılır.
2. Hz. Peygamber'in tefsir örnekleri üzerinde konuşulur.
3. Verilen örneklerin dışında da Hz. Peygamber'in tefsir örneklerinin bulunduğuna dikkat çekilir.

DEĞERLENDİRME

Hz. Peygamber'in hangi durumlarda Kur'an-ı Kerim'i tefsir ettiği sorusu yöneltilir. Alınan cevaplar değerlendirilir.

HZ. PEYGAMBER'İN TEFSİR ÖRNEKLERİ

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِثْلَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

“Allah uğruna, hakkını vererek cihad edin. O, sizi seçti; din hususunda üzerinize hiçbir zorluk yükledi; babanız İbrahim'in dininde (de böyleydi). Peygamberin size şahit olması, sizin de insanlara şahit olmanız için o, gerek daha önce (gelmiş kitaplarda), gerekse bunda (Kur'an'da) size "Müslümanlar" adını verdi. Öyle ise namazı kılın; zekatı verin ve Allah'a sınımsız sarılın. O, sizin mevlanızdır. Ne güzel mevladır, ne güzel yardımcıdır!” (22/Hac, 78)

Ayetteki (Harac) kelimesini sahabe anlayamadığı için Hz. Peygamber (ed-Dik) şeklinde tefsir etmiştir. Hz. Peygamber sahabeye, anlamı kapalı gelen kelimeleri bu şekilde tefsir etmiştir.

التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

“(Bu alış verişi yapanlar), tevbe edenler, ibadet edenler, hamedenler, oruç tutanlar, rüku edenler, secde edenler, iyiliği emredip kötülükten alıkoyanlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlardır. O müminleri müjdele!” (9/Tevbe, 112)

Hz. Peygamber ayetteki (es-Sâihûn) kelimesini (es-Sâimûn) şeklinde tefsir etmiştir.

Hz. Peygamber, bazen de kavramı tarif ederek tefsir yapmıştır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْجُوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشُّهُرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا أَمْمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَنْتَعُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

“Ey iman edenler! Allah'ın (koyduğu, dini) işaretlerine, haram aya, (Allah'a hediye edilmiş) kurbanı, (ondaki) gerdanlıklara, Rablerinin lütf ve rızasını arayarak Beyt-i Haram'a yönelmiş kimselere (tecavüz ve) saygısızlık etmeyin. İhramdan çıkınca avlanabilirsiniz. Mescid-i Haram'a girmenizi önledikleri için bir topluma karşı beslediğiniz kin sizi tecavüze sevketmesin! İyilik ve (Allah'ın yasaklarından) sakınma üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın. Allah'tan korkun çünkü Allah'ın cezası çetindir.” (5/Mâide, 2)

Mâide suresinin 2. ayetinde ve başka ayetlerde de geçen “el-birru” ve “ism” hakkında soru sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: “el-Birru husnu'l-hulki... (İyilik, güzel ahlaktır.)” (Müslim, hadis no: 14)

Hz. Peygamber mücmel ayetleri (delaleti açık olmayan; açıklamaya ihtiyaç duyulan ayetleri) tefsir etmiştir.

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مِمَّا عِندَ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

“Orada apaçık nişaneler, (ayrıca) İbrahim'in makamı vardır. Oraya giren emniyette olur. Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkar ederse bilmelidir ki Allah bütün alemlerden müstağnidir.” (3/Âl-i İmrân, 97)

Ayetteki “es-sebil” kelimesinin “ez-zâdu, er-râhiletü” (azık ve binek) olarak tefsir etmiştir.

وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

“Hacc-ı ekber (en büyük hac) gününde Allah ve Resulünden insanlara bir bildiridir: Allah ve Resulü müşriklerden uzaktır. Eğer tevbe ederseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. Ve eğer yüz çevirirseniz bilin ki siz Allah'ı aciz bırakacak değilsiniz. (Ey Muhammed)! o kafirlere elem verici bir azabı müjdele!” (9/Tevbe, 3)

Hz. Ali Hz. Peygamber'e bu ayetteki “Hacc-ı Ekber” gününün hangi gün olduğunu sormuş, Hz. Peygamber de Kurban bayramı günü olduğunu söylemiştir.

TARTIŞALIM

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Kur'an İlimleri
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama
KAZANIMLAR	: Ayetlerin anlaşılmasında vahyin geliş süreci ile ilgili özellikleri bilmenin rolünü tartışır.
KAYNAK/MATERYAL	: Tefsir kaynakları, Türkçe meâller

SÜREÇ

1. Öğrencilerden Kur'an'ın indiriliş süreci ile ilgili özellikleri araştırarak gelmeleri istenir.
2. Aşağıdaki sorular çerçevesinde sürece devam edilir ve öğrenciler tartışılır:
  - ✓ Kur'an ayet ayet belirli bir süre içinde inmesi idi ne olurdu?
  - ✓ Mekke'de inen ayetler ile Medine'de inen ayetler arasında konu farklılıkları var mıdır?
  - ✓ Farklılıklar varsa bunlar Kur'an'ı anlamada nasıl bir rol oynamaktadır?
  - ✓ Ayetlerin iniş sebebini bilmek ayetleri anlamada nasıl bir rol oynar?
  - ✓ Kur'an'da nasih ve mensuh konusunu bilmenin ayetleri anlama ve yorumlamada bize katkısı nedir?
3. Tartışmada ortaya çıkan sonuçlar listelenir.

DEĞERLENDİRME

Konunun anlaşılıp anlaşılmadığı gözlemlenir.

İNSAN BU

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama
KAZANIMLAR	: Kur'an'ı anlama ve yorumlamanın temel ilkelerini kavrar.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim fihristleri (Mu'cemu'l-Müfehres), Kur'an-ı Kerim Türkçe meâlleri ve tefsirler

SÜREÇ

1. İnsanın değişik özelliklerine değinen aşağıdaki ayetler yansıtılır:

3/Âl-i İmrân, 6; 64/Teğâbün, 3; 82/İnfıtâr, 8; 4/Nisâ, 28; 10/Yunus, 12; 11/Hûd, 9; 15/Hicr, 26; 16/Nahl, 4; 17/İsrâ, 11, 70, 100; 18/Kehf,54; 23/Mü'minûn, 12-14; 2/Bakara, 30; 33/Ahzâb, 72-73; 53/Necm, 39; 55/Rahmân, 3, 14; 76/İnsan, 2; 79/Fecr, 15-16; 96/Alak, 2, 6; 95/Tîn, 4; 91/Şems, 8-9; 51/Zâriyât, 56; 7/A'râf. 179; 4/Nisâ 36; 9/Tevbe, 60; 3/Âl-i İmrân 110

2. Bu ayetlerin insanın hangi özelliklerine işaret ettiği üzerinde konuşulur ve bu özellikler tespit edilir.

3. (Ek-1) Çalışma kâğıdı dağıtılarak öğrencilerin doldurmaları sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Çalışma kâğıdı kontrol edilir.

KUR'AN-I KERİM'DE İNSANIN DİKKAT ÇEKİLEN BAZI ÖZELLİKLERİ

FİZİKİ YARATILIŞI	.....
YARATILIŞ AMACI	.....
PSİKOLOJİK ÖZELLİKLERİ	.....
TOPLUMSAL YÖNÜ	.....
AHLAKÎ YÖNÜ	.....

ANLIYORUZ VE YORUMLUYORUZ

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Tefsir Edilecek Örnek Metinler
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama
KAZANIMLAR	: Surelerin meâl ve tefsirini yapar. Meâlîni ve tefsirini yaptığı ayet ve surelerden ilkeler çıkarır.
KAYNAK/MATERYAL	: Elmalılı Hamdi Yazır'ın Hak Dini Kur'an Dili adlı tefsiri, tepegöz, projeksiyon

SÜREÇ

1. Öğrencilerden, Fil suresinin tefsirine çalışarak gelmeleri istenir.
2. Fil suresi tahtaya yansıtılarak Kur'an'ı anlama ve yorumlamada temel ilkeler çerçevesinde öğrencilerden yorum yapmaları sağlanır.
3. Ek-1 çalışma kâğıdı dağıtılarak öğrencilere doldurtulur.

DEĞERLENDİRME

Ek-1 çalışma kâğıdı kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

SURENİN ADI	
ADINI ALDIĞI AYET	
AYET SAYISI	
NÜZUL SEBEBİ	
MEKKİ-MEDENİ	
TARİHİ ARKA PLANI	
İÇERDİĞİ KAVRAMLAR	
KAVRAMLARIN ANLAMLARI	
SUREDE YER ALAN KUR'AN İFADELERİ VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ	
SUREDE VERİLMEK İSTENEN MESAJ	
SUREDEN ÇIKARILAN İLKELER	

**KARŞILAŞTIRMALI
DİNLER TARİHİ
ÖĞRETİM
PROGRAMI**

9. KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

9.1.GİRİŞ

Kültürler arası etkileşimin hızlandığı günümüzde diğer dinler hakkında bilgi sahibi olmak her zamankinden daha gerekli hâle gelmiştir. Artık din hizmeti verecek olanların da genel kültürüne ilave olarak, dünya üzerindeki belli başlı dinleri tanımaya ihtiyacı bulunmaktadır. Bu ihtiyacı en verimli şekilde karşılayacak olan ders, Karşılaştırmalı Dinler Tarihi dersidir.

Karşılaştırmalı Dinler Tarihi dersinde dinleri, benzer ve farklı yönleriyle karşılaştırmalı olarak öğretmek amaçlanmaktadır. Bu derste, dersin metodu ve amacı gereği dinlerin objektif olarak öğretilmesi hedeflenmektedir. Dinî fenomenler, doğruluk yanlışlık bakımından değerlendirmeden oldukları gibi öğretilir. Bu ders sayesinde dinlerin mahiyetlerini ve özelliklerini karşılaştırmalı olarak öğrenmek mümkündür.

Toplumun eğitilmesinde ve yönlendirilmesinde etkin rolü bulunan din görevlisinin bu derse hem genel kültürü hem de mesleği açısından ihtiyacı bulunmaktadır. Çünkü günümüzde iletişim ve ulaşım imkânlarının gelişmesiyle insanlar sık sık seyahat etmekte, birbirleri ile daha yakından iletişim kurabilmektedirler. Farklı din mensupları, özellikle turistik bölgelere yerleşmektedir. Böylece diğer din mensupları ile Müslümanlar komşuluk yapabilmektedirler. Toplumu din konusunda aydınlatma görevi ile din hizmeti sunacak olanların da İslam dışında-ki dinler hakkında yeterli bilgi edinmesi kaçınılmaz bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bu derste öğrenciler diğer dinlerle ilgili ihtiyaç duyulan bilgileri edineceklerdir.

Karşılaştırmalı Dinler Tarihi dersini okuyacak olan öğrenci, daha önceki sınıflarda Temel İslam Bilimleri ile ilgili Temel Dinî Bilgiler, Siyer, Fıkıh, Hadis ve Tefsir gibi gerekli dersleri okumuş ve bu dersi almaya hazır hâle gelmiş olacaktır.

9.2. GENEL AMAÇLAR

Karşılaştırmalı Dinler Tarihi dersini alan öğrenci;

1. Karşılaştırmalı Dinler Tarihinin konusunu, metodunu, din bilimleri arasındaki yerini ve Temel İslam Bilimleri ile ilişkisini bilir.
2. Dinin tanımını yaparak dinin kaynağı hakkındaki görüşleri söyler.
3. Diğer dinleri öğrenmenin önemini söyler.
4. Günümüzde yaşayan dinler hakkındaki temel bilgileri edinir.
5. Dinlerin tanrı, peygamber/din kurucusu, ahiret ve kutsal kitap inancını kavrar.
6. Dinlerdeki ibadet şekillerini ve mekânlarını bilir.
7. Dinlerdeki temel ahlak ilkelerini kavrar.
8. Toplumsal barış için dinî çoğulcuğun önemini kavrayarak farklı dinlere inananların birbirlerini tanımalarının önemini söyler.
9. Misyonerlik kavramının neyi ifade ettiğini söyleyerek istismarcı misyonerliğe karşı ne gibi önlemler alınması gerektiğinin farkında olur.

9.3. ÜNİTELER

İmam-Hatip Liselerinin XII. sınıflarında okutulacak olan Karşılaştırmalı Dinler Tarihi dersi öğretim programında 8 ünite yer almaktadır.

Karşılaştırmalı Dinler Tarihi dersi, konusu gereği, tarihte var olmuş bütün dinleri kapsamakla birlikte öğretim programına konu olan 8 üniteye sadece günümüzde yaşamakta olan dinlerden bazıları işlenecektir. Ağırlık, din görevliliği mesleğinin ihtiyaçları göz önüne alınarak öncelikle İslam'la tarihsel bağı bulunan Yahudilik ve Hristiyanlık; bu dinler dışında da dünya

üzerinde çok miktarda mensubu bulunan Hint dinlerinden Hinduizm, Budizm ve Sihizm gibi dinlere öğretim programında yer verilecektir. Ayrıca programda; Zerdüştlük, kabile dinleri ve eski Türk inançları gibi konular da yer almaktadır. Ünitelerin yapısı ile ilgili olarak ise şunlar söylenebilir:

Karşılaştırmalı Dinler Tarihine Giriş: Karşılaştırmalı Dinler Tarihinin konusunu ve metodunu bilmek bu dersin daha iyi anlaşılması açısından önemlidir. Ayrıca bu ünite; Karşılaştırmalı Dinler Tarihinin din bilimleri ve Temel İslam Bilimleri arasındaki yeri, temel İslam bilimleri ile ilişkisi, diğer dinleri öğrenmenin İslam açısından önemi ve Türkiye’de bu alanda yapılan çalışmalarla ilgili konulara yer verilmiştir.

Dinin Mahiyeti: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Öğretim Programında dinin mahiyeti ile ilgili konuların olması, din tarih ilişkisinin sağlıklı bir şekilde kavranılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu amaca yönelik olarak dinin tanımı, dinin kaynağı ile ilgili görüşler, din ile mitos arasındaki ilişki ve dinin insan hayatındaki yeri ve önemi konularına yer verilmiştir. Sözü edilen konular dinin mahiyeti hakkında sağlıklı bilgilenme açısından önem taşımaktadır.

Vahye Dayalı Dinler: Vahiy süreci Hz. Adem’le başlayıp Hz. Muhammed’le son bulmuştur. Bu süreçte Allah, insanları yalnızca Allah’ın birliğine (tevhit), yararlı işler yapmaya ve kötülükten sakınmaya davet etmiştir. Ancak tarihin çeşitli dönemlerinde bazı bireylerin veya toplulukların bu ilahî çağrıya yeterince uymadığı da tarihî bir gerçektir. İnsanlığa gönderilen ve günümüzde de mensubu olan Yahudiliğin, Hristiyanlığın ve İslamiyetin inanç, ibadet ve ahlakla ilgili öğretilerinin, sağlıklı bir şekilde öğretime konu yapılması önemli bir husustur. Karşılaştırmalı Dinler Tarihi dersinde böyle bir ünitenin yer alması bu amaca azami derecede katkı sağlayacaktır.

Hint ve Doğu Asya Dinleri: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi dersi sadece ilahî kaynaklı dinlerin öğretimini konu edinmemektedir. Geçmişte ve günümüzde insanların tabi oldukları ve daha çok geleneklere, bir filozofun veya bilgenin görüşüne dayanan dinlerin; ortaya çıkış nedenleri, temel özellikleri, inanç, ibadet ve ahlaki alanda ortaya koymuş oldukları öğütleri hakkında karşılaştırmalı olarak öğrencilerin bilgi sahibi yapılması, günümüz dünyasında insanların birbirlerini tanımaları ve buna göre davranış geliştirmeleri açısından önemli görülmektedir. Özellikle Hinduizm, Budizm, Sihizm, Caynizm, Konfüçyanizm, Taoizm ve Şintoizm bu dinlerin başlıcalarındandır. Ayrıca Zerdüştlük, kabile dinleri ve eski Türk inançları gibi inanç türleri de bu üniteye yer alan konulardandır.

Dinlerde İnanç: Dinlerin kaynağı her ne kadar farklı olsa da bütün dinlerde bir inanç sistemi vardır. İnanç sistemi; Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyette kutsal kitaba dayanmasına rağmen, Hinduizm, Budizm, Sihizm, Caynizm, Konfüçyanizm, Taoizm, Şintoizm ve Zerdüştlük ise gelenek veya bir filozofun görüşü çerçevesinde şekillenmiştir. Özellikle öğretim programını okuyan öğrenciler bu ünite ile sözü edilen dinlerdeki inanç sistemlerini karşılaştırmalı ve detaylı olarak öğrenme imkânına sahip olacaklardır.

Dinlerde İbadet ve İbadet Yerleri: Her dinin kendine mahsus bir ibadet şekli ve mekânı vardır. Bu durum, vahye dayalı veya herhangi bir felsefi görüşü esas alan dinlerin hepsi için geçerlidir. Bu üniteye yer alan temel amaç; İslam’daki namaz, oruç, hac, sadaka, kurban ve kutsal gün ve geceler ile diğer dinlerde bu ibadetlere benzer hangi ibadetlerin yapıldığını karşılaştırmalı olarak öğretime konu yapmaktır. Ayrıca dinlerin ibadet mekânları hakkında bilgi sahibi olmak da bu ünitenin amaçlarındandır.

Dinlerde Temel Ahlak İlkeleri: Dünyanın neresinde olursa olsun her ne kadar mahiyeti toplumdan topluma farklılık gösterse de insanlığın temel değer kabul ettiği ahlak ilkeleri vardır. Bu nedenle; dinlerin doğrulukla, temizlikle, iyilik ve yardımseverlikle, büyüklere saygı, başkalarına zarar vermemek, adam öldürmemek, hırsızlık ve yalancı şahitlik yapmamakla ilgili öğütlerini öğretime konu yapmak önemli bir husustur. Üniteye bu konular ele alınmıştır.

Dinî Çoğulculuk, Diyalog ve Misyonerlik: Bireysel, toplumsal ve evrensel barışın sağlanması için özellikle dinî çoğulculuk, hoşgörü ve inananların birbirlerini yakından tanınması önemlidir. Toplumsal anlamda barış ve huzur ortamının sağlanmasında insanların birbirlerinin inançlarına saygılı olması ve farklı dinlere mensup kimselerin birbirlerinin inançlarına saygılı davranması önemli bir husustur. Misyonerlik kavramının neyi ifade ettiği, istismarcı misyonerliğin ne anlama geldiği, Türkiye’de faaliyet gösteren misyoner gruplar hakkında sağlıklı bilgi edinilmesi, öğrencilerin eğitimi ve öğretimi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca laikliğe karşı yönelik iç ve dış tehditlerin öğrencilerce tanınması da bu üniteye öğretime konu edilmiştir.

9.4. KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELER, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	SÜRE/ DERS SAATİ	ORAN (%)
I- Karşılaştırmalı Dinler Tarihine Giriş	5	6	8,33
II- Dinin Mahiyeti	5	6	8,33
III- Vahye Dayalı Dinler	19	16	22,22
IV- Hint ve Doğu Asya Dinleri	18	10	13,88
V- Dinlerde İnanç	13	10	13,88
VI- Dinlerde İbadet ve İbadet Yerleri	9	10	13,88
VII- Dinlerde Temel Ahlak İlkeleri	8	6	8,33
VIII- Dinî Çoğulculuk, Diyalog ve Misyonerlik	8	8	11,11
Toplam	85	72	100

Not: Ders saatleri, ünite açılımları ve kazanımlar birlikte düşünülerek belirlenmiştir.

9.5. KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİ DERS KİTABI FORMA SAYISI

SINIF	KİTAP BOYUTU	FORMA SAYISI
12	19.5 x 27.5	8-12

9.6. KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE I		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİNE GİRİŞ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karşılaştırmalı Dinler Tarihinin konusunu ve metodunu kavrar. 2. Karşılaştırmalı Dinler Tarihinin din bilimleri arasındaki yerini fark eder. 3. Karşılaştırmalı Dinler Tarihinin Temel İslam Bilimleri ile ilişkilerini inceler. 4. Diğer dinler hakkında bilgi sahibi olmanın İslam'ı anlamadaki rolünü fark eder. 5. Türkiye'deki Karşılaştırmalı Dinler Tarihi çalışmalarını tanır. 	<p> Neden Önemli? Sınıfça Karşılaştırmalı Dinler Tarihinin konusu ve metodu hakkında konuşularak bir dersin konusunu ve metodunu bilmenin neden gerekli olduğu tartışılır (1. kazanım).</p> <p> Nasıl Bir İlişki? Karşılaştırmalı Dinler Tarihinin Temel İslam Bilimleri ile ilişkisi sınıfça tartışılarak sonuçlar listelenir (3. kazanım).</p> <p> Bize Ne Fayda Sağlar? Diğer dinler hakkında bilgi sahibi olmanın İslam'ı anlamada ne gibi faydalarının olduğu sınıfta tartışılır (4. kazanım).</p>	<p> Bu ünitenin 3. kazanımı işlenirken 9. sınıf Temel Dinî Bilgiler dersi ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>←→ Bu ünitenin 3. kazanımı, bilim dalı olarak “Tefsir, Hadis, Fıkıh ve Kelam” dersleri ile sınırlandırılacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: araştırma, eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, kültürel mirasa saygı.</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

[!] Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Diğer derslerle ilişkilendirme

ÜNİTE II		12. SINIF	
KAZANIMLAR		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
DİNİN MAHİYETİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dinin tanımı ile ilgili görüşleri karşılaştırır. 2. Dini, özünü oluşturan unsurlar bakımından açıklar. 3. Dinin kaynağı hakkındaki görüşleri ifade eder. 4. Din ile mitoloji arasındaki farkı ayırt eder. 5. Dinin insan hayatı açısından önemini fark eder. 	<p> Dini Tanımlıyoruz: Öğrencilere din kavramının ne ifade ettiği sorusu yöneltilerek alınan cevaplar listelenir. Onlardan bu cevapları karşılaştırmaları istenir (1. kazanım)</p> <p> Dinin Özünü Oluşturan Unsurlar Nelerdir? Sınıfta dinin özünü oluşturan unsurlarla ilgili bir beyin fırtınası yapılarak ulaşılan sonuçlar listelenir (2. kazanım).</p> <p> İnsanlıkla Birlikte Var: Dinin insan hayatı açısından önemi ile ilgili bir tartışma yapılarak ortaya çıkan görüşler sıralanır (5. kazanım).</p>	<p> Bu ünitenin kazanımları işlenirken 9. sınıf Temel Dinî Bilgiler dersinin I. ünitesi ile ilişkilendirilecektir.</p> <p> 2. kazanım tanrı/Allah, din kurucusu, peygamber ve kutsal kitapla sınırlandırılacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite öğrencilerin dinin tanımı, kaynağı ve din ile mitos arasındaki ilişki hakkında sağlıklı bilgilenmeleri üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: araştırma, eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: kültürel mirasa duyarlılık.</p> <p> Bu ünite değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Diğer derslerle ilişkilendirme

VAHYE DAYALI DİNLER	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vahyin Hz. Âdem’le başlayıp Hz. Muhammed’le son bulduğunu ifade eder. 2. Günümüzde yaşayan vahye dayalı dinleri sıralar. 3. Vahye dayalı dinlerin yaygın olduğu yerleri haritada gösterir. 4. Yahudiliğin doğuşu ve gelişimi ile ilgili tarihî süreci bilir. 5. Yahudiliğin temel özelliklerini ifade eder. 6. Günümüzdeki Yahudilik mezhepleri hakkında bilgi sahibi olur. 7. Yahudiliğin diğer dinlere ve ırklara bakışını irdeler. 8. Kur’an açısından Yahudiliği değerlendirir. 9. Türkiye’deki Yahudilik hakkında bilgi sahibi olur. 10. Hristiyanlıkla ilgili temel kavramları sıralar. 11. Hristiyanlığın gelişimi ile ilgili tarihî süreci bilir. 12. Hristiyan mezheplerini tanıır. 13. II. Vatikan Konsilinin Hristiyanlık için önemini fark eder. 14. Hristiyanlıktaki kurtuluş ögesini bilir. 15. Hristiyanlığın diğer ilahî dinlere bakışını yorumlar. 16. Kur’an açısından Hristiyanlığı değerlendirir. 17. Türkiye’deki Hristiyanlık hakkında bilgi sahibi olur. 18. İslamiyetin temel özelliklerini ve diğer dinlerden temel farklılıklarını açıklar. 19. İslamiyet açısından diğer dinleri değerlendirir. 	<p> Dinleri Tanıyoruz: Günümüzde yaşayan vahye dayalı dinleri ifade eden bir şema yapılarak bunlar hakkında konuşulur (2. kazanım).</p> <p> Temel Özellikleri İle Tanıyoruz: Yahudiliğin temel özelliklerinin her birinin ne ifade ettiği hakkında sınıfça konuşularak varılan sonuçlar yazılır (5. kazanım).</p> <p> Kur’an Onları Nasıl Niteliyor? Yahudilikle ilgili bazı ayet mealleri yansıtılarak bu ayetlerde hangi hususların yer aldığı tespit edilir (8. kazanım).</p> <p> Neyi İfade Ediyor? Hristiyanlığın temel özelliklerini ifade eden bir şema yansıtılarak bunların ne anlama geldiği hakkında sınıfta konuşulur (10. kazanım).</p> <p> Ayetlerle Hristiyanlık: Hristiyanlıkla ilgili bazı ayet mealleri yansıtılarak bunlarda yer alan hususlarla ilgili sınıfta konuşulur ve sonuçlar listelenir (16. kazanım).</p> <p> Temel Farklılıklar: Hristiyanlık ve Yahudiliğin temel özellikleri sınıfça tespit edilerek bu dinlerin İslamiyetten farklarının neler olduğu hakkında konuşulur (5, 10 ve 18. kazanımlar).</p>	<p>↔ Bu ünitenin 5. Kazanımı; seçilmişlik, kutsal toprak ve mabet, Mesihçilikle sınırlandırılacaktır.</p> <p>↔ Bu ünitenin 6. kazanımı, Ortodoks ve Modern Yahudilikle sınırlandırılacaktır.</p> <p>↔ Bu ünitenin 10. kazanımındaki Hristiyanlıkla ilgili temel kavramlar, mesihçilik, kilise, sakramentler, vaftiz, kuvvetlendirme (konfirmasyon), Evharistiya (Ekmek, şarap), evlilik (nikâh), ruhbanlık, günah itirafı ve son yağlama ile sınırlandırılacaktır.</p> <p>↔ Bu ünitenin 12. kazanımı, Katolik, Ortodoks ve Protestan mezhepleri ile sınırlandırılacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite de öğrencilerin, günümüzdeki dinler hakkında sağlıklı bilgilenmeleri üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur’an-ı Kerim mealini kullanma, araştırma, Türkçe’yi doğru, güzel ve etkili kullanma.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: hoşgörü, kültürel mirasa duyarlılık.</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
HİNT VE DOĞU ASYA DİNLERİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hinduizmin ortaya çıkışı hakkında bilgi sahibi olur. 2. Hinduizmin temel özelliklerini kavrar. 3. Budizmin ortaya çıkışı hakkında bilgi sahibi olur. 4. Budizmin temel özelliklerini ifade eder. 5. Sihizmin doğuş sürecini söyler. 6. Sihizmin temel özelliklerini sıralar. 7. Caynizmin doğuşunu ve temel özelliklerini bilir. 8. Konfüçyanizmin ortaya çıkışı hakkında bilgi sahibi olur. 9. Konfüçyanizm temel özelliklerini söyler. 10. Taoizm hakkında bilgi sahibi olur. 11. Taoizmin temel özelliklerini söyler 12. Şintoizmin ortaya çıkış nedenlerini bilir 13. Şintoizmin temel özellikleri hakkında bilgi sahibi olur. 14. Zerdüştlük hakkında bilgi sahibi olur. 15. Zerdüştlüğün temel özelliklerini söyler. 16. Kabile dinlerini tanıyarak genel özelliklerini söyler. 17. Kabile dinleri ile ilgili kavramların ne anlam ifade ettiğini bilir. 18. Eski Türk inançları hakkında bilgi sahibi olur. 	<p> Konfüçyüsçülüğü Tanımaya Çalışıyoruz: Öğrencilerden Konfüçyüsçülükle ilgili araştırma yapmaları istenilerek bu dinin temel özellikleri hakkında sınıfça konuşulur (9. kazanım).</p> <p> Eski Türk İnançları Nelerdi? Öğrencilerin tarih bilgilerinden hareketle eski Türk inançlarının, Türklerin İslam dinini kabul etmelerinde ne gibi rolünün olduğu hakkında sınıfça konuşulur (18. kazanım).</p> <p> Dinleri Tanımaya Çalışıyoruz: Hint ve Doğu Asya dinlerinin temel özelliklerini gösteren tablo yansıtılarak sınıfça konuşulur (1-18. kazanımlar).</p>	<p>[!] Bu ünitenin kazanımları, 9. sınıf Temel Dinî Bilgiler dersinin ilgili ünite/kazanımları ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] 2. kazanımda yer alan Hinduizmin temel özellikleri; karma ve tenasüh (Reenkarnasyon), kast sistemi, yoga ve meditasyon, kutsal inek kültü ve Hindu yaşam tarzı şeklinde ele alınacaktır.</p> <p>[!] 4. kazanımda yer alan Budizmin temel özellikleri; Budistin dünya görüşü, Budistin uyması gereken temel ilkeler, karma ve tenasüh (Reenkarnasyon), yoga, meditasyon ve nirvana konusu şeklinde ele alınacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite de öğrencilerin Hint ve Doğu Asya dinleri, Zerdüştlük, eski Türk inançları ve kabile dinleri hakkında sağlıklı bilgilenmeleri üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: araştırma; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: hoşgörü, kültüre saygı.</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DİNLERDE İNANÇ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yahudiliğin, Hristiyanlığın ve İslamiyetin tanrı inancını açıklar. 2. Yahudiliğin, Hristiyanlığın ve İslamiyetin tanrı inancını karşılaştırır. 3. Hint ve Doğu Asya dinlerindeki tanrı inancının özelliklerini bilir. 4. Dinlerdeki peygamberin/din kurucusunun önemini söyler. 5. Vahye dayalı dinler dışındaki dinlerin din kurucuları olduğunu bilir. 6. Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyetin ahiret inancını karşılaştırır. 7. Hint dinlerindeki tenasüh/reenkarnasyon kavramının ahiret inancı ile ilişkisini sorgular. 8. Dinlerdeki ahiret inancı ile ilgili kavramların içeriğini bilir. 9. Mehdi ve Mesih kavramlarının kökenlerini irdeler. 10. Kaynaklarına göre kutsal kitapları sınıflandırır. 11. Yahudiliğin, Hristiyanlığın ve İslamiyetin kutsal kitapları hakkında bilgi sahibi olur. 12. Hint ve Doğu Asya dinlerinin kutsal kitaplarını bilir. 13. Kutsal kitapların dinlerdeki yerini irdeler. 	<p> Nasıl Bir Tanrı? Yahudiliğin, Hristiyanlığın ve İslamiyet'in tanrı inancı hakkında sınıfça konuşularak bu üç dinin tanrı inancı karşılaştırılır (1 ve 2. kazanımlar).</p> <p> Araştırıyoruz, Öğreniyoruz: Hint dinlerindeki tenasüh/reenkarnasyon kavramı hakkında bir araştırma yapılır ve kavramın ahiret inancı ile ilişkisi üzerinde sınıfça konu-şulur (7. kazanım).</p> <p> Hayatımıza Ne Gibi Etkisi Var? Ahiret inancı ile ilgili bazı ayet mealleri çerçevesinde sınıfça konuşularak bu inancın bireylerin haya-tındaki yaptırım gücünün neler olabileceği tespit edilir (8. kazanım).</p> <p> Kutsal Kitapların Kaynakları: Kaynaklarına göre kutsal kitapların sınıflandırılmasını ifade eden bir tablo hazırlanarak yansıtılır ve sınıfça değerlendirilir (10. kazanım).</p>	<p> Bu ünitenin kazanımları işlenirken 9. sınıf Temel Dinî Bilgiler dersi ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] Bu ünitenin 2. kazanımında; Hristiyanlıktaki “teslis inancı” göz önünde bulundurulacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite de öğrencilerin, dinlerdeki inançlar hakkında sağlıklı bilgilenmeleri üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: araştırma, Türkçe’yi doğru, güzel ve etkili kullanma, Kur’an-ı Kerim meailini kullanma.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: hoşgörü, kardeşlik, saygı.</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Diğer derslerle ilişkilendirme

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DİNLERDE İBADET VE İBADET YERLERİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dinleri ibadet boyutu ile irdeler. 2. Dinlerdeki namaz, dua gibi ibadet şekillerini karşılaştırır. 3. Dinlerdeki orucun mahiyetini kavrar. 4. Dinlerdeki hac ve hac yapma şekilleri hakkında bilgi sahibi olur. 5. Dinlerde hacın sosyal fonksiyonlarını fak eder. 6. Dinlerdeki sadaka kavramını irdeler. 7. Dinlerde kurban ibadetinin farklı yönleri hakkında bilgi sahibi olur. 8. Dinlerdeki kutsal gün, gece ve bayramları ayırt eder. 9. Dinlerin ibadet mekânlarının neler olduğunu söyleyerek bunları birbirlerinden ayırt eder. 	<p> Dinlerin Hac Merkezlerini Öğreniyoruz: Sınıfa dünya haritası getirilerek bazı dinlerin hac merkezlerinin nereler olduğu sınıfça bulunmaya çalışılır (3. kazanım).</p> <p> Tartışıyoruz: Dinlerdeki hacın sosyal fonksiyonları hakkında sınıfça beyin fırtınası yapılır ve ulaşılan sonuçlar liste-lenir (4. kazanım).</p> <p> Kimler Nerede İbadet Yapar? Dinlerdeki ibadet mekânlarını gösteren bir şema yapılarak bu mekânların tanınması sağlanır (8. kazanım).</p>	<p> Bu ünitenin kazanımları işlenirken özellikle İslamiyette yer alan ibadetlerle ilgili olarak, 9. sınıf Temel Dinî Bilgiler dersi ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] Hac konusu işlenirken Kudüs, Mekke, Roma, Benares gibi hac merkezlerinin ve orada hac yapan insanların resimleri temin edilip öğrencilere gösterilmelidir.</p> <p>[!] Kutsal metinlerle ilgili konu anlatılırken Kitab-ı Mukaddes'in Türkçe metni sınıfa getirilmeli, Yusuf kıssası gibi bazı konular Kur'an-ı Kerim'le karşılaştırmalı olarak okunmalı ve değerlendirilmelidir.</p> <p>[!] Dinlerde mabet konusu anlatılırken çevredeki kilise, sinagog (havra) ve camilere geziler düzenlenmeli, görevli din adamlarından bilgi alınmalıdır. Mümkünse diğer dinlerin din adamları derse davet edilip konuyla ilgili görüşleri alınmalı veya öğrenciler bu kişilerle söyleşi yaptırmaya teşvik edilmelidir.</p> <p>[!] Bu ünite de öğrencilerin dinlerin ibadet mekânlarını tanımasını sağlanarak bu mekânlara karşı saygılı olunması gerektiğine vurgu yapılacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: araştırma, bilimsellik; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: hoşgörü, ibadete ve ibadet yerlerine saygı.</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

DİNLERDE TEMEL AHLAK İLKELERİ	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dinlerin doğrulukla ilgili öğütlerini karşılaştırır. 2. Dinlerin temizliğe verdiği önemin farkında olur. 3. İyilik ve yardım severliğin bütün dinlerin ortak değerlerinden olduğunu fark eder. 4. Başkalarına zarar vermemenin bütün dinlerin ortak değerlerinden olduğunu kavrar. 5. Dinlerin öldürmemekle ilgili öğütlerini karşılaştırır. 6. Hırsızlık yapmanın bütün dinlerin ortak değerleri arasında olduğunu bilir. 7. Zina yapmanın bütün dinlerce kötü bir davranış olarak görülmesinin nedenlerini sorgular. 8. Dinlerin yalancı şahitlik yapmamakla ilgili öğütlerini karşılaştırır. 	<p> Ahlaklı Birey, Ahlaklı Toplum: Sınıfa dinlerdeki temel ahlak ilkeleri ile ilgili örnekler getirilerek öğrencilerin bunlardan değerler çıkarmaları sağlanır (1-8. kazanımlar).</p> <p> Neden Bu Kadar Önemli? Dinlerin temizliğe verdiği önemle ilgili bir tartışma ortamı oluşturularak ulaşılan sonuçlar balık kılıçına yazılır (2. kazanım).</p> <p> Hep Yaşatmak: Sınıfa dinlerin öldürmemekle ilgili öğütlerini içeren örnekler getirilerek bu çerçevede sınıfta konuşulur ve varılan sonuçlar listelenir (5. kazanım).</p> <p> Çok Büyük Bir Günah: Dinlerdeki, yalancı şahitliğin yasaklanmasına dair örnekler çerçevesinde yalancı şahitliğin bireysel ve toplumsal zararlarının neler olduğu balık kılıçına yazılır (8. kazanım).</p>	<p> Bu ünitenin kazanımları işlenirken özellikle İslamiyette yer alan ahlak kuralları, 9. sınıf Temel Dinî Bilgiler dersi ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] Bu ünite de dinlerdeki temel ahlak ilkeleri hakkında sağlıklı bilgiler verilerek öğrencilerin bunları davranış hâline getirmelerinin önemi üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: araştırma, Türkçe'yi doğru, güzel ve etkili kullanma, Kur'an-ı Kerim meailini kullanma.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: dürüstlük, temizlik, iyilik ve yardımseverlik, büyüklere saygı, başkalarına zarar vermemek, öldürmemek, emaneti korumak, iffetli olmak, doğru sözlü olmak.</p> <p> Bu ünite de değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

DİNİ ÇOĞULCULUK, DİYALOG VE MİSYONERLİK	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dinî çoğulculuk kavramının neyi ifade ettiğini tartışır. 2. Başkalarının inancına saygılı olmaya özen gösterir. 3. Türkiye’de İslamiyet dışındaki diğer dinlerin de bulunduğunun farkında olur. 4. Dinler arası diyalogun çerçevesini ve amacını sorgular. 5. Misyonerlik ve istismarcı misyonerlik hakkında bilgi sahibi olur. 6. Türkiye’de faaliyet gösteren misyoner grupları tanır. 7. Misyonerlikte kullanılan argümanların farkında olur. 8. Laikliğe yönelik iç ve dış tehditleri kavrar. 	<p> Araştırıyoruz: Öğrencilerden dinî çoğulculuk konusu ile ilgili bilgi toplamaları istenilerek sınıfa getirilen materyaller çerçevesinde dinî çoğulculuk hakkında bir tartışma ortamı oluşturulur ve görüşler listelenir (1. kazanım).</p> <p> Neden Gerekli? Sınırı Ne? Sınıfça dinler arası diyalogun önemi ve sınırları hakkında bir tartışma yapılarak ulaşılan sonuçlar yazılır (3. kazanım).</p> <p> İstismara Hayır: İstismarcı misyonerlik kavramı ve Türkiye’de faaliyet gösteren misyoner gruplar hakkında bir araştırma yapılarak sınıf ortamında bunlarla ilgili ve misyonerlerin insanları ikna etmek için hangi yöntemleri kullandıklarına dair bir tartışma ortamı oluşturulur. Tartışma sonucunda ulaşılan sonuçlar sıralanır (4-6. kazanımlar).</p>	<p>[!] Bu ünite öğrencilerin istismarcı misyonerliğin zararları hakkında sağlıklı bilgilenmeleri üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite öğrencilerin, dinler arası diyalogun ne anlama geldiği hakkında sağlıklı bilgilenmeleri üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] 6. kazanımda Hristiyan grupların, Yahova şahitlerinin, diğer grupların misyonerlik faaliyetlerinde hangi argümanları kullandıkları üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: araştırma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: demokrasi bilinci, barış, hoşgörü, nezaket, ölçülülük.</p> <p> Bu ünite değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

9.7. KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI

I. KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİNE GİRİŞ	II. DİNİN MAHİYETİ	III. VAHYE DAYALI DİNLER	IV. HİNT VE DOĞU ASYA DİNLERİ	V. DİNLERDE İNANÇ	VI. DİNLERDE İBADET VE İBADET YERLERİ	VII. DİNLERDE TEMEL AHLAK İLKELERİ	VIII. DİNİ ÇOĞULCULUK, DİYALOG VE MİSYONERLİK
<p>1. Tanımı, Konusu ve Metodu 2. Din Bilimleri Arasındaki Yeri 3. Temel İslam Bilimleriyle İlişkisi 4. Diğer Dinleri Öğrenmenin İslam Açısından Önemi 5. Türkiye’de Karşılaştırmalı Dinler Tarihinin Tarihçesi</p>	<p>1. Dinin Tanımı ile İlgili Görüşler 2. Dinin Kaynağı Hakkındaki Görüşler 2.1. Evrimci Görüş 2.2. Vahiy Temelli Görüş 3. Din ile Mitoloji 4. Dinin İnsan Hayatındaki Yeri ve Önemi</p>	<p>1. Vahiy Geleneği 2. Yahudilik 2.1. Yahudi, İbrani ve İsrail Terimleri 2.2. Yahudiliğin Doğuşu ve Gelişmesi 2.3. Yahudiliğin Temel Özellikleri 2.4. Yahudiliğin On Temel İlkesi: On Emir 2.5. Günümüzde Yahudilik 2.6. Yahudiliğin Diğer Dinlere ve İrklara Bakışı 2.7. Kur’an-ı Kerim Açısından Yahudilik ve Yahudiler 2.8. Türkiye’de Yahudilik 3. Hristiyanlık 3.1. Hristiyanlığın Tanımı ve Tarihçesi 3.2. Hristiyan Mezhepleri 3.3. II. Vatikan Konsülü ve Hristiyan Dünyasına Etkileri 3.4. Hristiyanlığın Temel Özellikleri 3.4.1. Mesihçilik 3.4.2. Kilise ve Sakramentler 3.5. Hristiyanlığın Diğer Dinlere Bakışı 3.6. Kur’an-ı Kerim Açısından Hristiyanlık ve Hristiyanlar 3.7. Türkiye’de Hristiyanlık 4. İslamiyet 4.1. İslamiyetin Kelime ve Terim Anlamları 4.2. İslam’ın Doğuşu 4.3. İslamiyetin Temel Özellikleri ve Farklılıkları</p>	<p>1. Hint Dinleri 1.1. Hinduizmin Ortaya Çıkışı ve Temel Özellikleri 1.2. Budizmin Ortaya Çıkışı ve Temel Özellikleri 1.3. Sihizmin Ortaya Çıkışı ve Temel Özellikleri 1.4. Ceynizmin Ortaya Çıkışı ve Temel Özellikleri 2. Çin ve Japon Dinleri 2.1. Konfüçyanizmin Ortaya Çıkışı Temel Özellikleri 2.2. Taoizmin Ortaya Çıkışı ve Temel Özellikleri 2.3. Şintoizmin Ortaya Çıkışı ve Temel Özellikleri 3. Diğer Dinler 3.1. Zerdüştlük 3.2. Kabile Dinleri 3.3. Eski Türk İnançları</p>	<p>1. Tanrı İnancı 1.1. Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyette Tanrı İnancı 1.2. Hint ve Doğu Asya Dinlerinde Tanrı İnancı 2. Peygamber veya Din Kurucusu İnancı 2.1. Hz. Musa 2.2. Hz. İsa 2.3. Hz. Muhammed 2.4. Buda, Nanak, Mahvira/Parsva 2.5. Konfüçyüs, Lao-tzu, Zerdüş 3. Ahiret İnancı 3.1. Hesap Verme 3.2. Ceza ve Mükâfat 3.3. Ahiret İnancının Yaptırım Gücü 4. Mehdi-Mesih İnancı 5. Kutsal Kitap İnancı 5.1. Dinlerde Kutsal Kitaplar ve Kaynakları 5.2. Kutsal Kitapların Dinlerdeki Yeri ve Otoritesi</p>	<p>1. Dinlerde İbadet 1.1. Dua ve Namaz 1.2. Oruç 1.3. Hac 1.3.1. Hac Merkezleri 1.3.2. Hac Yapma Şekilleri 1.4. Sadaka 1.5. Kurban 1.6. Kutsal Günler, Geceler ve Bayramlar 2. Dinlerde İbadet Yerleri</p>	<p>1. Doğruluk 2. Temizlik 3. İyilik ve Yardımseverlik 4. Büyüklere Saygı 5. Başkalarına Zarar Vermemek 6. Öldürmemek 7. Hırsızlık Yapmamak 8. Zina Yapmamak 9. Yalancı Şahitlik Yapmamak</p>	<p>1. Dinî Çoğulculuk 2. Türkiye’deki Dinî Gruplar 3. Dinler Arası Diyalog 4. Misyonerlik 4.1. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Misyoner Gruplar 4.1.1. Hristiyan Gruplar 4.1.2. Yahova Şahitleri 5. Laikliğe Karşı Yönelik İç ve Dış Tehditler</p>

**KARŞILAŞTIRMALI
DİNLER TARİHİ
ÖĞRETİM
PROGRAMI ÖRNEK
ETKİNLİK
UYGULAMALARI**

BİZE NE FAYDA SAĞLAR?

DERS	: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Karşılaştırmalı Dinler Tarihine Giriş
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
KAZANIMLAR	: Diğer dinler hakkında bilgi sahibi olmanın İslam'ı anlamadaki rolünü fark eder.
KAYNAK/MATERYAL	: Dinler tarihi kitapları

SÜREÇ

1. Öğrenciler üç gruba ayrılarak birinci gruptan Yahudilik, ikinci gruptan Hristiyanlık, üçüncü gruptan da İslamiyet hakkında genel bir araştırma yapmaları istenir.
2. Her bir grubun (araştırdığı bilgi çerçevesinde) İslam'ı anlamada bunların ne gibi faydalarının olabileceği üzerinde konuşmaları sağlanır.
3. Her bir grubun ulaştığı sonuçlar (EK-1)'e yazılır.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin konuyu kavrayıp kavramadıkları ölçülür.

ÇALIŞMA KÂĞIDI**DİĞER DİNLERİ ÖĞRENMENİN İSLAM'I ANLAMADA FAYDA SAĞLADIĞINI
DÜŞÜNÜYORUM ÇÜNKÜ...**

- Hristiyanlıktaki teslisi öğrenmemiz İslam'ın tevhit anlayışını daha iyi anlamamıza katkı sağlar.
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

DİNİN ÖZÜNÜ OLUŞTURAN UNSURLAR NELERDİR?

DERS	: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Dinin Mahiyeti
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
KAZANIMLAR	: Dini, özünü oluşturan unsurlar bakımından açıklar.
KAYNAK/MATERYAL	: Karşılaştırmalı dinler tarihi kaynak kitapları

SÜREÇ

1. Öğrencilere “dinin özü” tabirinden ne anladıkları sorulur.
2. Dinin özünün neler olabileceği hakkında sınıfça konuşulur.
3. Vahye dayalı dinlerle her hangi bir felsefî görüşü esas alan dinlerin özünün bir olup olmadığı hususunda konuşulur.
4. Öğrencilerden gelen cevaplar (EK-1)'deki başlıklara uygun bir şekilde yazılır.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin “dinin özü” tabirinden ne anladıkları değerlendirilir.

Vahye dayalı dinlerin özünü oluşturan unsurlar (Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet)

- Tanrı inancı.....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

TEMEL FARKLILIKLAR

DERS	: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Vahye Dayalı Dinler
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, araştırma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
KAZANIMLAR	: Yahudiliğin temel özelliklerini ifade eder. Hristiyanlıkta ilgili temel kavramları sıralar. İslamiyetin temel özelliklerini ve diğer dinlerden temel farklılıklarını açıklar.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, İncil, Tevrat, karşılaştırmalı dinler tarihi, tepegöz, projeksiyon

SÜREÇ

1. Öğrencilere bugüne kadar hangi dinlerin isimlerini duydukları sorulur.
2. Öğrencilerden gelen cevaplar tahtanın bir köşesine yazılır.
3. Vahiy dinlerinin hangileri olduğu öğrencilerle birlikte belirlenir.
4. Daha önce hazırlanan ve vahye dayalı dinleri tanıtan (EK-1)'deki şema yansıtılarak bunlar hakkında şema üzerinden bilgilendirme yapılır.

DEĞERLENDİRME

- Öğrencilerin dinler hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları ölçülür.

VAHYE DAYALI DİNLERİN BAŞLICA ÖZELLİKLERİNE TOPLUCA BİR BAKIŞ

Dinin Adı	Tanrısı	Peygamberi	Kutsal Kitabı	Öldükten Sonraya İlişkin İnanç (Ahiret İnanıcı)	Mensupları daha çok nerelerde yaşamaktadırlar?	Farklı dinlerden geçiş mümkün müdür?
İslamiyet	Allah	Hz. Muhammed	Kur'an-ı Kerim	Ahirete inancı var.	Asya, Afrika, Avrupa ve diğer kıtalarda	Bütün insanların İslam'a girmesini ister. Evrenseldir.
Yahudilik	Yahve	Hz. İbrahim Hz. Musa	Ahd-i Atik içinde Tevrat (Torah)	Bazı Yahudi mezhepleri haricinde çoğunluk ahirete inanır.	İsrail, ABD ve dünyanın pek çok ülkesinde	Ancak Yahudi ırkından olan bu dine mensup olabilir. Millî bir dindir.
Hristiyanlık	Üçleme tarzında: Baba- Oğul, Ruhu'l-Kudus	Hz. İsa	Ahd-i Atik Ahd-i Cedit (İnciller)	Ahirete inancı var.	Avrupa ve Amerika kıtası başta olmak üzere dünyanın her yerinde	Amacı bütün milletlerin bu dine girmesidir. Evrenseldir.

DİNLERİ TANIMAYA ÇALIŞIYORUZ

DERS	: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Hint ve Doğu Asya Dinleri
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
KAZANIMLAR	: Hint ve Doğu Asya ve diğer dinler hakkında genel bilgi sahibi olur.
KAYNAK/MATERYAL	: Karşılaştırmalı dinler tarihi kaynakları

SÜREÇ

1. Öğrencilerden karşılaştırmalı dinler tarihi kaynakları ve ansiklopedilerden Hint ve Doğu Asya dinleri hakkında genel bilgi toplamaları istenir.
2. Sınıfa getirilen bilgiler çerçevesinde konuşulur ve öğrencilerden alınan cevaplar sıralanır.
3. Öğrencilerin cevapları ile (EK-1)'deki bilgiler karşılaştırılarak öğrenilen bilgiler pekiştirilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin Hint ve Doğu Asya dinleri hakkında genel bilgi sahibi olup olmadıkları ölçülür.

DOĞU ASYA VE HİNT DİNLERİNİN BAŞLICA ÖZELLİKLERİNE TOPLUCA BİR BAKIŞ

EK-1

DİNİN ADI	Tanrı	Peygamberi veya Kurucusu	Kutsal Kitabı	Öldükten Sonraya İlişkin İnanç (Ahiret İnanç)	Mensupları daha çok nerelerde yaşamaktadırlar?	Farklı milletlerden mümin kabul eder mi?
TAOİZM	“Tao” diye ifade edilen yüce yaratıcı fikri vardır.	Kurucusu Lao-tzu	Tao te King	Ölümlere ve mezara saygılıdır.	Doğu Asya ülkeleri (Çin)	-----
KONFÜÇYANİZM	Bir inanç sistemi yoktur. Tanrı: Tien ve Tao	Konfüçyüs	“Beş Klasik” (Wou-King)-“Dört Kitap” (Se chou)	Öbür dünya fikri vardır.	Doğu Asya ülkeleri (Çin)	-----
ŞİNTOİZM	8 milyon kadar tanrı vardır. Tanrı “Kami” diye ifade edilir. En büyükleri Ameterasu	-----	Kojiki ve Nihongi isminde tarihî metinleri vardır.	Ruhun ölümden sonra yaşadığına inanılır.	Doğu Asya ülkeleri (Japonya)	Eder. Diğer dinlere tepki göstermez.

HİNDUİZM	Görünüşte çok tanrıcılık (Şiva-Vişnu-Brahma)	Kurucusu ve peygamberi yoktur. Gelenekler birikiminden oluşur.	Vedalar, Upanişadlar ve Bhagavat Gita	Reenkarnasyon: Başka bir bedende doğma. Sonuçta Mokşa'ya ulaşmak	Hindistan'da ve biraz da Hindistan'a komşu ülkelerde	Etmez. Başka insanlara ulaşma çabası yoktur. Millî bir dindir.
CAYNİZM	Tanrı anlayışı yoktur. Bazı mezheplerde vardır. (Nirvana'ya ulaşmak esas gayeleridir.)	Parsva ve Mahavira	“Agama” ve “Siddhanta” (Ganipidaka)	Ölümden kurtulup Nirvana'ya ulaşmak	Hindistan'da ve Hindistan'a komşu ülkelerde	-----
BUDİZM	Görünüşte tanrı yok. Buda bazı mezheplerde tanrılaştırılmıştır.	Goatama Buda	Tripitaka (Üç sepet)	Reenkarnasyon. Sonuçta Nirvanaya	Uzak Doğu, Güney ve Doğu Asya ile son zamanlarda Avrupa ve Amerika'da	Eder. Başka insanların Budizm'e girmesini ister. Evrenseldir.
SİHİZM	Bir tek tanrıya inanırlar. Karma ve tenasühe inanırlar.	Nanak	Adi-Granth	Tenasüh fikirlerini kabul ederler.	Hindistan'da, Hindistan'a komşu ülkelerde ve dünyanın bazı ülkelerinde	Evrenseldir.

KUTSAL KİTAPLARIN KAYNAKLARI

DERS	: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Dinlerde İnanç
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, Kur'an-ı Kerim meâlini kullanma
KAZANIMLAR	: Kaynaklarına göre kutsal kitapları sınıflandırır.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, Tevrat ve İncil

SÜREÇ

1. Öğrencilere kutsal kitap kavramının ne anlama geldiği sorulur.
2. Kutsal kitapların kaynaklarının neler olabileceği üzerinde konuşulur ve alınan cevaplar sıralanır.
3. Öğrencilerin cevapları ile (EK-1)'deki bilgiler karşılaştırılarak öğrenilen bilgiler pekiştirilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin kutsal kitapların kaynakları hakkında bilgilenip bilgilenmedikleri ölçülür.

KUTSAL KİTAPLAR VE KAYNAKLARI

DİNLER	KUTSAL KİTAPLARI	KAYNAKLARI
YAHUDİLİK	Tevrat	Aslı itibarı ile vahye dayanır.
HRİSTİYANLIK	İnciller	Aslı itibarı ile vahye dayanır.
İSLAM	Kur'an-ı Kerim	Vahye dayanır ve ilk şekli ile muhafaza edilmiştir.
HİNDUIZM	Vedalar, Upanişadlar ve Bhagavat Gita	Kutsal kitapların kaynakları Şruti (vahiy) ve Smriti (Gelenek) olmak üzere iki ana gruba ayrılır.
BUDİZM	Tripitaka (üç sepet)	Goatama Buda'nın fikirlerini esas alır.
SİHİZM	Adi-Granth	Kabir, Ekber, Nanak'ın görüşlerine dayanır.
CAYNİZM	“Agama” ve “Siddhanta” (Ganipidaka)	Mahavira'nın vaazlarına dayanır.
KONFÜÇYANİZM	“Beş klasik” (Wou-King)- “Dört Kitap” (Se chou)	Konfüçyüs'ün fikirlerini esas alır.
TAOİZM	Tao te King	Lao-tzu'nun öğretilerine dayanır.
ŞİNTOİZM	Kojiki ve Nihongi isiminde tarihî metinler	Kojiki imparatorun emri ile yazılmıştır. Nihongi ise bu kitabın yorumudur.
ZERDÜŞTLÜK	Gatalar-Avesta	Zerdüşt'ün fikirlerine dayanır.

TARTIŞIYORUZ

DERS	: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Dinlerde İbadet ve İbadet Yerleri
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, bilimsellik; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama
KAZANIMLAR	: Dinlerde haccın sosyal fonksiyonlarını fark eder.
KAYNAK/MATERYAL	: Hac mekânlarını ifade eden resim ve fotoğraflar

SÜREÇ

1. Öğrencilerden dinlerin hac mekânları ile ilgili araştırma yapmaları, resim ve fotoğraf bularak sınıfa getirmeleri istenir.
2. Bütün dinlerde mahiyet bakımından farklı da olsa, hac ibadetinin olmasının neyi ifade ettiği hakkında konuşulur.
3. Öğrencilere, çevrelerinde hacca giden Müslümanlar olup olmadığı sorusu yöneltilir.
4. Öğrencilere, “Haccın bireysel ve toplumsal fonksiyonları deyince ne anlıyorsunuz?” sorusu yöneltilerek, haccın toplumsal kaynaşma açısından önemine vurgu yapmaları sağlanır.
5. Bütün bu konuşmalardan sonra alınan cevaplar (EK-1)’deki çalışma kağıdına yazılır.
6. Öğrencilerden, hac yolculuğuna çıkan kimselerde ne gibi davranışların dikkat çektiği ile ilgili izlenimlerini anlatmalarını sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadıkları ölçülür.

NEDEN BU KADAR ÖNEMLİ?

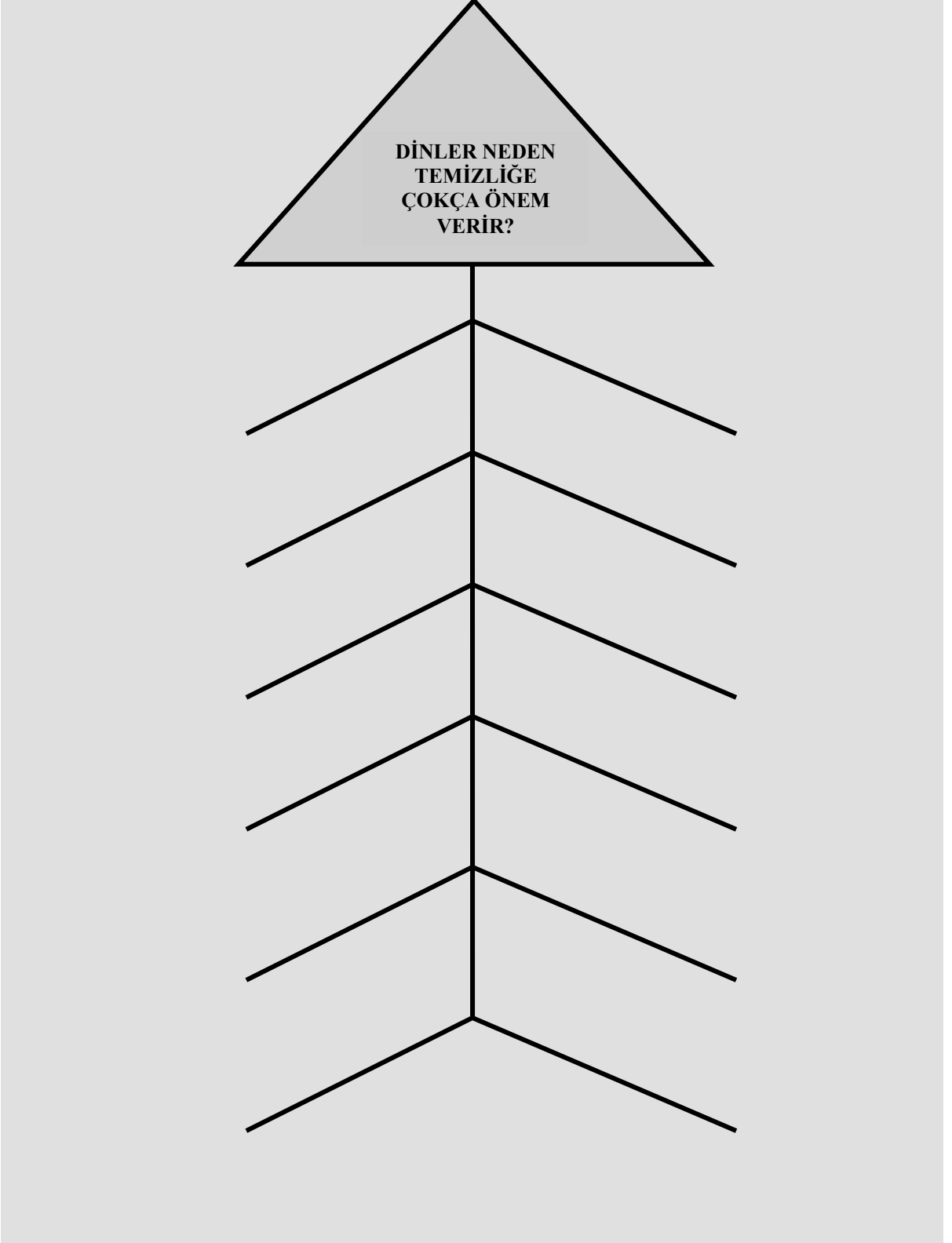
DERS	: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi
SINIF	: 2
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Dinlerde Temel Ahlak İlkeleri
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, Kur'an-ı Kerim meâlini kullanma
KAZANIMLAR	: Dinlerin temizliğe verdiği önemin farkında olur.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, Tevrat, İncil

SÜREÇ

1. Temizlik kavramının ne ifade ettiği üzerinde öğrencilerin görüşleri alınır.
2. Temizliğin birey ve toplum açısından önemi hakkında konuşulur.
3. Dinlerin temizliğe verdiği önemle ilgili öğrencilerden düşünceleri alınır.
4. Dinlerin temizliğe çokça önem vermesine rağmen bazı bireylerin temizlik konusunda eksiklik göstermelerinin nedenleri üzerinde durulur.
5. Bütün bu konuşmalardan sonra dinlerin temizliğe neden bu kadar önem verdiği dinî ve insani sebepleri (EK-1)'deki balık kılıçına yazılır.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin, dinlerin temizliğe verdiği önemi kavrayıp kavramadıkları ölçülür.

NEDEN GEREKLİ? SINIRI NE?

DERS	: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Dinî Çoğulculuk, Diyalog ve Misyonerlik
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım
KAZANIMLAR	: Dinler arası diyalogun çerçevesini ve amacını sorgular.
KAYNAK/MATERYAL	: Dinler tarihi kitapları

SÜREÇ

1. Öğrencilerden dinler arası diyalog ile ilgili bilgi toplamaları istenir.
2. Bu bilgiler çerçevesinde öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilerek bir tartışma ortamı meydana getirilir.
  - Dinler arası diyalogun birey hayatı açısından önemi nedir?
  - Toplumsal ve evrensel barış açısından diyalogun ne gibi faydaları vardır?
  - Dinler arası diyalog nerede başlar, nerede biter ve sınırı nedir?
3. Tartışmalardan sonra ortaya çıkan görüşler (EK-1)'e yazılır.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dinler arası diyalog kavramını doğru bir şekilde kavrayıp kavramadıkları ölçülür.

**İSLAM TARİHİ DERSİ
ÖĞRETİM
PROGRAMI**

10. İSLAM TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

10.1. GİRİŞ

İslam Tarihi en genel çerçevesiyle, VII. yüzyıl başlarından günümüze kadar, on dört asırlık uzun bir süreç içerisinde çeşitli Müslüman toplumların din, sosyal hayat, siyaset, kültür ve medeniyet alanlarında yaşadıkları tecrübeleri içine almaktadır.

İmam-Hatip Liseleri Öğretim Programında yer alan İslam Tarihi Dersi Programı hazırlanırken ortak genel kültür derslerinden Tarih dersinin içeriği de dikkate alınmıştır. Bu derste Klasik Dönem (Hz. Muhammed, Dört Halife, Emevi ve Abbasi dönemleri) siyasi olaylarına ve gelişmelerine ağırlık verilmiştir. Bununla birlikte, hem tarihte devamlılık fikrinin kaybolmaması hem de İslam tarihinin sadece bir Arap tarihi olarak algılanmaması için Klasik Dönem sonrası Türklerin, İslam Tarihindeki etkileri ile diğer belirleyici nitelikteki siyasi ve kültürel gelişmeler de ana hatlarıyla bu dersin içeriğinde yer almaktadır. Bu programda, İslam medeniyeti, her dönemin siyasi olaylarının bir parçası olarak ele alınmamıştır. Öğrencinin, kültür ve uygarlık alanında zamana, coğrafyaya ve toplumsal yapıya bağlı olarak değişen ve değişmeyen unsurları bir arada görebilmesi için bir bütün olarak ele alınmıştır.

İmam-Hatip Lisesi mezunlarının mesleki alanda veya diğer alanlarda hizmet verirken İslam tarihinin konusu olan olay ve olgulardan uzak kalmaları mümkün değildir. Kültürel mirasa atıflarda bulunma, tarihsel deneyimlerden seçmeler yapma, güncel olaylarla tarihsel olay ve olgular arasında bağlantı kurma, tarihi tecrübelerden sonuç ve dersler çıkarma, İmam-Hatip Lisesi mezunlarından beklenen davranışlardandır. Önemli olan husus bu davranışların, objektifliği esas alan bir bakış açısı doğrultusunda ve sağlam bir tarihî zemin üzerinde cereyan etmesidir. İslam Tarihi dersi, öncelikle bunu sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu ders; Tarih, Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi ve Osmanlı Tarihi dersleri ile birlikte İmam-Hatip Lisesi öğrencisinde sağlıklı bir tarih bilinci oluşmasına da katkıda bulunacaktır.

10.2. GENEL AMAÇLAR

İslam Tarihi dersini alan öğrenciler;

1. İslam tarihinin konusu olan olay ve olguları bilimsel verilere uygun olarak kavrar.
2. İslamiyetin doğuşu ve Hz. Muhammed döneminin olayları hakkında bilgi sahibi olur.
3. Dört halife döneminde meydana gelen olayları irdeler.
4. Emeviler döneminde meydana gelen olayları hakkında sebep ve sonuçları ile bilgi sahibi olur.
5. Abbasi devletinin kuruluşunu, bu dönemin dinî ve siyasi olaylarını bilerek kültürel gelişmelerin farkında olur.
6. Türklerin İslamiyete girişlerini ve İslam kültür ve medeniyetine katkılarını bilir.
7. İslam medeniyetinin doğuş ve gelişim sürecini, temel özelliklerini ve diğer kültür ve medeniyetlere katkılarını bilir.
8. Günümüz İslam ülkelerinin ve Müslüman topluluklarının buldukları coğrafi bölgeleri bilir.
9. İslam tarihinin birçok Müslüman topluma ait farklı tarihsel deneyimleri içerdiğini, bu tecrübelerin, farklılıklarıyla birlikte bugün de yararlanılması gereken büyük bir birikim olduğunun farkında olur.

10.3. ÜNİTELER

İmam-Hatip Liseleri ve Anadolu İmam-Hatip Liselerinin 12. sınıflarında okutulacak olan bu öğretim programında, İslam tarihi ile ilgili temel bilgileri kazandırmaya yönelik aşağıdaki 8 ünite yer almaktadır.

İslam Tarihine Giriş: Bir dersin konusu, alanı ve metodu hakkında bilgi sahibi olmak, o dersle ilgili daha sonraki ünitelerin öğrenciler tarafından daha kolay kavranılması açısından önem taşımaktadır. Özellikle tarihi konu edinen derslerde bu durum daha da önem arz etmektedir. Bu ünite ana hatları ile İslam tarihinin konusu, alanı ve metodu, İslam tarihçiliğinin doğuşu ve gelişimi, temel kaynakları, tarihçilikle yakın ilgisi olan Müslümanların kullandıkları takvimler ve bu dersin diğer sosyal bilimlerle ilişkisi konu edinilmiştir.

İslamiyetin Doğuşu ve Hz. Muhammed Dönemi: İslam tarihi Hz. Muhammed dönemi ile başlamaktadır. Her ne kadar bu üniteye yer alan konular daha ayrıntılı olarak Siyer (Hz. Muhammed'in Hayatı) dersinde yer alsada da program bütünlüğü, tarihin kronolojik olarak verilmesinin gerekliliği ve İslam Tarihi dersini "Dört Halife Dönemi"nden başlatmanın doğru bir yaklaşım olmayacağından hareketle, bu ünitenin İslam Tarihi öğretim programında da ana hatlarıyla yer alması tarihî bilgileri pekiştirme açısından önem taşımaktadır. Bu ünitenin, öğrencilerin daha önceki sınıflarda öğrendikleri bilgileri harekete geçirerek, İslam'ın doğduğu ortamın coğrafi, siyasi, sosyal ve kültürel yapısını tanımak, Hz. Muhammed'in peygamber oluş süreci ve İslam'ın Mekke dönemi hakkındaki bilgilerini pekiştirmek, hicret ile başlayan Medine dönemindeki sosyal, dinî, ekonomik, siyasi ve askerî gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmak, Hz. Muhammed döneminde İslam'ın yayıldığı coğrafyayı tanımak açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Dört Halife Dönemi: Hz. Peygamber'den sonraki dönemi ifade eden "Dört Halife Dönemi" ve bu dönemin en önemli şahsiyetlerinden olan Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'yi hayatı ve kişilik özellikleri bakımından tanımak dört halife döneminin olaylarını ve siyasi gelişmelerini, özellikle Hz. Ali döneminin önemli olaylarından olan ve siyasi yansımaları günümüze kadar ulaşan Cemal ve Siffin olayları hakkında sağlıklı bilgi sahibi olmak bu ünite ile sağlanacaktır. Ayrıca bu üniteye dört halife döneminin İslam kültür ve medeniyetindeki yeri gibi konulara da yer verilecektir.

Emeviler: Hz. Ali'den sonra yönetime geçen Muaviye b. Ebî Süfyan ile başlayan bu dönem ve bu dönemde yaşanan toplumsal ve siyasi olaylar hakkında kaynaklara uygun bir şekilde bilgi vermek önemli bir husustur. Emeviler döneminde, İslam tarihinde çok önemli siyasi değişimler yaşanmış ve bütün bunlar daha sonra meydana gelen siyasi tartışmalara ve iç çalkantılara zemin hazırlamıştır. Bu nedenle; Emevilerin kuruluşu, hilafetin saltanata dönüşmesi ve buna tepkiler, Kerbela Olayı, Abdullah b. Zubeyir Olayı, bu dönemde yapılan fetihler, iç ve dış sorunlar tarih ilminin kriterleri çerçevesinde ele alınacaktır. Ayrıca "Emeviler" ünitesinde; Endülüs Emevileri'ne temas edilerek kültür ve medeniyete yaptıkları katkılar ele alınacaktır.

Abbasiler: İslam tarihinde önemli bir yere sahip olan Abbasiler dönemini ayrıntıları ile tanımak bu ünitenin amaçları arasındadır. Emeviler döneminin çeşitli çalkantılarından sonra kurulan Abbasi devletini, kuruluşunu, mevalilerin bu devletin kuruluşundaki rolünü, bu dönemin din politikasını, yaşanan iç ve dış siyasi olayları ile doğru bir şekilde tanımak önemlidir. Ayrıca Moğolların, Abbasilerin yıkılışındaki rolü ve Abbasilerin İslam kültür ve medeniyetine katkıları gibi konular bu üniteye yer almaktadır.

İslamiyet ve Türkler: İslam tarihinde Türklerin önemli bir yeri vardır. Bu üniteye Türklerin İslamiyetle ilişkisine tarihî bağlamına uygun olarak yer verilecektir. Bu konu, program gereği tekrara düşmemek amacı ile İmam-Hatip Liselerinde okutulan "Tarih, Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi ve Osmanlı Tarihi" derslerinin konuları da göz önünde bulundurularak ele alınacaktır. Türkler ve İslamiyet ünitesinde genel olarak; Türk-Arap ilişkileri, Türklerin İslam

dinine girişi, İslam dünyasındaki faaliyetleri, İslam dinin yayılması ve korunmasındaki rolleri ve Müslüman Türk devletleri gibi konular ele alınacaktır.

İslam Medeniyeti: İslam Tarihi sadece toplumsal ve siyasal olayları içermemektedir. Hz. Muhammed dönemi ile başlayan İslam tarihi aynı zamanda İslam medeniyet tarihini de ihtiva etmektedir. Öğrencilerin mensubu oldukları dinin oluşturduğu kültür ve medeniyet hakkında sağlıklı bilgi sahibi olmaları, gelecekte yapacakları atılım ve ilerlemeler için önemlidir. Bu nedenle İslam medeniyeti ünitesinde genel olarak din ve toplumsal hayat, ekonomik hayat, ilim ve düşünce hayatı, sanat ve mimari, kurumlar, İslam medeniyetinin özgünlüğü ve bu medeniyetin diğer kültür ve medeniyetlere tesirlerine dair ayrıntılara yer verilecektir.

Günümüz İslam Dünyası: Türkiye jeopolitik olarak çok önemli ve hassas bir coğrafi bölgede yer almaktadır. Bu konumu itibarı ile Günümüz İslam Dünyası ünitesi dünyanın çeşitli bölgelerindeki Müslüman ülkeleri ve toplulukları tanımak açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle üniteye; Asya Kıtasındaki Müslümanlar, Balkanlar ve diğer Avrupa ülkelerindeki Müslümanlar, Afrika ve Amerika kıtasındaki Müslümanlar hakkında bilgi verilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye ile diğer İslam ülkeleri arasındaki ilişkiler ve Türkiye'nin İslam dünyası içindeki rolü gibi başlıklar da bu amaca hizmet etmektedir.

10.4. İSLAM TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELER, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	SÜRE/ DERS SAATİ	ORAN (%)
I- İslam Tarihine Giriş	7	6	8,33
II- İslamiyetin Doğuşu ve Hz. Muhammed Dönemi	17	8	11,11
III- Dört Halife Dönemi	10	8	11,11
IV- Emeviler	11	8	11,11
V- Abbasiler	12	8	11,11
VI- İslamiyet ve Türkler	9	12	16,66
VII- İslam Medeniyeti	7	12	16,66
VIII- Günümüz İslam Dünyası	8	10	13,88
Toplam	77	72	100

Not: Ders saatleri, ünite açıklamaları ve kazanımlar birlikte düşünülerek belirlenmiştir.

10.5. İSLAM TARİHİ DERS KİTABI FORMA SAYISI

SINIF	KİTAP BOYUTU	FORMA SAYISI
12	19.5 x 27.5	8-12

10.6. İSLAM TARİHİ DERSİ PROGRAMI KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE I		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İSLAM TARİHİNE GİRİŞ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İslam tarihinin konusunu ve alanını tanıır. 1. İslam Tarihindeki araştırma yöntemlerini tartışır. 2. İslam tarihçiliğinin doğuş ve gelişme sürecini açıklar. 3. İlk dönem Müslüman tarihçilerini eserleri ile birlikte tanıır. 4. İslam tarihinin temel kaynaklarını değerlendirir. 5. Müslümanların kullandıkları takvimleri genel özellikleri ile açıklar. 6. İslam tarihinin diğer sosyal bilimlerle ilişkisini kurar. 	<p> Neden Önemli? Sınıfça İslam tarihinin konusu ve alanı hakkında konuşularak bir dersin konusunu ve alanını bilmenin neden gerekli olduğu hakkında tartışılır (1. kazanım).</p> <p> Geçmişe Işık Tutanlar: İslam tarihçiliğinin temeli olan eserleri ve tarihçileri gösteren bir tablo yapılarak yansıtılır (4. kazanım).</p> <p> Neler Olabilir? Öğrencilere “Sizce İslam tarihinin temel kaynakları neler olabilir?” sorusu yöneltilerek bu kaynaklar bulmaları istenir (5. kazanım).</p> <p> Nasıl Bir İlişki? İslam tarihinin hangi sosyal bilimlerle ilişkisinin olduğu sınıfça bulunmaya çalışılarak ulaşılan sonuçlar listelenir (7. kazanım).</p>	<p>[!] Bu ünite, İslam tarihinin alanı ve metodu üzerinde önemle durularak İslam kültürünün tanınması ve aktarılmasında bu dersin önemi ve bu yönüyle diğer alan derslerine olan katkısı özellikle vurgulanmalıdır.</p> <p>[!] Fetihlerin gerçek amacının İslam’ın adaletinin, evrenselliğinin ve hoşgörüsünün insanlara ulaştırılması olduğu vurgulanacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: araştırma, eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, kültürel mirasa saygı.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÜNİTE II		12. SINIF	
İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE HZ. MUHAMMED DÖNEMİ	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
		<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İslam'ın doğduğu ortam hakkında bilgi sahibi olur. 2. Hz. Muhammed'in peygamber oluş sürecini açıklar. 3. Mekkelilerin, Hz. Peygamberin İslam'a davetine tepkilerinin nedenlerini irdeler. 4. İlk Müslümanların Habeşistan'a hicret etme nedenlerini sıralar. 5. Akabe Biatlerinin Müslümanlar açısından önemini fark eder. 6. Hicreti zorunlu kılan nedenleri irdeler. 7. Hz. Muhammed'in Medine'de İslam kardeşliğinin oluşmasına yönelik çabalarını irdeler. 8. Mescid-i Nebi'nin toplumsal fonksiyonunu açıklar. 9. Ashab-ı Suffa'nın eğitim öğretim açısından önemini fark eder. 10. Medine'deki ilk nüfus sayımının sosyal hayat açısından önemini kavrar. 11. Medine Sözleşmesinin toplumsal barış açısından önemini kavrar. 12. Medine dönemindeki siyasi ve askerî gelişmelerin amaçlarını söyler. 13. Hudeybiye Antlaşmasının İslam tarihi açısından önemini değerlendirir. 14. Mekke'nin fethinin Müslümanlar açısından önemini açıklar. 15. Huneyn ve Evtas savaşları ile Taif kuşatmasını tarihî açıdan değerlendirir. 16. Mute Savaşının önemini kavrar. 17. Hz. Muhammed dönemindeki İslami tebliğ faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olur. 18. Hz. Muhammed döneminde İslam'ın yayıldığı coğrafyayı tanıır. 	<p>🏠 İslam'ın Doğduğu Coğrafyayı Tanıyoruz: Sınıfa Arabistan Yarımadası haritası getirilerek İslam'ın doğduğu ortamın coğrafi, siyasi, sosyal ve kültürel yapısı hakkında konuşulur (1. kazanım).</p> <p>🏠 Tepkilerin Sebebi Neydi? Sınıfa "Hz. Muhammed'e "el-Emîn" sıfatını verecek kadar güvenen Mekkeliler, vahiy geldikten sonra Hz. Peygamberin onları İslam'a davetine tepkilerinin sebepleri neler olabilir?" sorusu yöneltilerek öğrencilerin beyin fırtınası yapmaları sağlanır (3. kazanım).</p> <p>🏠 Siz Olsaydınız Nasıl Hareket Ederdiniz? Öğrencilere "Hicret sonrası ensar ile muhacir arasındaki kardeşlik çerçevesinde, böyle bir durumla karşılaştığımızda nasıl bir tavır sergilerdiniz?" sorusu yöneltilerek alınan cevaplar listelenir (7. kazanım).</p> <p>🏠 Araştırıyoruz? Öğrencilerden Mescid-i Nebi'nin toplumsal fonksiyonları hakkında bilgi toplamaları istenilerek bu bilgiler sınıfta paylaşılır? (8. kazanım).</p> <p>🏠 Toplumsal Barış Öğretileri: Medine Sözleşmesi'nin metni yansıtılarak öğrencilerden bu maddelerden toplumsal barışa yönelik ilkeler çıkarmaları istenir (11. kazanım).</p>

🏠 Sınıf-okul içi etkinlik
🔄 Ders içi ilişkilendirme

🏠 Okul dışı etkinlik
←→ Sınırlamalar

[!] Uyarı
📖 Ölçme ve değerlendirme

☐ Diğer derslerle ilişkilendirme

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DÖRT HALİFE DÖNEMİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin soyları ve kişilik özellikleri hakkında bilgi sahibi olur. 2. Hz. Ebu Bekir'in halife seçiliş süreci hakkındaki olayları irdeler. 3. Hz. Ebu Bekir döneminin dinî ve siyasi olaylarını değerlendirir. 4. Hz. Ömer'in halife seçiliş sürecini irdeler. 5. Hz. Ömer döneminin dinî ve siyasi olaylarını irdeler. 6. Hz. Osman'ın halife seçiliş sürecini irdeler. 7. Hz. Osman döneminin önemli dinî ve siyasi olaylarını açıklar. 8. Hz. Ali'nin halife seçiliş sürecini kavrar. 9. Hz. Ali döneminin sosyal, siyasi ve dinî olaylarını tartışır. Dört halife döneminin İslam kültür ve medeniyetine katkılarını açıklar. 	<p> Onları Yakından Tanıyoruz: Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin soylarını ve kişilik özelliklerini gösteren şema oluşturularak sınıfta yansıtılır. Öğrencilerin bu dört halife hakkında konuşmaları sağlanır (1. kazanım).</p> <p> Onun Dilinden Yönetim Anlayışı: Sınıfa Hz. Ebu Bekir'in halife olduğu zaman yaptığı konuşma getirilerek tahtaya yazılır/yansıtılır ve onun yönetimde hangi ilkeleri esas aldığı tespit edilir (3. kazanım).</p> <p> Örnek Bir Yönetici: Hz. Ömer'in yönetim anlayışını ifade eden bir olay sınıfta tartışılarak öğrencilerin bunlardan ilkeler çıkarmaları sağlanır (5. kazanım).</p> <p> Sebepler ve Sonuçları İle Öğreniyoruz: Sıfın Olayını anlatan bir metin çerçevesinde bu olayın sebepler ve sonuçları üzerinde sınıfta konuşulur (9. kazanım).</p>	<p>[!] Bu ünitenin özelliklerine sahip harita ve atlaslar derse getirilerek öğrencilerin atlas kullanımını bir davranış hâline getirmesi sağlanacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite işlenirken tarihin, menkıbevi bir üslupla ve kronolojik olarak ezberlenip sıralanması olmadığı dikkate alınmalıdır. Bu sebeple olayların tarihî arka planı, onları meydana getiren dinî, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik koşullar vurgulanmalıdır.</p> <p>[!] 3. kazanım işlenirken Hz. Ebu Bekir döneminde dinden dönme olayları, İran ve Bizans fethi ve Kur'an'ı toplamaya yönelik çalışmalara yer verilecektir.</p> <p>[!] İslam tarihinde derin etkileri olan Cemal ve Sıffin gibi olaylar işlenirken asıl amacın bunları anlamak ve ders çıkarmak olduğu, bu günü geçmişin ipoteği altına sokmamak için bu olaylar etrafında geçmişte yaşanan bölünme ve kampfımları günümüze taşımanın yanlışlığı vurgulanmalıdır.</p> <p>[!] İslam tarihinde meydana gelen bazı olayların sonraki dönemlerde yol açtığı dinî, siyasi, fikrî oluşumlar ve günümüze etkisi değerlendirilmelidir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: araştırma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, eleştirel düşünme.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, sebep sonuç ilişkisi, adil davranma., farklılıklara saygı.</p> <p> Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testleri ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Diğer derslerle ilişkilendirme

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
EMEVLER	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Emevi Devleti'nin kuruluş sürecini açıklar. 2. Kerbela Olayı'nı ve sebeplerini irdeler. 3. Abdullah b. Zubeyir Olayı'nı sebep ve sonuçları ile tartışır. 4. Emeviler dönemindeki fetihleri ve İslam coğrafyasındaki genişlemeyi analiz eder. 5. Emeviler döneminin iç sorunlarını açıklar. 6. Emevilerin diğer ülkelerle ilişkilerini söyler. 7. Emevi devletinin yıkılmasında etkili olan faktörleri irdeler. 8. Endülüs Emevi Devleti'nin kuruluş sürecini açıklar. 9. Endülüs Emevi Devleti'nde "Emirlik" ve "Halifelik" dönemlerini değerlendirir. 10. Endülüs Emevi Devleti'nin yıkılışını ve sonrasındaki olayları kavrar. 11. Emevilerin İslam kültür ve medeniyetine katkılarını fark eder. 	<p> Nereden Nereye: Sınıfa Emeviler dönemini gösteren harita getirilerek bu dönemde yapılan fetihler ile geçmiş dönemde yapılanlar karşılaştırılarak İslam coğrafyasının Emeviler dönemindeki durumu hakkında konuşulur (4. kazanım).</p> <p> Araştırıyoruz: Öğrencilerden Endülüs Emevi Devleti hakkında bilgi toplamaları istenilerek bu devletin Batı dünyasına etkileri üzerinde durulur (8, 9 ve 10. kazanımlar).</p> <p> İslam Kültür ve Medeniyetine Katkısını Öğreniyoruz: Emeviler dönemini yansıtan edebiyat, bilim ve sanat dalları ile ilgili örnekler çerçevesinde bu dönemin kültür ve medeniyete katkıları öğrencilerle değerlendirilir (11. kazanım).</p>	<p> Tarihsel olay ve olguların anlatımında bilimsellik ve objektiflik ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır.</p> <p>[!] İslam tarihinde derin etkileri olan Kerbela gibi olaylar işlenirken asıl amacın bunları anlamak ve ders çıkarmak olduğu, bu günü geçmişin ipoteği altına sokmamak için bu olaylar etrafında geçmişte yaşanan bölünme ve kamplaşmaları günümüze taşımanın yanlışlığı vurgulanmalıdır.</p> <p>[!] Bu ünite işlenirken tarihin, belli olay, olgu, devlet ve hanedanların menkıbevi bir üslupla ve kronolojik olarak ezberlenip sıralanması olmadığı dikkate alınmalıdır. Bu sebeple olayların tarihî arka planı, onları meydana getiren dinî, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik koşullar vurgulanmalıdır.</p> <p>[!] Emeviler dönemini ifade eden harita ve atlaslar derse getirilerek öğrencilerin atlas kullanımını bir davranış hâline getirmesi sağlanmalıdır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, uygulama, araştırma.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler; hoşgörü, bilimsellik, farklılıklara saygı, kültürel mirasa saygı.</p> <p> Bu ünite de değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

ÜNİTE V		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ABBASİLER	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Abbasilerin kuruluş sürecini açıklar. 2. Abbasilerin kuruluşunda ve yönetimindeki mevalinin rolünü tartışır. 3. Abbasi yönetiminin genel özelliklerini sayar. 4. Abbasilerin din politikalarını irdeler. 5. Abbasilerin karşılaştıkları iç sorunları tartışır. 6. Abbasi döneminde Şii isyanlarını neden ve sonuçları ile irdeler. 7. Harici hareketlerinin sebeplerini tartışır. 8. Abbasi döneminde yönetim ve İslam karşıtı dinî ve siyasi isyanların nedenlerini araştırır. 9. Abbasi döneminde merkezî idareden kopmaların nedenlerini irdeler. 10. Abbasilerin dış ilişkilerde nasıl bir yol izlediğini analiz eder. 11. Moğol istilasının, Abbasilerin yıkılışındaki rolünü fark eder. 12. Abbasilerin İslam kültür ve medeniyetine katkılarının farkında olur. 	<p> Nasıl Rol Oynadılar? Öğrencilerden Abbasi yönetiminde Türklerin rolleri ile ilgili bir araştırma yapmaları istenilerek elde edilen bilgiler çerçevesinde sınıfça konuşulur (4. kazanım).</p> <p> Genel Özellikleri Buluyoruz? Tarihî süreçte Abbasilerin genel özellikleri araştırılarak elde edilen bilgiler çerçevesinde, bu dönemin yönetiminin genel özellikleri belirlenir (5. kazanım).</p> <p> Karşılaştırıyoruz: Daha önceki derslerden hareketle, Emevilerle Abbasilerin din politikaları karşılaştırılarak elde edilen sonuçlar listelenir (6. kazanım).</p> <p> Şema Oluşturalım: Abbasi döneminin iç sorunları ile ilgili bilgilerden hareketle; yönetim karşıtı dinî ve siyasi hareketleri içeren bir şema oluşturularak bununla ilgili sınıfça konuşulur (5 ve 8. kazanımlar).</p>	<p>[!] Abbasiler dönemini ifade eden harita ve atlaslar derse getirilerek öğrencilerin atlas kullanımını bir davranış hâline getirmesi sağlanmalıdır.</p> <p>[!] Ünite işlenirken yeri geldikçe Abbasilerle Emeviler arasındaki ortak ve farklı yönler vurgu yapılacaktır.</p> <p>[!] 3. kazanım işlenirken Abbasi yönetiminde Türklerin rolüne yer verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler; hoşgörü, bilimsellik, farklılıklara saygı, kültürel mirasa saygı.</p> <p> Bu ünite de değerlendirmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

[!] Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

İSLAMİYET VE TÜRKLER	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Türk-Arap ilişkilerinin tarihî seyrini açıklar. 2. Türklerin İslamlaşma sürecini ve bunu hızlandıran etkenleri irdeler. 3. Selçukluların Abbasi halifeliğinin korunmasındaki rolünü irdeler. 4. Selçuklu Türklerinin Haçlı seferlerine karşı verdiği mücadelenin önemini fark eder. 5. İslam coğrafyasının korunmasında Osmanlıların üstlendiği rolü kavrar. 6. Osmanlıların kutsal topraklara yaptığı hizmetlerin farkında olur. 7. Selçuklu ve Osmanlıların İslam medeniyetine katkılarını ana hatları ile açıklar. 8. Türklerin Hindistan, Anadolu ve Balkanlarda İslam dininin yayılmasındaki rolünü fark eder. 9. Diğer Müslüman Türk devletleri hakkında bilgi sahibi olur. 	<p>🏠 Neler Etkili Oldu? Türklerin İslam'ı kabul etmeden önceki kültürleri araştırılarak bunların Türklerin İslamlaşma sürecini hızlandırmadaki etkileri üzerinde sınıfça konuşulur (2. kazanım).</p> <p>🏠 İslam Coğrafyasının Koruyucuları: Öğrencilerden Osmanlıluların İslam coğrafyasını nasıl koruduğu hakkında bir araştırma yapmaları istenilerek, bu bilgiler sınıf ortamında paylaşılır (5. kazanım).</p> <p>🏠 Sunu Hazırlıyoruz: Sınıfa, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait İslam medeniyetini ifade eden materyaller getirilerek sunu hazırlanır ve bunların İslam medeniyetine katkıları hakkında konuşulur (7. kazanım).</p> <p>🏠 Araştırıyoruz: Öğrenciler gruplara ayrılır ve her bir gruptan bir Müslüman Türk devleti hakkında araştırma yapması istenir, elde edilen bilgiler sınıfta paylaşılır (9. kazanım).</p>	<p>🏠 Bu ünitenin kazanımları Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersinin ilgili konuları ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>↔ Bu ünitenin 9. kazanımında, Selçuklular ve Osmanlılar dışındaki Karahanlılar, Gazneliler, Harzemşahlar gibi Türk devletlerine yer verilecektir.</p> <p>[!] Müslüman Türk devletleri işlenirken, konunun bütünlüğünün sağlanması için İslamiyet'in kabulünden sonra kurulan Türk devletlerinin adlarına, nerede ve ne zaman kurulduklarına kısaca yer verilecektir.</p> <p>[!] Bu ünite işlenirken konuya uygun harita ve atlaslar bulundurulmalı, öğrencilerin atlas kullanımını bir davranış hâline getirmesi sağlanmalıdır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, araştırma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: hoşgörü, bilimsellik, farklılıklara saygı, kültürel mirasa saygı.</p> <p>📖 Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İSLAM MEDENİYETİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İslam coğrafyasındaki çeşitli dinî inanışları ve toplumsal hayatın genel özelliklerini tanıır. 2. İslam medeniyetindeki ekonomik hayatı tanıır. 3. İslam medeniyetindeki ilim ve düşünce hayatının genel özelliklerini söyler. 4. İslam medeniyetindeki sivil ve askerî mimarinin tarihî süreçteki işlevlerini ve özelliklerini söyler. 5. İslam medeniyetindeki idari ve dinî kurumları görevleri ile tanıır. 6. İslam medeniyetinin özgünlüğünü ve temel niteliklerini kavrar. 7. İslam medeniyetinin diğer medeniyetlere etkilerini fark eder. 	<p>🕌 Hoşgörü Medeniyeti: İslam coğrafyasındaki çeşitli dinî inanışların neler olduğu hakkında konuşularak Müslümanların farklı kültürlerle birlikte yaşama tecrübesine somut örnekler verilir (1. kazanım).</p> <p>🕌 Toplumun Temeli Aile: İslam toplumunda ailenin yeri ile ilgili bir ön araştırma yapılarak İslam dinin aileye verdiği önem üzerinde beyin fırtınası yapılır (1. kazanım).</p> <p>🕌 İsimleri Ölümsüzleşenler: Öğrencilerden, İslami bilimleri, fen ve sosyal bilimler alanlarında meşhur olmuş İslam bilginleri hakkında araştırma yapmaları istenir. Bu alanlar ve İslam bilginleri bir tablo haline getirilir (3. kazanım).</p> <p>🕌 Her zaman Önemli: Hz. Muhammed döneminden itibaren İslam medeniyetindeki eğitim öğretim faaliyetlerine verilen önemle ilgili bir ön araştırma yapılarak elde edilen bilgiler çerçevesinde İslam'ın eğitim ve öğretime verdiği değer hakkında sınıfça konuşulur (3. kazanım).</p> <p>🕌 Neden Hız Kestik? İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren hızlı bir yükselişe geçen İslam düşüncesinin daha sonraki dönemlerde duraklama sürecine girmesinin sebepleri hakkında beyin fırtınası yapılır ve ulaşılan sonuçlar paylaşılır (3. kazanım).</p> <p>🕌 Sunu Hazırlıyoruz: İslam mimarisine ait resim ve fotoğraf gibi materyaller bulunarak bir sunu hazırlanır ve bu materyaller çerçevesinde İslam mimarisinin özellikleri hakkında sınıfça konuşulur (4. kazanım).</p> <p>🕌 Etkileri Hakkında Konuşuyoruz: Öğrencilerin ön bilgilerinden hareketle İslam medeniyetinin diğer medeniyetlere yaptığı etkiler hakkında örnekler verilir (7. kazanım).</p>	<p>🗨 Bu ünitenin kazanımları işlenirken Sanat Tarihi dersi ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>↔ Bu ünitenin 3. kazanımı tezhip, hat, minyatür, resim heykel ve musiki ile sınırlandırılacaktır.</p> <p>↔ Bu ünitenin 4. kazanımında yer alan sivil mimari, saraylar, medreseler, camiler, kentler, türbeler, kümbetler, hanlar, kervansaraylar ve hastaneler ile askerî mimari ise ordugahlar, ribatlar, kaleler, surlar, hendekler, tabyalar ve ok meydanları ile sınırlı bir şekilde işlenecektir.</p> <p>↔ 5. Kazanım işlenirken “İdari ve Dinî Kurumlar” başlığı altında, halifelik ve vezirlik; “Adli Kurumlar” başlığı altında, kadılık ve mahkemeler; “Güvenlik Kurumları” başlığı altında ise hisbe (zabita), polis (şurta) ve orduya yer verilecektir.</p> <p>↔ Bu ünitenin 7. kazanımında ifade edilen İslam medeniyetinin diğer kültürlerle etkileri, Batı, Balkanlar, Hint, Çin ve Rusya ile sınırlandırılacaktır.</p> <p>[!] İslam tarihinin geneli içerisinde uygarlık tarihinin, siyasi ve askerî tarih kadar önemli olduğu gerçeğinden hareketle programda, her iki kısım arasında bir denge kurulmuştur. Dersin amaçlarına ulaşılabilmesi için bu dengeye dikkat edilmelidir.</p> <p>[!] Üniteler işlenirken konuların özelliğine uygun teknolojik, görsel ve işitsel araçlardan yararlanılmalı, böylece derste öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olması sağlanmalıdır. Örneğin, İslam uygarlığında sanat ve mimari konusu işlenirken eğer içinde yaşanılan çevrede, varsa tarihî cami, medrese, kale, ev vb. gezdirilebilir; hat, ebru, tezhip, minyatür gibi İslam sanatına dair örnekler tanıtılabilir. Müzelerdeki İslami eserler görülebilir. İslam âleminde kitap ve kütüphanelerden söz edilirken bir el yazması kitap örneği getirilip öğrenciyeye gösterilebilir. Coğrafi ve kültürel farklılıkların sanat ve mimari üzerindeki yansımalarının iyi kavranması için farklı coğrafyalardan cami ve minare resimleri öğrencilere gösterilebilir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: eleştirel düşünce, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: kültürel mirasa saygı, bilime ve bilim adamına saygı</p> <p>📖 Bu ünite değerlendirilmeler; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

🔄 Sınıf-okul içi etkinlik
Ders içi ilişkilendirme

🏠 Okul dışı etkinlik
↔ Sınırlamalar

[!] Uyarı
📖 Ölçe ve değerlendirme

🗨 Diğer derslerle ilişkilendirme

ÜNİTE VIII		12. SINIF	
KAZANIMLAR		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
GÜNÜMÜZ İSLAM DÜNYASI	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Günümüzde Müslümanların dünyada yoğun olarak yaşadıkları bölgeleri tanır. 2. Asya Kıtasındaki Müslüman ülke ve topluluklar hakkında bilgi sahibi olur. 3. Afrika Kıtası'ndaki Müslüman devletleri ve toplulukları söyler. 4. Balkan ülkelerindeki Müslüman toplulukları tanır. 5. Batı Avrupa'da yaşayan Türk ve Müslüman topluluklar hakkında bilgi sahibi olur. 6. Amerika Kıtası'nda yaşayan Müslümanlar hakkında bilgi sahibi olur. 7. Türkiye'nin diğer İslam ülkeleri ile ilişkilerini örneklerle açıklar. 8. Türkiye'nin İslam dünyası içindeki konumunu fark eder. 	<p> Müslümanların Yaşadığı Coğrafyayı Öğreniyoruz: Sınıfa dünya haritası getirilerek Müslümanların yoğun olarak yaşadığı ülkeler ve topluluklar tanınmaya çalışılır (1. kazanım).</p> <p> Orta Doğuyu Tanıyoruz: Sınıfça, Orta Doğu'nun temel sorunları hakkında konuşulur ve bu sorunların Türkiye açısından önemi üzerinde durulur (1, 2 ve 3. kazanımlar).</p> <p> Ülkeleri Tanıyoruz: Öğrencilerden Güney Asya ve Uzak Doğu ülkeleri hakkında bilgi toplamaları istenir. Elde edilen bilgiler sınıfça paylaşılır (7. kazanım).</p> <p> Neler Yapmalıyız? Sınıfta tartışma ortamı oluşturularak Türkiye'nin diğer İslam ülkeleri ile ilişkileri üzerinde durulur (8. kazanım).</p>	<p> Bu ünitenin kazanımları Coğrafya, Tarih ve Genel Türk Tarihi dersleri ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] Bu ünite, öğrencilerin günümüz İslam dünyası hakkında sağlıklı bilgilenmeleri üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite işlenirken derste konuya uygun harita ve atlaslar bulundurulmalı ve öğrencilerin atlas kullanımını bir davranış hâline getirmesi sağlanmalıdır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, problem çözme, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: kültürel mirasa saygı, yaşadığı coğrafyayı tanıma.</p> <p> Bu ünite değerlendirme; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testleri ve kompozisyon çalışması şeklinde yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

[!] Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

 Diğer derslerle ilişkilendirme

10.7. İSLAM TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI

I- İSLAM TARİHİNE GİRİŞ	II-İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE HZ. MUHAMMED DÖNEMİ	III- DÖRT HALİFE DÖNEMİ	IV- EMEVİLER	V- ABBASİLER	VI- İSLAMİYET VE TÜRKLER	VII-İSLAM MEDENİYETİ	VIII. GÜNÜMÜZ İSLAM DÜNYASI
<p>1. İslam Tarihinin Konusu, Alanı ve Metodu</p> <p>2. İslam Tarihiçiliğinin Doğuşu ve Gelişmesi</p> <p>3. İslam Tarihinin Temel Kaynakları</p> <p>4. Müslümanların Kullandıkları Takvimler</p> <p>5. İslam Tarihinin Diğer Sosyal Bilimlerle ilişkisi</p>	<p>1. İslam'ın Doğduğu Ortam</p> <p>2. Hz. Muhammed'in Peygamber Oluşu ve İslam'ın Mekke Dönemi</p> <p>3. Hicret ve İslam'ın Medine Dönemi</p> <p>3.1. Medine Şehir Devleti'nin Kurulması</p> <p>3.2. Siyasi Askeri Gelişmeler</p> <p>3.3.1. Müşriklerle İlişkiler</p> <p>3.3.2. Yahudi ve Hristiyanlarla İlişkiler</p> <p>4. İslam'ı Tebliğ Faaliyetleri</p> <p>5. Hz. Muhammed Döneminde İslam'ın Genişleme Durumu</p>	<p>1. Dört Halifenin Hayatı ve Kişilik Özellikleri</p> <p>2. Dört Halife Dönemi ve Olayları</p> <p>2.1. Hz. Ebû Bekir ve Dönemi</p> <p>2.2. Hz. Ömer ve Dönemi</p> <p>2.3. Hz. Osman ve Dönemi</p> <p>2.4. Hz. Ali ve Dönemi</p> <p>2.4.1. Cemal Olayı</p> <p>2.4.2. Sıffin Olayı</p> <p>3. Dört Halife Döneminin İslam Kültür ve Medeniyetindeki Yeri</p>	<p>1. Emeviler</p> <p>1.1. Kuruluş Dönemi</p> <p>1.2. Hilafetin Saltanata Dönüşmesine Tepkiler</p> <p>1.2.1. Kerbelâ olayı</p> <p>1.2.2. Abdullah b. Zübeyr Olayı</p> <p>1.3. Fetihler ve İslam Coğrafyasının Genişlemesi</p> <p>1.4. İç Sorunlar</p> <p>1.5. Dış İlişkiler</p> <p>1.6. Yıkılışı</p> <p>2. Endülüs Emevileri</p> <p>2.1. Emirlik Dönemi</p> <p>2.2. Halifelik Dönemi</p> <p>2.3. Yıkılışı</p> <p>2.4. Emeviler Sonrasında Endülüs (1031-1492)</p> <p>2.5. Endülüs'te Müslüman Varlığına Son Verilmesi</p> <p>3. Emevilerin İslam Kültür ve Medeniyetine Katkıları</p>	<p>1. Kuruluş Dönemi</p> <p>2. Yönetimde Mevali Ağırlığı</p> <p>3. Abbasilerin Din Politikası</p> <p>4. İç Sorunlar</p> <p>4.1. Yönetim Karşıtı Dini-Siyasi Hareketler</p> <p>4.2. İslam Karşıtı Dini-Siyasi Hareketler</p> <p>5. Merkezi İdareden Kopmalar</p> <p>6. Dış İlişkiler</p> <p>7. Moğol İstilas ve Abbasilerin Yıkılışı</p> <p>8. Abbasilerin İslam Kültür ve Medeniyetine Katkıları</p>	<p>1. Türk Arap İlişkileri</p> <p>1.1. Emeviler Öncesi</p> <p>1.2. Emeviler Dönemi</p> <p>1.3. Abbasiler Dönemi</p> <p>2. Türklerin İslam Dinine Giriş</p> <p>3. Türklerin İslam Dünyasındaki Faaliyetleri</p> <p>3.1. Selçuklular ve Abbasi Halifeliğinin Korunması</p> <p>3.2. Haçlı Seferleri Karşıtında Selçuklular</p> <p>3.3. İslam Coğrafyasının Korunmasında Osmanlıların Rolü</p> <p>3.4. Osmanlıların Kutsal Topraklara Hizmetleri</p> <p>3.5. Selçuklu ve Osmanlıların İslam Medeniyetine Katkıları</p> <p>4. Türklerin İslam Dininin Yayılmasındaki Rolü</p> <p>4.1. Hint Yarımadası'nda İslam Dininin Yayılması</p> <p>4.2. Anadolu'nun Türkleşmesi-İslamlaşması</p> <p>4.3. Balkanlar'da İslam Dininin Yayılması</p> <p>5. Müslüman Türk Devletleri</p>	<p>1. Dinî ve Toplumsal Hayat</p> <p>1.1. Dinî İnanışlar</p> <p>1.2. Toplumsal Yapı</p> <p>1.3. Ulema ve Toplumsal Etkinliği</p> <p>1.4. Bayramlar</p> <p>1.5. Aile</p> <p>2. Ekonomik Hayat</p> <p>2.1. Devlet Gelirleri ve Harcamaları</p> <p>2.2. Tarım, Sanayi ve Madenler</p> <p>2.3. Ticaret ve Para</p> <p>3. İlim ve Düşünce Hayatı</p> <p>3.1. İslam Bilimleri</p> <p>3.2. Fen ve Sosyal Bilimler</p> <p>3.3. Eğitim ve Öğretim</p> <p>3.4. İslam Düşüncesinde Duraklama</p> <p>4. Sanat ve Mimari</p> <p>4.1. İslam Sanatları</p> <p>4.2. Mimari</p> <p>5. Kurumlar</p> <p>5.1. İdari ve Dinî Kurumlar</p> <p>5.2. Adli Kurumlar</p> <p>5.3. Güvenlik Kurumları</p> <p>5.4. Sosyal Dayanışma Kurumları ve Vakıflar</p> <p>6. İslam Medeniyetinin Özgünlüğü ve Özellikleri</p> <p>7. İslam Medeniyetinin Etkileri</p>	<p>1. Asya Kitası'nda Müslümanlar</p> <p>1.1. Ön Asya ve Körfez Ülkeleri</p> <p>1.2. Güney Asya ve Uzak Doğu Ülkeleri</p> <p>1.3. Kafkaslar ve Orta Asya Ülkeleri</p> <p>2. Afrika Kitası'nda Müslümanlar</p> <p>3. Balkanlarda ve Diğer Avrupa Ülkelerinde Müslümanlar</p> <p>4. Amerika Kitası'nda Müslümanlar</p> <p>5. Türkiye İle Diğer İslam Ülkeleri Arasındaki İlişkiler</p>

**İSLAM TARİHİ DERSİ
ÖĞRETİM
PROGRAMI
ÖRNEK
ETKİNLİK
UYGULAMALARI**

GEÇMİŞE IŞIK TUTANLAR

DERS	: İslam Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: İslam Tarihine Giriş
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
KAZANIMLAR	: İlk dönem Müslüman tarihçilerini eserleri ile birlikte tanır.
KAYNAK/MATERYAL	: İslam tarihi kitapları

SÜREÇ

1. İslam tarihi ile ilgili kitaplardan ve ansiklopedilerden siyer ve megazi, şehir ve bölge tarihleri, hanedan tarihçileri, tabakât ve teracim kitapları, nesep ve fütûhat kitaplarının mahiyetleri hakkında öğrencilerden bir ön araştırma yapmaları istenir.
2. Öğrencilere, “İslam tarihine kaynaklık eden kitapların yazarlarından hangilerini eserleri ile tanıyorsunuz?” sorusu yöneltilerek alınan cevaplar listelenir.
3. İslam tarihi kaynaklarının, İslam Tarihi biliminin oluşmasındaki rolü hakkında öğrencilerin konuşmaları sağlanır.
4. Sınıfça, İslam tarihi alanında yapılan çalışmaların İslam kültür ve medeniyetinin tanınmasına ve gelişmesine katkıları üzerinde konuşulur.
5. Öğrenciler, yukarıdakine benzer sorularla hazır hâle getirildikten sonra İslam tarihine kaynaklık eden önemli tarihçiler eserleri ile birlikte bir tabloda verilerek bunlar hakkında sınıfça konuşulur. (EK-1)

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadıkları ölçülür.

İSLAM TARİHİNİN BAZI TEMEL KAYNAKLARI

YAZAR	ESER
İbn İshâk	Kitâbu'l-Meğâzi
İbn Hişâm	Sîretu'n-Nebeviyye
et-Taberî	Târîhu'l-Umem ve'l-Mulûk (Milletler ve Hükümdarlar Tarihi)
İbn Sa'd	Tabakâtü'l-Kübra
el-Belâzurî	Fütûhu'l-Buldan

SİZ OLSAYDINIZ NASIL HAREKET EDERDİNİZ?

DERS	: İslam Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: İslamiyet'in Doğuşu ve Hz. Muhammed Dönemi
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, dayanışma
KAZANIMLAR	: Hz. Muhammed'in Medine'de İslam kardeşliğinin oluşmasına yönelik çabalarını irdeler.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim, hadis kitapları, İslam tarihi kitapları

SÜREÇ

1. Hz. Peygamber önderliğinde Ensar ile Muhacir arasındaki kardeşliğin tesis edilmesinde, hâkim olan duyguların neler olabileceği hakkında öğrencilerin konuşmaları sağlanır.
2. Ensarın Hz. Peygambere ve muhacirlere sunduğu imkânların İslam'ın yayılmasında ve Müslümanların kendilerini maddi ve manevi alanda güçlü hissetmelerinde ne gibi katkıları olduğu sınıfça tartışılır.
3. Öğrencilere "Ensar ve Muhacirlerin yerinde olsaydınız ne gibi bir davranış içinde olurdunuz?" sorusu yöneltilir ve bu hususta konuşmaları sağlanarak empati yapmalarına imkân verilir.
4. Öğrencilerden kardeşliği öğütleyen ayet ve hadis mealleri bulmaları istenilerek sınıfça hangi hususlara vurgu yapıldığı hakkında konuşulur.
5. Hz. Peygamber'in İslam kardeşliğine verdiği önem hakkında konuşulur.
6. Öğrencilerden İslam kardeşliğinin birey ve toplum açısından önemini içeren bir kompozisyon yazmaları istenir. (EK-1)

DEĞERLENDİRME

Yazılan kompozisyonlar kontrol edilir.

ONUN DİLİNDEN YÖNETİM ANLAYIŞI

DERS	: İslam Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Dört Halife Dönemi
TEMEL BECERİLER	: Araştırma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, eleştirel düşünme
KAZANIMLAR	: Hz. Ebu Bekir döneminin dinî ve siyasi olaylarını değerlendirir.
KAYNAK/MATERYAL	: İslam tarihi kaynakları, tepegöz, asetat

SÜREÇ

HZ. EBU BEKİR'İN HİLAFETE GEÇTİĞİ ZAMAN YAPTIĞI KONUŞMA

1. Aşağıdaki metnin sınıfta yansıtılarak sesli bir şekilde okunması sağlanır.

“Hz. Ebu Bekir, Mescid-i Nebevî'ye geldi. Minbere çıkıp oturdu. Allah'a hamd ve şükür ettikten sonra şöyle konuştu:

“Ey insanlar! Ben, üzerinize yönetici oldum. Halbuki, sizin en hayırlınız değilim. Eğer iyilik edersem bana yardım ediniz. Fenalık yaparsam bana doğru yolu gösteriniz! “Doğruluk emanettir. Yalancılık hıyanettir. İnşallah, içinizdeki en zayıfınız kendisinin hakkını alıncaya kadar, yanımda en güçlünüz olacaktır! İçinizde en güçlünüz de üzerine geçirdiği hakkı kendisinden alıncaya kadar benim yanımda en zayıfınız olacaktır.

....

Ben, Allah ve Resulüne itaat ettikçe, siz de bana itaat ediniz. Ben, Allah ve Resulüne asi olursam sizin de bana itaatiniz lazım gelmez.

Kendim ve sizin için Allah'tan af ve mağfiret dilerim!”

(İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübra, C 3, s. 183)

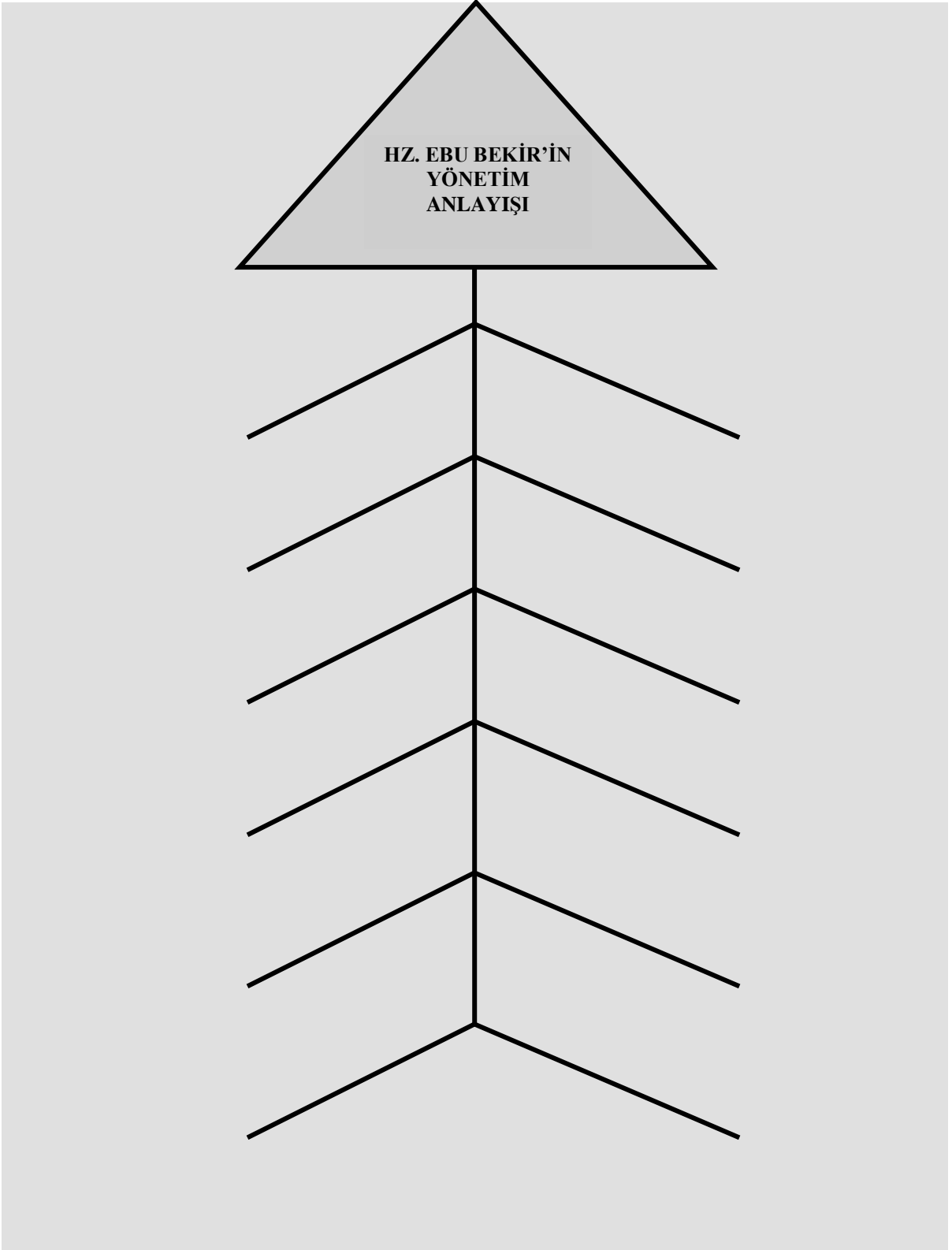
2. Metin okunduktan sonra öğrencilere şu gibi sorular yöneltilir.

- Hz. Ebu Bekir yönetimde hangi ilkeleri esas almıştır?
- Adaletin uygulanmasında neye dikkat etmiştir?
- Yöneten ve yönetilen ilişkilerinde nasıl bir çerçeve çizmiştir?
- Allah'a ve Resulüne itaat ne demektir?

3. Yukarıdaki metinle ilgili yapılan konuşmalardan hareketle Hz. Ebu Bekir'in yönetim anlayışı balık kılıçına yazılır. (EK-1)

DEĞERLENDİRME

Yazılan kompozisyonlar kontrol edilir.

NEREDEN NEREYE?

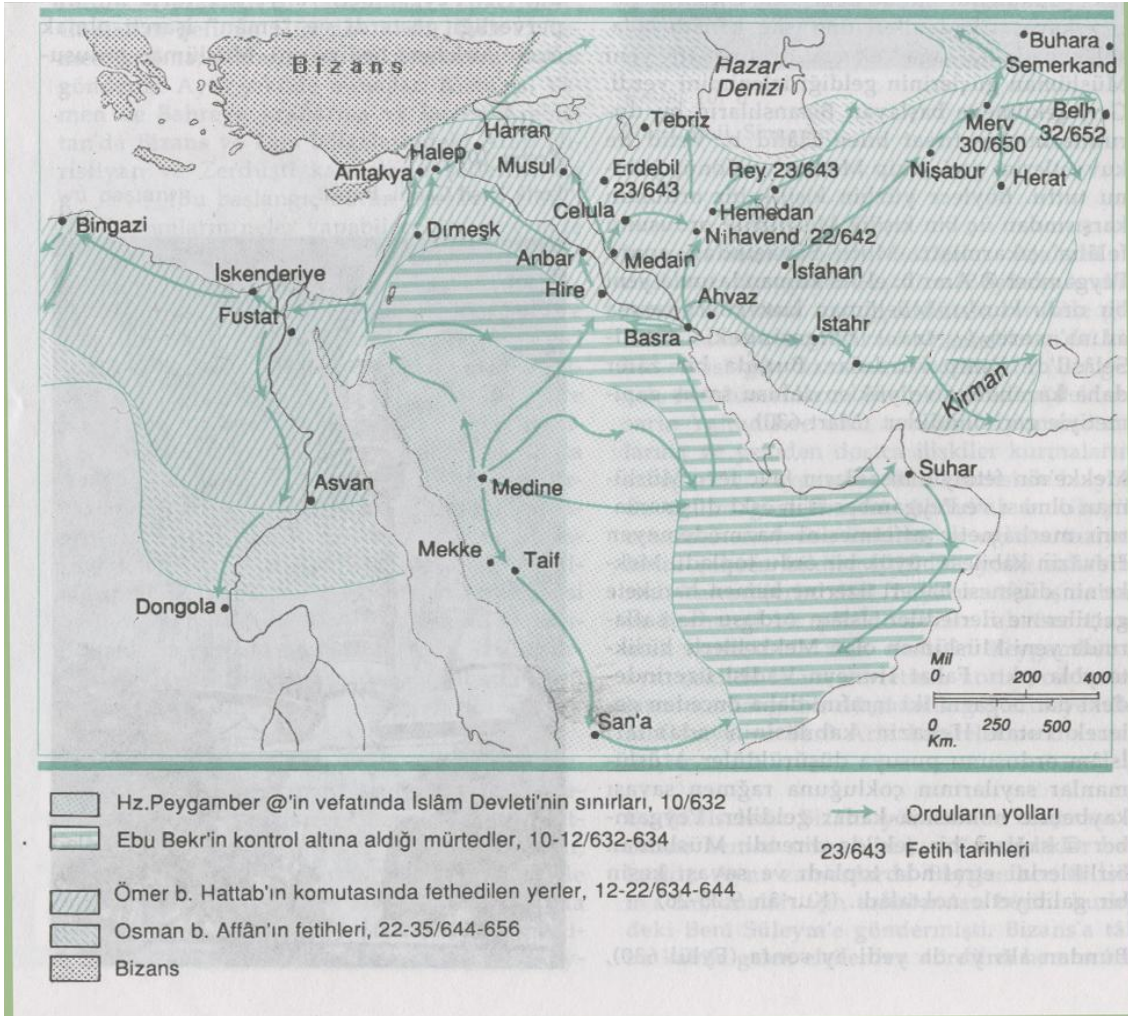
DERS	: İslam Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Emeviler
TEMEL BECERİLER	: Eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, uygulama, araştırma
KAZANIMLAR	: Emeviler dönemindeki fetihleri ve İslam coğrafyasındaki genişlemeyi söyler.
KAYNAK/MATERYAL	: Tarih atlasları

SÜREÇ

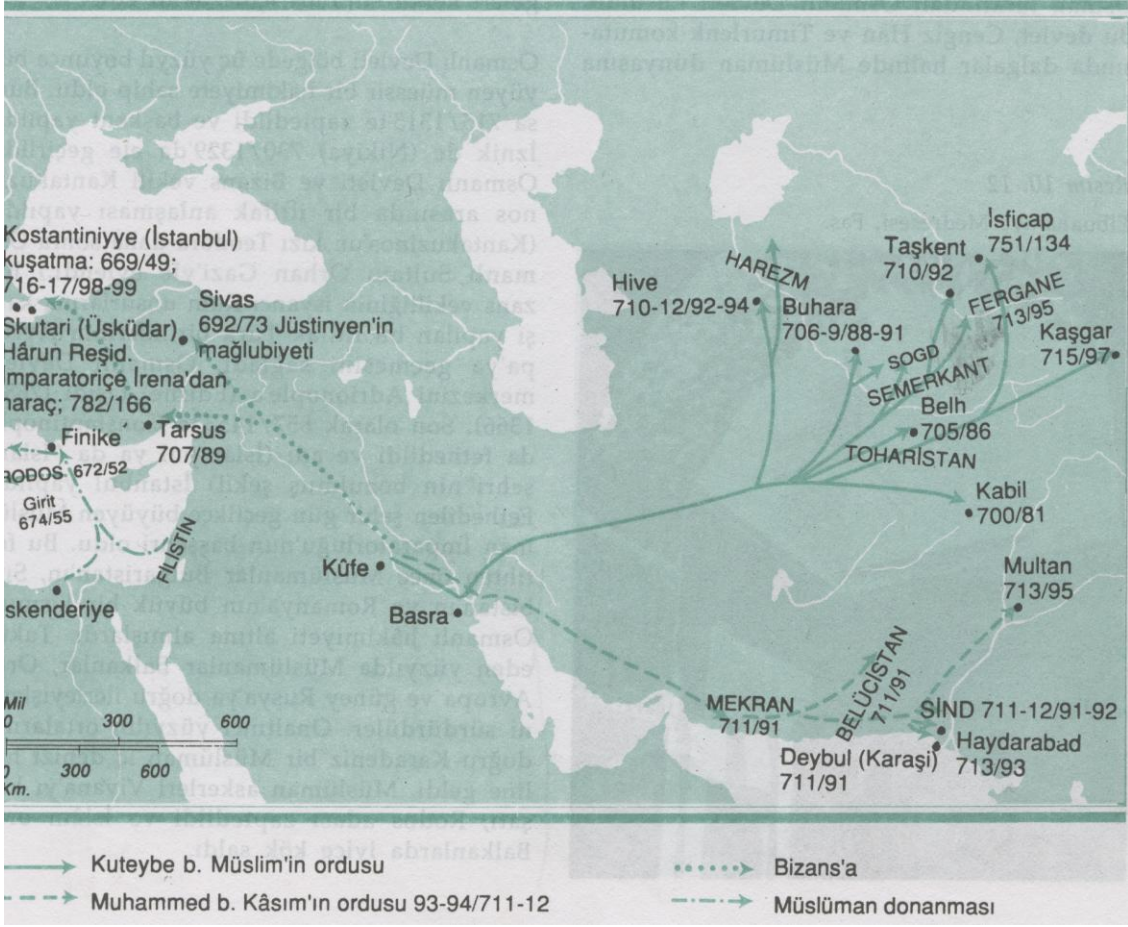
1. Sınıfa Dört Halife Dönemi ve Emevi dönemini gösteren haritalar getirilir. (EK-1)
2. Öğrencilerden her iki dönemde yapılan fetihleri karşılaştırmaları istenir.
3. Emeviler dönemindeki fetihlerin hangi coğrafi bölgelere doğru yapıldığı belirlenir.
4. Emeviler döneminde İslam coğrafyasının genişlemesine etki eden unsurların neler olduğu belirlenerek bu unsurlar listelenir. (EK-2)

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin harita üzerinde Emeviler döneminde yapılan fetihler hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları kontrol edilir.

Dört Halife Döneminde Yapılan Fetihler

Emeviler Döneminde Asya'da Yapılan Fetihler

Emeviler Döneminde Yapılan Fetihler

Endülüs'te Müslüman Hâkimiyeti

ÇALIŞMA KÂĞIDI
EMEVİLER DÖNEMİNDE İSLAM COĞRAFYASININ GENİŞLEMESİNE ETKİ
EDEN FAKTÖRLER

•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....
•	.....

ŞEMA OLUŞTURULIM

DERS	: İslam Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Abbasiler
TEMEL BECERİLER	: Eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama
KAZANIMLAR	: Abbasilerin karşılaştıkları iç sorunları tartışır. Abbasiler döneminde yönetim ve İslam karşıtı dinî siyasi isyanların nedenlerini araştırır.
KAYNAK/MATERYAL	: İslam tarihi kitapları, ansiklopediler

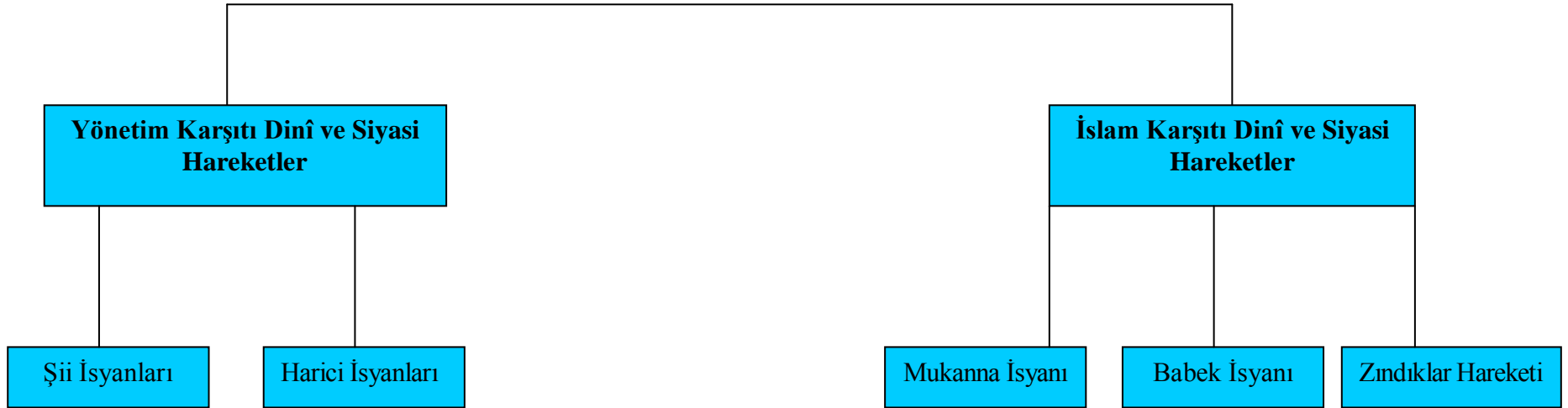
SÜREÇ

1. Öğrencilerden Abbasi döneminin iç sorunlarının neler olduğu ile ilgili ön araştırma yapmaları istenir.
2. Yönetim karşıtı hareketlerin ortaya çıkış nedenleri hakkında sınıfta konuşulur.
3. İslam karşıtı hareketlerin mahiyetlerinin neler olduğu tartışılır.
4. Bu ön bilgilerden sonra Abbasi döneminin yönetim ve İslam karşıtı hareketlerini içeren (EK-1) şema yansıtılarak bu dönemde çıkan isyanların mahiyetleri hakkındaki bilgiler pekiştirilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin, bu dönemin yönetim ve İslam karşıtı isyanlarının neler olduğunu öğrenip öğrenmedikleri kontrol edilir.

ABBASİLER DÖNEMİNDE YÖNETİM KARŞITI DİNİ SİYASİ HAREKETLER

SUNU HAZIRLIYORUZ

DERS	: İslam Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Türkler ve İslamiyet
TEMEL BECERİLER	: Eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, araştırma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama
KAZANIMLAR	: Selçuklu ve Osmanlıların İslam medeniyetine katkılarını ana hatları ile açıklar.
KAYNAK/MATERYAL	: Görsel materyaller (cami, medrese, kervansaray vb. resimleri)

SÜREÇ

1. Bir grup öğrenciden Selçuklularla ilgili, diğer bir gruptan da Osmanlılar dönemi İslam medeniyetini ifade eden cami, medrese, kervansaray resimleri gibi görsel materyaller getirmelerini ister.
2. Öğrencilerin getirmiş olduğu materyaller konularına göre sınıflandırılır.
3. Bu materyaller çerçevesinde sınıfça Selçuklu ve Osmanlıların İslam medeniyetine mimari, musiki, edebî, hat, tezhip alanındaki katkıları tartışılır.
4. Konuşmalar sonucunda ulaşılan sonuçların hazırlanan sunuya eklenmesi sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin Selçuklular ve Osmanlılar dönemindeki İslam medeniyeti hakkındaki bilgileri değerlendirilir.

İSİMLERİ ÖLÜMSÜZLEŞENLER

DERS	: İslam Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: İslam Medeniyeti
TEMEL BECERİLER	: Eleştirel düşünce, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama
KAZANIMLAR	: İslam medeniyetindeki ilim ve düşünce hayatının genel özelliklerini söyler.
KAYNAK/MATERYAL	: İslam tarihi kitapları, ansiklopediler

SÜREÇ

1. Daha önceden sınıftaki öğrenciler üç gruba ayrılarak birinci gruptan İslam bilimleri, ikinci gruptan sosyal bilimler ve üçüncü gruptan da fen bilimleri alanında ün yapmış İslam âlimleri hakkında araştırma yapmaları istenir.
2. Öğrencilerin yaptığı çalışmalar sınıfça paylaşılır.
3. Konuşmalar sonucu her alanla ilgili birer tablo yapılarak yansıtılır. (EK-1)

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin İslam, sosyal ve fen bilimleri alanında ün yapmış İslam âlimleri hakkında edindikleri bilgileri ölçülür.

ALANLAR	MÜSLÜMAN BİLGİNLER	ESER
İslam Bilimleri	....	....
Sosyal Bilimler	....	....
Fen Bilimleri	....	....

NELER YAPMALIYIZ?

DERS	: İslam Tarihi
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Günümüz İslam Dünyası
TEMEL BECERİLER	: Eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, problem çözme, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama
KAZANIMLAR	: Türkiye'nin diğer İslam ülkeleri ile ilişkilerini örnekleri ile açıklar.
KAYNAK/MATERYAL	: Haritalar

SÜREÇ

1. Sınıfa günümüz İslam dünyasını gösteren bir harita getiriniz.
2. Öğrencilerin haritadan İslam ülkelerini ve Müslüman toplulukların yaşadıkları diğer yerleri bulmalarını sağlayınız.
3. Günümüzde, Türkiye'nin İslam dünyası ile coğrafi ilişkileri üzerinde durulur.
4. Türkiye'nin İslam dünyası ve Müslüman topluluklarla ilişkilerinin daha ileri seviyelerde olabilmesi için nelerin yapılması gerektiği ile ilgili tartışma ortamı oluşturularak ulaşılan sonuçlar listelenir. (EK-1)

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin konuları ne derecede anladıklarını gözlem yoluyla değerlendirilir.

**KELAM DERSİ
ÖĞRETİM
PROGRAMI**

11. KELAM DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

11.1. GİRİŞ

Din, bireyi “iyi insan” yapmayı amaçlayan bir araçtır. Din insan içindir. Sorunlarının çözümünde insana yardım eder. Bir dinin evrenselliği, o dinin ilkelerinin şartlara göre yorumlanabilmesi ile mümkündür. Yorumlarla güncelleşmeyen din, sorun çözmek bir yana, kendisi bizzat sorun olur. Bu nedenle din hizmeti verecek olan insanlarımızın bu yorum becerisini kazanmaları gerekir. Değişim, ilk önce insanların zihninde gerçekleşmelidir. Düşünmek yapmaktan önce gelir ve yapmak kadar önemlidir. Çünkü düşünce eyleme yön verir ve onun bilinçli yapılmasını sağlar.

Dinî düşüncenin biçimlenmesinde, dindar insanın olaylara ve olgulara bakış açısının belirlenmesinde Kelam konuları önemli yer tutmaktadır. Kelam bilimi, yalnız doğruları ortaya koymakla kalmaz. Aynı zamanda doğruları, doğru bir şekilde yapmanın da yollarını gösterir.

Kelam bilimi, kendinden beklenen görevleri yerine getirirken iki kaynak kullanır:

1. Allah’ın insana verdiği ve insanlarda ortak payda olarak bulunan insan aklını,
2. Yüce Allah’ın tüm insanlığa gönderdiği mesaj olan Kur’an’ı.

Geleneksel din anlayışımızdan kaynaklanan sorunları ortadan kaldırmak ve çıkacak yeni sorunları da akılcı bir biçimde çözmek için Kur’an’ı referans alarak Kelam konularını yeni bir bakış açısı ile ele alıp din hizmeti verecek olan gençlerimize sunmamız gerekmektedir. Bu yeni yöntemde birey öne çıkarılmalı ve Kur’an’ın muhatabının fert olduğu özenle vurgulanmalıdır.

İmam-Hatip Liseleri ve Anadolu İmam-Hatip Liselerinin XII. sınıflarında okutulacak bu dersin öğretim programında öğrencilere inanç konularında doğru bilgi kazandırmaya yönelik 10 ünite yer almaktadır.

11.2. GENEL AMAÇLAR

Kelam dersini alan öğrenciler;

1. İslam dininin inanç esaslarını kavrar.
2. İnsanı, özgür ve sorumlu bir varlık olarak tanıır.
3. İnanç alanındaki farklılaşmanın nedenlerini kavrar.
4. Kur’an’ın iman ve bilgi anlayışını kavrar.
5. Olaylara ve olgulara Kur’an çerçevesinden bakma alışkanlığını kazanır.
6. Dini dinamik bir süreç olarak yorumlama yeteneği kazanır.
7. Değerler sistemine uygun davranma alışkanlığı kazanır.

11.3. ÜNİTELER

Kelam dersi on ünite olarak yapılanmıştır. Üniteler belirlenirken temel problemler ile inanç esasları ve yorumları, iman-bilgi-amel ilişkisi, din ve insan özgürlüğü gibi konulara vurgu yapılmıştır. Ünitelerin diğer derslere de yardımcı olacak şekilde oluşturulmasına özen gösterilmiştir.

Kelam İlmî ve Temel Sorunları: Kelam, Yüce Allah'ın tüm insanlığa gönderdiği mesajların toplamı olan Kur'an'dan, İslam'ın temel ilkelerini sistematik biçimde ortaya koyarak İslam'ın değerlerini ve ilkelerini bilimsel olarak savunan bir bilim dalıdır.

Öğrenciler bu üniteye; kelam biliminin konusunu ve amacını, kullandığı yöntemleri, doğuşunu ve gelişmesini, diğer İslam bilimleri arasındaki yerini ve onlarla ilişkisini öğreneceklerdir. Ayrıca öğrencilerin bu alanla ilgili kavramları doğru anlamaları, doğru tartışmaları, akıl yürütme ve kelamla diğer bilimler arasındaki ilişkiyi doğru kurmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu üniteyle öğrenciler, Allah âlem ilişkisini, madde, hayat ve insanı ele alan varlık sorununu, bilgi problemini, problemleri çözmede, doğru bilgi üretmede akla ve akıl yürütmeye verdiği önemi tartışma yeteneği kazanacaklardır. Ayrıca dinî bilgi üretme araçlarından; akıl, vahiy ve duyuların önemini, bilgi ile değer ve bilgi ile doğru inanç arasında ilişkiyi açıklayacaklardır.

İslam Düşüncesinde Yorumlar: Allah'ın insanlığa buyruklarını içermesi ve son ilahî kitap olması bakımından İslam inancında Kur'an'ın önemli bir yeri vardır. Kur'an'ın başlıca gönderiliş amacı Allah'ın istediği şekilde anlaşılıp insanların bu istek doğrultusunda davranışlar geliştirmesidir. Bunun sağlanabilmesi için de Kur'an'ın yorumlanması, bu yorum çerçevesinde hayatın problemlerine çözüm üretilmesi gerekmektedir. Bu yorumlar doğrultusunda İslam tarihinde çeşitli yorum biçimleri (mezhepler) ortaya çıkmıştır. Hiçbir mezhep dinle özdeşleştirilemez. Kur'an Hz. Peygamberin getirdiği mesajın özü olan tevhidi oluşturur. Bu bağlamda bir insan hangi mezhepten, hangi görüşten, hangi ırktan olursa olsun eğer Kur'an'da ve sünnette belirtilen temel iman esaslarına inanıyorsa o kimse Müslümandır.

Öğrenciler “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünitesiyle; bireyin dinî tercihleri konusundaki özgürlüklerini, İslam'ın dinamik bir din olduğunu, her dönemde yeniden anlaşılması ve usulüne uygun olarak yorumlanması gerektiğini, İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının nedenlerini, ortaya çıkan itikadi ve fıkhi yorumlar ile bu yorumların günümüzdeki uzantılarını öğreneceklerdir. Ayrıca tasavvufî bir yorum olan “Alevilik-Bektaşiliğin” tarihî gelişimini, bu düşüncenin temel unsurlarını, İslam kültürü içerisindeki yerini ve önemini kavrayacaklardır.

İman, Bilgi ve Amel: İman kavramı “emin olmak, güven duymak” anlamlarının yanı sıra bir şahsa, bir varlığa kesin bir biçimde içtenlik ve samimiyetle inanmak, onu doğrulamak, söylediğini benimsemek anlamlarına gelir. Terim olarak ise Hz. Peygamber aracılığıyla Allah'ın ilettiği mesajı kalp ile tasdik dil ile ikrar etmek demektir.

Öğrenciler “İman, Bilgi ve Amel” ünitesi ile; iman kavramını, bu kavramın İslam düşüncesinde ele alınış biçimlerini, iman ile bilgi ve iman ile amel arasındaki ilişkinin farkına vararak, bunları İslam düşüncesindeki yorumlar çerçevesinde doğru bir şekilde değerlendirme yollarını öğreneceklerdir. Ayrıca Kur'an çerçevesinde insanın inanç durumlarını irdeleyerek Kur'an'ın insanları hangi yönleri ile ele aldığı konusunda bilgi sahibi olacaklardır.

Allah'ın Varlığı ve Birliği (Tevhit): Tevhit, İslam dininin özünü oluşturur. Kur'an'da Allah'ın varlığına ve birliğine inanma ona gönülden bağlanma mümin olmanın temel şartıdır. İslam dininde de tevhit inancının kesin bilgiye dayalı olarak temellendirilmesi gerekir.

“Allah'ın Varlığı ve Birliği: Tevhid” ünitesi ile öğrenciler; Allah'ın varlığı ve birliğinin akli delillerini, onun varlığına, birliğine inanmanın kendi hayatındaki yerini ve önemini, Allah'ın

zati ve subuti sıfatlarını, bu sıfatların yaratılmışlarla ilişkisini öğreneceklerdir. Ayrıca Allah'ın isimlerinin ne anlama geldiğini kavrayacaklardır.

Melekler: İslam dininin iman esaslarından biri de meleklerin varlığına inanmaktır. Melekler, yapıları ve görevleri bakımından diğer varlıklardan farklıdır. Meleklerin varlığı konusunda en büyük delil Kur'an-ı Kerim'in onlardan bahsetmesidir. İnsanların göremedikleri ve mahiyetlerini bilemedikleri pek çok varlık vardır. Bu görülemeyen varlıkların başında da ruh ve akıl gelir. Ayrıca görülemeyen cin ve şeytan gibi başka varlıklar da vardır.

Öğrenciler "Melekler" ünitesi ile Meleklerin varlığı ile ilgili akli ve nakli delillerini, onların görevlerini ve meleklerle imanın birey davranışları üzerindeki etkisini öğreneceklerdir. Ayrıca bu ünite de cin ve şeytan kavramı, yaratılışlarının gayesi, cin ve şeytanla ilgili yanlış tutum ve davranışlar hakkında bilgi sahibi olacaklardır.

Nübüvvet ve İlahî Kitaplar: Nübüvvet, Kur'an'ın temel konularındandır. Kur'an, Hz. Muhammed'den önce de peygamberler gönderildiğini Allah'ın mesajlarını elçileri aracılığı ile insanlara ilettiğini haber vermektedir. İslam dini nübüvvet kurumuna, Hz. Muhammed'e ve ondan önceki peygamberlere inanmayı mümin olmanın ön şartı kabul eder. Nübüvvet kurumunun kabulü ve peygamberlere iman aynı zamanda vahyi kabul etmeyi, kitaplara iman etmeyi de içermiş olmaktadır.

Öğrenciler "Nübüvvet" ünitesi ile peygamber, resul, nebi, vahiy kavramlarını; Allah'ın insanlara niçin peygamber ve vahiy gönderdiğini, peygamberlerin insanlar arasında seçilmesinin nedenlerini, onların ortak niteliklerini ve mucizenin ne anlama geldiğini öğreneceklerdir. Bunun yanında vahyin geliş biçimlerini, ilahî kitap ve sahifelerin hangi peygamberlere gönderildiğini, ilahî kitapların tarihî seyrini, Kur'an-ı Kerim'in diğer kitaplar arasındaki yerini ve önemini de kavrayacaklardır. Ayrıca Hz. Muhammed'in mesajının içeriğini, onun son peygamber oluşunu, İslam'ı anlamada ve yaşamada Hz. Muhammed'in örnek teşkil ettiğini bileceklerdir.

Ahret İnancı (Mead): Ahirete iman, dünyanın bir gün son bulacağını, bundan sonra yeni bir hayatın başlayacağını kabul etmektir. Kur'an, kıyametin kopması ile başlayacak olan ahret hayatına, "kavuşma günü, toplanma günü, hesap günü ve hüküm günü" gibi isimler vermiştir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim cennet ve cehennem tasvirleri yaparak insanların iyi ve güzel davranışlar sergilemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

"Ahret İnancı" ünitesi ile öğrenciler; ahret inancının akli ve nakli delillerini öğrenip dünya hayatının bir amacının olduğunu, ölümün kaçınılmazlığını ve hayatta kalıcı eserler bırakmak gerektiğini fark edeceklerdir. Bunun yanında insanın ahrette, dünyada yaptıklarından hesaba çekileceğini de öğreneceklerdir.

İnsan ve Kaderi: Evrendeki her varlığın bir kaderi ve her şeyin bir ölçüsü olduğu gibi insanın da kendine özgü imkân ve sınırlılıkları vardır. İnsanın kaderi özgürlük olup iyilik ve kötülük işleyecek şekilde yaratılması, kendine akıl ve irade gücünün verilmiş olmasıdır. İnsan Allah tarafından yaratılmış olup yeryüzündeki iyi ve ahlaklı olma görevini gerçekleştirmek için özgür bırakılmıştır. Bu amaca ulaşmak için çaba gösterecek olan insanın kendisidir. Bunu gerçekleştirip gerçekleştirilmeme insanın iradesine bırakılmıştır.

"İnsan ve Kaderi" ünitesinin amacı, öğrencileri kader konusunda doğru bilgilendirmenin yanı sıra onların yanlış bilgi ve algılarını da düzeltmektir.

Öğrenciler “İnsan ve Kaderi” ünitesi ile kaza ve kader, bunlarla ilişkilendirilen diğer kavramları, insanın kaderi ile ilgili olarak akıl sahibi, özgür ve sorumlu olmak gibi özelliklerini öğreneceklerdir. Bunun yanında İslam’ın ecel, ömür, rızık ve tevekkül anlayışına Kur’an’dan örnekler vererek kaza ve kader inancının bireyin tedbir almasına engel olmadığını kavrayacaklardır. Ayrıca insanın yapmış olduğu hayır ve şerrin kendi fiili ve tercihi olduğunu bilerek bu durumu davranışları ile ilişkilendirebilecektir.

Kelam İlminin Günümüzdeki Durumu: Kur’an’ın indiriliş süreci Hz. Muhammed hayatta iken sona ermiştir. Hz. Muhammed, yaklaşık 23 yıl süren peygamberliği döneminde bir yandan Allah’tan aldığı vahiyleri insanlara iletmiş diğer yandan da onların düşüncelerini meşgul eden sorunlara çözümler getirmiştir. Günümüzde Müslümanlar da karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmak zorundadırlar. İşte Kelam ilmi diğer İslami disiplinlerden farklı olarak insanların inanç problemlerini tartışırken inancı akli bilgi ile temellendirmenin yollarını da gösterir. Bu bilim dalı günümüzde de insanların doğru inancı nasıl gerçekleştirebileceklerinin yanında farklı inanç ve yönelimlerini kendisine konu edinir.

Öğrenciler bu ünite ile günümüz kelam çalışmalarını, problemlerini ve bunlara yönelik çözüm önerilerini, farklı inanç biçimlerini ve bu yönelimlerin sosyal hayattaki yansımalarını öğrenecektir.

Din ve Vicdan Özgürlüğü: Özgürlük denildiğinde akla ilk gelen seçme ve eylem özgürlüğüdür. İnsan seçebildiği ve iradesini kullanarak isteklerini yapabildiği ölçüde özgürdür.

İslam dini sorumluluğu özgür olan insana yüklemiştir. İslam kültüründe bireyin hem seçme hem de eylem özgürlüğü vardır. İslam, inanç ve vicdan özgürlüğüne saygılıdır. Özgürlükler İslam hukukunda da inanç, ibadet, düşünce, mülk edinme, barınma ve çalışma gibi alanlarda geniş bir biçimde ele alınmıştır.

“Din ve Vicdan Özgürlüğü” ünitesi ile öğrenciler; İslam dininin özgürlüğe verdiği önemi, özgürlüklerin hem din seçmede hem de dinin içinde olduğunu öğreneceklerdir. Ayrıca laikliğin din ve devlet işlerini birbirinden ayırdığını, inanç ve davranış özgürlüğünün teminatı olduğu hakkında bilgi sahibi olacaklardır.

11.4. KELAM DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELER,

KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTE ADI	KAZANIM SAYISI	SÜRESİ	ORAN (%)
I- Kelam İlmi ve Temel Sorunları	12	8	11,11
II- İslam Düşüncesinde Yorumlar	8	10	13,88
III- İman, Bilgi ve Amel	5	4	5,55
IV- Allah'ın Varlığı ve Birliği (Tevhid)	4	7	9,72
V- Melekler	6	5	6,94
VI- Nübüvvet ve İlahî Kitaplar	14	10	13,88
VII- Ahiret İnancı (Mead)	7	9	12,05
VIII- İnsan ve Kaderi	8	8	11,11
IX- Kelam İlminin Günümüzdeki Durumu	5	7	9,72
X- Din ve Vicdan Özgürlüğü	4	4	5,55
Toplam	73	72	100

Not: Ders saatleri, ünite açılımları ve kazanımlar birlikte düşünülerek belirlenmiştir.

11.5. KELAM DERSİ DERS KİTABI FORMA SAYISI

SINIF	KİTAP BOYUTU	FORMA SAYISI
12	19,5 x 27,5	8-12

11.6. KELAM DERSİ PROGRAMI KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE I		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
KELAM İLMİ VE TEMEL SORUNLARI	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kelam ilminin konusunu ve amacını açıklar. 2. Kelam ilminin esas aldığı yöntemleri kullanır. 3. Kelam ilminin doğuşunu ve gelişmesini açıklar. 4. Kelam ilminin İslam bilimleri arasındaki yerini tartışır. 5. Kelam ilmi ile felsefe arasındaki ilişkiyi tartışır. 6. Allah-âlem ilişkisini temellendirir. 7. Varlık sorununu “Yaradan-yaratılan” ilişkisi çerçevesinde ele alır. 8. Bilgiyi ve bilginin kaynaklarını açıklar. 9. Kur’an’da bilgi üretme araçlarından; akıl, vahiy ve duyuların önemini kavrar. 10. Bilgi ile değer arasındaki ilişkiyi irdeler. 11. Bilgi ile inanç arasındaki ilişkiyi tartışır. 	<p> Araştırıyoruz: Öğrenciler iki gruba ayrılır. Gruplardan biri kelam ilminin yöntemlerini, diğer grup ise doğuşunu ve gelişmesini araştırır. Araştırmada elde edilen bulgular sunu hâline getirilerek sınıfta paylaşılır (2 ve 3. kazanımlar).</p> <p> Karşılaştırılm: Kelam ilminin ilgilendiği alanla diğer bilim dalları karşılaştırılır. Kelam ilminin konuları bir tabloda gösterilir (4 ve 5. kazanımlar).</p> <p> Kur’an’dan Araştırıyoruz: Kur’an’da Allah-âlem ilişkisi ile ilgili ayetler bulunur. Bu ayetler üzerinde konuşulur. Kelam ilminin ayetleri ele alış biçimi değerlendirilir (6. kazanım).</p> <p> Kavram Haritası Yapıyoruz: Dinî sorunları çözmeye kelamın yöntemlerinden olan akıl, vahiy ve duyular konusu üzerinde sınıfta konuşulur. Tartışma sonucu akıl, vahiy ve duyuların fonksiyonları belirlenir. Daha sonra bunlar bir kavram haritası ile şemalaştırılır (9. kazanım).</p>	<p> 7. kazanım madde, hayat ve insan kavramlarıyla sınırlandırılacaktır.</p> <p> Bu ünitenin genelinde vahiy ve akıl vurgusu öne çıkarılmalı, yeri geldikçe konu ile ilgili İslam bilginlerinin görüşlerine de yer verilmelidir.</p> <p> Öğrencilerin soru sormaları ve tartışmaları teşvik edilerek konulara olan ilgileri artırılmalıdır.</p> <p> Öncelikle verilecek değerler: Tarihsel birikime saygı, çalışkanlık, bilime saygı ve sevgi.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, problem çözme, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama ve Kur’an-ı Kerim meâlini kullanma</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

İSLAM DÜŞÜNÇESİNDE YORUMLAR	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> İslam düşüncesindeki farklılıklarının nedenlerini sorgular. yorum Bireyin dinî tercihleri konusundaki özgürlüklerinin farkında olur. İslam düşüncesinde ortaya çıkan itikadi yorumların İslam’la özdeşleştirilemeyeceğini kavrar. İslam düşüncesinde ortaya çıkan belli başlı itikadi mezheplerin günümüz uzantılarını tanır. İslam düşüncesinde ortaya çıkan belli başlı fikhi/amelî mezhepler hakkında bilgi sahibi olur. Alevilik-Bektaşilik ile tasavvuf arasındaki ilişkiyi araştırır. Bektaşiliğin gelişimini ve Hacı Bektaşî Veli’nin bu düşüncedeki rolünü değerlendirir. Alevilik-Bektaşilik düşüncesindeki temel unsurları kavrar. Alevilik-Bektaşilik düşüncesinin İslam kültürü içerisindeki yerini ve önemini kavrar. 	<p>Önce Yokken Sonradan Neden? Hz. Peygamber döneminde farklı dinî yorumlar ve anlayışlar yokken sonradan, “nasıl ve niçin ortaya çıkmıştır?”, “Bunların sebepleri nelerdir?” soruları üzerinde bir tartışma ortamı oluşturulur. Mümkün olduğunca tüm öğrencilerin tartışmaya katılımı sağlanır (1. kazanım).</p> <p>Neden Farklı Düşündüler? İslam tarihinde ortaya çıkan belli başlı itikadi oluşumların hangi konularda birbirinden farklı düşündükleri üzerine bir beyin fırtınası yapılır. Yapılan beyin fırtınası sonucu farklılıkları ve ortak noktaları gösteren bir kavram haritası oluşturulur (4. kazanım).</p> <p>Bir Sunumuz Var: Sınıf küçük gruplara ayrılır. Her bir gruptan Alevilik-Bektaşilik düşüncesindeki temel unsurlardan bir tanesini araştırması istenir. Araştırmalar sunu hâline getirilerek sınıfta sunulur (7 ve 8. kazanımlar).</p> <p>Araştırıyoruz: Kur’an’dan ve Hz. Peygamberin hayatından özgürlüklere verilen önemle ilgili örnekler araştırılır. Araştırmalar öğrenciler tarafından sunu hâline getirilerek sınıfta paylaşılır (9. kazanım).</p>	<p>←→ İslam düşüncesinde ortaya çıkan mezhepler Havarîç, Şia, Mürcie, Mutezile, Ehl-i Sünnet (Eş’ariye ve Maturidiye) ile sınırlandırılacaktır.</p> <p>←→ 4. kazanım Caferilik, Hanefilik, Şafilik, Hanbelilik ve Malikilik ile sınırlandırılacak ve ayrıntıya girilmeyecektir.</p> <p>←→ 7. kazanımdaki temel unsurlar; Allah, peygamber ve ehl-i beyt sevgisi, tevella, teberra, on iki imam, dört kapı kırk makam, üç sünnet yedi farz, musahiplik ve ayin-i cem ile sınırlandırılacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite, İslam’ın dinamik bir din olduğuna, her dönemde yeniden anlaşılması ve usulüne uygun biçimde yorumlanması gerektiğine değinilecektir.</p> <p>[!] Alevilik-Bektaşilik düşüncesi tasavvufî bir yorum olarak ele alınacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite işlenirken siyasi ve kültürel ayrımcılığa neden olabilecek hoşgörüyü zedeleyecek tartışmalara girilmemelidir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: insan sevgisi, kardeşlik, iyi niyet, paylaşımcı olmak, sosyal duyarlılık.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmak, eleştirel düşünme, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati, problem çözme</p> <p>[!] Bu ünite açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yapıları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>
	<p> Sınıf-okul içi etkinlik</p> <p> Ders içi ilişkilendirme</p>	<p> Okul dışı etkinlik</p> <p>←→ Sınırlamalar</p>	<p>[!] Uyarı</p> <p> Ölçme ve değerlendirme</p>

ÜNİTE III		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İMAN, BİLGİ VE AMEL	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İman kavramını açıklar. 2. İman kavramının İslam düşüncesinde ele alınışını irdeler. 3. Kur'an çerçevesinde insanın inanç durumları üzerinde tartışır. 4. İman ile bilgi arasındaki ilişkiyi tartışır. 5. İman amel ilişkisini değerlendirir. 	<p> Nasıl Ele Alınıyor? Öğrenciler üç gruba ayrılır. Birinci grup Kur'an'dan, ikinci grup hadislerden, üçüncü grup ise mezheplerin görüşlerinden iman kavramının ele alınışını araştırır. Bunlarla ilgili hazırlanan sunuyu sınıfta paylaşır (1. kazanım).</p> <p> Beyin Fırtınası: İman amel ilişkisini konu alan bir beyin fırtınası yapılır. Ulaşılan sonuçlar tahtaya listelenir (5. kazanım).</p> <p> Müminler O Kimselerdir ki: Kur'an ve hadislerden müminlerin özellikleri tespit edilerek bir şema oluşturulur (4 ve 5. kazanımlar).</p>	<p>[!] Ünite içeriğinin felsefe gibi diğer bilim dallarında da ele aldığı düşünülerek onların ele alış biçimlerine de vurgu yapılır.</p> <p>[!] 3. kazanımda mümin, münafık, kafir, müşrik kavramlarını Kur'an'ın nasıl ele aldığı üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: doğru bilgi, doğru inanç, güven.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ve Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ALLAH'IN VARLIĞI VE BİRLİĞİ (TEVHİT)	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Allah'ın varlığı ve birliğini akli ve nakli olarak delillendirir. 2. Allah'ın varlığına ve birliğine inanmanın kendi hayatındaki yerini ve önemini fark eder. 3. Allah'ın zati ve subuti sıfatlarını sayarak bu sıfatların varlıktaki yansımalarını açıklar. 4. Allah'ın isimlerinin ne anlama geldiğini araştırır ve yaratılmışlarla ilişkilendirir. 	<p> Kaynaklarımızdan: Öğrenciler gruplara ayrılır. Her bir grup kelimeler ve İslam felsefecilerinin Allah'ın varlığı ile ilgili ortaya koyduğu delillerden (imkân, sanat vb.) biri üzerinde çalışır. Yapılan çalışmalar sunu hâline getirilerek sınıfla paylaşılır (1. kazanım).</p> <p> Her Şey Onun Delilidir: Evrendeki varlıkların oluşumunu anlatan CD'ler izletilir. Bundan hareketle Allah'ın varlığı ve birliği üzerine konuşulur. Varlıktaki düzen ve uyum gözlenerek Allah'ın varlığı ve birliği ile ilişkilendirilir (1 ve 2. kazanımlar).</p> <p> Kavram Haritası Oluşturuyoruz: Allah'ın zati ve subûti sıfatları ile ilgili kavram haritası çalışması yapılır (3. kazanım).</p>	<p>[!] 2. kazanım işlenirken “ru’yetullah” konusuna da yer verilecektir.</p> <p>[!] Bu ünitenin 4. kazanımı işlenirken öğrencilerden Allah'ın bütün isimlerini anlamları ile birlikte bilmeleri beklenmemelidir.</p> <p>[!] Ünite genelinde imanla ilgili konuların daha iyi kavranabilmesi için felsefe, psikoloji ve tabiat alanında bilgi sahibi olmanın önemi vurgulanmalıdır.</p> <p>[!] Bu üniteye somut gözlemlere önem verilmelidir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: estetik, hakikat sevgisi, merhamet, Allah sevgisi.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, değişim ve sürekliliği algılama, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p> Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler, tartışma, kavram haritası, çalışma sayfaları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

ÜNİTE V		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
MELEKLER	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Meleklerin varlığına dair delillerden örnekler verir. 2. Kur'an ayetlerinden hareketle meleklerin görevlerini açıklar. 3. Meleklerle imanın birey davranışları üzerindeki etkisini irdeler. 4. Ayetlere göre cin ve şeytan kavramını açıklar. 5. Cin ve şeytanın yaratılış gayesini tartışır. 6. Cin ve şeytanla ilgili toplumumuzda yaygın olan yanlış bilgileri eleştirir. 	<p> İnkârı Mümkün mü? Sınıf iki gruba ayrılır. Bir grup meleklerin varlığına dair delilleri araştırır. İkinci grup ise bu deliller ışığında meleklerin varlığı üzerinde sınıfta konuşur (1. kazanım).</p> <p> Her An Kayıt Altındayız: Melek inancının kişinin davranışları üzerindeki etkileri ve bu inancın bireyin sosyal hayatına yansımaları üzerinde konuşulur (3. kazanım).</p> <p> Niçin Dışlandı? Cin ve şeytanın yaratılış gayesi ile ilgili olarak ayetler bulunur. Şeytanın varlık sebebi ayetler çerçevesinde değerlendirilir (4 ve 5. Kazanımlar).</p>	<p> Bu ünitenin 6. kazanımı işlenirken somut örneklerden hareket edilecek ve öğrencilerin örnekler üzerinde tartışmaları sağlanacaktır.</p> <p> Öncelikle verilecek değerler: iyi niyet, sevgi, saygı, doğru bilgi ve doğru inanç.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, problem çözme, eleştirel düşünme, iletişim ve empati, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p> Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

NÜBÜVVET VE İLAHÎ KİTAPLAR	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Peygamber, resul, nebi ve vahiy kavramlarını tanımlar. 2. Peygamberlerin insanlar arasından seçilmesinin nedenlerini açıklar. 3. Allah'ın insanlara niçin peygamber ve vahiy gönderdiğini akli delillerle temellendirir. 4. Peygamberlerin ortak niteliklerini Kur'an'dan hareketle temellendirir. 5. Mucizenin peygamberlere ait olduğunu açıklar. 6. Peygamberlerin mucizelerinden örnekler verir. 7. Vahyin geliş biçimlerini kavrar, ilahî kitap kavramını tanımlar. 8. İlahî kitap ve sahifelerin hangi peygamberlere gönderildiğini açıklar. 9. İlahî kitapların günümüze geliş sürecini araştırır. 10. Kur'an-ı Kerim'in diğer kitaplar arasındaki yerini ve önemini fark eder. 11. Hz. Muhammed'in mesajının içeriğini kavrayarak onun söz ve davranışlarının inceliklerini kendisine model alır. 12. Hz. Muhammed'e gelen Kur'an mesajının tüm insanlığa yönelik olduğunu temellendirir. 13. Hz. Muhammed'in İslam'ı anlama ve yaşamada örnekliğini kavrar. 14. Hz. Muhammed'in son peygamber oluşunu ayetlerle açıklar. 	<p> Onlar da İnsandır: Peygamberlerin insani özellikler taşıdığını ifade eden ayetler tespit edilir. Bunlardan hareketle peygamberlerin insanlardan seçilmesinin nedenleri üzerine tartışma ortamı oluşturulur (2. kazanım).</p> <p> Onlar Farklıdır: Peygamberleri diğer insanlardan ayıran özellikler ile ilgili ayetler araştırılır. Ayetlerden hareketle peygamberlerin nitelikleri üzerinde konuşulur. Bir insan olarak peygamberlerin farklı niteliklere sahip olmasının sebepleri irdelenir (2. kazanım).</p> <p> Kavram Haritası Oluşturuyoruz: Allah'ın niçin kitap gönderdiği ile ilgili bir beyin fırtınası yapılır. Çıkan sonuçlardan kavram haritası oluşturulur (8. kazanım).</p> <p> Balık Kılıcı Oluşturuyoruz: Hz. Muhammed'in mesajının içeriği ile ilgili hayatından örnekleri içeren somut ifadeler belirlenerek balık kılıcına yerleştirilir (11. kazanım).</p> <p> En Güzel Örnek: Hz. Muhammed'in örnekliğini belirten ayetler tahtaya yazılarak üzerinde konuşulur. Hz. Muhammed'in örnek ahlakı ile öğrencilerin kendi davranışlarını karşılaştırmaları istenir (13. kazanım).</p>	<p> Öncelikle verilecek değerler: doğru bilgi, doğru inanç, sorumluluk, ahlakilik.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
AHİRET İNANCI (MEAD)	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> Dünya hayatının bir amacı olduğunu fark ederek kendi yaşamını sorgular. Ölümün kaçınılmaz olduğundan hareketle hayatta kalıcı eserler bırakmanın önemini fark eder. Ahret inancını akli ve nakli delillerle temellendirir. Ahiretle ilgili kavramları açıklar. Dünyada yaptıklarından hesaba çekileceği bilinci ile hareket eder. Kur'an ve hadislerde geçen cennet ve cehennem tasvirlerini araştırır. Hayatı anlamlandırmada ahiret inancının katkı sağladığının farkında olur. 	<p> Gerek Var mı? Öğrencilere “Ahiret niçin gereklidir?” sorusu yöneltilerek sınıfta tartışma ortamı oluşturulur. Tartışma akli ve nakli delillerle desteklenir (2 ve 3. kazanımlar).</p> <p> Kavram Haritası Oluşturuyoruz: Ahiretle ilgili kavramların anlamı üzerinde konuşulur. Kavramlar birbirleri ile ilişkilendirilerek bir kavram haritası oluşturulur (4. kazanım).</p> <p> Kur'an'da Ahiret: Kur'an'dan ahiret hayatı ile ilgili ayetler araştırılır. Bunlardan bir sunu oluşturularak sınıfça paylaşılır. Özellikle Yasin suresinin 78-79. ayetlerine dikkat çekilir (4 ve 5. kazanımlar).</p> <p> Cennet ve Cehennem Tasvirleri: Sınıf iki gruba ayrılır. Birinci grup cennet, ikinci grup ise cehennem ile ilgili Kur'an ve hadislerdeki tasvirleri araştırır. Gruplar yaptıkları araştırmaları görsel öğelerle de destekleyerek sınıf ortamında sunar (6. kazanım).</p>	<p> 4. kazanım kıyamet, haşir, mahşer, hesap, mizan, sırat, cennet ve cehennemle sınırlandırılacaktır.</p> <p>[!] Bu ünite de hayatın amaçsız olmadığına yaptıklarımızın mutlaka bir karşılığının olduğuna ve ölümün kaçınılmazlığına vurgu yapılır.</p> <p>[!] Ünite genelinde dinin insan hayatına anlam kazandırması ve inanç davranış ilişkisi üzerinde durulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, sorumluluk.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, zaman ve kronolojiyi algılama, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İNSAN VE KADERİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kaza ve kader kavramlarını açıklar. 2. İnsanın akıl sahibi, özgür ve sorumlu olmak gibi özelliklerini kader inancı açısından irdeler. 3. Allah ve kulun iradesi arasındaki ilişkiyi kavrar. 4. Ecel, ömür, rızık kavramlarının kaderle ilişkisini kurar. 5. Ecel, ömür, rızık ve tevekkül anlayışına Kur'an'dan örnekler verir. 6. Kader inancının bireyin tedbir almasına engel olmadığını kavrar. 7. İnsanın yapmış olduğu davranışların kendi fiili ve tercihi olduğunu kavrar. 8. Allah'ın, insanların arayış ve çabalarının karşılığını vereceğinin bilincinde olur. 	<p> Alın Yazısı mı? Kaderle ilgili toplumda yaygın olan deyim, atasözü ve şarkı sözlerinden bir derleme hazırlanır. Bunlar üzerine sınıfta bir tartışma ortamı oluşturulur. Deyim, atasözü ve şarkılardaki yanlış kader vurgusunun nedenleri tartışılır. Ulaşılan sonuçlar doğru kader anlayışı ile yorumlanır (1. kazanım).</p> <p> İnsan Farklı Yaratılmıştır: Öğrencilere “İnsan akıl sahibi, özgür ve sorumlu bir varlık olmasa ne tür sorunlar ortaya çıkardı?” sorusu yöneltilir. Buna yönelik tartışma ortamı oluşturulur. Örnek bir olay üzerinde konuşulur. Öğrencilerin ulaştığı sonuçlar listelenir (2. kazanım).</p> <p> Balık Kılıcı Oluşturuyoruz: Allah'ın iradesi ile kulun iradesi arasındaki ilişki üzerine bir konuşma ortamı oluşturulur. Çıkarılan sonuçlar balık kılıcına yazılır (3. kazanım).</p>	<p> Öğrencilerin kültür ve geleneklerin etkisi ile kaderci bir anlayışı benimsememelerine dikkat çekilir.</p> <p> Üniteye insanın sorumluluğuna vurgu yapılır.</p> <p> Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, güven, sorumluluk, tevekkül.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, problem çözme, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p> Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

KELAM İLMİNİN GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Günümüz kelimeler çalışmalarını hakkında araştırma yapar. 2. Günümüz kelimeler problemlerinin ortaya çıkış nedenlerini irdeler. 3. İnanmanın çeşitli biçimlerini tanıyarak İslam düşüncesi açısından değerlendirir. 4. Vahye dayanmayan inanç türlerinin sosyal hayattaki olumsuz tezahürlerini fark ederek bunlara çözüm önerileri getirir. 5. Günümüz kelimeler çalışmalarını hakkında bilgi sahibi olur. 	<p> Niçin Farklı İnanç: Tarihsel süreçte ortaya çıkmış vahye dayanmayan inanç biçimleri üzerinde konuşulur. Her bir inanç biçiminin nasıl ve niçin ortaya çıkışı ile ilgili şema oluşturulur (4. kazanım).</p>	<p> 3. kazanım deizm, politeizm, gnostisizm, agnostisizm, pozitivism, ateizm, satanizm ve reenkarnasyonla sınırlandırılacaktır.</p> <p> Ünite genelinde farklı inanç biçimlerinin toplumumuzdaki olumsuz yansımalarına dikkat çekilecektir.</p> <p> Öncelikle verilecek değerler: hoşgörü, ölçülülük, sorumluluk, bilimsellik.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, problem çözme, sosyal katılım, değişim ve sürekliliği algılama ve Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yapıtları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÜNİTE X		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DİN VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İslam dininin özgürlüğe verdiği önemin ve bunun bilimsel gelişmelere katkı sağladığının farkında olur. 2. Özgürlüklerin hem din seçmede hem de dinin içinde olduğunun farkında olur. 3. Laikliğin din ve devlet işlerini birbirinden ayırdığını kavrar. 4. Laikliğin inanç ve davranış özgürlüğünün teminatı olduğunun bilincine varır. 	<p> Beyin Fırtınası: İslam dininin özgürlüğe verdiği önem çerçevesinde “Din içinde özgürlüklerin kapsamı” ile ilgili beyin fırtınası yapılır. Özgürlüklerin bilimsel gelişmelere nasıl katkı sağladığı tartışılır. Tartışmalar sonucu belirlenen ortak yargılar tahtaya listelenir (1. kazanım).</p> <p> Niçin Laiklik: Atatürk’ün laiklik anlayışı ile ilgili sözleri araştırılır. Laik devletin birey ve toplumun din ve vicdan özgürlüğünün korunmasındaki rolünü ifade eden bir zihin haritası oluşturulur (3 ve 4. kazanımlar).</p>	<p> Üniteye dinin bireyi esas aldığı ve laikliğin din ve vicdan özgürlüğünün garantisi olduğu özellikle vurgulanacaktır.</p> <p> Din özgürlüğünün, din seçmede olduğu gibi din içindeki özgürlükleri de kapsadığı belirtilecektir. Bu özgürlüklere İslam dininde önem verildiğine özellikle değinilecektir.</p> <p> Öncelikle verilecek değerler: bağımsızlık, bilimsellik, özgürlük duygusu</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, iletişim ve empati.</p> <p> Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

11.7. KELAM DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI

1. ÜNİTE KELAM BİLİMİ VE TEMEL SORUNLARI	2. ÜNİTE İSLAM DÜŞÜNÇESİNDE YORUMLAR	3. ÜNİTE İMAN, BİLGİ VE AMEL	4. ÜNİTE ALLAH'IN VARLIĞI VE BİRLİĞİ: TEVHİT	5. ÜNİTE MELEKLER
<p>1. Kelam Biliminin Tanımı, Konusu ve Amacı</p> <p>2. Kelam Biliminin Yöntemi</p> <p>3. Kelam Biliminin Doğuşu ve Gelişmesi</p> <p>4. Kelam Biliminin, İslam Bilimleri Arasındaki Yeri</p> <p>5. Kelam İle Felsefe Arasındaki İlişki</p> <p>6. Varlık Sorunu</p> <p>6.1. Allah-Âlem İlişkisi</p> <p>6.2. Madde</p> <p>6.3. Hayat</p> <p>6.4. İnsan</p> <p>7. Bilgi Sorunu</p> <p>7.1. Bilginin Tanımı</p> <p>7.2. Bilginin Kaynakları</p> <p>7.2.1. Akıl</p> <p>7.2.2. Vahiy</p> <p>7.2.3. Duyular</p> <p>7.3. Bilgi-Değer İlişkisi</p> <p>7.4. Bilgi-İnanç İlişkisi</p>	<p>1. Yorum Farklılıklarının Ortaya Çıkış Sebepleri</p> <p>2. Belli Başlı İtikadi Mezhepler</p> <p>2.1. Havarîç</p> <p>2.2. Şia</p> <p>2.3. Mürcie</p> <p>2.4. Mutezile</p> <p>2.5. Ehl-i Sünnet</p> <p>2.5.1. Eş'ariye</p> <p>2.5.2. Maturidiye</p> <p>3. İslam Düşüncesinde Fıkhi Yorumlar</p> <p>4. Tasavvufi Bir Yorum Olarak Alevilik-Bektaşilik</p> <p>4.1. Alevilik ve Bektaşilik Kavramları</p> <p>4.2. Tarihsel Gelişim</p> <p>4.3. Hacı Bektaş Veli ve Dört Kapı Kırk Makam</p> <p>4.4. Alevilik-Bektaşilik Düşüncesinde Temel Unsurlar</p> <p>4.4.1. Allah Sevgisi</p> <p>4.4.2. Peygamber Sevgisi</p> <p>4.4.3. Ehl-i Beyt Sevgisi</p> <p>4.4.4. Tevella, Teberra</p> <p>4.4.5. On iki İmam</p> <p>4.4.6. Musahiplik</p> <p>4.4.7. Ayin-i Cem</p>	<p>1. İman'ın Sözlük ve Terim Anlamları</p> <p>2. Tasdik ve İnkâr</p> <p>3. İman Bilgi İlişkisi</p> <p>4. İman-Amel İlişkisi</p> <p>5. İmanda Artma-Eksilme</p>	<p>1. Allah'ın Varlığı ve Birliğinin Delilleri</p> <p>2. Allah'ın Varlığı ve Birliğine İnanma</p> <p>3. Allah'ın Sıfatları</p> <p>4. Kur'an'da Allah'ın İsimleri</p>	<p>1. Meleklerin Varlığı</p> <p>2. Meleklerin Görevleri</p> <p>3. Meleklerle İmanın Önemi</p> <p>4. Cin ve Şeytan</p>

	4.4.8. Üç Sünnet Yedi Farz			
6. ÜNİTE NÜBÜVVET VE İLAHÎ KİTAPLAR	7. ÜNİTE MEAD: AHİRET İNANCI	8. ÜNİTE İNSAN VE KADERİ	9. ÜNİTE KELAM İLMİNİN GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU	10. ÜNİTE DİN VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜ
<p>1. Resul, Nebi ve Vahiy Kavramları</p> <p>2. Allah'ın Peygamber ve Vahiy Göndermesinin Nedenleri</p> <p>3. Peygamberlerin Nitelikleri</p> <p>4. Peygamberliğin Kanıtı Olarak Mucize</p> <p>5. Peygamberlere Gönderilen Kitaplar</p> <p>5.1. Tevrat</p> <p>5.2. Zebur</p> <p>5.3. İncil</p> <p>5.4. Kur'an</p> <p>6. Hz. Muhammed'in Peygamberliği</p> <p>6.1. Mesajı</p> <p>6.2. Örnekliği</p> <p>6.3. Son Peygamber Oluşu</p>	<p>1. Hayat Amaçsız Değildir</p> <p>2. Ölüm Bir Hayat Gerçeğidir</p> <p>3. İnsanların Ölümden Sonra Dirilmesi (Ba's, Haşr ve Mahşer Kavramları)</p> <p>4. İnsanların Sorgulanması (Hesap, Sual ve Mizan Kavramları)</p> <p>5. Cennet ve Cehennem</p> <p>6. Ahirete İmanın Dünya Hayatını Anlamlandırmaya Katkısı</p>	<p>1. Kader ve Kaza Kavramları</p> <p>2. İnsanın Kaderle İlgili Bazı Özellikleri</p> <p>2.1. Akıl Sahibi Olmak</p> <p>2.2. Özgür Olmak</p> <p>2.3. Sorumlu Olmak</p> <p>3. Kaderle İlişkilendirilen Bazı Kavramlar</p> <p>3.1. Ecel ve Ömür</p> <p>3.2. Rızık</p> <p>3.3. Afet</p> <p>3.4. Sağlık ve Hastalık</p> <p>3.5. Başarı ve Başarısızlık</p> <p>3.6. Tevekkül</p> <p>3.7. Hayır ve Şer</p> <p>3.8. Hidayet ve Dalalet</p>	<p>1. Günümüzde Kelam İlmi</p> <p>2. Çağdaş Kelam Problemleri</p> <p>2.1. Deizm (Yaradancılık)</p> <p>2.2. Çok Tanrıcılık (Politeizm)</p> <p>2.3. Gizemcilik (Mistisizm)</p> <p>2.4. Bilinemezlik (Agnostisizm)</p> <p>2.5. Pozitivizm (Olguculuk)</p> <p>2.6. Tanrı Tanımazlık (Ateizm)</p> <p>2.7. Nihilizm (Hiççilik)</p> <p>2.8. Satanizm</p> <p>2.9. Tenasuh ve Reenkarnasyon</p> <p>3. Yeni İlm-i Kelam</p>	<p>1. İslam Dininin Özgürlüğe Verdiği Önem</p> <p>2. Din Seçme Özgürlüğü</p> <p>3. Dinin İçinde Özgürlük</p> <p>4. Laiklik</p>

**KELAM DERSİ
ÖĞRETİM
PROGRAMI ÖRNEK
ETKİNLİK
UYGULAMALARI**

ARAŞTIRIYORUZ

DERS	: Kalam
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Kalam Bilimi ve Temel Sorunları
KAZANIMLAR	: Kalam biliminin kullandığı yöntemleri ve çağdaş problemlerin çözümünde bu yöntemlerden yararlanma biçimlerini bilir. Kalam biliminin doğuşunu ve gelişmesini açıklar.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, problem çözme, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama ve Kur'an-ı Kerim mealini kullanma
KAYNAK/MATERYAL	: Kalam dersi kaynak kitapları

SÜREÇ

1. Öğrenciler iki gruba ayrılır.
2. Grupların birinden kalam biliminin yöntemleri ve çağdaş problemlerin çözümünde bu yöntemlerden yararlanma biçimlerini, diğer gruptan ise bu bilim dalının doğuşu ve gelişmesi hakkında araştırma yapması istenir. Öğrencilerin yeterli araştırma yapabilmeleri için konular bir veya iki hafta önce verilir.
3. Grupların çalışmalarını sunu hâline getirerek sınıfta paylaşımları sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Grupların birbirlerini değerlendirmeleri istenir (akran değerlendirme).

ÖNCE YOKKEN SONRADAN NEDEN?

DERS	: Kalam
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: İslam Düşüncesinde Yorumlar
KAZANIMLAR	: İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının nedenlerini sorgular. İslam düşüncesinde ortaya çıkan itikadi yorumların İslam'la özdeşleştirilemeyeceğini kavrar.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmak, eleştirel düşünme, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati, problem çözme
KAYNAK/MATERYAL	: Asetat, tepegöz, kâğıt, kalem

SÜREÇ

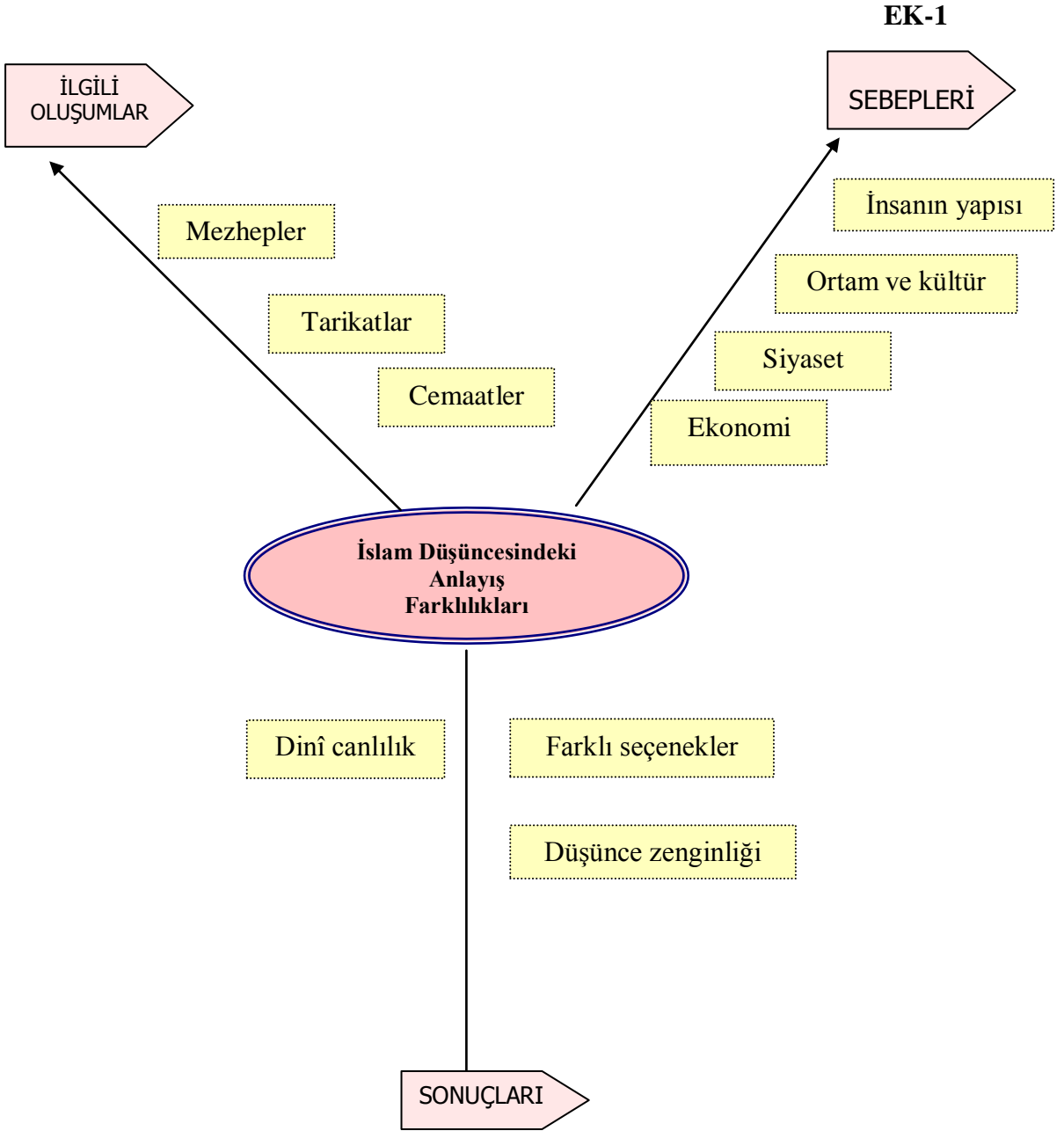
1. Dindeki anlayış farklılıklarının nedenlerinin neler olabileceği öğrencilere sorulur. Alınan cevaplar listelenir ve (Ek-1) kavram haritası tahtaya yansıtılarak öğrencilerin cevaplarıyla karşılaştırılır.

Daha sonra sürece şu sorularla devam edilir:

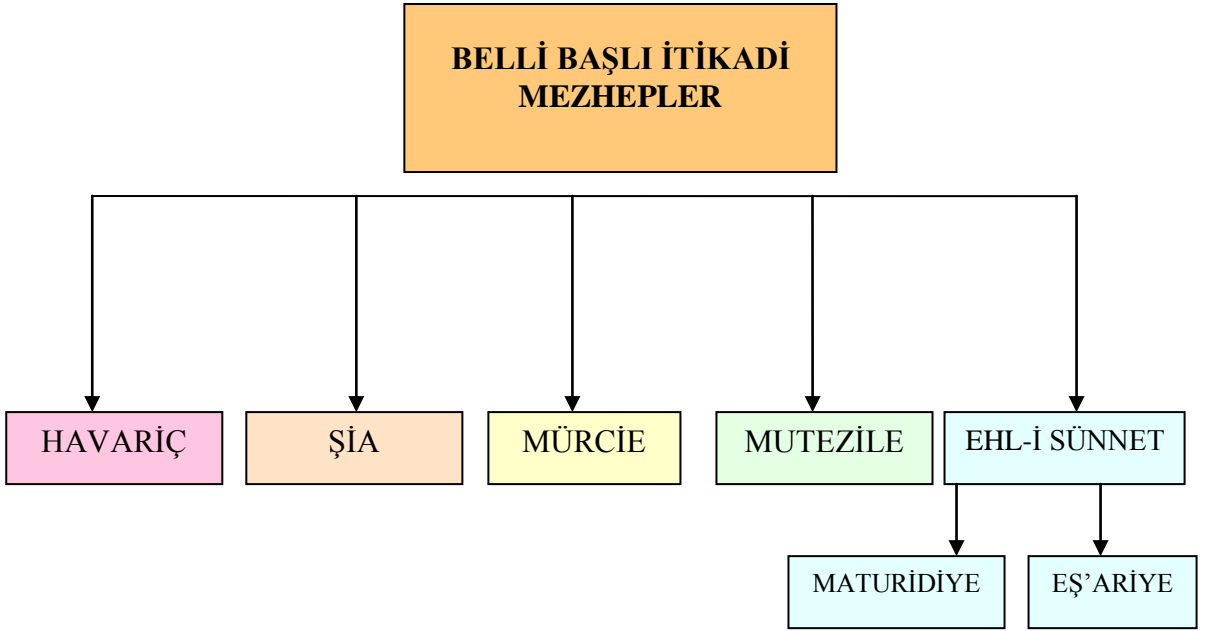
- a. Mezhep nedir?
  - b. Hz. Muhammed döneminde farklı yorumlar ve düşünce ekolleri niçin oluşmamıştır?
  - c. Bu düşünce ekolleri sonradan nasıl ortaya çıkmıştır?
  - d. İtikadi düşünce ne demektir?
  - e. Farklı düşüncelerin ekolleşmesi sonucu ortaya çıkan itikadi mezhepler hangileridir?
2. Ek-2'de verilen şema tahtaya yansıtılır (e) maddesindeki soruya verilen cevaplarla karşılaştırılır.
  3. Ortaya çıkan bu farklı yorumların, İslam'ın düşünce özgürlüğüne verdiği önemin bir sonucu olduğu vurgulanır (Ek-3).
  4. Farklı itikadi ekollerin ve mezheplerin İslam'la özdeşleştirilemeyeceğinin nedenleri üzerinde konuşulur.

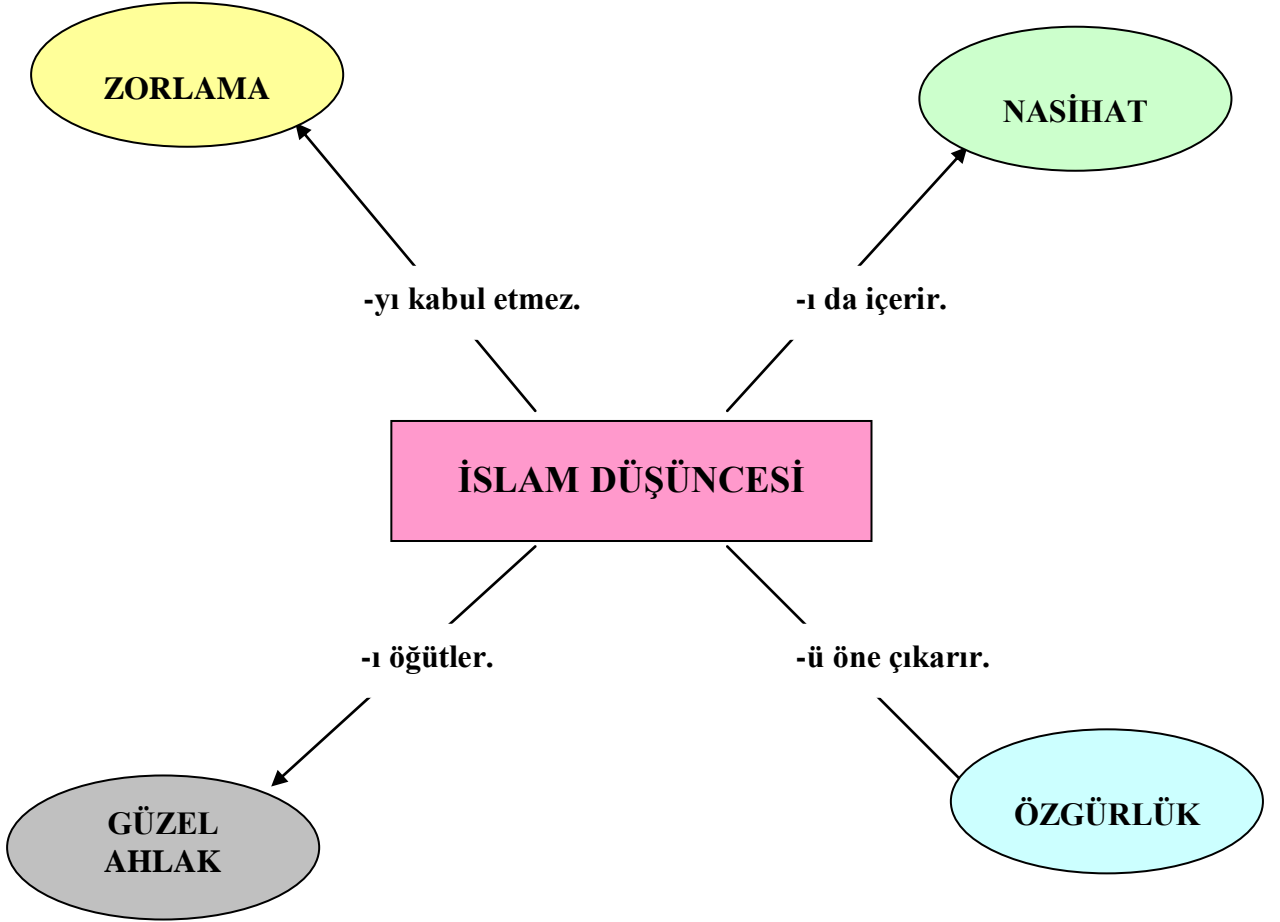
DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin farklı itikadi oluşumların ortaya çıkış nedenlerini anlayıp anlamadıkları değerlendirilir.

İslam düşüncesindeki anlayış farklılıklarının sebepleri, sonuçları ve ilgili kurumlar

İslam düşüncesinin özgürlüklere verdiği önemi gösteren kavram haritası

MÜMİNLER O KİMSELERDİR Kİ ....

DERS	: Kelam
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: İman,Bilgi ve Amel
KAZANIMLAR	: Kur'an çerçevesinde insanın inanç durumları üzerinde tartışır.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim meâli, hadisler

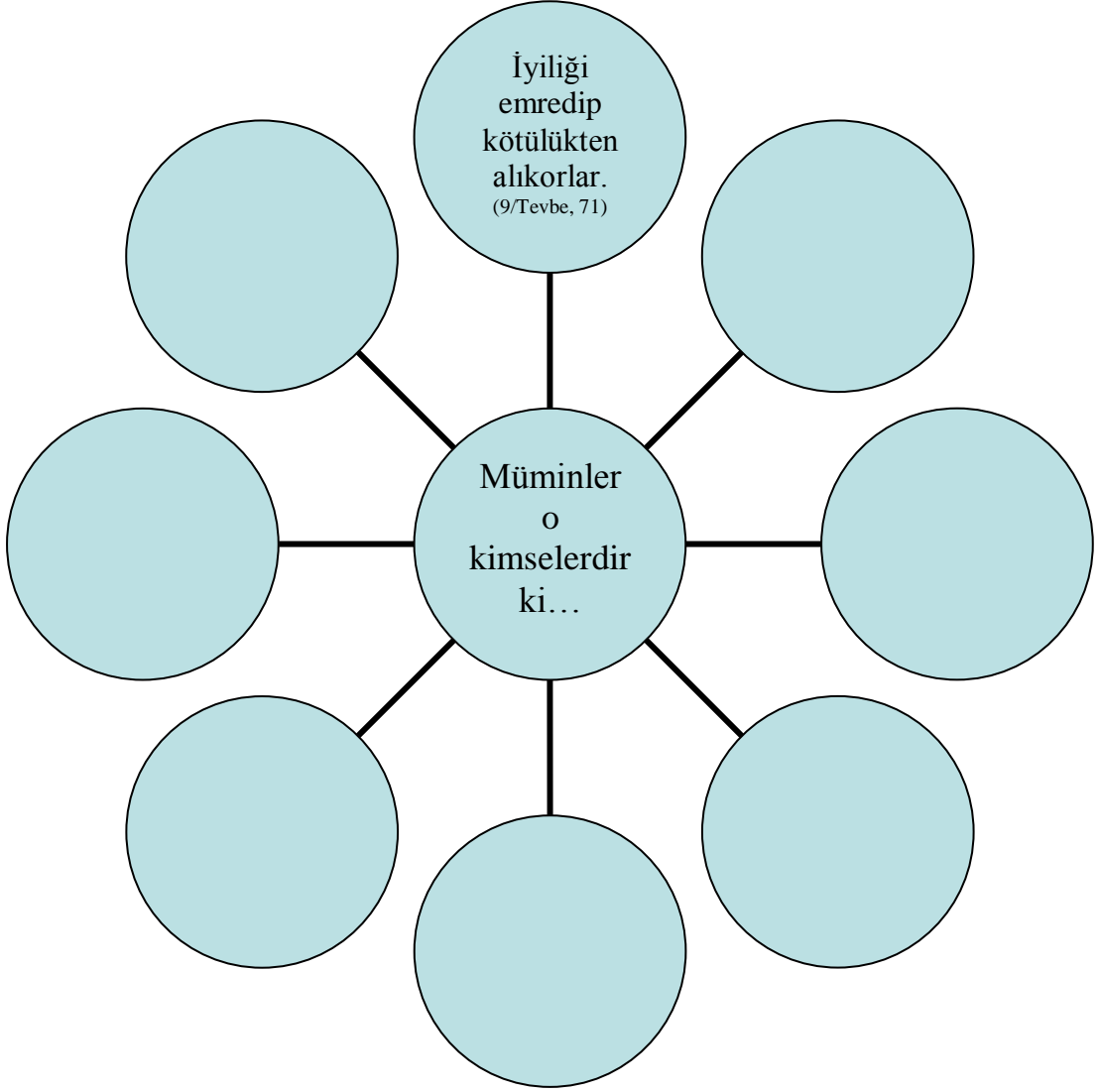
SÜREÇ

- 1.Öğrencilerden Kur'an'da ve hadislerde geçen inanç biçimleri ve bunların özellikleri ile ilgili ayet ve hadisler bulmaları istenir. Bunlar içinde özellikle müminlerin sıfatlarını bildiren ayetlerden oluşan bir şema (Ek-1) oluşturulur.
- 2.Bu şema oluşturulurken şu ayetlerden yararlanılabilir: 2/Bakara, 3, 25, 177; 3/Âl-i İmrân, 133; 8/Enfâl, 2; 17/İsrâ, 23; 70/Meâric, 23, 34; 23/Mü'minûn, 2, 3, 5, 8, 9; 9/Tevbe, 71; 25/Furkan 63, 72, 74; 24/Nûr, 37, 51; 42/Şûrâ, 37, 38, 39; 49/Hucurât, 9, 11.
- 3.Bu vb. ayetler verilerek burada müminlerin hangi özelliğinden bahsedildiği de sorulabilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin şema oluşturmak için ayetlerden müminlerin özelliklerini bulmaları değerlendirilir.

HER ŞEY ONUN DELİLİDİR

DERS	: Kelam
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Allah'ın Varlığı ve Birliği (Tevhit)
KAZANIMLAR	: Allah'ın varlığı ve birliğini akli olarak delillendirir.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, değişim ve sürekliliği algılama, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma
KAYNAK/MATERYAL	: Kelam kitapları, CD, tepegöz, projeksiyon

SÜREÇ

- 1.Sınıfa evrendeki varlıkların oluşumunu anlatan CD veya CD'ler getirilir (Film izleme yönergesi önceden okunur ve kontrol edilir).
- 2.Film izlenirken gerektiğinde kesilerek Şu sorularla süreç devam ettirilir:
  - ✓ Varlıktaki uyum ve düzen bize neyi göstermektedir.
  - ✓ Bu oluşumda tesadüfe yer var mıdır?
  - ✓ Varlıktaki bu uyumlu süreç bize Allah'ın birliğini nasıl gösterir?
- 3.Sürece film izletilerek devam edilir. Öğrencilerin evrenden kendilerine ait başka gözlemleri varsa sınıfla paylaşımları istenir.

DEĞERLENDİRME

Allah'ın varlığı ve birliğinin anlaşılıp anlaşılmadığı değerlendirilir.

İNKÂRI MÜMKÜN MÜ?

DERS	: Kelam
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Melekler
KAZANIMLAR	: Meleklerin varlığına dair delillerden örnekler verir.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, problem çözme, eleştirel düşünme, iletişim ve empati, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim

SÜREÇ

1. Sınıf iki gruba ayrılır.
2. Grupların birinden meleklerin varlığına dair deliller araştırmaları istenir.
3. İkinci gruptan ise Kur'an'da meleklerin varlığına işaret eden ayetleri araştırmaları istenir.
4. Gruplardan yaptıkları çalışmalarını sunu hâline getirmeleri ve sınıfta sunmaları sağlanır.
5. Akli ve nakli deliller ışığında meleklerin varlığı üzerinde konuşulur.

DEĞERLENDİRME

Grupların çalışmaları değerlendirilir.

EN GÜZEL ÖRNEK

DERS	: Kelam
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Nübüvvet ve İlahî kitaplar
KAZANIMLAR	: Hz. Muhammed'in İslam'ı anlama ve yaşamada örnekliliğini kavrar.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim meali, hadis kitapları, Tahta, çalışma kâğıdı, projeksiyon

SÜREÇ

- 1- Sınıfa "Güzel davranış" kavramından ne anlaşıldığı sorusu yöneltilir ve alınan cevaplar tahtaya listelenir.
- 2- Hz. Muhammed'in örnek ahlakı ile ilgili ayetler tahtaya yansıtılarak öğrenciler konuşturulur.
- 3- Sınıfa "Hz. Muhammed'in güzel davranışları nelerdir?" sorusu yöneltilir ve alınan cevaplar tahtaya listelenir.
- 4- "Hz. Peygamberin örnek ahlakını içeren davranışlar bizim için ne anlam ifade etmektedir?" sorusu yöneltilerek öğrenciler konuşturulur.
- 5- Hz. Muhammed'in davranışlarından hareketle örnek ahlakı ile ilgili çıkarımda bulunulur (EK-1).
- 6- Hz. Muhammed'in örnek ahlakından hareketle öğrencilerin kendi davranışlarını sorgulamaları sağlanır. Ek-1'deki çalışma kâğıdı doldurtulur.

DEĞERLENDİRME

Ek-1 Çalışma kâğıdı kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Adı Soyadı:

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Örnek Ahlakı	BEN ?		
	Her Zaman	Bazen	Hiç
Hz. Muhammed güvenilir bir insandı.			
Hz. Muhammed merhametliydi.			
Hz. Muhammed insanlara değer verirdi.			
Hz. Muhammed cesaretliydi.			
Hz. Muhammed hakkı gözetirdi.			
Hz. Muhammed sabırlıydı.			
Hz. Muhammed verdiği sözde dururdu.			
Hz. Muhammed hoşgörülüydü.			
Hz. Muhammed zamanı iyi kullanırdı.			
Hz. Muhammed danışarak iş yapardı.			
Hz. Muhammed ailesi ile iyi geçinirdi.			
Hz. Muhammed küçükleri severdi.			
Hz. Muhammed uzlaşmacı idi.			
Hz. Muhammed kimseyi küçümsemezdi.			
Hz. Muhammed yardım severdi.			
Hz. Muhammed kimsesizlerin sahibi idi.			
Hz. Muhammed cömertti.			
Hz. Muhammed ibadetlerine düşkündü.			

KAVRAM HARİTASI OLUŞTURUYORUZ

DERS	: Kalam
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Ahiret İnancı (Mead)
KAZANIMLAR	: Ahiretle ilgili kavramları açıklar.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, zaman ve kronolojiyi algılama, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim mealı

SÜREÇ

1. Ahiretle ilgili kavramlar araştırılması için öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilerden bu kavramların ifade ettikleri anlamları ve fonksiyonlarını kaynaklardan araştırmaları istenir. Kaynaklar konusunda öğrencilere yardımcı olunur.
3. Yapılan araştırmaların sınıfta sunulması sağlanır.
4. Bu kavramların birbiriyle ilişkileri üzerinde konuşulur ve bir kavram haritası oluşturulur.

DEĞERLENDİRME

Ahiretle ilgili kavramların anlaşılıp anlaşılmadığı ölçülür.

İNSAN FARKLI YARATILMIŞTIR

DERS	: Kelam
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: İnsan ve Kaderi
KAZANIMLAR	: İnsanın kader açısından akıl sahibi, özgür ve sorumlu olmak gibi özelliklerini irdeler.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, problem çözme, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim meali, projeksiyon

SÜREÇ

Kaderle ilgili kavram haritası tahtaya yansıtılır (Ek-1).

1. Kaza ve kader kavramlarının sözlük ve terim anlamları açıklanır.

Kaza sözcüğü bir işi tam sağlamlık ve tam bir güvenle gerçekleştirmek; ayırıcı kesin söz, hüküm demektir. Kur'an-ı Kerim'de de geçen bu kelime emir, hüküm, karar, yargılama, ilan, beyan ve yaratma gibi anlamlarda kullanılmıştır. Bu kelimenin de eksenini "herhangi bir şeyi tamamlamak" oluşturur. "Böylece onları yedi gök hâlinde yaptı..." (41/Fussilet, 12) ve "Rabb'in yalnız kendine tapmanı emretti (hükümünü verdi)..." (17/İsrâ, 23) ayetlerinde bu anlamların bazıları gözlemlenebilir.

Kader sözcüğü sözlükte bir şeyin sınırı, ölçüsü, miktarı, kıymeti anlamına gelmektedir. Kur'an-ı Kerim'de ise ölçme, güç yetirme, kudret, ölçerek ve takdir ederek tayin, rızık daraltma, ölçüp-biçip hüküm verme, Allah'ın irade ettiği külli hüküm anlamlarında kullanılmıştır. Kur'an'ın birçok ayetinde geçen kader kelimesi ve türevlerinin eksenini "her şeyi bir ölçü ve nizama göre tanzim" etmek teşkil etmektedir.

"Biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır." (54/Kamer, 49) "Hazinesi bizim katımızda olmayan hiçbir şey yoktur. Biz onu ancak belli bir ölçüye göre indiririz." (15/Hicr, 21) ayetlerinde bu açıkça görülmektedir. (Ayrıca bk. 87/A'lâ, 2-3; 65/Talâk, 3; 73/Müzzemmil, 20; 56/Vâkıa, 60)

Terim olarak kader; Allah'ın, ezelden ebede kadar olmuş ve olacak şeylerin zaman ve mekânını, özelliklerini bilip ezelde o şekilde takdir etmesidir. Kaza ise Allah'ın ezelde irade ve takdir ettiği şeylerin, yeri ve zamanı gelince, ezeldeki ilim, irade ve takdire uygun olarak Allah'ın yaratması ile varlık sahasına çıkmasıdır. Bu iki kavram, zaman zaman birbirinin yerine de kullanılmaktadır. Bu durumda kaza, Allah'ın ezelde bütün eşyanın gelecekte ne şekilde olacağını bilmesi, kader ise bu eşyanın, Allah'ın ezeldeki eşya ile ilgili ilmüne uygun olarak icat edilmesidir.

2. Sonra (Ek-2) kavram haritası yansıtılarak öğrencilere okutulur ve "Biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır." (54/Kamer, 49) ayetiyle pekiştirilir.
3. Evrenin bir nizam ve düzen içinde yaratıldığı ve belli yasaların işlediği (Ek-3) kavram haritası yansıtılarak her şeyin ilâhî bir ölçüye tabi olduğu vurgulanır.

4. Evrendeki her varlığın bir kaderi ve her şeyin bir ölçüsü olduğu gibi, insanın da kendine özgü bir kaderi ve uymak durumunda bir ölçüsü olduğu ifade edilerek (Ek-4) şema yansıtılır. İnsanın kaderinin iyilik ve kötülük işleyecek şekilde yaratılması ve kendine akıl ve irade güçlerinin verilmiş olduğu anlayışına ulaşılır.

5. İnsanlığın yanlış anlayış ve geleneklerin etkisinde kalarak hoşla gitmeyen değiştirme ve düzeltme imkânı olmayan durumlar karşısında “Ne yapalım kader böyleymiş.” diyerek sorumluluğu bilinmeyen bir güce yükleme eğilimi “kader” ve “alın yazısı” olarak yerleştiği yazgı, talih, kötü talih gibi kelimelerin kullanıldığı vurgulanır.

6. İslam’ın insanların kaderi bir sığınak olarak görmelerini istemediği ve onun arkasına sığınılmasına karşı çıktığı, beceriksizliğin ve tembelliğin böyle bir anlayışa sürüklediği vurgusu yapılır ve (Ek-5) şema tahtaya yansıtılır.

7. Allah’ın insana geniş bir hareket alanı tanıdığı, insanın bu geniş alan içinde istediği gibi hareket edebilme imkânı sağladığı (Ek-6) şema ile işlenir.

8. İnsana iyiliği ve kötülüğü yapabilme gücü ve imkânı veren Allah’tır. Bu imkânı, insan özgür iradesi doğrultusunda kullanmaktadır. Sonucu da kendi lehine veya aleyhine olmaktadır. İnsanın kaderi, insanın fiillerinde özgür olması ve istediğini yapabilmesidir. Özgürlük, hem iyiliğin hem de kötülüğün kaynağıdır. Bu beraberinde fiillerinden sorumlu olmayı getirmektedir.

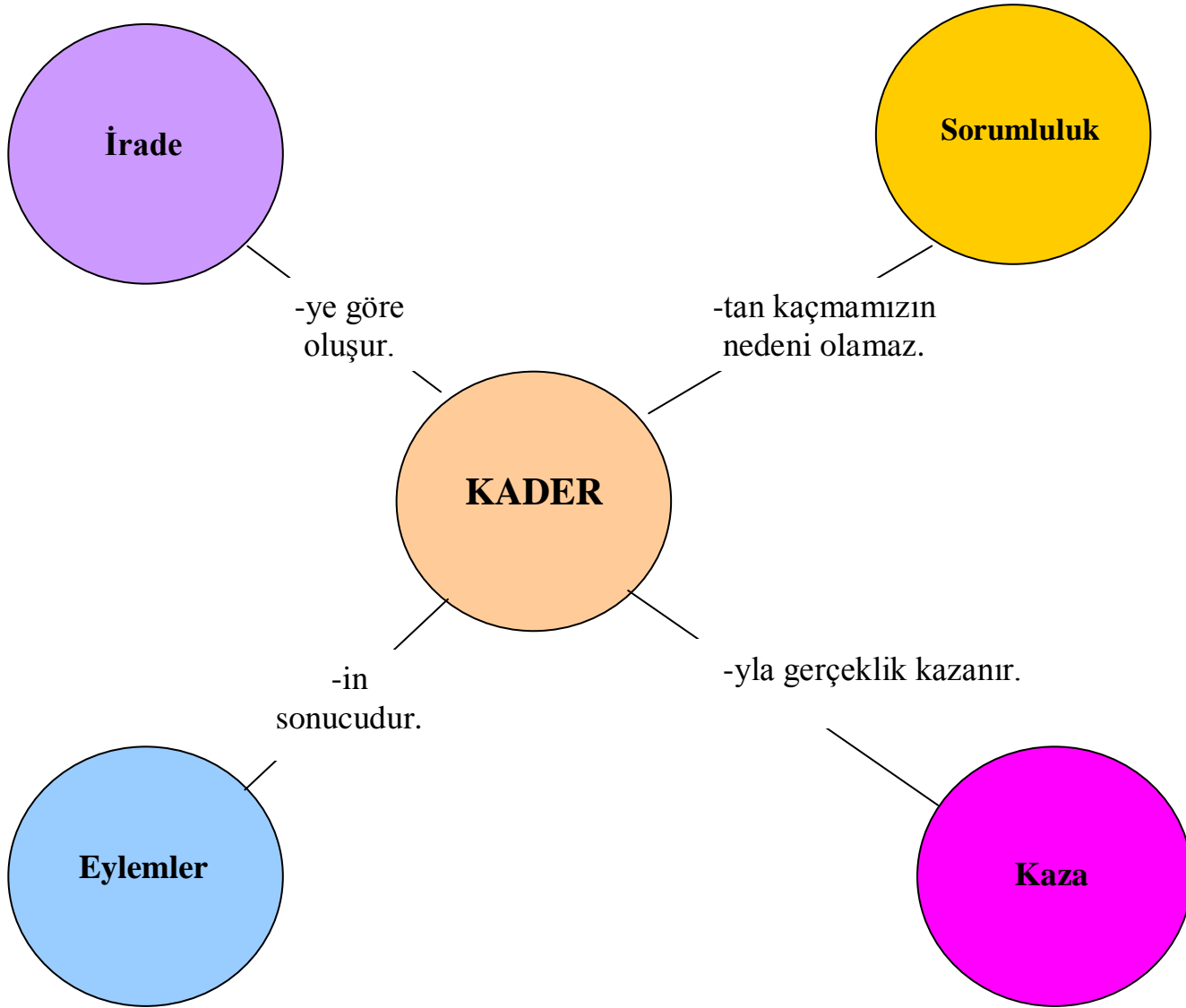
İnsan sorumluluğu oranında özgürdür. Sınırları Allah tarafından çizilmiş alanda insan, kendi özgür iradesini kullanmaktadır. İnsan kendi tercihini yaparken Allah ona yardımcı olmak üzere peygamber ve kitap göndermiştir. Sonra da “...Şüphesiz biz ona (doğru) yolu gösterdik. İster şükredici olsun, ister nankör.” (75/İnsan, 3) ayetinde belirtildiği gibi insanı inanıp inanmama konusunda serbest bırakmıştır. Dolayısıyla insanın özgür iradesi olduğu için Allah ona sorumluluk yüklemiştir. İnsan, sorumluluk yönüyle diğer varlıklardan ayrılmaktadır.

Sonuç olarak insan, kendinde potansiyel olarak varolan seçme ve tercih yapabilme yeteneğini kullanmaktadır. Allah, insanı bu özellik ve nitelikte yaratmıştır. Bu, insana verilen özgür irade ile sorumluluk arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu seçme özgürlüğünden dolayı da insanın yaptıklarına karışmamaktadır. Özgürlük beraberinde insana kendi iradesiyle hareket etmeyi ve yaptıklarından sorumlu olmayı getirmektedir. Ancak insanın fiilleri Allah’ın ilmi ve iradesi dışında değildir.

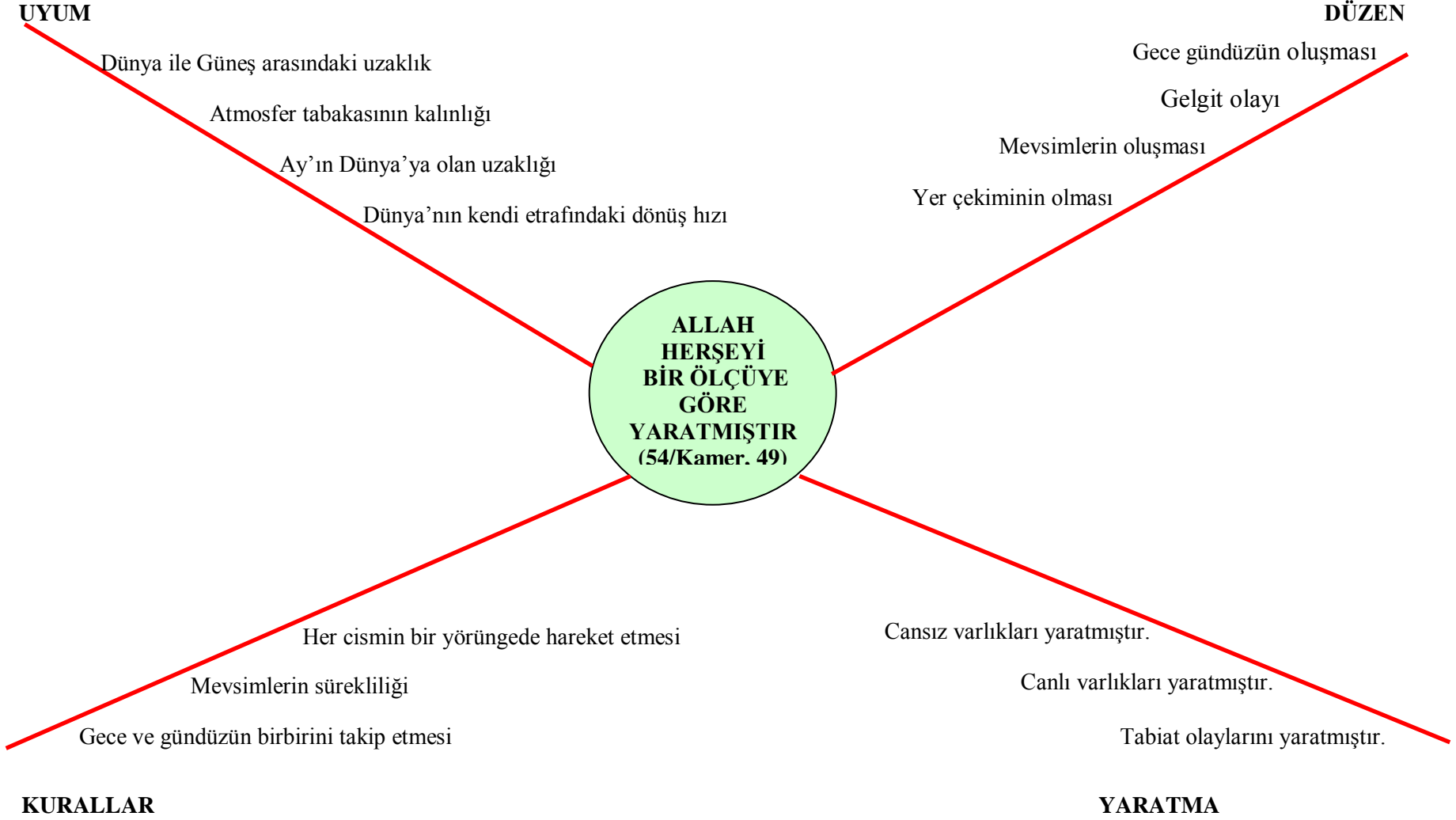
DEĞERLENDİRME

- 1- Kader konusunun bütün insanlığın sorunu olduğu yeterince algılandı mı?
- 2- İnsanların kaderci eğilime düşmelerinin sosyolojik sebepleri fark edildi mi?
- 3- İnsanın kaderinin ilişkili olduğu kavramları gösteren haritayı öğrencilerin doldurmaları istenir (Ek-7).

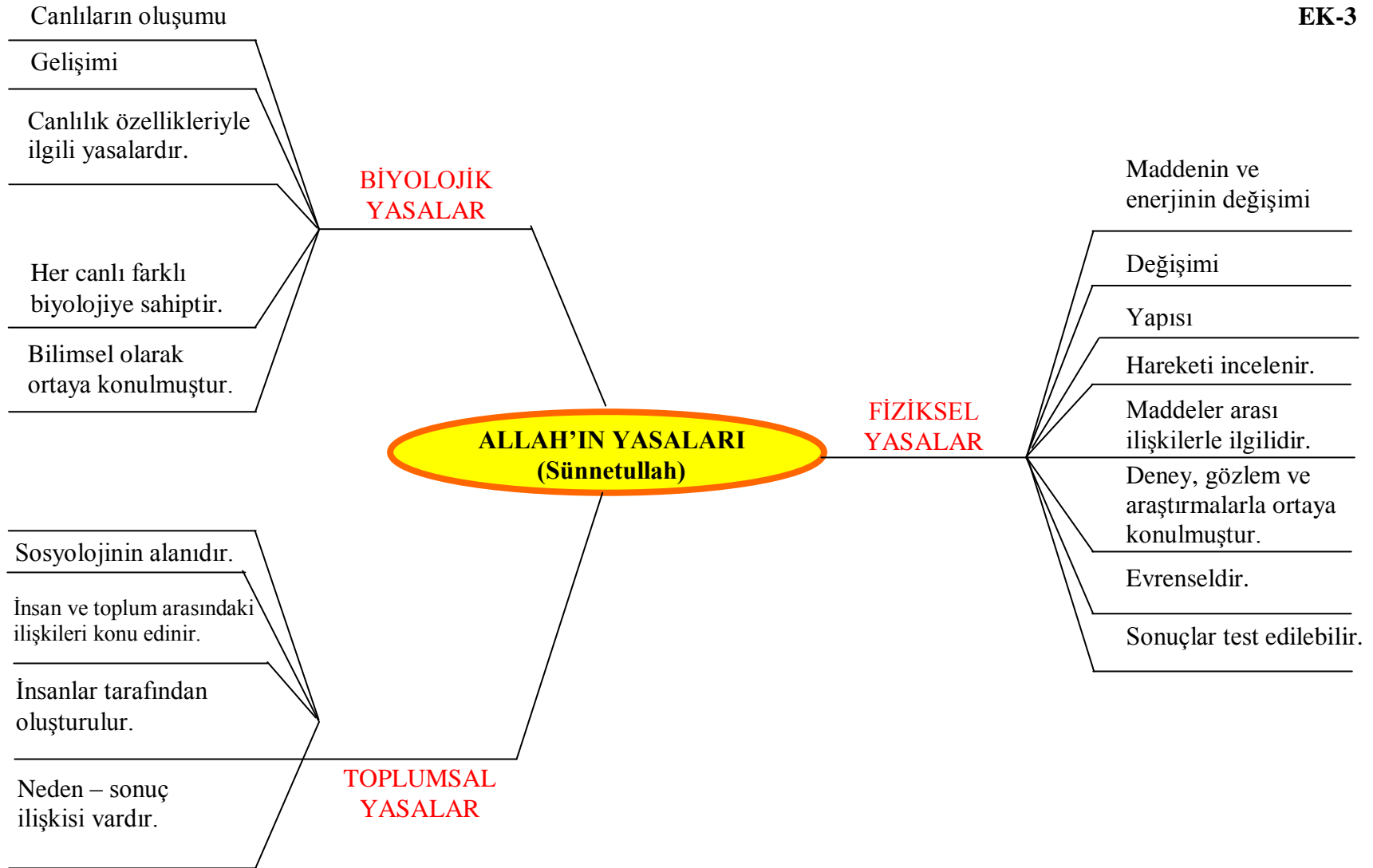

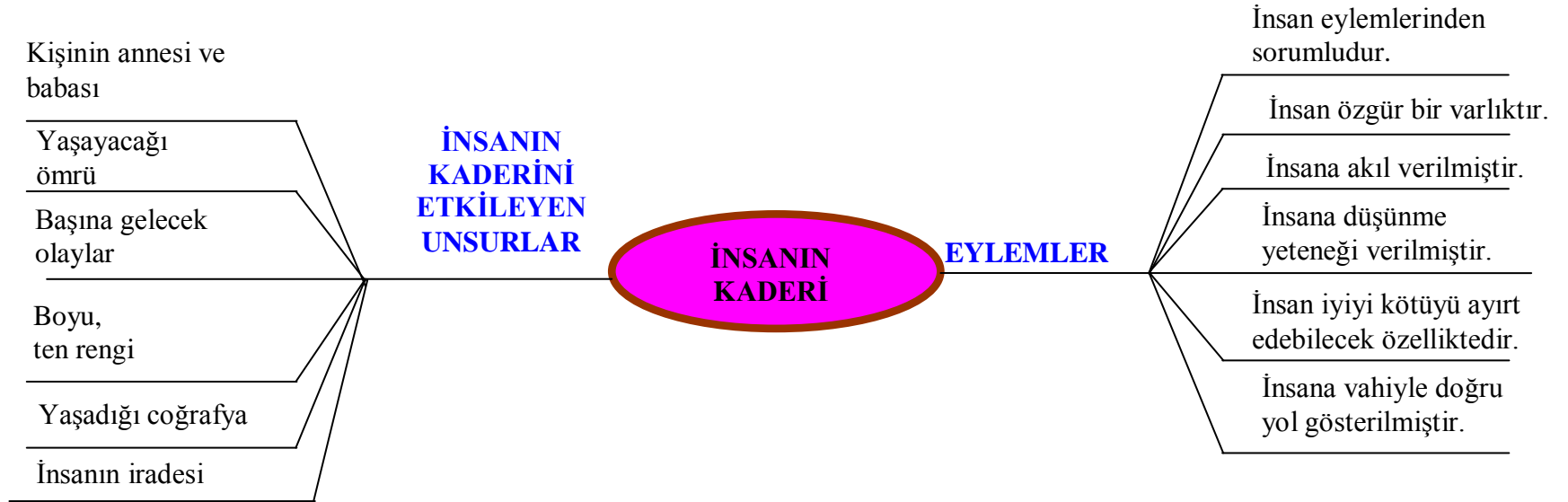
Kaderle ilgili kavram haritası

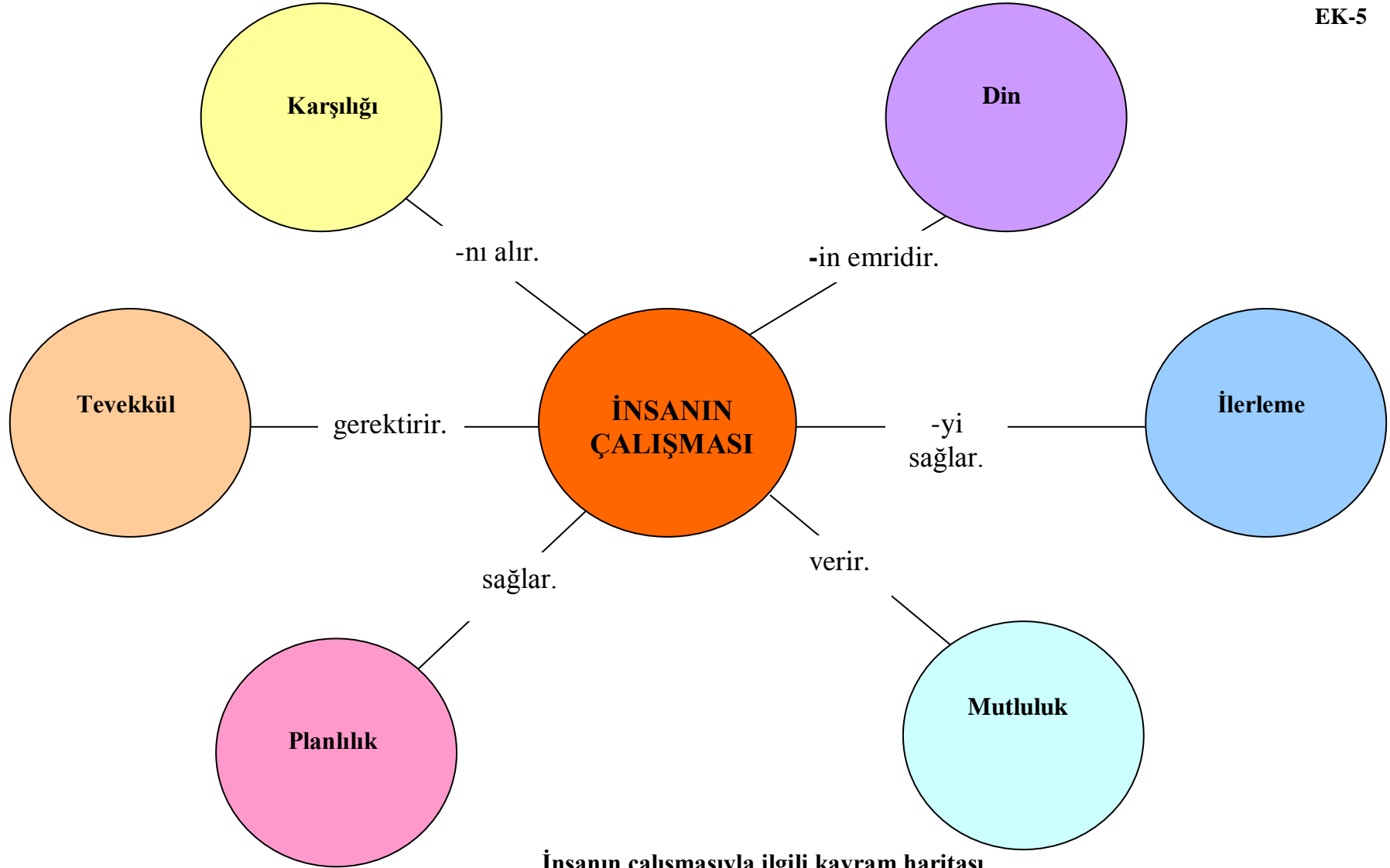
Allah'ın yaratmasındaki ölçüye ilişkin kavram haritası

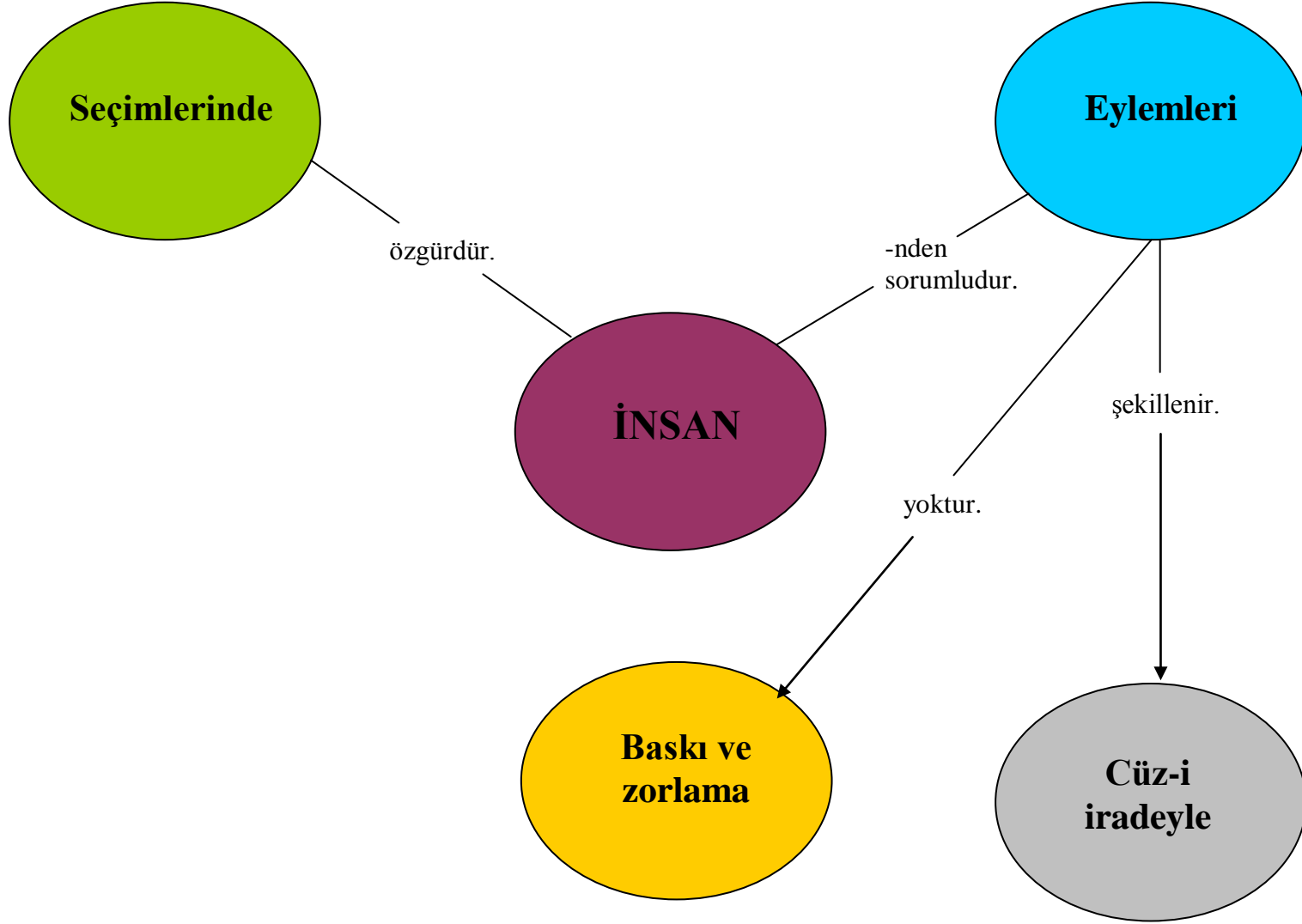
Evrendeki yasaları gösteren kavram haritası

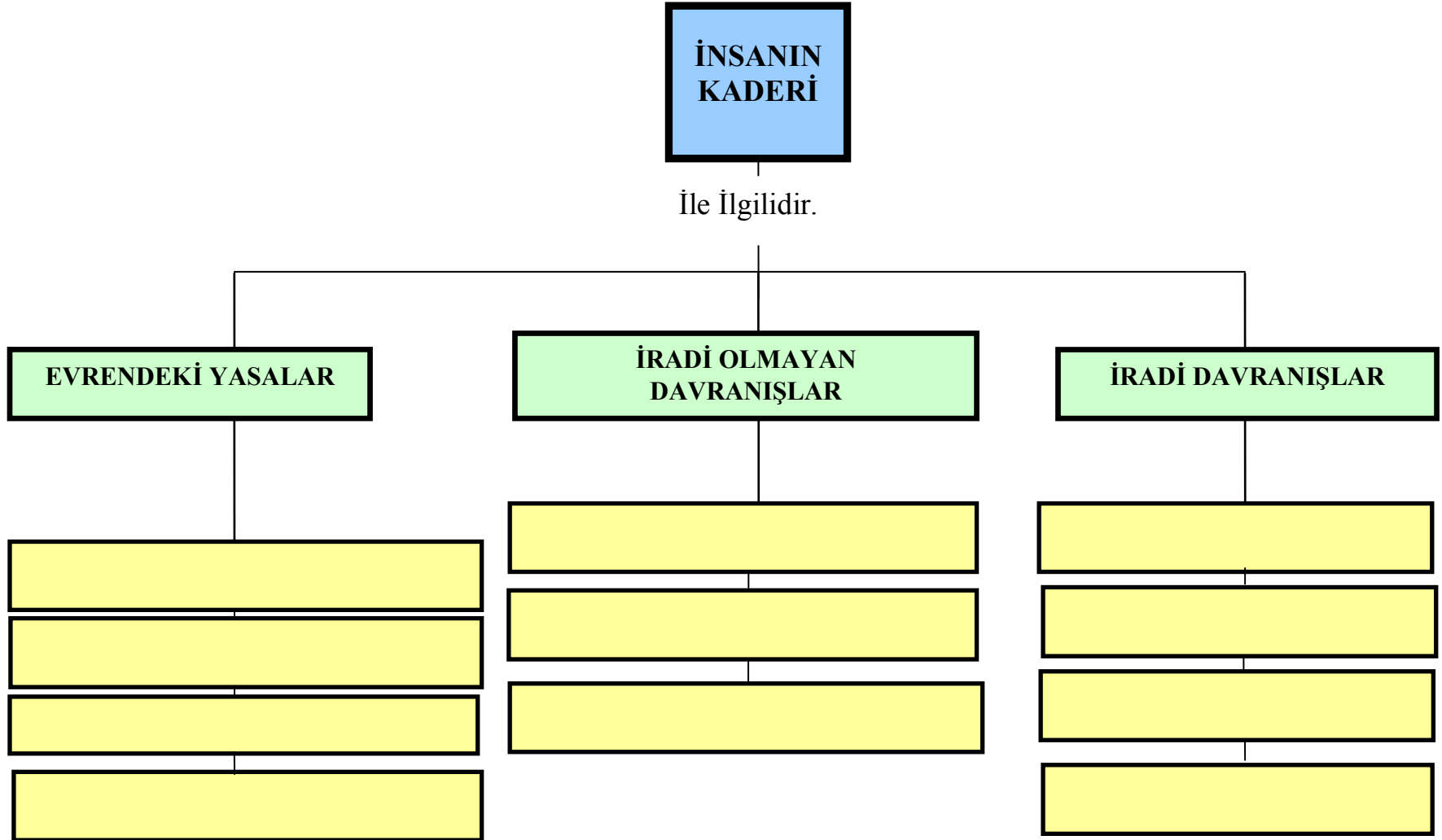
İnsan kaderini etkileyen bazı özellikleri gösteren kavram haritası

İnsanın çalışmasıyla ilgili kavram haritası

İnsan hürriyeti ve eylemlerine ilişkin kavram haritası

İnsan kaderinin ilişkili olduğu kavramları gösteren kavram haritası

TARTIŞIYORUZ

DERS	: Kelam
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Din ve Vicdan Özgürlüğü
KAZANIMLAR	: Özgürlüklerin din seçmede olduğu gibi dinin içinde de olduğunun farkında olur.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, problem çözme, sosyal katılım, iletişim ve empati, değişim ve kronolojyi algılama.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim meali, hadis kaynakları, İslam tarihi kitapları

SÜREÇ

1. Öğrenciler üç gruba ayrılır. Din seçme ve dinin buyruklarını yerine getirme konusundaki özgürlükle ilgili olarak birinci gruptan ayetler, ikinci gruptan hadisler, üçüncü gruptan ise İslam tarihinden örnekler bulmaları istenir.
2. Gruplar çalışmalarını sınıfta sunarlar.
3. Sonra bu sunulardan ne gibi sonuçlar çıkarılabileceği, konuşulan ayet ve hadislerle çelişen tarihî örnekler konusunda bir tartışma ortamı açılır.
4. İslam'ın sadece din seçmede değil, dinin içinde de özgürlüklere önem verdiğine vurgu yapılır.

DEĞERLENDİRME

Grupların sunumları değerlendirilir.

NİÇİN LAİKLİK?

DERS	: Kelam
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Din ve Vicdan Özgürlüğü
KAZANIMLAR	: Laikliğin din ve devlet işlerini birbirinden ayırdığını kavrar. Laikliğin inanç ve davranış özgürlüğünün teminatı olduğunun bilincine varır.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, iletişim ve empati
KAYNAK/MATERYAL	: Nutuk, Atatürkçülük (I-III), projeksiyon

SÜREÇ

1. Öğrencilerden Atatürk'ün laiklik anlayışını içeren sözlerini ve uygulamalarını kaynaklardan araştırmaları istenir.
2. Yapılan araştırmalar sunu hâline getirilir.
3. Öğrencilerin hazırladığı sunuları sınıfla paylaşmaları istenir.
4. Sunu metinleri ve varsa görsel unsurlar sınıf panosunda sergilenir.

DEĞERLENDİRME

Atatürk'ün laiklik anlayışının anlaşılıp anlaşılmadığı değerlendirilir.

**HİTABET VE
MESLEKİ
UYGULAMA DERSİ
ÖĞRETİM
PROGRAMI**

12. HİTABET VE MESLEKİ UYGULAMA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

12.1. GİRİŞ

Hitabet ve Mesleki Uygulama İmam-Hatip Lisesi ve Anadolu İmam-Hatip Lisesi öğrencilerini din görevliliği rolüne hazırlamayı amaçlayan bir derstir.

İmam-Hatip Liseleri, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunda (Mad:32) belirtildiği gibi hem din görevliliğine hem de yüksek öğrenime hazırlayıcı program uygulamaktadır. Buradaki “din görevliliği”, din hizmetleri alanlarını ifade etmektedir.

Her mesleğin bir bilgi, bir de uygulama yönü bulunmaktadır. Din görevliliğinin bilgi yönünü, İmam-Hatip Lisesi ve Anadolu İmam-Hatip Lisesi öğretim programlarında bulunan meslek dersleri, genel kültür dersleri ve seçmeli dersler oluşturmaktadır. Uygulama yönünü ise yine programlarda yer alan dersleri temel alarak din hizmetleri becerisini pekiştirmeyi amaçlayan Hitabet ve Mesleki Uygulama dersi kazandıracaktır.

Din görevliliği, alan bilgileri yanında bu bilgileri başkaları ile paylaşmaya yardımcı olacak özel çabayı da gerektiren bir faaliyettir. Paylaşabilmek için bir konunun bilgisine sahip olmak nasıl gerekliyse onu paylaşabilmenin yöntem ve tekniklerini bilmek ve uygulayabilmek de o kadar gereklidir. Bunu kısaca “bilmek ve öğretebilmek” şeklinde ifade etmek mümkündür.

Öğrencilere, kazandıkları dinî ve ahlaki davranışları paylaşabilmeyi öğretmeyi amaçlayan bu öğretim programının hazırlanmasında; eğitim bilimleri, din eğitimi bilimi ve iletişim biliminin araştırmaya dayalı olarak ürettiği yeni bilgilerin göz önünde bulundurulmasına özen gösterilmiştir.

Ünitelerin teorik kısımlarının, örnekler üzerinde çalışma dâhil olmak üzere, birinci yarıyıldan tamamlanmasına çalışılır. İkinci yarı yıl da ise mümkün olduğunca uygulamalara ve bunların sınıfta değerlendirilmesine özen gösterilmesi programın amacına ulaşması açısından önem taşımaktadır.

İmam-Hatip Liseleri ve Anadolu İmam-Hatip Liseleri XII. sınıflarında okutulacak olan bu dersin öğretim programında, Hitabet ve Mesleki Uygulama ile ilgili temel bilgi, duygu ve becerileri kazandırmaya yönelik 7 ünite yer almaktadır.

Hitabet ve Mesleki Uygulama Dersi Öğretim Programı ders kitabı yazılırken aşağıda belirtilen ekler ders kitabında yer alacaktır.

EKLER:

1. İmamlık ve Müezzinlikle İlgili Mevzuat
2. Hutbe İzleme ve Değerlendirme Formu Örneği
3. Vaaz İzleme ve Değerlendirme Formu Örneği
4. Şehitlik ve Gazilik (Okuma Metni)

12.2. GENEL AMAÇLAR

Hitabet ve Mesleki Uygulama dersini alan öğrenciler;

1. Hitabet ve mesleki uygulamaların din görevliliğindeki önemini kavrar.
2. Toplumla (cemaatle) iletişim kurma ve hitap etme becerisi kazanır.

3. İmam-hatiplik ve müezzinlik yapma becerisi kazanır.
4. Dinî törenlerde sunu ve dua yapar.
5. Usulüne uygun olarak hutbe okur.
6. Cenaze ile ilgili işlemleri bilir ve uygular.

12.3. ÜNİTELER

Hitabet ve Mesleki Uygulama dersi, edinilen mesleki bilginin uygulamasına yönelik olup üniteler bu beceriyi kazandırmayı hedeflemektedir. Programda 6 ünite yer almaktadır.

Din Hizmetleri ve İletişim: İletişim günümüzde üzerinde önemle durulan bir kavramdır. Bu kavram din hizmetlerinde de ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü iletişim, hem bireysel hem de toplumsal bir süreçtir. Dolayısıyla din hizmetlerinde başarıya ulaşmanın temel faktörlerinden biri insanlarla iyi iletişim kurmaktır.

“Din hizmetleri ve iletişim” ünitesinin amacı; fikir, bilgi, haber, tutum, duygu ve becerilerin insanlarla paylaşılması sürecinde en verimli bir biçimde değerlendirmektir.

Öğrenciler bu ünite ile din görevliliği rolünün gerektirdiği kişisel ve toplumsal özellikleri, görevleri fark edecek, yerine getirirken karşılaşılan sorunların ve bunların çözümü için toplumda yürüteceği rehberlik hizmetlerinin mahiyetini öğrenecektir. Ayrıca iletişim süreçlerini ve iletişimde olması gereken temel unsurları öğrenecek, dil ve beden dilinin iletişimdeki rolünün yanında hitabetin özellikleri ve önemi hakkında bilgi sahibi olacaktır.

Hitabet ve Dinî Hitabet: Hitabet, planlı, metotlu ve maksatlı olarak yapılan güzel konuşma sanatıdır. Bilgi, duygu ve düşüncenin en iyi biçimde ikna edici ve etkileyici bir üslupla ifade edilmesi, aktarılmasıdır. Dinî hitabet ise din görevlileri veya ilahiyat alanının uzmanları tarafından farklı mekânlarda inanan insanlara yapılan dinî içerikli konuşmadır. Bunların vaaz, hutbe, konferans ve sohbet gibi değişik şekilleri vardır.

Öğrenciler, “Hitabet ve Dinî Hitabet” ünitesi ile hitabetin din hizmetlerindeki önemini, hitabet türlerini, dinî hitabetin özelliklerini, Kur’an ve sünnete göre güzel söz söyleme yöntemlerini öğreneceklerdir. Ayrıca sunumlar hazırlarken kaynaklardan nasıl yararlanacağı ve bunları bir plan çerçevesinde nasıl sunacakları konusunda bilgi edineceklerdir.

Dinî Hitabet Türü Olarak Hutbe: Dinî hitabet türlerinden olan hutbe, Cuma ve bayram namazlarında imamın minbere çıkarak yaptığı bir hitap türüdür. Hutbede Allah’a hamd, Peygambere salât ve selamdan sonra dinleyenlere nasihat ve öğüt içeren bilgiler bir plan içerisinde sunulur.

Öğrenciler, “Dinî Hitabet Türü Olarak Hutbe” ünitesi ile hutbenin hazırlanış aşamalarını, dualarını, hutbe hazırlamayı ve sunmayı, ayrıca dinlediği bir hutbeyi yorumlamayı ve değerlendirmeyi öğreneceklerdir.

Dinî Hitabet Türü Olarak Vaaz: Vaaz da dinî bir hitabet türüdür. Vaazlar cami kürsülerinden genellikle namaz öncesinde yapılan konuşmalardır. Vaaz, inananları dinî konularda bilgilendirme amacı taşır.

Öğrenciler “Dinî Hitabet Türü Olarak Vaaz” ünitesi ile toplumun dinî konularda bilinçlenmesini, vaazın hazırlanış aşamalarını ve vaaz dualarını öğreneceklerdir. Ayrıca yöntemine

uygun olarak bir vaaz hazırlamayı ve sunmayı, bunun yanında dinlediği bir vaazı yorumlama ve değerlendirme becerisini de kazanacaklardır.

Cenaze Adabı: Ölüm inançlı veya inançsız her insanın kabullenmek zorunda olduğu bir gerçektir. İnsan, ölüm karşısında inanç, anlayış ve kültürüne göre tavır almış, farklı davranışlarda bulunmuştur. İslam dinine göre de ölümlle başlayan süreçte Müslümanların cenaze ile ilgili yapmaları gereken bir takım görev ve sorumlulukları vardır. Bu ünitenin amacı öğrencilerin bu sorumlulukların farkına vararak buna göre tavır ve davranış geliştirmelerine yardımcı olmaktır.

Öğrenciler “Cenaze” ünitesi ile; dünyadan ayrılan kişiler için yapılan dinî uygulamalardan olan cenazenin yıkanması ve kefenlenmesi, cenaze namazında okunan duaların ezberlenmesi, namazının kıldırılması, cenazenin nasıl defnedileceği ve ölen birisinin yakınlarına başsağlığı dileyerek onların üzüntülerini paylaşmanın insanî bir sorumluluk olduğunu öğreneceklerdir. Ayrıca şehitlik ve gaziliğin vatan savunmasındaki önemini bilincinde olarak İslam dininin şehitlik ve gaziliğe verdiği önemi ayet ve hadisler çerçevesinde değerlendirebileceklerdir.

Çeşitli Törenlerde Dinî Hitabet ve Dua: Dua, bir kişinin Allah’ın yüceliği karşısında güçsüzlüğünü itiraf etmesini, sevgi ve saygı duyguları içinde lütuf ve yardımını dilemesini ifade eder. Duanın ana hedefi, insanın Yaradan’ına hâlini arz etmesidir. Dua ibadetin özüdür. İnsan duayı içinden nasıl geliyorsa öyle yapmalıdır. Dua her zaman yapılabileceği gibi özellikle çeşitli törenlerde ve belirli zamanlarda yapılması gerekli dualar vardır. Öğrenciler bu ünitenin amacına uygun olarak çeşitli dua örnekleri öğrenirler.

Öğrenciler “Çeşitli Törenlerde Dinî Hitabet ve Dua” ünitesiyle, duanın amacını, mahiyetini, adabını, kutsal sayılan önemli gün ve gecelerin dinimiz açısından önemini öğreneceklerdir. Bunun yanında mevlit okumayı, çeşitli törenlerde yapılan Arapça ve Türkçe dua örneklerini ayrıca duanın toplum açısından önemini de kavrayacaklardır. Ayrıca çeşitli törenler için dua ve konuşma metinleri hazırlayarak toplum karşısında sunma yeteneği kazanacaklardır.

12.4. HİTABET VE MESLEKİ UYGULAMA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELER, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTE ADI	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ	ORAN (%)
I- Din Hizmetleri ve İletişim	10	10	13,88
II- Hitabet ve Dinî Hitabet	4	8	11,11
III- Dinî Hitabet Türü Olarak: Hutbe	5	10	13,88
IV- Dinî Hitabet Türü Olarak: Vaaz	5	10	13,88
V- Cenaze Adabı	7	10	13,88
VI- Çeşitli Törenlerde Dinî Hitabet ve Dua	5	14	19,44
VII- Çeşitli Törenlerde Dinî Musiki	6	10	13,88
Toplam	44	72	100

Not: Ders saatleri, ünite açılımları ve kazanımlar birlikte düşünülerek belirlenmiştir.

12.5. HİTABET VE MESLEKİ UYGULAMA DERSİ DERS KİTABI FORMA SAYISI

SINIF	KİTAP BOYUTU	FORMA SAYISI
12	19,5 x 27,5	8-12

12.6. HİTABET VE MESLEKİ UYGULAMA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE I		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DİN HİZMETLERİ VE İLETİŞİM	Bu ünite sonunda öğrenciler;		
	1. Din hizmetleri ile ilgili tebliğ, irşat ve davet kavramlarının önemini açıklar.	 Araştırıyoruz: Öğrenciler kaynaklardan tebliğ, davet ve irşat kavramlarını araştırır. Konuyu ayet, hadis ve çağdaş bilimsel verilerle destekler. Çalışmalar sunu haline getirilerek sınıfta paylaşılır. Tebliğ, irşat ve davetin İslam dinindeki önemine dikkat çekilir.	 Üniteler işlenirken kazanımlar ve konular arası koordinasyon sürekli göz önünde bulundurulmalıdır.
	2. Hitabetin din hizmetlerindeki öneminin farkında olur.	 Söyleşi Yapıyoruz: Öğrenciler tarafından, din görevlilerinin görevlerini yerine getirirken toplumda karşılaştıkları sorunlar ve rehberlik hizmetlerinin neler olduğu konusunda din görevlileriyle söyleşi hazırlanır. Söyleşi için sorular hazırlanırken rehberlik servisinden yararlanılır. Yapılan çalışmalar sınıfta paylaşılır. Din görevliliğinin sorunları ve çözüm yolları üzerinde konuşulur.	 Öncelikle verilecek değerler: İnsan sevgisi, ölçülülük, sorumluluk duygusu, görgülü olmak, millet sevgisi.
	3. Din görevliliğinin anlam ve işlevinin bilincinde olur.		 Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, bilgi teknolojilerini kullanma, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.
	4. Din görevliliği rolünün gerektirdiği kişisel ve toplumsal özellikleri kazanır.	 Bizim İçin Önemli: Din görevlisi için toplumu etkilemede önemli bir unsur olan iletişimin nasıl olması gerektiği ile ilgili sınıfta tartışma ortamı oluşturulur. Sağlıklı bir iletişim için ilkeler belirlenir. Öğrencilere, toplumsal iletişimle ilgili; doktor hasta, öğrenci öğretmen, bakkal müşteri gibi roller dağıtılır. Sınıfta sağlıklı iletişimi ön plana çıkaran bir drama çalışması yapılır.	 Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.
	5. İmam ve müezzinin toplumda üstlendiği görevin dinî açıdan önemini farkında olur.		
	6. Din hizmetlerini yerine getirirken karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirir.		
	7. Din görevliliği için gerekli liderlik vasıfları edinir.		
	8. İletişim süreçlerini ve iletişimde olması gereken temel unsurları iyi kullanır.		
	9. Hitabetinde dil ve beden dilini etkin bir şekilde kullanır.		
10. Bir iletişim süreci olarak hitabet becerisi kazanır.			

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÜNİTE II		12. SINIF	
KAZANIMLAR		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
HİTABET VE DİNİ HİTABET	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hitabetin anlamını ve türlerini açıklar. 2. Din hizmetlerinde hitabetin önemini kavrar. 3. Dinî hitabetin çeşitlerini açıklar. 4. Kur'an ve Sünnetin insanlara hitap ederken kullandığı yöntem ve üslubu irdeler. 5. Kur'an ve sünnetten hitabet ilkeleri çıkarır. 	<p> Kur'an ve Sünnette Hitabet: Öğrenciler iki gruba ayrılır. Birinci grup Kur'an'dan, ikinci grup ise sünnetten güzel söz söylemeye yönelik ayet ve hadislerden örnekler araştırır. Araştırmalar sunu haline getirilerek sınıfta paylaşılır. Kur'an ve sünnetteki hitabet ilkeleri belirlenir.</p> <p> Örnekler Veriyoruz: Öğrencilerden hitabet türleri ve dinî hitabet türleri ile ilgili araştırma yapmaları istenir. Bazı hitabet ve dinî hitabet türlerine tarihten örnekler bulunarak sınıfta okunur.</p>	<p>[!] Öğrencilere hitabet davranışları kazandırılmaya çalışılırken yaşayarak öğrenme ilişkisine sıkı sıkıya bağlı kalınmalıdır. Örneğin, Hutbe konusunda, hutbe ile ilgili temel bilgiler ortaya konulduktan sonra, hazır hutbeler üzerinde bu temel bilgilerin uygulamaları yapılabilir. Öğrenciler, aldıkları bu temel bilgiler doğrultusunda hutbe hazırlamalı, bunlar sınıf ortamında değerlendirilmeli; hazır hutbe metinleri ve bizzat yazılan hutbeler daha sonra gerçek ortamlarda sunularak değerlendirmesi sınıfça yapılması uygun olur. Bu uygulamanın, mümkün olduğunca her konuda ve her öğrenci tarafından yapılması sağlanmalıdır. Bunun için derslerin, teorik konuların anlatılmasından ziyade, örnekler üzerinde çalışma ve örnekler hazırlama şeklinde işlenmesine özen gösterilmelidir.</p> <p>[!] 5. Kazanım işlenirken dinî hitabette Kur'an'dan ve sahih sünnetten yararlanmanın önemi vurgulanacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, sorumluluk duygusu, ölçülülük, fedakârlık, tarihe saygı, nezaket.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, araştırma, iletişim ve empati, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p> Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DİNİ HİTABET TÜRÜ OLARAK HUTBE	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hatiplik ve hutbe kavramlarını açıklar. 2. Hutbe ile ilgili dinî hükümleri bilir. 3. Kaynaklardan hatiplik ve hutbe ile ilgili araştırmalar yapar. 4. Bir hutbenin hazırlanış aşamalarını açıklar. 5. Hutbe dualarını ezbere okur. 6. Hazırlanış aşamalarına uygun olarak bir hutbe hazırlar ve sunar. 7. Dinlediği bir hutbeyi hitabet tekniği açısından yorumlar ve değerlendirir. 	<p> Benim Hutbem: Öğrencilerin her birine bir hutbe konusu verilir. Gruplar hazırladıkları hutbeleri kurallarına göre sınıfta okurlar (6. kazanım).</p> <p> Değerlendiriyoruz: Öğrencilerden sınıf ortamında okunan bir hutbeyi eleştirecek bir biçimde dinlemeleri ve değerlendirmeleri istenir (7. kazanım).</p>	<p> Uygulamalar için öğrencileri cesaretlendirici tedbirler alınmalıdır.</p> <p> Uygulamalar, sınıf ortamından okulun uygulama mescidine ve küçük camilerden büyük camilere doğru sıra ile yaptırılmalıdır.</p> <p> Öncelikle verilecek değerler: ölçülülük, paylaşımcı olmak, görgülü olmak.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

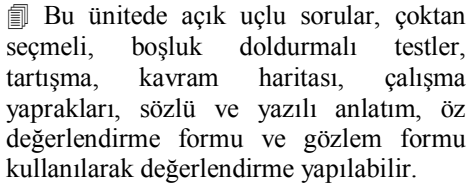
 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DİNİ HİTABET TÜRÜ OLARAK VAZ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vaizlik ve vaaz kavramlarını açıklar. 2. Vaaz ve irşadın dindeki yerini fark eder. 3. Toplumun dinî konularda doğru bilgi edinmelerinde vaazın önemini kavrar. 4. Bir vaazın hazırlanış aşamalarını açıklar. 5. Vaaz dualarını ezbere okur. 6. Hazırlanış aşamalarına uygun olarak bir vaaz hazırlar ve sunar. 7. Dinlediği bir vaazı hitabet tekniği açısından yorumlar ve değerlendirir. 	<p> Vaizliğin Önemi: Öğrencilere “Vaizlik ve vaaz nedir?” sorusu yöneltilerek konuşmaları sağlanır. Vaaz ve vaizliğin İslam dininde yüklendiği fonksiyonlar belirlenir. Tespit edilen temel ilkeler bir şema halinde gösterilir (1-3. kazanımlar).</p> <p> Vaaz Hazırlıyoruz: Öğrencilerin her birine bir konu başlığı verilir ve bununla ilgili usulüne uygun bir vaaz hazırlamaları istenir. Vaazlar sınıfta sunulur. Sunumdaki eksiklikler diğer öğrenciler tarafından eleştirilerek hatalar giderilmeye çalışılır (4-7. kazanımlar).</p> <p> “Din Nasihattir!” Hadis tahtaya yansıtılarak, din-hitabet çerçevesinde öğrencilerin konuşmaları istenir (7. kazanım).</p>	<p> Uygulamalar için öğrencileri cesaretlendirici tedbirler alınmalıdır.</p> <p> Uygulamalar, sınıf ortamından okulun uygulama mescidine ve küçük camilerden büyük camilere doğru sıra ile yaptırılmalıdır.</p> <p> Öncelikle verilecek değerler: ölçülülük, millet sevgisi, güvenilirlik, paylaşımcı olmak, görgülü olmak.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, bilgi teknolojilerini kullanma, mekan zaman ve kronolojiyi algılama, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÜNİTE V		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
CENAZE ADABI	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> Ölenlerin arkasından yapılan dinî uygulamaları açıklayarak gösterir. Cenazeyi dinî ilkelere ve geleneklere göre yıkar ve kefenler. Cenaze namazını usulüne uygun olarak kıldırır. Cenazenin İslam geleneğine göre defin hizmetlerini yerine getirir. Ölen birisinin yakınlarına başsağlığı dilemeyi ve üzüntüsünü paylaşmayı bilir. Şehitlik ve gazilikle ilgili ayet ve hadisleri değerlendirir. Şehitleri rahmetle anar, gazilere minnet duygusu besler. 	<p> Bir Gözlemim Var: Öğrencilerden daha önce gözlemi olanların bir cenazede baştan sona kadar yapılan işlemleri sınıfta paylaşımları istenir (1-5. kazanımlar).</p> <p> Yaparak Öğeniyoruz: Sınıfa bir maket getirilir. Ölüm anında yapılan ve cenazenin yıkanması, kefenlenmesi, defni ile ilgili işlemler maket üzerinde gösterilir (2-4. kazanımlar).</p>	<p>[!] Bu ünite işlenirken sala ve salanın okunması üzerinde durulacak ve öğrencilere sala, kuralına uygun olarak okutulacaktır.</p> <p>[!] Bu üniteye uygulamaya ağırlık verilmeli ancak öğrencilerin psikolojik durumları da göz önünde bulundurulmalıdır.</p> <p>[!] Cenazenin defni esnasında cemaatin nasıl bir tutum ve davranış içinde olmaları gerektiği ile ilgili öğrencilerin bilgilenmelerini sağlayınız.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: insana saygı, ölçülülük, sorumluluk duygusu, merhamet, kardeşlik, sabır, paylaşımcılık.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p></p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÇEŞİTLİ TÖRENLERDE DİNİ HİTABET VE DUA	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Duanın amacını, mahiyetini ve adabını açıklar. 2. Belirli gün ve gecelerin İslam dini açısından önemini açıklar. 3. Dinî törenleri toplum açısından faydalı ve verimli hâle getirir. 4. Çeşitli törenlerde yapılan duaları ezberler ve uygular. 5. Çeşitli törenler için dua ve konuşmalar hazırlar ve sunar. 	<p> Dualarımız: Öğrencilerden her birine belirli gün ve merasimlerde okunacak dua örnekleri veya herhangi bir açılış veya kapanışta yapılabilecek dualar hazırlamaları sağlanır. Her öğrenci hazırladığı dua örneğini sınıfta sunar. Daha sonra öğrencilerin birbirlerini değerlendirmeleri, eksiklerini bulmaları istenir (1-6. kazanımlar).</p> <p> Güzel Bir Geleneğimiz: Öğrencilere “Yakını askere giden var mı? Hiç asker uğurladınız mı?” gibi sorular yöneltilerek onların bu husustaki gözlemlerini sınıfta paylaşmaları istenir. Örnek asker uğurlama duası metni hazırlanarak okunur (6. kazanım).</p>	<p> Bu ünite de özellikle dua ve konuşma konusunda belli kalıpların ezberletilmesi ile yetinilmemesi gerekir. Bu kalıpları örnek olarak her öğrencinin kendi ifadeleri ile Türkçe dua ve konuşma hazırlayıp sunabilmesi sağlanmalıdır.</p> <p> Öncelikle verilecek değerler: güvenilirlik, sorumluluk, çalışkanlık, alçak gönüllülük, sevgi-saygı, millet sevgisi, nezaket, yardımseverlik.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, bilgi teknolojilerini kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati, sosyal katılım, Kur’an-ı Kerim mealini kullanma.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yapıtları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÜNİTE VII		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÇEŞİTLİ TÖRENLERDE DİNİ MUSİKİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Musiki ve dinî musikiyi tanımlar. 2. Dinî musikinin din hizmetlerindeki yeri ve önemini fark eder. 3. Usulüne uygun olarak ezan okur. 4. Cami musikisinin çeşitleri hakkında bilgi sahibi olur. 5. Cami musikisinin çeşitlerine örnekler verir. 6. Cami musikisinin çeşitlerini uygular. 	<p> Kim Daha Güzel Okuyor? Sınıftan on öğrenci seçilir. Güzel ezan okuma yarışması düzenlenir. Öğrenciler arasından seçilen jüri üyeleri yarışmaya katılan öğrencileri değerlendirirler (3. kazanım).</p> <p> Seçtiklerimizden Bir Demet: Öğrencilerin cami musikisinin konuları ile ilgili işitsel ve görsel örnekler bularak sınıfa getirmeleri istenir. Örnekler sınıfta dinletilerek öğrencilerin değerlendirmeleri alınır (3-5. kazanımlar).</p>	<p>[!] Cami musikisinin çeşitlerinden salâ okunurken sabah, cenaze, Cuma ve salat-ı ümmiyenin nasıl okunacağına vurgu yapılır.</p> <p>[!] Toplumda yaygın olan ilahi örneklerine yer verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: güvenilirlik, sorumluluk, çalışkanlık, kendine güven, sevgi-saygı, millet sevgisi, nezaket.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, bilgi teknolojilerini kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati, sosyal katılım.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

[!] Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

12.7. HİTABET VE MESLEKİ UYGULAMA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI, ÜNİTE AÇILIMLARI

1. ÜNİTE DİN HİZMETLERİ VE İLETİŞİM	2. ÜNİTE HİTABET VE DİNİ HİTABET	3. ÜNİTE DİNİ HİTABET TÜRÜ OLARAK HUTBE	4. ÜNİTE DİNİ HİTABET TÜRÜ OLARAK VAAZ	5. ÜNİTE CENAZE ADABI	6. ÜNİTE ÇEŞİTLİ TÖRENLERDE DİNİ HİTABET VE DUA	7. ÜNİTE ÇEŞİTLİ TÖRENLERDE DİNİ MUSİKİ
<p>1. Din Hizmetleri ve Din Görevliliği</p> <p>1.1. İrşat, Tebliğ ve Davette Genel İlkeler</p> <p>1.2. İmam-Hatipliğin Anlam ve Önemi</p> <p>1.3. Müezzinliğin Anlam ve Önemi</p> <p>1.4. Kur'an Öğreticiliğinin Anlam ve Önemi</p> <p>1.5. Din Görevliliğinin Gerekletirdiği Nitelikler</p> <p>2. Din Hizmetlerinde Kendini ve Hedef Kitleyi Tanıma</p> <p>3. Din Hizmetlerini Zorlaştıran ve Engelleyen Sorunları Tanıma</p> <p>4. Din Hizmetlerinde İletişim</p> <p>4.1. İletişimin Önemi ve Temel İlkeleri</p> <p>4.2. İletişimin Temel Unsurları</p> <p>4.3. İletişimde Dil ve Beden Dilinin Önemi</p> <p>4.4. Din Hizmetlerinde İletişim Sorunları</p>	<p>1. Hitabet ve Türleri</p> <p>2. Din Hizmetlerinde Hitabetin Yeri ve Önemi</p> <p>3. Dinî Hitabet ve Çeşitleri</p> <p>4. Dinî Hitabetin İlkeleri</p> <p>4.1. Kur'an'da Hitabet İlkeleri</p> <p>4.2. Sünnette Hitabet İlkeleri</p> <p>5. Dinî Hitabette Kaynak Seçiminin Önemi</p> <p>6. Tarihten Dinî Hitabet Türlerine Örnekler</p>	<p>1. Hatiplik ve Hutbe</p> <p>2. Hutbe İle İlgili Dinî Hükümler</p> <p>3. Hutbe Hazırlanması İle İlgili Hususlar</p> <p>3.1. Konu Seçimi</p> <p>3.2. Planlama</p> <p>3.3. Bilgi Toplama</p> <p>3.4. Bilgiyi Değerlendirme</p> <p>3.4. Hutbe Metninin Hazırlanılışı</p> <p>3.5. Hutbenin Sunuluşu</p> <p>4. Hutbe Duaları</p> <p>5. Hutbe Örnekleri</p>	<p>1. Vaizlik ve Vaz</p> <p>2. Vaz ve İrşadın Dindeki Yeri</p> <p>3. Vaazın Hazırlanışı İle İlgili Hususlar</p> <p>3.1. Konu Seçimi</p> <p>3.2. Planlama</p> <p>3.3. Bilgi Toplama</p> <p>3.4. Bilgiyi Değerlendirme</p> <p>3.5. Vaazın Sunuluşu</p> <p>3. Vaz Duaları</p>	<p>1. Ölüm Anında Yapılacak İşler</p> <p>2. Ölüünün Yıkanması ve Kefenlenmesi</p> <p>3. Cenaze Namazı ve Duaları</p> <p>4. Cenazenin Defni ve Taziye</p> <p>5. İslam'ın Şehitlik ve Gaziliğe Verdiği Önem</p>	<p>1. Dua ve Önemi</p> <p>2. Dua Etmeyi Öğrenme</p> <p>3. Mübarek Gün ve Geceler</p> <p>4. Hatim, Mevlit ve Duaları</p> <p>5. Ad Koyma</p> <p>6. Sünnet Merasimi</p> <p>7. Nişan ve Nikâh</p> <p>8. Yemek ve İftar Duaları</p> <p>9. Kurban ve Duası</p> <p>10. Hacı Uğurlama Duası</p> <p>11. Asker Uğurlama Duası</p> <p>12. Tevbe-İstiğfar Duası</p> <p>13. Herhangi Bir Açılış veya Kapanışta Yapılacak Konuşma ve Dua</p>	<p>1. Musiki ve Dinî Musiki</p> <p>1.1. Musikinin Tanımı ve Önemi</p> <p>1.2. Dinî Musikinin Din Hizmetlerindeki Yeri ve Önemi</p> <p>2. Cami Musikisi</p> <p>2.1. Ezan ve Kamet</p> <p>2.2. Tesbih</p> <p>2.3. Tekbir</p> <p>2.4. Salâ</p> <p>2.5. Mevlit</p> <p>2.6. İlahi</p>

**HİTABET VE
MESLEKİ
UYGULAMA DERSİ
ÖĞRETİM
PROGRAMI ÖRNEK
ETKİNLİK
UYGULAMALARI**

ARAŞTIRIYORUZ

DERS	: Hitabet ve Mesleki Uygulama
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Din Hizmetleri ve İletişim
KAZANIMLAR	: Din hizmetleri ile ilgili kavramları tanımlar; tebliğ, irşat ve davetin önemini kaynaklardan hareketle ortaya koyar.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, bilgi teknolojilerini kullanma, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim meali, hadis kitapları, projeksiyon

SÜREÇ

1. Öğrencilerden tebliğ, davet ve irşat kavramları hakkında kaynaklardan araştırma yapmaları istenir.
2. Tebliğ, davet ve irşat kavramları ile ilgili ayet ve hadislerden örnekler araştırır.
3. Araştırmalar bir sunu hâline getirilerek sınıfta sunulur.
4. Tebliğ, davet ve irşadın İslam dininin doğru sunulmasındaki önemi tartışılır.
5. Tebliğ ve irşatta karşılaşılan sorunları aşma yolları tartışılır.

DEĞERLENDİRME

Din hizmetleri ile ilgili kavramların anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilir.

KUR'AN VE SÜNNETTE HİTABET

DERS	: Hitabet ve Mesleki Uygulama
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Hitabet ve Dinî Hitabet Türleri
KAZANIMLAR	: Kur'an ve sünnetten güzel söz söylemeye yönelik ilkeler çıkarılır. Kur'an ve sünnetin insanlara hitap ederken takındığı yöntem ve üslubu irdeler.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, araştırma, iletişim ve empati, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim mealı, hadis kitapları

SÜREÇ

1. Öğrenciler iki gruba ayrılır.
2. Grupların her birinden Kur'an ve sünnetten güzel söz söylemeye yönelik örnek metinler araştırmaları istenir.
3. Grupların çalışmalarını sınıfta sunmaları sağlanır.
Sürece daha sonra Kur'an ve sünnetin;
  - İnsanlara hitapta takındığı tavır,
  - Hitap biçimi,
  - Hitaptaki üslup üzerinde öğrenciler konuşturularak sürece devam edilir.
4. Kur'an ve sünnetin insanlara hitap ederken takındığı tavrıdan hareketle öğrencilerle ilkeler belirlenir.
5. Bu ilkelerle bir kavram haritası çalışması yapılır.

DEĞERLENDİRME

Grupların birbirlerini değerlendirmeleri istenir (Akran Değerlendirme).

BENİM HUTBEM

DERS	: Hitabet ve Mesleki Uygulama
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Dinî Hitabet Türü Olarak Hutbe
KAZANIMLAR	: Hazırlanış aşamalarına uygun olarak bir hutbe hazırlar ve sunar.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim meali, hadis kitapları

SÜREÇ

1. Öğrencilerin her birinden belirleyecekleri bir konuda aşamalarına uygun olarak bir hutbe hazırlamaları istenir.
2. Bu çalışma sırasında öğrencilere rehberlik edilir.
3. Öğrencilerden hazırladıkları hutbe metnini sunmaları istenir.
4. Sunulan hutbeler diğer öğrenciler tarafından değerlendirilir.
5. Sınıfta beğenilen hutbenin bir cuma günü varsa okulun uygulama mescidinde veya uygun görülen bir camide okunması sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin birbirlerini değerlendirmeleri istenir.

VAAZ HAZIRLIYORUZ

DERS	: Hitabet ve Mesleki Uygulama
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Dinî Hitabet Türü Olarak Vaaz
KAZANIMLAR	: Hazırlanış aşamalarına uygun olarak bir vaaz hazırlar ve sunar.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, bilgi teknolojilerini kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim meali, hadis kitapları

SÜREÇ

1. Öğrencilerin her birinden belirleyecekleri bir konuda aşamalarına uygun olarak bir vaaz hazırlamaları istenir.
2. Öğretmen bu çalışma sırasında öğrencilere rehberlik eder.
3. Öğrencilerin hazırladıkları vaazı sınıf ortamında sunmaları istenir.
4. Sınıfta beğenilen vaazın bir cuma günü, varsa okulun uygulama mescidinde veya uygun görülen bir camide sunulması sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin birbirlerini değerlendirmeleri istenir.

YAPARAK ÖĞRENİYORUZ

DERS	: Hitabet ve Mesleki Uygulama
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Cenaze
KAZANIMLAR	: Ölenlerin ardından yapılan dinî uygulamaları örnekleriyle tanıır. Cenazeyi dinî ilke ve geleneklere göre yıkar ve kefenler. Cenazenin, İslam geleneğine göre defin hizmetlerini yerine getirir.
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, iletişim ve empati, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma
KAYNAK/MATERYAL	: Kefen, maket

SÜREÇ

1. Öğretmen sınıfa bir oyuncak bebek ve kefen için yeteri kadar bez getirir veya imkânlar ölçüsünde vitrin mankeni ve kefen bezi temin edilir.
2. Oyuncak bebek veya manken üzerinde ölüm anında yapılacak işlemler (kıbleye yöneltmek, kelimeitevhit telkini, Kur'an okumak gibi) gösterilir.
3. Ölüm gerçekleşikten sonra yapılan gözlerinin kapatılması, çenesinin bağlanması, ayak başparmaklarının birbirine bağlanması, elbiselerinin çıkarılması, kollarının yana uzatılması gibi işlemler maket üzerinde gösterilir.
4. Oyuncak bebek veya manken yüksekçe bir yere yatırılır ve yıkama işlemi gösterilir.
5. Kefenin biçilmesi ve maket üzerinde cenazeye giydirilmesi usulüne uygun olarak gösterilir.
6. Maket yüksek bir yere konularak kurallarına uygun olarak cenaze namazı kıldırılışı ve namaz sonrası yapılması gereken işlemler gösterilir.
7. Cenazenin kabre nasıl indirileceği ve yerleştirileceği gösterilir.
8. Cenazenin defni gerçekleştirildikten sonra yapılan Kur'an okumak, dua etmek ve telkin vermek gibi işlemler usulüne uygun olarak gösterilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrenciler tarafından konunun anlaşılıp anlaşılmadığı gözlem ile değerlendirilir. (Bunun için gerekirse aynı işlemlerin öğrenciler tarafından birkaç defa yapılması istenir).

GÜZEL BİR GELENEĞİMİZ

DERS	: Hitabet ve Mesleki Uygulama
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Çeşitli Törenlerde Dinî Hitabet ve Dua
KAZANIMLAR	: Çeşitli törenler için dua ve konuşmalar hazırlar ve sunar.
TEMEL BECERİLER	: Türkçe'yi doğru güzel ve etkili kullanma, bilgi teknolojilerini kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati, sosyal katılım, Kur'an-ı Kerim mealini kullanma.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim meali

SÜREÇ

1. Öğrencilere “Bizim toplumumuzda askere gönderme ve asker uğurlaması nasıl olmaktadır?” sorusunu yöneltiniz.
2. Bu konuda gözlemi olan öğrencilerinizden gözlemlerini paylaşmalarını isteyiniz.
3. Askere uğurlama esnasında ortaya çıkan bir takım olumsuzluklar ve bunların sonuçlarını sorgulattınız.
4. Askere uğurlama duasının kültürümüzdeki yeri ve önemi üzerinde öğrencilerinizi konuşturunuz.
5. Asker uğurlama için öğrencilere bir dua metni hazırlatarak sınıfta okutunuz.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin gözlemleri ve hazırladıkları dua metni değerlendirilir.

**ÖĞRETMEN BİLGİ
NOTLARI**

13. ÖĞRETMEN BİLGİ NOTLARI (ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜREÇLERİ VE ÖĞRETMENİN ROLÜ)¹

İHL Meslek derslerinin geliştirilmesinde esas alınan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre öğretmenin rolü; öğrencilerin zihinsel yapılarının oluşmasına rehberlik yapmak ve anlama kabiliyetlerinin gelişmesine uygun öğrenme etkinliklerini düzenlemektir. Öğretmen öğrencilerin yeni görüşler oluşturmalarında ve bu görüşlerini daha önceki bilgilerine bağlamalarında yardımcı olur. Etkinlikler, öğrenci merkezlidir. Öğrenciler soru sormaya, kendi deneylerini yapmaya ve kendi başlarına sonuçlara varmaya özendirilir. Böylece öğrenciler kendi öğrenmelerini kendileri oluştururlar. Sonuçta öğretmen etkinlikleri gözden geçirir, değerlendirir ve öğrenciyse varsa eksiklerini bildirir.

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımında öğrencilerin, tüm teknoloji kaynaklarını kullanarak öğretmen tarafından belirlenecek bir problemin çözümüne ulaşmaları sağlanmaya çalışılır. Çünkü teknolojinin gelişmesi, bilginin çoğalması ve çeşitlenmesi ayrıca bireysel farklılıkların önem kazanması gibi faktörler tüm diğer alanlarda olduğu gibi sosyal bilimler alanında da teknoloji kullanımını gerekli kılmıştır. Bilgisayar destekli eğitim, çoklu ortam, İnternet gibi bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanılması öğrenme-öğretme etkinliklerinde öğrenci ve öğretmene büyük kolaylıklar sağlar, eğitim yaşantılarını zenginleştirir.

Bu yaklaşımda ayrıca öğrencilerin gruplara ayrılarak belli işler üzerinde çalışmaları önemlidir. Araştırmalar; grup içi çalışmaların öğrenciler arasındaki etkileşimi arttırdığını, öğrencilere birlikte çalışma alışkanlığı kazandırdığını, öğrencilerin derse yönelik olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olduğunu ve onlarda kendine güven duygusu geliştirdiğini ortaya koymuştur.

- Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının önemli ilkeleri şöyle sıralanabilir:
- Yapılandırmacı öğrenmeyi esas alan öğretmen,
- Öğrencilerin öğrenmeye yönelik girişimlerini cesaretlendirir.
- Öğrencilere yapacağı aktiviteleri şekillendirirken sınıflandırma, analiz etme ve tahminde bulunma gibi bilişsel terminolojiyi kullanır.
- Dersin akışında öğrenci sorularını dikkate alarak öğretme stratejilerinde ve dersin içeriğinde değişiklik yapabilir.
- İşlenen konudaki kavramları kendisinin nasıl anladığından bahsetmeden önce öğrencilerin konuyla ilgili sahip olduğu kavramları anlamaya çalışır.
- Öğrencilerin hem birbirleriyle, hem de öğretmenle diyaloga girmelerine yardımcı olur.
- Öğrencilerin birbirlerine soru sormalarını özendirir.
- Düşündürücü ve açık uçlu sorular sorarak öğrencileri araştırma yapmaya teşvik eder.
- Öğrencilerin konuyla ilgili mevcut bilgilerini derinlemesine anlamaya çalışır.
- Öğrencilere bir olayla ilgili olarak ileri sürdükleri ilk hipotezleriyle çelişen deneyimler sunar ve bu konuda tartışmaya teşvik eder.
- Soru sorduktan sonra öğrencilere düşünme fırsatı tanır.
- Öğrencilerin kavramlar arasında ilişki kurabilmeleri için onlara zaman tanır.

---

¹ Bu bölümdeki bilgiler hazırlanırken MEB'ce hazırlanan diğer derslerin öğretim programlarından da yararlanmıştır.

İmam-Hatip Liselerinde görev yapan meslek dersi öğretmenlerinin eğitim öğretim sürecinde üzerlerine birçok görev düşmektedir. Örnek olarak İmam-Hatip Liselerinde okuyan bir öğrenci, güzel sesle, düzgün telaffuzla Kur'an okumak, dinî pratikleri yerine getirmek çeşitli törenlerde dualar etmek, gerektiğinde gençlerin ve yetişkinlerin dinî yaşantı ile ilgili sorularına cevap vermek vb. görevleri bulunmaktadır. Bu çerçevede her eğitim yaklaşımında olduğu gibi yapılandırmacı öğrenme yaklaşımında da öğretmenin yönlendirici, buldurucu, düşündürücü rolleri vardır.

İmam-Hatip Liselerinde öğretmenlik yapacak İlahiyat mezunu öğretmenlerin de, onlara bütün bu çalışmalarında rehber olmak üzere hazırlanmaları gerekmektedir. İmam-Hatip Liselerine öğretmen olmak da ağır bir görevdir. Çünkü bu okullara meslek dersleri öğretmeni olmak demek on meslek dersini okutmaya hazır olmak demektir.

Din açısından aydınlanma, İmam-Hatip Lisesi öğretmenlerinin öğrencileri olan din görevlisi adaylarını aydınlatmaları ile başarılacaktır.

Meslek dersi öğretmeni; öğrencilerini kendi isteğine uygun bir kalıpta öğrenmeleri için zorlamak yerine öğretim tekniklerini, öğrencilerinin doğal farklılıklarını göz önünde bulundurarak uyarlayacak olursa sınıfı kontrol edebilme yeteneğini geliştirebilir.

Meslek dersi öğretmenin temel sorumluluğu, öğrenci ihtiyaçlarını dikkate almak ve sınıfta iyi insan ilişkilerini sağlamaktır. Öğretmenin bu sorumluluğu, onun "yeni öğrenme yaşantıları için gerekli atmosferi yaratma" şeklinde tanımlanabilecek rolünü belirlemektedir. Meslek dersi öğretmeni, öğrenciye karşı katı bir tutum göstermemelidir. Öğrenme ortamı elden geldiğince gözdağından uzak olmalıdır. Gözdağıyla dolu bir sınıf ortamı öğrencinin algı gücünü daraltır ve öğrenciyi, gözdağına karşı savunmaya zorlar. Öğrencinin algı gücünü daraltma öğretmenin rolü değildir. Bunun tam tersine öğretmenin rolü, öğrencinin bilgi araştırma yollarını genişletme ve bilgisini geliştirmesi için gerekli araçları sağlamadır. Bu nedenle öğretmen, öğrencilerin gerek kendisi ile gerekse birbirleriyle olan ilişkilerine çok duyarlı yaklaşmalıdır. Etkili öğretmen, elden geldiğince gözdağından uzak öğrenme durumları yaratmalı ve öğrencilerini öğrenme işine yönelmeleri için cesaretlendirmelidir.

Öğrenciler, öğretmenlerinin kendilerinden ne beklediğini bilmezlerse, güvensizlik duyabilirler. Öğretmen bu güvensizlik duygusunu, onlardan beklentileri ve kullandığı öğretim yöntemleri hakkında öğrencilerine bilgi vererek en alt düzeye indirebilir. Bu güven ihtiyacını karşılamak için öğrencilerle ders işleniş hakkında konuşmak, sınavlara ilişkin açıklamalarda bulunmak, öğrencileri mantıksal ve belirgin ödevlere yöneltmek ve idari konularda açıklamalar yapmak yararlı olabilir.

Öğrenciler bir iş başardıklarında, öğretmenlerinden bu işe ilişkin çabalarını ve yeteneklerini fark etmelerini isterler. Öğretmenlerden gelecek bir övgü ya da ödül onları işi daha iyi yapmak için cesaretlendirir. Bunun yanında rastgele dağıtılan övgü etkisini kaybeder. Eğer hak edildiğinde övgüye başvurulursa öğrencinin başarısında ve çalışmalarında etkisi görülebilir.

Öğrenciler öğretmenlerini sevmek isterler. Doğal olarak öğretmenlerinin isteklerinin neler olduğunu bilerek ona göre davranmak için çaba harcarlar. Eğer öğretmenin koyduğu standartlardan biri, bir gün kabul görürken, diğer gün eleştiriye uğrarsa öğrenci düş kırıklığına uğrar. Buna göre öğretmen davranış ve fikirlerinde tutarlı olmak zorundadır.

Öğrenciler hiçbir zaman öğretmenlerini insanüstü mükemmelliğe ulaşmış kişiler olarak görmezler. Öğretmen böyle bir kişi olmadığını, hatalarını ve eksiklerini samimiyetle ortaya koyarsa öğrencilerinin saygısını kazanır. Eğer öğretmen eksiklerini saklamaya kalkarsa öğrencileri karşısında güvenini kaybeder ve öğretme yeteneği etkisiz kalır. Öğretmen her zaman hatalarını, şüphe duyduğu hususları açıklamalı ve daha sonraki saatlerde bu hususlara ilişkin doğru bilgiyi araştırıp öğrencilerine iletmelidir.

13.1. Değer Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar

Okullarda değer öğretiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Okullarda kazandırılmak istenen değerler, geleneksel telkin yöntemiyle aktarılabilceği gibi değer açıklama yaklaşımı ile öğrencinin kendi değerlerinin farkına varması yoluyla da sağlanabilir. Ayrıca öğrencinin değerlerini anlamak ve değerinin sistematik analizini yapmak amacıyla ahlakî muhakeme ve değer analizi yaklaşımları da kullanılabilir. Alanla ilgili kaynaklar incelenerek değer öğretiminde kullanılan farklı yaklaşımlar aşağıda verilmiştir.

13.1.1. Değer Açıklamak

Bu yaklaşım bireyin kendi duygu, inanç, öncelik ve değerlerinin farkında olmasını, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesini ve yaşam onuruna sahip olmasını kapsar. Bu yaklaşım bireyin yaşam değerlerini fark etmesine, karar almasına, kararını uygulamasına ve başarmasına yardım eder.

Veliler ve öğretmenler tarafından telkine dayalı doğrudan değer öğretimi etkisini yitirmeye başlamıştır. Çünkü genç bireyler veli ve öğretmenlerinin dışında, akran gruplarından, televizyondan, yazılı basından, sinema ve sanat dünyasının yıldızlarından etkilenmeye başlamıştır. Genç insanın kendisine örnek alabileceği insan sayısı artmış, öğretmen ve velinin öğrenci üzerindeki etkisi azalmıştır. Öğrencinin modeli; velisi, öğretmeni olabileceği gibi bir şarkıcı, politikacı veya sinema yıldızı da olabilmektedir. Bu yüzden yaşamlarında önemli kararlar alma durumlarında, akran gruplarının baskısı ve propagandanın etkisi altında kalmaktadırlar.

Öğrencilerin hayatlarını nasıl yaşayacaklarını, seçimlerinde ve karar almada nasıl davranacaklarını ve akıllarına gelen soruları nasıl cevaplandıracaklarını bilmeleri için kendi değerlerini açıklığa kavuşturmaları gerekir. Genç veya yaşlı herkes otorite, çalışma, arkadaşlık, para, cinsellik, din, siyaset, boş zaman, okul gibi konularda anlaşmazlığa düşer, karmaşa ve değer çatışması yaşar. Bugünün genç ve çocukları geçmişe göre daha çok seçenikle karşı karşıyadır. Alternatiflerin çok olması onları daha çok karmaşaya itmiştir. Bu karmaşıklık ve anlaşmazlık karşısında öğrencilere yardım gereklidir.

Bu yaklaşımda öğrencilere kendi değerlerinin farkına varmaları için yardımda bulunmaktadır. Değer açıklama yaklaşımı öğrencilere yardım ederek kendi değer sistemlerini kurmalarına yardımcı olur. Bu yaklaşım değerlerin içeriğinden çok oluşma süreciyle ilgilenmiştir.

Değer açıklama; sınıf oyunları, sergiler, farklı zaman ihtiyaçlarında alıştırma ve özel olarak seçilmiş konular sayesinde yapılır. Öğretmenler değer açıklamasını tüm yaş seviyelerinde ve konularda kullanabilir. Bu yaklaşımı benimseyen öğretmenler grupla çalışmaya önem verirler.

Uygulama sırasında her düşünceye saygı gösterir ve belli değerleri empoze etmeden öğrencilerin değerlerini açığa vurmalarını teşvik ederler.

Değer açıklama yansız bir yaklaşımdır. Değer açık bir şekilde öğretildiğinde etkisinin azalacağı düşünülmektedir. Bu nedenle değerler zorla benimsetilmeden yedi basamakta değer kazandırılması temel alınır.

Seçme

1. Özgürce seçim ya da bağımsız seçim yapma (seçme özgürlüğü)
2. Bir dizi mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçebilme
3. Her alternatifin muhtemel sonuçlarını düşünerek değerlendirdikten sonra seçebilme

Ödüllendirme

4. En önemli ve değerli olduğu düşünülen şeyleri ödüllendirme ve değer verme
5. Serbestçe (özgür) seçilen bir değeri açıkça söyleyebilme

Hareket

6. Serbestçe (özgür) seçilen değerle hareket edebilme
7. Seçilen değerle uyum içerisindeki bir hareket tarzında tekrar tekrar hareket edebilme

Değer açıklama yaklaşımında amaç, yukarıda verilen yedi basamağı kullanarak öğrencilerin kendi yaşantıları yoluyla değerleri içselleştirmelerini sağlamaktır. Bu basamakların kullanılması durumunda öğrencilerin değer ve davranışlarının farkına varması beklenir.

Değer açıklamanın anahtar ögesi cevap açıklamadır. Cevap açıklama öğrencinin kendi fikirlerini denemesi durumunda onu cesaretlendirir. Öğretmen cevap açıklarken kendi doğru cevabını önermemelidir. Öğrencinin verdiği cevabı açıklamasına yardım etmek amacıyla aşağıda verilen biçimde sorular sorulabilir.

- Senin için bu önemli midir?
- Şu an mutlu musun?
- Diğer alternatifleri yapabileceğini düşündün mü?
- Gerçekten yapabilir ve konuşabilir misin?
- Aynı şeyleri tekrar yapabilir misin?

Sonuç olarak öğretmen sınıf içinde ve dışında öğrencilerin kendi seçim ve değerlendirmelerini bilinçli olarak geliştirmeleri için fırsatlar sunar. Değer açıklama yaklaşımında kullanılacak örnek uygulamalar şunlardır:

1. Aşağıda verilen beceri ve değerleri önemine göre sıralayınız:

Cesur olmak	Araştırmacı olmak
Sorumluluk sahibi olmak (görev bilinci)	Meraklı olmak
Çalışkan olmak	Güvenilir olmak
Girişimci olmak	Tutumlu olmak
Hayattan tat almak	Saygılı olmak
Başarılı olmak	Üretken olmak

Öğretmen sıralama sonrasında öğrencilerin cevaplarını kontrol eder ve sonuçları tartışır. Öğretmen öğrencilerin cevaplarını açıklamaları için onlara açık uçlu sorular sorar. “Bu değer senin için kesinlikle önemli midir?” gibi sorularla öğrencilere cevaplarını açıklama fırsatı verilir.

2. Aşağıda verilen ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtiniz.

Katılıyorum	Katılmıyorum	Düşünce
☐	☐	İnsanlara yardım etmek onları tembelliğe alıştıırır.
☐	☐	Her insan bir gün yardıma muhtaç duruma düşebilir.
☐	☐	Yardımsaver olmak diğer insanlarla geçinmeyi kolaylaştırır.
☐	☐	Yardımsaver olunmadan da bir toplum var olur.
☐	☐	Mutlu olmak için yardımsaver olmak gerekir.
☐	☐	Her insan yardıma layık değildir.

Bu tip alıştırmada öğrencilere, her biri için en azından iki seçenek olan bir dizi ifade sunulur. Öğrenciler seçimlerini yaptıktan sonra verilen cevaplar tartışılır ve öğrencilerin mantığını araştırmak için açıklayıcı sorular kullanılır.

3. Cümleleri tamamlayınız.

İnsanların ..... öğrendim.
..... beni mutlu ettiğini öğrendim.
..... ihtiyaç duyduğumu öğrendim.
..... mutsuz ettiğini öğrendim.
..... düşündüm.
..... üzıldüm.
..... memnun oldum.

Boşluk doldurmalı, sorular ile öğrenciye değerlerini ve kendisi için önemli olan durumları açıklama fırsatı verir. Öğretmen verilen cevapları eleştirmeden öğrenciye cümleleri açıklama fırsatı verir.

4. Sonu “-malı, -meli” ile biten on cümle yazınız.

İyi bir üniversite **kazanmalıyım.**

Çok iyi bir futbolcu **olmalıyım.**

.....

Bu uygulamada öğrencinin geleceğini ve davranışlarını yönlendiren değerleri ortaya çıkarma amaçlanmaktadır. Öğretmen öğrenciye açık uçlu sorular sorarak onun cevaplarını açıklamasına olanak tanır.

13.1.2. Ahlaki Muhakeme

Kohlberg tarafından geliştirilen bu yaklaşımda amaç öğrencilere verilen ahlaki ikilem içeren hikâyelerle onların ahlaki yargılarını ortaya çıkarmaktır. Kohlberg, yaptığı araştırmalarda aynı hikâyelere farklı yaş grubunda bulunan öğrencilerin farklı yargılarda bulunduğunu saptamıştır. Araştırmaları sonucunda öğrencilerin gelişme dönemlerinin üç seviye ve altı basamakta toplandığını görmüştür (Selçuk, 2000:112).

I. Gelenek öncesi düzey : Bu düzeyde değerler, dışa bağımlı ve kişinin kendi ihtiyaçları ön plandadır.

1. dönem : Ceza ve itaat (4-6 yaş); kişi cezadan kaçındığı için kurallara uyar.

2. dönem : Çıkara dayalı alışveriş (6-9 yaş); ödüle ulaşmak için kurallara uyar.

II. Geleneksel düzey : Başka kişilerin ve grupların ihtiyaçları dikkate alınır. Geleneksel değerler benimsenir.

3. dönem: Kişiler arası uyum (10-15 yaş); iyi çocuk evresinde olup başkalarının onayını almak için kurallara uyar.

4. dönem: Kanun ve düzen (15-18 yaş); otoriteye, sosyal kurallar ve kanunlara suçluluk ve dışlanma kaygısından dolayı uyar.

III. Gelenek ötesi düzey: İnsan haklarının gözetildiği evrensel değerler benimsenir.

5. dönem: Sosyal anlaşma (18-20 yaş); davranışlarına insanlığın ortak mutluluğu için gerekli olan değerler yön verir.

6. dönem: Evrensel ahlaki ilkeler (20-üstü); davranışlarına insan hakları, eşitlik, demokrasi, özgürlük gibi evrensel ilkeler yön verir.

Bu yaklaşımda öğretmenin rolü, ahlaki ikilemlerin bulunduğu örnekler vererek öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözmelerine yardım etmektir. Öğretmen bunu yaparken her öğrenciyi ahlaki ikilemle karşılaştırır ve diğer öğrencilerin verilen örnek olayla ilgili söylediklerini duymasını sağlar. Bu yaklaşımda amaç, öğrencilerin zihnine seçilmiş değerleri yerleştirmek değildir.

Öğretmen uygulama sırasında sınıfı gruplara böler ve örnek olayda yapılacak en iyi davranışın ne olduğunu sorar. Her grup bu soru etrafında tartışır. Çıkmazlar, öğrencilerin deneyim ve gelişim seviyelerine göre çözülür. Araştırmalar öğrencilerin görüş belirtme sırasında diğer öğrencilerin tesiri altında kalmadıklarını göstermiştir. Bu yöntemde esas amaç, öğrencilerin davranışlarına rehberlik edecek ahlaki ilkeler geliştirmelerine yardım etmektir. Yaklaşım bütün okul seviyelerinde kullanılabilir.

Kohlberg'in hikâyelerinden uyarlanmış bir metin aşağıda verilmiştir (Erden ve Akman, 1998:118).

Ege bölgesinde bir ilçede bir kadın kanserden ölmek üzeredir. O ilçedeki bir doktor da bitki özlerinden yaptığı bir ilacın kanseri tedavi ettiğini söylemektedir. Gerçekten de ilacı kullanan bazı hastalar iyileşmiş görünmektedir. Ancak doktor ilacı kendisine mal oluşunun 10 katı fazlasına satmakta bir doz ilaç için bin TL istemektedir. Hasta kadının kocası ilacı satın alabilmek için her türlü çareye başvurmuş, gerekli paranın ancak yarısını toplayabilmiştir. Bunun üzerine doktora giderek karısının ölmek üzere olduğunu anlatmış ya ilacı kendisine daha ucuz vermesini ya da ilacın parasını taksitle ödeyebilmeyi rica etmiştir. Ancak doktor bunu kabul etmemiş "Bu ilacın isteklisi çok fazla, parası olana satarım." demiştir. Çaresiz kalan hasta kadının kocası sonuçta bir gece gizlice ilacı çalmıştır.

Sizce ilacı çalmalı mıydı?

Adam suçlu mudur?

Suçluysa neden suçludur?

Suçsuzsa neden suçsuzdur?

Hikâyenin sonunda öğrencilerin görüşleri alınır. Öğrenci değerlendirme yaparken birçok bileşeni dikkate alır. Verdiği kararın dayanakları bireyin ahlaki gelişimi hakkında bilgi verir. Burada öğrencinin çözümü önemli değildir. Önemli olan öğrencinin çözüme ulaşırken kullandığı akıl yürütme ve neden o çözüme ulaştığıdır.

İlaç çalma ikilemine ilişkin olası öğrenci cevapları aşağıda verilmiştir.

Gelenek öncesi seviye

Adam suçludur. Nedeni ne olursa olsun çalmak kötüdür.

Adam suçsuzdur. Çünkü karısı da onun için aynı şeyi yaptı.

Geleneksel seviye

Adam suçludur. Toplumdaki insanlar onu ayıplar.

Adam suçludur. Çünkü kanunlara aykırı davranmıştır.

Adam suçlu değildir. Çünkü iyi bir eş, karısının hayatını kurtarmak için elinden geleni yapmalıdır.

Gelenek ötesi seviye

Adam suçludur, insanlar toplum içinde birbirlerinin özel eşyalarına saygı göstermek zorundadır.

Adam suçsuzdur. Çünkü insan yaşamının devamı için çaba göstermek her şeyin üzerinde olmalıdır.

13.1.3. Değer Analizi

Değer analizi yaklaşımı, değer eğitiminde dikkat ve ayırt etmeyi gerektiren bir analizdir. Bu yaklaşımda ahlaki gelişim teorisinin tersine öğrenciler bir pozisyon alır ve yargılar. Değer analizi yaklaşımı gerçek ya da yapay bir sorunla karşılaşıldığı zaman uygulanan bir yaklaşımdır.

Bu yaklaşımda öğrenciler örnek olaylarla ahlaki düşünme becerisini kazanırlar. Aynı zamanda öğrenciler bilimsel problem çözme yöntemini sosyal problemlere uygulamayı da öğrenirler.

Öğrencilerin değerlerle ilgili soruları anlamaları için analiz yeteneklerinin ve dikkat yeterliklerinin geliştirilmesi gereklidir.

Değer analizinde temel görevler şu şekildedir:

1. Konunun (çıkmanın) tanımlanması
2. Alternatiflerin açıklanması
3. Her alternatifle ilgili kanıtlar toplayarak sonucun tahmini
4. Kanıtların değerlendirilmesi ve uzun vadeli sonuçların tahmini
5. Muhtemel durumların tanımlanması
6. Her durum için mümkün olan sonucun değerlendirilmesi ve açıklanması
7. Alternatifler arasından seçme ve uygun hareket için karar alma

Öğrenciler bütün yeterlikleri kazanana kadar her bir aşamayı uygular. Değer analizi çoğu kez desteklenen ve çok az eleştirilen bir yaklaşımdır. Ancak bazı basamakları değer öğretiminin diğer yaklaşımlarına benzer. Değer analizinde de birçok basamak öğretmenin soracağı seri sorulara bağlıdır. Öğretmen 25 kişilik bir sınıfta öğrencinin biriyle ilgilenirken diğer öğrenciler ilk başlarda dikkatlice dinleyeceklerdir. Ama öğretmenin öğrenciyle diyalogunun uzaması durumunda diğer öğrenciler artık onların konuşmasıyla ilgilenmemeye başlayabilirler. Bu durumdan kurtulmak için aşağıda verilen çözüm yolları uygulanabilir:

1. Öğretmen, öğrencinin ilgi seviyesine dikkat etmelidir.
2. Zamanı iyi kullanmak için küçük gruplar şeklinde uygulanmalıdır.
3. Öğrencinin dikkati dağıldığı zaman özetleme yapılmalıdır.
4. Değer analizine, çözüme ulaşmayı görmeye yetecek zaman ve konunun yeterli içeriği olmadıkça başlanmamalıdır.

13.2. Beyin Fırtınası

Beyin fırtınası, bir sorunla karşılaşıldığında hızlı düşünce üretme tekniğidir. Öğrenilen konulardan biri güncelleştirilerek ve ilginç bir sorun hâline getirilerek bu teknik uygulanabilir. Beyin fırtınası öğrencilerin özellikle özgün fikirler üretmelerine yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş bir öğretim tekniğidir. Beyin fırtınası; bilişsel alanın uygulama, çözümleme, bireşim (sentez) düzeyinden birinde olmalıdır. Beyin fırtınası tekniğini uygulamada eleştiri kapı dışında bırakılır, sınırsız düşünce üretme özgürlüğü vardır. Kimsenin düşüncesine sınır konmaz, aksine desteklenir. Bu teknikte olabildiğince çok sayıda fikir öne sürmek esastır. Öğrenciler birbirinin düşüncelerinden yararlanarak yeni düşünceler üretebilirler.

Beyin fırtınası tekniğinin uygulamasına bütün öğrenciler katılabilir. Bu teknikle kısa zamanda çok fikir ve düşünce üretilebilir. Hiçbir araç, gereç gerektirmez. Fikirler yargılanamayacağı için tartışma çıkmaz. Öğrencileri motive edici özelliğe sahiptir ve öğrencilerin farklı görüşleri kabul etmelerinde yardımcı olan bir tekniktir. Beyin fırtınasının bu faydaları yanında bazı sınırlılıkları da vardır. Beyin fırtınası tekniğinde her öğrenciyi ayrı ayrı değerlendirmek zordur. Tekniğin kullanılması esnasında öğrencilere yararlı, yapıcı eleştiride bulunma fırsatı yoktur. Her fikrin yazılması zorunluluğu fikirlerin akış hızını yavaşlatabilir. İyi bir başkan ve not tutucu olmadığında başarı şansı zayıftır.

Bu teknikte faydalanılan çözüm yolları; benzerlikten faydalanma, fikir bağlantısı kurma ve zarardan fayda çıkarma yollarıdır. Benzerlikten faydalanma yolunda, tabiattaki örneklerden icatlar gerçekleştirme, fikir bağlantısı kurma yolunda, kelimelerden yeni ve farklı çağrışımlara gitme, zarardan fayda çıkarma yolunda da hiçbir faydası olmayan/olamayacak olan bir durumdan kurtulmak için sonucu faydaya dönüştürecek yeni bir yöntem-sonuca gitme gibi düşünce ürünleri söz konusudur.

Etkili bir beyin fırtınası sürecinin oluşabilmesi başlıca dört etkene bağlıdır:

1. Beyin fırtınası esnasında öğrencilerin ileri sürdükleri fikirler asla eleştirilmemelidir. Çünkü öğrencilerin hayal güçlerini rahatça kullanabilmeleri için düşüncelerinden dolayı yargılanacakları endişesini taşımamaları gerekir.
2. Beyin fırtınası esnasında öğrenciler sınırsız düşünmeye özendirilmelidir. Dolayısıyla öğretmen için öğrencilerin ürettikleri fikirlerin tuhaf olması pek önemli değildir. Aksine, bu tür fikirler özendirilir. Çünkü beyin fırtınası esnasında ortaya atılan olağan dışı fikirler problemlere yeni çözüm yolları üretmek için gereklidir.
3. Beyin fırtınası esnasında öğrencilerin fikirlerinde genellikle nitelik yerine nicelik aranmalıdır. Bu nedenle beyin fırtınası tekniği uygulanırken öğrencilerin karşılaştıkları probleme ilişkin olarak iyi bir çözüm üretme olasılığını artırmak için onları mümkün olduğu kadar çok sayıda fikir üretmeleri konusunda cesaretlendirmek temel ilkedir.
4. Öğrencilerin beyin fırtınasını gerçekleştirmelerindeki amaçları, gelişme ve geliştirme olmalıdır. Çünkü beyin fırtınasında, öğrencilerin birbirlerinin fikirlerinden de esinlenerek düşünce listesindeki fikirlerin çoğaltılması amaçlanır.

Beyin fırtınası tekniğinin kullanılmasının en önemli faydası, bu teknik yoluyla fikirler eleştirilmediği için öğrenciler normal zamanda söyleyemediği fikirlerini söyleyebilme imkânına kavuşmasıdır. Öğretmenler yukarıda anlatılanlarla birlikte bu tekniği kullanırken aşağıdaki hususlara da dikkat ederlerse teknik öğretme-öğrenme sürecinde daha etkin bir şekilde kullanılabilir:

1. Bu teknik, informal ve rahat bir sınıf ortamında gerçekleştirilmelidir.
2. Beyin fırtınası esnasında önemli olan fikirlerin niteliği değil, niceliği olduğu unutulmamalıdır; dolayısıyla ne kadar kusurlu olursa olsun, bütün fikirler ifade edilebilmelidir.
3. Aynı anda sadece bir kişi konuşabileceğinden, akıllarına gelen fikirleri unutmamaları için bir kâğıda not almaları öğrencilere hatırlatılmalıdır.
4. Beyin fırtınası esnasında ileri sürülen her fikir, not tutan bir kişi tarafından kaydedilmelidir.
5. Beyin fırtınası tekniğinin başarısı için tartışmayı yönlendirecek iyi bir başkan gereklidir. Grup başkanı aktif olarak fikir üretmeye katılmaz. Ancak grupta oluşabilecek olumsuz havayı kırmak ve konudan sapmayı engellemekle sorumludur.
6. Fikirlerin sentezi ve değerlendirilmesi aşamasında öğretmen gruba rehberlik edebilir.

13.3. Bir Öğretim Materyali Olarak Film

Eğitimde materyal kullanımı, dersin verimliliği açısından çok önemlidir. Bu materyallerden biri de filmlerdir. Film; ses, müzik, renk vb. duyu organlarına hitap eden unsurları içerisinde barındırması dolayısıyla öğretimde gerçekliğin aktarılmasında çok etkilidir.

Bilinçli bir şekilde film seyrettirmek öğretimi tamamlar. Ne kadar tasvir edersek edelim, anlattığımız zamanı, o zamanın özelliklerini yansıtan kıyafetleri, araçları vb.ni içeren bir film olayı canlandırmada öğretmenden daha başarılı olacak bir materyaldir. Ayrıca filmler, öğrencinin görsel ve işitsel duyarına hitap ettiğinden öğrencinin dikkatini çeker ve öğrenmenin kolay yoldan elde edilmesini sağlar. Kahramanlarla ve mekânlarla empati kuran öğrencinin dikkati konuya çekilmiş ve öğrenmesi kolaylaşmış olur.

Filmin bir öğretim materyali olarak kullanılmasının birçok yararı vardır:

- Sınıf ortamına getirilmesi mümkün olmayan araç ve gereçlerin, olay ve olguların gösterimini sağlar.
- Öğretilen/öğretilecek konuya güdülemeyi sağlar.
- İlgi çekicidir.
- Heyecan vericidir.
- Sürükleyicidir.
- Öğreticidir.
- Kelime hazinesini geliştirir.
- Görme ve işitme duyularına hitap ettiği için çok etkilidir.
- Kalıcı ve uzun süreli öğrenme sağlar.
- Tarihi olayları somutlaştırır.
- Geçmişte yaşanmış ve gelecekte yaşanması muhtemel olayları canlandırır.
- Hareketlilik, renk, müzik vb. unsurlar işin içine girdiği için daha verimli bir öğrenme sağlar.
- Öğrencilerin problemlere ilgilerini çeker ve çözüm yolları üretmeye sevk eder.
- Filmde herhangi bir sahneyi durdurma, filmi ileri ve geri alabilme özelliği, konu üzerinde ayrıntıları görebilmeyi sağlar ve öğrenmeyi artırıcı etki yapar.
- Film, izlendikten sonra öğrencilerle etkinlik (tartışma vb.) yapılabilecek bir eğitim aracıdır.

Filmin kazandıracığı/kazandırdığı beceriler şöyle sıralanabilir:

1. Empati kurma becerisi gelişir.

2. Eleştirel düşünme becerisi gelişir.

2.1. Sebep-sonuç ilişkisini belirler.

2.2. Genelleme yapar.

2.3. Kararları sorgular.

2.4. Karşılaştırma yapar.

2.5. İlgili ve ilgisiz durumları tespit eder.

2.6. Sıra dışı bağlantılar kurar.

2.7. Analiz, sentez, değerlendirme yapar.

3. İletişim becerisi gelişir.

3.1. Seyreder.

3.2. Açık fikirli olur.

3.3. Tartışır.

3.4. Sözlü/yazılı görüşlerini ifade eder.

3.5. İkna eder.

4.Araştırma becerisi gelişir.

4.1.Ana fikri bulur.

4.2.Propaganda unsurlarını tespit eder.

5.Problem çözme becerisi gelişir.

5.1.Problemi tanımlar.

5.2.Problemin çözümüne yönelik hipotezler ortaya atar.

5.3.Kaynak araştırması yapar.

5.4.Hipotezleri test eder.

5.5.Bir çözüme varır.

6.Zaman ve kronolojiyi algılar.

6.1.Geçmiş, şimdi ve gelecek zamanı ayırt eder.

6.2.Kronolojik sıralama yapar.

6.3.Zaman şeridi oluşturur.

6.4.Değişim ve sürekliliği algılama becerisi gelişir.

6.5.Benzerlik ve farklılıkları bulur.

6.6.Zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algılar.

6.7.Tarihî olguları ayırt eder.

6.8.Geçmişteki problemlerin farkına varır.

6.9.Geçmişteki problemlerin çözümüyle ilgili öneri sunar.

7.Karar verme becerisi gelişir.

8.Görsel okuma becerisi gelişir.

13.4. Tartışma Yöntemi

Tartışma yöntemi; dinleme, sorgulama, fikir alışverişi ve bir konuyu değerlendirme gibi etkinlikleri içerir. Tartışma yöntemiyle bir grup öğrencinin, belli bir konunun kavranması amacıyla karşılıklı görüşler, fikirler ve eleştiriler üreterek o konuyu kapsamlı ve detaylı olarak irdelemesi kastedilir. Bu yöntemde birbirinden farklı iki görüş neden ve sonuçlarıyla da ortaya konulabilir. Öğrencileri okudukları ve öğrendikleri konular üzerinde düşünmeye iten, anlaşılmayan konuların açıklanmasına yarayan bir yöntemdir. Tartışma yöntemi ile doğruların tek boyutu olmadığı, birçok yönünün olduğu görülebilir. Olaylara çok yönlü bakabilme, eleştirebilme, eleştiriden

yararlanabilme, yeni sentez yapma, hoşgörölü olma, karşıt görüşün neden ve niçinini çözümleme, küsmeme, kırılmama, katkılar için teşekkür edebilme becerisi kazandırmada yüksek düzeyde eğitsel bir değeri vardır.

Bu yöntem daha çok bir konunun kavranması aşamasında karşılıklı olarak görüşler ortaya konurken, bir problemin çözümlerini ararken ve değerlendirme çalışmaları yaparken kullanılır. Tartışma yöntemi ayrıca öğrencilerin belli bir konu hakkındaki ön bilgilerini anlamak, harekete geçirmek ve başka bir konu ile ilişkilendirmek amacıyla da kullanılabilir. Bu açıdan bakıldığında buluş yoluyla öğretim stratejisinin kullanımında ve kavrama düzeyindeki davranışların kazandırılmasında kullanılır. Öğrencileri konu hakkında sorular sormaya ve dolayısıyla düşünmeye teşvik ettiği için tartışma yönteminin öğrenilenlerin içselleştirilmesine yardımcı olduğu kabul edilir.

Tartışma yöntemi sınıfta, büyük grup tartışması, münazara, panel, forum gibi tekniklerle kullanılabilir.

Bu yöntemi etkili kılmak için dikkat edilecek hususlar şunlardır:

Tartışma yönteminde öğretmen; dersi, kazanımları gerçekleştirmek biçimde dikkatlice planlamalıdır. Soru ve cevaplara öğrenciler etkin bir biçimde katılmalı, öğretmen de genellikle yol gösterme görevini üstlenmelidir. Öğrenciler, birbirlerinin düşünce, yaşantı ve görüşlerini paylaşmalı, kazanımları edinmeleri için yüreklendirilmelidirler. İletişim bütün öğrenciler arasında olmalıdır. Bu nedenle sınıftaki öğrenci sayısı fazla olmamalıdır. Öğrenci sayısı 40'tan fazla ise öğretmen sınıfı kümelere bölmeli, ders sırasında açık oturum, panel, zıt panel, büyük-küçük grup tartışması, münazara gibi öğrenme, öğretme tekniklerini kullanmalıdır.

Öğretmen bu yöntemi uygularken her türlü görüşe açık olmalı, sinirli ve sabırsız tutumlarda bulunmamalıdır.

Tartışma yöntemiyle dersin işlenebilmesi için öğrencilerin konu ile ilgili bazı ön bilgileri edinmiş olması gerekir. Bu yöntemde öğrencilere kazanımlarla ilgili içerik, kısa bir okuma parçası verilebilir. Bu okuma parçası tartışmada kullanılabilen nitelikte olmalıdır.

Tartışma yöntemi, öğrencilerin daha önceki yaşantıları hakkında konuşmalarına fırsat veren bir yöntem olduğu için meslek dersleri öğretmeni bu yöntem sayesinde öğrencilerin aileden ve çevreden getirdikleri yanlış dinî bilgileri öğrenme ve düzeltme fırsatına kavuşur.

Tartışma yönteminin yukarıdaki faydaları göz önüne alındığı zaman, dersin kazanımlarının gerçekleşmesine katkıda bulunabilecek en etkin yöntemlerden biri olduğu görölür. Bu yöntem sayesinde öğrenciler birbirlerini daha iyi anlama şansına kavuşur ve dersin gerçekleştirmek istediği birçok ahlaki davranış bu yöntem sayesinde başarılı olabilir.

Öğretmenin tartışma yöntemini daha etkin kullanabilmesi için dikkat edeceği hususlar ise şunlardır:

1. Konu seçimine dikkat edilmelidir. Sınıfın ilgisini çekecek ve tartışma gruplarında yer alacak öğrencilerin kolaylıkla hazırlayabileceği konular seçilmelidir. Tespit edilen konu hem grubun her bir üyesine hem de tüm sınıfa önceden duyurulmalıdır.
2. Öğretmen ve öğrenciler konuya iyi hazırlanmalı, gerekiyorsa kütüphane çalışması yapılmalıdır.
3. Öğretmen kendisi için yeni olan bir konuyu tartışmamalıdır.
4. Tartışmaya başlamadan önce, tartışmanın amacı, süresi ve tartışma sonunda neler yapılacağına açık ve net olarak kararlaştırılması önemlidir.
5. Öğrencileri motive edecek tartışma soruları önceden hazırlanmalıdır.
6. Öğrencilerin konu hakkında ön bilgi edinmeleri sağlanmalıdır. Aksi takdirde zaman kaybına yol açar.
7. “Niçin” veya “nasıl” sorularıyla tartışmaya başlanılmalı; cevabı “evet” veya “hayır” şeklinde verilebilecek sorulardan kaçınılmalıdır.
8. Tartışmanın sadece birkaç öğrenci tarafından götürülmesine izin verilmemelidir. Bu amaçla, sınıfta pek söz almayan veya çekingen davranan öğrenciler konuşmaya teşvik edilmelidirler.
9. Öğrencilerin kendilerini rahat ifade edebilecekleri bir ortam oluşturulmalıdır.
10. Tartışma sırasında, öğrencilere düşünmeleri ve kendilerini ifade etmeleri için yeterli süre verilmelidir.
11. Grup oluşturmaya özen gösterilmelidir. Tartışma grupları mümkün olduğu kadar küçük tutulmalıdır. Daha önce belirtildiği gibi bu yöntemin en önemli sınırlılıklarından biri, kalabalık sınıflarda uygulanmaya elverişli bir yöntem olmamasıdır. Öğretmen, öğrencilerini çeşitli biçimlerde gruplandırarak çok sayıda öğrencinin katılımını sağlayabilir. Çokça yer verilen grup şekilleri ise şunlardır:

İlgi grupları: Öğrenciler, ortak ilgilerine göre bir araya getirilebilirler. Çünkü ortak ilgi, öğrencileri birbirine bağlar. Böylece öğrenciler birlikte ele aldıkları problem veya konuyu planlamayı, görev dağılımı yapmayı, araştırmada bulunmayı, bulduklarını bir araya getirerek problemin çözümü ve sunulmasını başarabilirler.

Seviye grupları: Bir sınıfta öğrenciler dersteki başarı durumları dikkate alınarak gruplanırsa seviye grupları kurulmuş olur.

Görev kümeleri: Öğretmenler, öğrencileri velileri ile veya bir velinin gözetiminde gruplayarak yakın cami, mescit, çeşme, şehitlik gibi dinî, tarihî ve sosyal yapılarda gezi ve gözlem yapabilmeleri için görevlendirebilirler.

Kalabalık sınıflarda öğrencilerin bir kısmının münazara gibi grup tartışmalarında jüri olarak ya da forumda olduğu gibi dinleyici olarak yer alması ve kendilerine süre tanındığında grup üyelerine sorular yönelmeleri bu yöntemi oldukça çekici hâle getirmektedir. Grup oluştururken öğretmenin dikkat etmesi gereken bir diğer husus, kişilik bozukluğu gösteren, baskıcı, sinirli ya da pasif öğrencilerin toplantı yönetmesine ya da grup liderliği yapmasına izin vermemesidir. Ancak bu yöntemin bu tür öğrenciler için de oldukça eğitici bir değeri vardır. Öğretmenin bu hususu göz önünde tutarak bu öğrencileri gruplara katmanın yollarını araması gerekmektedir.

12. İyi bir hazırlık yapılması sağlanmalıdır. Ön hazırlığını iyi yapmamış öğrencilerin katılacağı bir tartışma, zamanın boşa harcanmasından başka bir işe yaramayacaktır. Bu nedenle, öğrencilerin tartışmaya en iyi biçimde hazırlanabilmeleri için onlara gerekli

zaman ve imkânlar tanınmalıdır. Öğrencilerin hazırlanmasının yanında tartışmanın yapılacağı ortamın da hazırlanması önemlidir.

13. Tartışma yöntemine özen gösterilmelidir. Tartışma yönteminde toplantıya başkanlık yapmak genellikle öğretmenin görevidir. Bazen bu görev hem konuyu hem de toplantı yönetimini iyi bilen bir başka kişiye verilebilir. Bazen de öğretmen daha rahat ve samimi bir hava oluşturmak için bu görevi bir öğrencinin üstlenmesini isteyebilir. Her iki durumda da öğretmen tartışmanın gözlemcisidir. Tartışma yönteminde en önemli görev toplantıyı yönetecek olan başkana düşmektedir. Bu görevi en iyi biçimde yürütebilmesi için öğretmenin toplantı başkanına şu önerilerde bulunması yararlıdır:

- Öncelikle toplantıya katılan öğrencileri tanıtın.
- İlgiyi çekecek ve dikkatleri toplayacak bir başlangıç yapın.
- Toplantıyı nasıl yönetmek istediğinizi ve uyulması gereken kuralları önceden açıklayın.
- Serbest tartışma yapılabilecek bir ortam oluşturmaya çalışın.
- Toplantıya katılanlara, kişilerle değil, fikirlerle ve sorunlarla ilgilenmeleri gerektiğini hatırlatın.
- Her seferinde yalnızca bir öğrencinin konuşmasına izin verin.
- Her öğrencinin katılmasını sağlamaya çalışın. Konuşmak arzusunda olanlara sırası ile katılma imkânı tanıyın.
- Öğrencileri birbirlerinin fikirlerine hoşgörü ve saygı göstermesi konusunda uyarın.
- Toplantı başkanı olarak kendi fikirlerinizle tartışmacılara baskı yapmayın.
- Tartışma ilerledikçe konuyu sık sık tekrarlayın.
- Tartışmanın konu dışına çıkmasına izin vermeyin.
- Öğrencileri konu içinde tutarken nazik fakat azimli davranın.
- Konu ile ilgisi olmayan hususları tartışmak isteyen bir öğrencinin tüm grubun vaktini almasına izin vermeyin.
- Bazen gruptaki öğrencilerin akıllarının karışması yüzünden tartışma konu dışına çıkabilir. Bu durumda konuyu ve sorunu bir kez daha tekrar edin.
- Zamanı en iyi şekilde kullanmaya özen gösterin ve zaman dolduğunda tartışmaları özetleyerek toplantıyı kapatın. Grup çalışmalarının kontrol ve değerlendirilmesine özen gösterin.

14. Bu yöntemde öğretmen bir taraftan öğrencileri çalışmaya teşvik edecek, öte yandan yapılan işin sonuçlarını değerlendirecektir. Öğretmen, boşlukları gidermek, eksik noktaları tamamlamak, sonuçları birbirine bağlamak, ilişkileri göstermek, önemli noktalara dikkat çekmek, kısaca bütünlüğü sağlamakla görevlidir. Öğretmenin hazırlayacağı aşağıdakine benzer bir soru listesi, yapılanın değerlendirmesini sağlayabilir:

- Tartışma, belirlenen konu üzerinde oldu mu?
- Hangi noktalarda başarılı veya başarısız olundu?
- Yetersizliklerin nedeni ne idi?
- Konu üzerinde ilerleme oldu mu?
- Çalışmalara öğrencilerin katılma oranı ne kadardı? Kimler katılmadı, neden?
- Görüşler ve sonuçlar herkes tarafından paylaşıldı mı?
- Tartışmadan çıkan sonuçlar nedir?

Yeni yapılacak tartışmalar için neler önerilebilir?

13.5. Küçük Grup Oluşturma

Küçük gruplarda öğrenme, sınıfın küçük gruplara ayrılmasını ve verilen bir konu üzerinde beraberce çalışılmasını içerir. Öğrenciler bilgi almak, problem çözmek ve karar vermek için yardımlaşarak çalışırlar. Öğrenciler ayrıca grup işleyişi hakkında fikir edinir ve katılım becerileri kazanırlar.

Sınıfların ilk kez gruplar hâlinde çalışması büyük önem taşır. Çünkü bu çalışma daha sonraki grup çalışmalarının nasıl yürüyeceği hakkında bir fikir verecektir.

1. Küçük gruplar çeşitli biçimlerde oluşturulabilir. Örneğin, öğrencilere sıra ile sayı saydırma (En önde en kenardaki öğrenci "1" der, yanındaki "2", onun yanındaki "3" der...) ve sonra da "tüm birler (2'ler, 3'ler vb.) bir araya gelsin" diyerek gruplar oluşturma, çabuk ve yansız bir yol olduğu için yeğlenebilir. Ancak öğretmen, bu yolla kimi grupların yalnız kız (yalnız erkek) öğrencilerden oluştuğunu fark ederse, (a) kimi öğrencilerin grup değiştirmelerini sağlayarak tüm gruplarda hem kız hem de erkek öğrenci olmasına özen gösterebilir ya da (b) süreç gözlemcileri (bk. Madde 6) ile yapacağı konuşmada onlara, gözlemlerinde cinsiyet değişkeninin etkilerine de dikkat etmelerini önerebilir.

2. Grupların kendi içlerinde bir tartışma yöneticisi saptamaları uygun olur. Öğretmen bu öğrencilerle konuşarak onları neler yapmaları/yapmamaları, nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda bilgilendirmelidir.

3. Öğretmen ayrıca tüm öğrencileri, hem kendilerinden hem de tartışma yöneticilerinden beklenenler konusunda bilgilendirmelidir.

4. Küçük grup tartışmasının yapılacağı dersten önceki arada öğretmen, derslikte mekân düzenlemesine ilişkin işleri yaptırmalıdır. Grup üyelerinin birbirlerini görememeleri durumunda etkileşim azalacağı için her grubun daire biçiminde oturacağı ya da ayakta duracağı bir düzenleme yeğlenmelidir.

5. Küçük grup öğrenme etkinliği sırasında gürültülü bir ortama hazırlıklı olunmalı, bu konuda yönetime ve yakın dersliklerdeki öğretmenlere önceden bilgi verilmelidir.

6. Sınıftan birkaç öğrenci (isteklilik ya da arkadaşlarınca/öğretmence önerilme yoluyla) süreç gözlemcisi olarak belirlenmeli ve bu kişilere tartışma sırasında sessizce gezinerek gözlem yapmaları ve not tutmaları, grupların tartışmasına katılmamaları ya da müdahale etmemeleri, bir grubun yanında çok uzun süre durup "laf dinlememeleri" vb. yol gösterici bilgiler verilmelidir.

7. Küçük grup tartışması bittikten, gruplar kendi içlerindeki tartışmaya ilişkin olarak tüm sınıfı bilgilendirdikten sonra öğretmen süreç gözlemcilerine, gözlemlerini sınıf önünde dile getirmeleri için süre vermeli ve son olarak da kendi gözlemlerini anlatmalıdır. Öğretmenin, tartışmanın kapanışı anlamına gelen bu konuşmasında duyarlı, yapıcı ve özendirici olması önem taşır.

Dikkat Edilecek Noktalar

Aşağıdaki konularda süreç gözlemcilerinin grupları gözlemlemelerini sağlayınız. Ayrıca kendiniz de gözlem yapınız.

1. Terimler: Grup üyeleri kullandıkları terimleri açıkça tanımlıyorlar mı? Bütün grup üyeleri aynı terimleri aynı şekilde mi kullanıyorlar?

2. Söz hakkı: Grupta söz hakkı adil bir biçimde paylaşılıyor mu?

3. Uzlaşmaya yatkınlık: Grupta kendi görüşlerine katı biçimde bağlı, görüşlerini değiştirenlere "kaybedeceklerini", kabul ettirenlere "kazanacaklarını" düşünen üyeler var mı?

4. Dinleme: Kişilerin, konuşanları dinlemekten çok kendilerinin dinlenilmesini istedikleri durumlar oluyor mu? Gruptakiler birbirlerinin söylediklerini gerçekten dinliyorlar mı? Eğer dinliyorlarsa kendileri ile aynı görüşte olan kişileri fark edebiliyorlar mı? Fark ediyorlarsa yalnızca onların ardına mı takılıyorlar ("Arkadaşıma katılıyorum." anlayışı), yoksa kendi görüşlerini kendi sözcükleri ile ortaya koyup katıldıkları görüşü geliştiriyor ve destekliyorlar mı?

5. Çatışmayla yüz yüze gelme: Eğer bir ya da birden fazla kişi değişik görüşlere sahipse ve bu görüşler birbiriyle çatışıyorsa gruptakiler bunları tartışmaya açıyorlar mı yoksa çatışmayla yüz yüze gelmekten kaçmayı (sanki anlaşıyor gibi davranmayı) mı yeğliyorlar?

13.6. Örnek Olay İncelemesi

Örnek olay inceleme, problem çözme ve örnek olay isimleri ile de anılan bir yöntemdir. Bu yöntem, öğrencilerin gerçek hayatta karşılaşılan sorunlu bir olayı sınıf ortamında çözmeleri esasına dayanır. Bu yöntemle öğretmen, sosyal ilişkilerle ilgili bir durumu, bir sorunu, bir olayı inceler ve olayın nedenlerini ortaya çıkarmaya çalışır. Çözüm yolları önerilmek istendiğinde ise olayı kişiselleştirmeden genel bir hava içinde sorun, merkeze alınarak tartışılması amacıyla kullanılır. Dolayısıyla örnek olay inceleme yönteminde öğrencilerin sorunlu olayın nedenleri hakkında fikirler ve çözüm önerileri üretmeleri istenir. Söz konusu olan sorunlu olay, gerçek ya da hayalî olabilir ve genellikle de yazılıdır, görsel olaylara da yer verilebilir. Örnek olayı içeren bir rapor üzerinde çalışan öğrenciler, ilk önce olayın mahiyetini öğrenirler, daha sonra var olan verileri analiz ederek değerlendirirler ve en sonunda bir çözüme ulaşırlar. Bazen de öğrencilerin bir örnek olayı kendilerinin kaleme almaları ve çözüme kavuşturmaları istenebilir. Çünkü hemen her birey günlük hayatta sürekli olarak farklı problemlerle karşı karşıya gelmekte ve başarılı bir hayat için bu problemlerin üstesinden gelmeye çaba harcamaktadır. Bu durumda, bir grup öğrenci bir araya gelerek kendi deneyimleri hakkında önce kısa hikâyeleri gruptaki diğer üyelere yüksek sesle okur ve onları gruptaki öğrencilerle tartışırlar.

Örnek olay inceleme yöntemi, öğrencilere bir konuyu ya da bir beceriyi kazandırmak amacıyla kullanılır. Öğrencinin karar verme, seçme ve sonuca ulaşma ile ilgili yaşantı geçirmesi sağlanır. Bu yöntem daha çok buluş yoluyla öğretim stratejisinde ve bilişsel alanın kavrama, analiz,

sentez, değerlendirme ve uygulama düzeyindeki duyuşsal alanın tepkide bulunma, değer verme, örgütleme düzeyindeki davranışların kazandırılmasında kullanılır.

Uygulanışı ve Yöntemi Etkili Kılmak İçin Dikkat Edilecek Hususlar:

Örnek olay incelemesi yönteminin amacı, öğrencinin karar verme, seçme ve sonuca ulaşma ile ilgili yaşantı geçirmesini sağlamaktır. Din öğretiminde ise örnek olay yönteminin amacı, öğrencilere bazı dinî ve ahlaki öğretileri içeren örnek olayları inceleme ve kahramanları üzerinde konuşma ve tartışma imkânı vermektir.

Örnek olay incelemesi yöntemi, Kur'an kıssalarından, İslam tarihinden, Hz. Peygamberin ve din büyüklerinin hayatlarından kesitlerle seçilen örneklerin kullanıldığı ve öğrencilerin en çok ilgi duyduğu yöntemlerden biridir. Derslerde hem bu tür malzemedan hem günlük hayattan hem de konuya ilişkin oluşturulacak yeni bir örnek olayla öğrencilerin ahlâkî gelişimlerine katkıda bulunulabilir. Örnek olay incelemesi yöntemi, öğrencilere olayları başkalarının bakış açısından bakabilme, başkalarının duygularını görebilme ve başkalarını anlamada gerçeğe yakın olabilme imkânı verir. Öğrenciye yaptığı davranışlarının sonucunu gösterir. Bu yöntemde davranışların başkalarına, anne-babaya, yakın kimselere ve arkadaşlara yaptığı olumlu ya da olumsuz etkilerine dikkat çekilir. Böylece öğrenci, kendisini bir başkasının yerine koymasını öğrenebilir. Bu durum, öğrencinin olumlu davranış geliştirmesine katkı sağlar.

Örnek olay incelemesi yönteminin uygulanması için dersin ve konunun hedeflerine uygun bir örnek olayın seçimi gerekmektedir. Seçilecek olay, öğrencileri zihinsel yönden geliştirmeye yardımcı olduğu gibi öğrencilerde olumlu bir ahlaki tutum geliştirmeye de yardımcı olmalıdır. Örnek olayı öğretmenin kendisi sınıfa getirebildiği gibi öğrencilerin kendi başlarından geçen olaylardan veya günlük gözlemlerinden de yararlanılabilir. Bu olay aynı zamanda medyaya yansımış, öğrencilerin tüm ayrıntılarıyla bilebildiği güncel bir sosyal olay da olabilir. Seçilen örnek olayın tartışılmasından önce öğrencilere hazırlık yapabilmeleri için bir hafta süre verilebilir.

Öğrencilerin, izledikleri televizyon dizilerinden, seyrettikleri filmlerden, okudukları kitaplardan, büyüklerinin kendilerine anlattığı ilgi çekici olaylardan örnekleri sınıfta anlatmaları ve eleştirmeleri, günlük hayata bakış geliştirmelerine yardım edecektir. Aksi hâlde, evde ve derste verilen öğretim, hayatın gerçek olayları ile pek az ilgili olursa öğrenci, bunlar arasında seçim yapamayacaktır. Ahlak eğitimi denilince çok kimsenin aklına İslam tarihindeki olayları ele almak, eğitici-öğretici dinî hikâyeler anlatmak gelir. Hiç şüphesiz biraz önce de belirtildiği üzere bunlar, bu ders için çok önemli örnek olaylara malzeme oluşturmaktadır. Ancak peygamberlerin veya örnek şahsiyetlerin hayatlarının aktarılması çocukları etkiler fakat öğrencilere, her türlü etkinin ve değişimin dışında kalan ideal insanlardan söz etmek onları gerçek insan imajı kazanmaktan alıkoyabilir. Öğrenciler kendilerine empoze edilen ideal örneklerle, çevredeki insanların yaşadığı hayat arasındaki farkı gördükçe örneklere karşı şüpheli bir tavır almaya başlarlar. Öğrenciler hikâyedeki espriyi, örnek şahsiyetin hayatında değil, kendi hayatlarında görebilmelidirler. Bu nedenle, bu türden örnek olayların çocuğun günlük yaşantısına taşınabilecek ve ahlaki öğreti ve davranışlar oluşturabilecek şekilde derslerde işlenmesi gerekir.

Derste o gün işlenecek olan konu ile ilgili örnek olayı öğrencilerin oluşturmaları isteniyorsa örnek olayı kaleme alma sürecinin başlıca dört aşamada gerçekleştirilmesi gerekir:

- 1. Serbest yazım aşaması:** Bu aşamada öğrenciler, kendi deneyimleri ile ilgili olarak yazacakları bir konu hakkında bir grup içerisinde beyin jimnastiği yaparak çeşitli fikirleri not alıp bir taslak oluşturmaya çalışırlar.
- 2. Örnek olayı kaleme alma aşaması:** Bu aşamada, gruptaki öğrenciler, sessiz bir şekilde ilk aşamada belirledikleri gerçek hayat yaşantısı ile ilgili olarak yaklaşık bir sayfalık bir örnek olayı yazıya dökerler.
- 3. Örnek olayı paylaşma aşaması:** Bu aşamada gruptaki öğrenciler, kendi hikâyelerini anlatırlar, diğer hikâyeleri dinleyip grupta paylaşılan bütün hikâyeleri tartışırlar. Grup üyeleri, hikâyelerde geçen sorunlu olaylar hakkında şu soruları yöneltebilirler: Hikâyenin ana teması nedir? Hikâyede işlenen sorunlu olay nasıl gelişmektedir? Hikâyede adı geçen sorunlu olayın çözüme kavuşturulabilmesi için alternatifler nelerdir?
- 4. Grupla çalışma sürecinin değerlendirilmesi ve sonuç aşaması:** Bu aşamada grup içerisinde hikâye yazma, diğer hikâyeleri dinleme ve kendi hikâyelerini diğerleri ile paylaşma aktiviteleri değerlendirilir ve öneriler geliştirilir. Ayrıca grup üyeleri varılan sonuçlar hakkında birbirlerine geri bildirim sağlarlar.

Konu edilen olayın öğrenciler tarafından anlaşılır, sade ve açık bir şekilde düzenlenmiş olması gerekir. Olay bir bütün olarak ele alınmalı, özellikle de olayda tartışılacak öğeler belirgin olarak ortaya konulmalıdır.

Derste konunun kazanımlarına uygun bir örnek olayın bulunması bazen güç olabilir. Fakat öğretmenin bu yöntemi uygulayabilmesi için mutlaka yazılı malzemelere de ihtiyacı yoktur. Çevresindeki her türlü olay onun için kaynaktır. Öğrencilerde davranış değişikliği meydana getirmek ve karar verme yeteneğini geliştirmek amacıyla sorularla konuyu tartışmaya açmak ve çözümlenmeye gitmek gerekir. Örnek olay için hazırlanan yönlendirici tartışma soruları önceden belirlenerek olayın nedeni, oluş şekli ve sonuçları üzerinde tartışma ortamı hazırlamak gerekir.

Örnek olayın sunuluşunda değişik tekniklerden yararlanılabilir. Konu; film,asetat ve slaytlarla sunulabileceği gibi birkaç öğrenciye görev verilerek dramatize de edilebilir. Sunuşun ardından sorular çerçevesinde ortaya konan çözüm yolları ve fikirler tartışmaya açılmalıdır. Olayın tartışılmasında küçük veya büyük grup tartışması tekniği kullanılabilir. Bu yöntemde etkinlik sağlanabilmesi için örnek olayın sunumundan sonra 5-6 kişilik gruplar oluşturmak ve her grubun konuyu bir başkan önderliğinde kendi içinde tartışmasını sağlamak gerekir. Her grubun kendi arasında yaptığı analizden sonra öğretmenin yönetiminde grup başkanlarının kendi içlerinde ulaştığı sonuçlar çerçevesinde yeniden konu tartışılır. Bu tür uygulamalarda kendi içlerinde bir görüşe ulaşan gruplar, kendi görüşlerini kabul ettirebilmek için tartışmalara daha aktif olarak katılmakta ve yönetime katılım yüksek olmaktadır.

Öğrencilerin örnek olay hakkında tartışabilmeleri için konu ile ilgili temel kavram ve ilkeler bilgisini de kazanmış olmaları gerekir. Aksi hâlde tartışma ile fazla olumlu sonuçlar alınmaz, öğrenciler yanlış çözümlenmelere gidebilirler. Özellikle mesleki din öğretiminde kavramların sağlıklı bir öğretimi gerçekleştirilmemişse öğrenciler aileden getirdikleriyle eksik ve sağlıklı çözümlenmeler yapabilirler. Allah, peygamber, peygamberlik, vahiy gibi kavramların öğretimi

gerçekleştirilmeden peygamber kıssalarının örnek olay olarak kullanılması, öğrencileri olumsuz sonuçlara götürebilir.

Öğretmenin tartışmalar sırasında öğrenci merkezli olması, emredici bir tavır içinde bulunmaması, öğrencilerin serbestçe duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine imkân tanınması gerekir. Soruları aşamalı olarak yönelterek sonuca doğru ilerlemesi, tartışmanın gereksiz yönlere doğru gitmesini önleme çabası içinde olması beklenir. Öğretmen, hem öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmeleri hem de davranış kazandırma çabası içinde olmalıdır.

Bu tartışmalar sonucunda ortaya çıkan düşünce ve görüşler toparlanmalı, özetlenmeli ve ilkelere, genellemelere, yargılara, çözüm yollarına sonuç olarak ulaşılmalıdır. Bu tartışmalarda bazen doğru cevap aranmadan iyi çözümlenmelere esas olacak uygun alternatiflerin ortaya konmasına çalışılır. Böylece öğrencilerin karşılaşılabilecekleri sorunları tanıma ve çözümünü sağlayacak yargılara varabilme yeteneklerinin gelişmesine hizmet edilmiş olunur. Tüm bu anlatılanlardan hareketle örnek olay incelemesi yönteminin derste uygulanması beş aşamada gerçekleştirilir:

1. Derse bir örnek olay ile başlamak ve dersin konusunu seçilen örnek olay etrafında organize etmek,
2. Seçilen örnek olayın öğrencilerin dünyası ile yakından ilişkisini kurmak,
3. Öğrencilere kendi öğrenmelerini yönlendirmeleri için sorumluluk vermek,
4. Öğrenme zamanının çoğu için sınıfta küçük guruplar oluşturmak,
5. Öğrencilerin öğrendikleri şeyleri bir ürün ya da performans şeklinde sınıfta sunmalarını istemek.

Meslek derslerinde öğretmenin örnek olay incelemesi yöntemini etkili kullanabilmesi için rehber ilkeler şöyle sıralanabilir:

1. Öğrencilerin seviyelerine, olgunluk düzeylerine, dersin kazanımlarına uygun bir örnek olay bulunmalı veya üretilmelidir.
2. Örnek olay açık bir biçimde yazılmalıdır.
3. Örnek olayda temel ayrıntılar iyi belirlenmiş olmalıdır (Örnek olay gerçek mi? Olay anlamlı mı? Bir bütünlük taşıyor mu? Mantık açısından farklı görüş getiriyor mu? gibi).
4. Örnek olayda temel bir sorun bulunmalıdır.
5. Bu sorunun çözülmesi istenmeli, böylece sorun iyice anlaşılmalıdır.
6. Örnek olayda beklenen çözüm için öğrencilere ön bilgiler verilmelidir.
7. Örnek olay için yönlendirici tartışma soruları önceden belirlenmeli; olayın nedeni, oluş şekli ve sonuçları üzerinde tartışmalar yoğunlaştırılmalıdır.
8. Öğrencilerin yanlış çözümlenmelere gitmeleri önlenmelidir.
9. Öğrencilerin tecrübeleri değerlendirmelerine yardım edilmelidir.
10. Tartışma sonunda ortaya çıkan ilke ve sonuçlar ile en çok görüş birliğine varılan öneriler belirlenip bir yere kaydedilmelidir.

Örnek olayda elde edilen sonuçlardan ve deneyimlerden günlük yaşamda ne şekilde yararlanılacağı konusu üzerinde durulmalıdır.

13.7. Fotoğraf ve Resimlerin Analiz Edilmesi (Fotoğraf/Resim Okuma)

Fotoğraf, içerdiği bilginin anımsanmasını kolaylaştırıcı nitelikte, okuyucuların belleğinde uyandırılan etkinin daha uzun süreli olmasını sağlamak için iyi bir araçtır. Çünkü insan gördüğü şeyleri, okuduklarından daha iyi aklında tutar ve böylece daha rahat anımsar.

Yazıyla karşılaştırıldığında, fotoğrafın duyarlılaştırma etkisinin daha güçlü olduğu ortaya çıkmaktadır. Fotoğrafın okuyucuda çok güçlü zihinsel ve duygusal tepkiler uyandırdığı, insana özgü davranışlar içerdiği rahatlıkla söylenebilir. Oysa söz konusu davranışlar yazılı metinler aracılığıyla iletildiğinde aynı etkiyi uyandırmayabilir.

Din öğretiminin içeriğindeki bazı konular oldukça soyuttur. Öğrencilerin bu soyut konuları anlayabilmeleri için resim gereklidir. Ancak bu alanda kullanılan resimler daha çok kartpostal türü resimler olduğu için muhtevaya uygun resim bulunamamaktadır. Hâlbuki bu türden resimler ya profesyonelce elle çizilmeli ya da hazır kartpostallardan değil bizzat uzmanınca çalışmalar yapılarak fotoğraflanmalıdır. Bu alanda bilgisayarlardan yararlanma hemen hemen yok gibidir.

Aşağıdaki bilgiler, resimleri inceleme ve öğretimde kullanma açılarından öğretmenlere önemli katkılar sağlayacaktır.

Resimler şu beş özellik nazarı dikkate alınarak incelenebilir:

1. Doğrudan algılama: Ne görüyorum?

Resmi doğrudan doğruya okuma, doğrudan ve sansüresüz açıklama, resimde gezinme, herhangi bir yönlendirme olmaksızın resim üzerinde durma.

2. Form dilinin analizi: Resim nasıl oluşturulmuştur?

Resmin şekillerinin, renklerinin, yapılarının, ritminin ve sentaksının sistematik algılanması ve söylenmesi. Dışsal açıdan inceleme.

3. İç konsantrasyon: Resim bende neler uyandırıyor?

İlişerim ve düşüncelerim. Resim bana neleri hatırlatıyor? Olumlu etkileri ve olumsuz etkileri.

4. Resmin içeriğinin analizi: Resimde yorumlanacak neler var?

Resmin konusu, resmin konu ile ilişkisi.

5. Resimle bütünleşme: Resimde nerelere giderim?

Resmin içine dalıp anlattıklarını yakından hissetme. Hangi figürde kendimi buluyorum? Resim, bir gözleyici olarak beni nasıl işliyor? Resim benden ne bekliyor?

Öğretmen resimleri incelerken aşağıdaki hususları göz önünde bulundurabilir:

- Renklerin, olguların, tutumların, pozisyonların, giyimlerin sembol değerlerine dikkat ediniz.

- Kuruluşa ve kompozisyona dikkat ediniz
- Resmin içine dalınız.

Öğretmen resimleri, öğrencilerle üzerinde nasıl çalışabileceğini düşünerek ve bunu yapabilmek için gerekli hususları göz önüne alarak inceleyebilir:

13.8. Gözlem Gezisi Yöntemi

Gözlem gezisi yöntemi, öğrenme etkinliklerinin sınıf dışına taşırılarak olay ve olguların canlı ve olduğu gibi görülmesi, izlenmesidir. Bu, belli öğretim amaçlarının karşılanabilmesi için önceden hazırlanmış bir plan çerçevesinde belli olayların veya durumların gerçek dünyada incelenmesine yönelik olarak gerçekleştirilen eğitsel bir faaliyettir. Bu nedenle gözlem gezisi yöntemi, çeşitli yerlere düzenlenen sadece basit bir ziyaret olarak algılanmamalıdır. Dolayısıyla gözlem gezisi yönteminin başarılı olabilmesi için öğretmenin gezilecek veya gözlem yapılacak yerler hakkında bir ön inceleme yapması, harcanacak zamanın, paranın ve emeğin değmesi açısından çok önemlidir.

Gözlem, öğrencilerin eşya, olay ve varlıkların doğrudan kendilerinden bilgi edinmelerini ve onların bilimsel bir araştırmayla ilgili temel becerileri kazanmalarını sağlayan etkili bir tekniktir.

Gözlem gezisi konunun özelliğine, gözlem yerinin durumuna, imkânlarına vb. göre büyük gruplar hâlinde (okul, sınıf veya sınıflar) yapılabileceği gibi küçük gruplar hâlinde veya ferdî olarak da (ödev hazırlama vb. için) yapılabilir. Burada önemli olan, gezi-gözlemin niçin ve nasıl yapılacağı, hangi hususlara dikkat edileceğinin kavranmış olmasıdır yani amaçlılık ve planlılık önemlidir.

Diğer yandan gezi-gözlem, ödev hazırlama ve/veya bilgi toplayıp sınıfta aktarma-tartışma amacıyla ferdî olarak veya küçük gruplar hâlinde rehbersiz olarak yapılabileceği gibi bir rehber eşliğinde de yapılabilir. Büyük grup gezilerinde okul idaresiyle iş birliği ve rehber zorunludur. Bu zorunluluk hem öğrencilerin güvenliği açısından hem de gezi-gözlemin amaçları doğrultusunda ve planlandığı şekilde yürütülmesi açısından önemlidir.

Rehber gözetiminde yapılacak gezi-gözlemde öğrenciye yerinde ve anında yönlendirme ve motive imkânı vardır. Rehber gözetiminde olmayan gezi-gözlemde bunlar yoktur.

Gözlem gezisi yönteminde amaçlar bilişsel alanın bilgi, kavrama ve uygulama; duyuşsal alanın tepkide bulunma, değer verme; psikomotor alanın uyarılma, kılavuz denetiminde yapma, beceri hâline getirme düzeyinde olmalıdır.

Gözlem gezisinin faydaları şunlardır:

1. Öğrenciler, olaylar ve olgular hakkında ilk elden bilgi ve tecrübe edinirler.
2. Öğrenciler, yakın çevrelerini daha iyi öğrenirler.
3. Gözlem gezisi gerçekleştirilen konuya öğrencilerin ilgisi artar.
4. Öğrencilerin öğrenmelerini daha anlamlı ve kalıcı yapar.
5. Gözlem gezisine katılan öğrenciler için ortak bir öğrenme tecrübesi sağlanır.

6. Teori ve gerçek arasındaki ilişkiyi gösterir. Başka bir deyişle öğrenmeyi gerçek hayatla ilişkilendirir.
7. Öğrencilerin okul ve çevre ilişkisi gelişir.
8. Sınıf öğretiminden gerçek öğretime doğru bir aşamadır.

Gözlem gezisi yöntemi öğrenilenlerin daha kolay ve kalıcı olması, teori ile pratiğin birleştirilmesi açısından önemlidir. Burada ilk akla gelen din öğretiminde gözlem gezisi uygulamaları için bir caminin kullanılabilirdir. Diğer dinlerin öğretiminde ise imkân varsa bir kilise veya havranın gezilmesi söz konusu olabilecektir. Ancak bu konudaki imkânlar sadece bunlarla sınırlı değildir. Tarihî eserler veya tabiattaki her şey ve her yer din öğretimi açısından gezi gözleme bu izlerde kültürün bir unsuru olan dinin de payı mutlaka vardır. Tabiat ise Allah'ın yarattığı şeylerle bezenmiş gözlenmeye değer bir yerdir. Bu genişlik din öğretimine diğer dersler için yapılacak gezilerden faydalanma imkânı da vermektedir. Örneğin; kıra, deniz kenarına veya turistik bir mekâna düzenlenecek bir okul gezisi, din öğretimi açısından kolaylıkla değerlendirilebilir. Tek şart okul ile iş birliği içinde amaçlı ve planlı hareket edebilmektir.

Gözlem gezisi yönteminin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için öğretmenin aşağıdaki hususlara dikkat etmesi gerekir:

1. Öğretmen kendisine düşen sorumlulukların yasal yönünü bilmelidir.
2. Gözlem gezisi sadece basit bir ziyaret amaçlı değil, bir öğretim amacını gerçekleştirmeye yönelik olarak gerçekleştirilmelidir.
3. Gözlem gezisinin başarılı olarak uygulanabilmesi için gezi öncesi öğretmen ve öğrencilerin birlikte mutlaka bir plan yapmaları gerekir.
4. Anne babanın, okul yönetiminin ve diğer öğretmenlerin desteği alınmalıdır.
5. Gözlem gezisi düzenlemeden önce öğrencilere gezinin amacı, gezi yeri ve zamanı, gezi yerine nasıl gidileceği ve gezi sırasında nelerin gözleneceği gibi hususlarda mutlaka ayrıntılı bilgiler verilmelidir.
6. Gözlem gezisi sırasında gerekli seyahat önlemleri alınmalı ve öğrencilerden seyahat boyunca sergilemeleri istenen uygun tutum ve davranışlar açıklanmalıdır.
7. Öğretmen ve öğrenciler gözlem gezisinin başarıya ulaşmış ulaşmadığı hakkında gezi sonrasında, birlikte bir değerlendirme yapmalıdırlar.
8. Yeni bir gezi için plan yaparken öğrenci değerlendirmelerinden yararlanılmalıdır.
9. Gezi dönüşünde gerekli izin ve kolaylığı sağlayan kişilere veya makamlara bir teşekkür mektubu yazılmalıdır.

13.9. Drama

Drama Nedir?

Drama, temelde oyunlaştırma, canlandırma ve doğaçlama olmak üzere atölye çalışmaları çerçevesinde yürütülen bir etkinliktir. Amerika Birleşik Devletleri'nde "drama", Almanya'da "okul oyunu" veya "oyun ve etkileşim", dramayı eğitim süreçlerinde kullanmada en deneyimli ülke olan İngiltere'de ise "eğitimde drama" adlarıyla yer almaktadır.

Drama kavramı yerine rol oynama, doğaçlama kavramlarının da kullanıldığı görülmektedir. Rol oynama ve doğaçlama drama sürecinde yer alan tekniklerdir.

Drama çalışmaları ile demokratik davranışlarda bulunan, konular arasında bağlantı kurabilen bağımsız düşünebilen, hoşgörülü bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır.

Dramanın Uygulama Basamakları

Grup yapısına göre değişmekle birlikte drama çalışmalarında belli bir sıralama vardır. Klasik bir drama çalışmasında olması gereken aşamalar şunlardır: Isınma, oynama (pantomim ve rol yapma), doğaçlama, oluşum ve değerlendirmedir.

1. Isınma ve rahatlama çalışmaları: Çeşitli yöntemlerle duyuları kullanma, gözlem becerisini geliştirme, bedensel ve dokunsal çalışmalar yapma, tanışma, etkileşim kurma, güven kazanma ve uyum sağlama gibi özellikleri katılımcı bireylere kazandıran bedenini ve beynini duyumsama ile ilgili çalışmaların yapıldığı aşamadır. Isınma çalışmaları oyuna katılma isteğini artırmakta, grubun birbirine, oyunlara, drama ya ısınmasını ve rahatlmasını sağlamaktadır.

2. Oynama: Belirlenmiş kurallar çerçevesinde özgür bir şekilde oyun kurma, bu oyunları geliştirme çalışmalarının yapıldığı aşamadır. Bu aşama, grubun iletişim ve etkileşimini sağlama, duyguları geliştirme ve pantomim yoluyla ifade etme becerisini geliştirme, beş duyuyu geliştirmeye yönelik çalışmaları içermektedir. Lider, grubun özelliklerine uygun olan oyunları seçmelidir. Sözcük dağarcığını, duyuları ya da dikkati geliştirici, öykünmeye dayalı ya da yarışmaları içeren oyunlara bu aşamada yer verebilir. Bu oyunlar sırasında nesnelere de kullanılabilir.

3. Doğaçlama: Daha kesin olarak belirlenmiş bir süreç olup saptanan bir konu ya da temadan yola çıkılmakta ya da belirlenen bir amaca doğru belli aşamalarla yol alınmaktadır. Bireysel ve grup yaratıcılığının ön plana çıktığı bir aşamadır. Doğaçlamalar drama çalışmalarının bel kemiğini oluşturmaktadır.

4. Oluşum: Isınma ve rahatlama çalışmaları ile başlayan drama çalışmaları oyunlarla devam etmekte, doğaçlamalarla gelişmekte ve sonuçta oluşum aşamasına ulaşılmaktadır. Bu süreçte gerektiğinde araç, gereç ve malzemeler kullanılabilir.

5. Değerlendirme: Drama çalışmalarında bir başlangıç ve son bölümleri olmayabilir. Ancak belli kuralların ve bu kurallar içinde sonsuz özgürlüklerin olduğu bir etkinliktir. Dramada ortaya çıkanlar o anda yaratılır, ilk kez vardır. Ortaya çıkanların yanlış ya da doğru olması gibi bir şey söz konusu değildir. Aşamalardan bir ya da birkaçından sonra değerlendirmeye yer verilmelidir. Lider "Neler yaşadınız?", "Neler hissettiniz?", "Nerede haz aldınız?", "Nerede zorluk çektiniz?", "Daha başka neler yapılabilir?" gibi sorularla tartışmayı başlatabilir.

Drama Etkinliğinde Kimler Var?

Lider: Drama çalışmalarında lider aynı zamanda grup üyelerinden biridir. Lider, grubun keşfetmesi, gelişmesi, dramatik oyunlar yoluyla duygu ve düşüncelerini ifade etmesi için rehber olarak bir rol üstlenmektedir.

Liderin kendi değerlerinin olması gerekmektedir. İnsana saygı duyan, değer veren, drama ile ilgili bilgileri araştırmaya istekli olan, iyi bir gözlemci, kendini yetiştirmede sorumluluk duyan bir birey olmalıdır. Gözlemlerinin sonuçlarını tutarlı bir şekilde yorumlamalı, değerlendirme sonuçlarını dikkate almalıdır.

Lider; oyuncu, pedagoğ ve aynı zamanda psikoloğ olabilmelidir. Liderler eğitim ve tiyatro eğitimi almanın yanı sıra sanatsal duyarlılığı olan, tartışmaya hazır, kompleksleri ile başa çıkmış, ilkeli, ilişkilerde başarılı, empatik becerisi yüksek bireyler olmalıdırlar. İyi bir drama lideri değişik düşüncelerden korkmamalıdır. Sürekli kendini yenilemeli, uygulamadan önce hedeflerini, tekniklerini, araç-gereçlerini hazırlamalıdır. Lider, gerektiğinde ilgili alanlarda uzman olan kişilerle birlikte çalışmaya, onlarla iş birliği yapmaya istekli olmalıdır.

Katılımcılar: Drama çalışmaları sırasında katılımcıların yaşları, gelişim dönemi özellikleri, cinsiyetleri, ilgileri, ihtiyaçları dikkate alınmalıdır.

Drama etkinliğine katılan bireylerin her şeyden önce grup içinde çalışmaya hazır olmaları, kendilerini rahat ve güvenli hissetmeleri, yeni ve değişik şeyler keşfetmeye istekli olmaları gerekmektedir.

Drama Nerede Yapılır?

Drama çalışmalarının yürütüleceği mekân katılımcıların ve liderin kendilerini rahat hissetmelerini sağlayacak bir yer olmalıdır.

Çalışmalar sırasında oturma, uzanma gibi etkinliklerin rahat yapılabilmesi için çalışmaların yapıldığı mekânda zeminin parke ya da halı ile kaplı olması gerekmektedir. Ayakkabısız çalışmaların yapılabileceği, gürültüsüz, güvenilir, sıcaklık ve aydınlanma koşulları uygun bir ortam, çalışmaların amacına ulaşmasında etkili olmaktadır.

Drama Etkinliğinde Hangi Malzemeler Kullanılır?

Drama çalışmaları malzeme kullanmadan da yapılabilir ancak çantalar, eski süs eşyaları, farklı yörelere ait giysiler, takılar, mesleklere ait giysiler, şapkalar, bastonlar, maskeler, ayakkabılar, makyaj malzemeleri, toplar, kâğıt, boya kalemleri, kasetçalar, kaset gibi materyaller drama etkinliğinin hedeflerine uygun olarak kullanılabilir. Dramanın en temel malzemesi kişinin kendisidir. Katılımcıların kendi kıyafetleri, saçları, elleri, ayakları çeşitli amaçlar doğrultusunda kullanılabilir.

13.10. Altı Şapkalı Düşünme Tekniğı

Çocuğun günlük yaşamındaki bilişsel becerilerini geliştirmede problem çözme etkinliği olarak literatüre aktarılan “Altı Şapkalı Düşünme” tekniğı eğitimsel etkinlikleri düzenlemede oldukça yeni ve kullanışlı bir uygulamadır. Altı şapkalı düşünme, düşünce ve önerilerin belirli bir düzen içinde sunulması ve sistematikleşmesi için kullanılan bir tekniktir. Şapkalar düşüncelerin farklılaşması ve birbirinden ayrılması için bir semboldür. Bu şekilde karmaşıklığa izin verilmez.

Şapkaların rengi deđiřtikçe rengin simgelediđi dūřüncelerin belirli bir dūzen içinde sırayla aktarılması beklenir.

Şapkaların simgeledikleri dūřünceler řunlardır:

Beyaz Şapka (Tarafsız Şapka): Net bilgiler, sayısal ispatlara dayandırma

Kırmızı Şapka (Duygusal, Kiřiselleřtiren Şapka): Heyecanlı (agresif), kontrolsūz, tez canlı, his ve duygularıyla çabuk davrananlar

Siyah Şapka (Kōtūmsen Şapka): Negatif dūřünceler, olumsuz yōnlerine bakarak dūřünmede tedbir

Sarı Şapka (Avantajlar Şapkası): İyimser, avantaj yaratma ve gōrme, iyi niyetli, olumlu dūřünceler

Mavi Şapka (Deđerlendiren Şapka): Kontrol eden, serinkanlı, durumu analiz ederek sonuçlar bulmaya çaba gōsteren, deđerlendirme yoluyla sorunlara ōzūm arayan

Yeřil Şapka (Yenilikçilik Şapkası): Yenilikçi, ūretken, giriřimci, deđerliđliđe açık, alternatif dūřünceler

Uygulamada katılımcılara ūzerinde dūřünme ūretmeye deđer bir sorun verilir. Bu dūřünceleri ūretmede ve sunmada katılımcıların taktıkları řapkaların sembolize ettikleri biçimde fikir ūretmeleri ve ikna olduklarında veya fikir deđerřtirdiklerinde řapkalarını da deđerřtirmeleri sađlanır. Katılımcıların aktif çalıřmalarında ūzellikle yeřil řapkaya ūnem verilir.

13.11. Problem ōzme

Problem ōzme istenilen hedefe ulařabilmek için etkili ve yararlı olan araç ve davranıřları alternatifler arasından seçme ve uygulama olarak tanımlanabileceđi gibi bir problemin deđerliđik boyutlarıyla ele alınması, formūle edilmesi, problemin ōzūmū için gerekli verilerin deđerlendirilmesi, eldeki imkān ve araçların problemin ōzūmūnde etkili olarak kullanılması gibi sūreleri içeren bir ūđretim yōntemi olarak da tanımlanabilir. Problem ōzme yōntemi, arařtırma-soruřturma yoluyla ūđretim stratejisi içinde yer alır. Problem ōzme yōnteminin amacı, ūđrencilerin karar verme yetilerini geliřtirmek ve onlara hayat boyu kullanabilecekleri problem ōzme yeteneđi kazandırmaktır. Problem ōzme yōnteminde analiz, sentez ve genelleme gibi ūst dūzey biliřsel fonksiyonlar kullanılır.

Sınıfta problem ōzmeye gerçek bir problem seçilerek bařlanır. ūđretmen problem hakkında ūđrencilerin tartıřma yapabileceđi kadar bilgi sunar. Problem konusunun būtūn ūđrenciler tarafından aynı řekilde anlařılması ve alanının daraltılması için problemin açık bir tanımı yazılır. Problemin ōzūm amaçları ortaya konur. Problemlle ilgili veri toplanır ve analiz edilir. ūđrencilere konuyla ilgili bilgilere nasıl ulařabilecekleri ve topladıkları verileri nasıl organize edebilecekleri konusunda rehberlik edilir. Elde edilen verilerle probleme, belirlenen amaçlar dođrultusunda ōzūm ūnerileri geliřtirilir. ōzūmler test edilir. Problem ōzme būtūn basamaklarıyla sınıfça deđerlendirilir.

Problem ōzmeye dayalı ūđrenme yaşantısının “akış şeması” řu şekilde sıralanabilir:

1. Öğretmen karmaşık yapılı bir problem durumunu tasarlar.
2. Öğrenciler karmaşık yapılı bir problem durumuna sokulurlar.
3. Öğrenciler problem senaryosunda aktif sorumluluk alır ve problem durumunu kendilerine mal ederler.
4. Öğrenciler problem durumu hakkında ne bilip ne bilmediklerini belirler ve problemin çözümü için görev dağılımı yaparlar.
5. Öğrenciler var olan durumu irdeleyerek gerçek problemi belirler ve çözüm için bir araştırma gerçekleştirirler.
6. Öğrenciler problem durumu hakkında birkaç olası çözümler üretir ve bunlardan birisi üzerinde hemfikir olurlar.

Yöntemin Uygulanışı ve Yöntemi Etkili Kılmak İçin Dikkat Edilecek Hususlar

Bu yöntemin kullanılabilmesi için derste kazandırılacak kazanımların en az uygulama düzeyinde olması; öğrencilerin ön şart olan kazanımları önceden kazanması gereklidir. Eğer öğrenci ön koşul davranışlarını yani bilgi ve kavrama düzeyindeki bilgi ve yeterlilikleri kazanmamışsa bu yöntem kullanılamaz. Öğretmen bu yöntemi kullanırken yalnız yol gösterici, yardımcı olmalı, öğrenciyi yüreklendirmelidir. Öğretmen fikirleri sorgular, öğrenmeyi yansıtır, öğrenenlerin düşüncelerini ortaya çıkarır, öğrenci katılımını sağlar ve süreci yönlendirir. Ayrıca, öğrenciye sunulan sorunun çözümünde özel yollar varsa onları bulmalı, işlem basamaklarını belirleyip kullanmalıdır. Öğrenci merkezli bir yöntem olduğu için diğer tüm işleri öğrenci yapmalıdır. Bu nedenle öğrenci etkin katılım sağlar, bilgiyi yapılandırır, bireysel ve grup çalışmalarında sorumluluk alır ve bilgiyi paylaşır.

Mesleki din öğretiminde birçok ahlaki kural öğrencilere verilmektedir. Bu, öğrencilerin ders sonunda çok güzel problem durumları oluşturmak için iyi bir fırsattır. Öğretmen bu türden genel ahlak ilkelerinin arkasından bir problem durumu oluşturabilir. Örneğin, hırsızlığın dinde yasaklanan davranış biçimlerinden olduğu genel kuralı verildikten sonra, öğrencilere bu yasak davranış kapsamına giren davranışların neler olabileceğini buldurmak gibi bir problem durumu oluşturulabilir.

Öğretmenin bu yöntemi daha etkili kullanabilmesi için yukarıda açıklanan faydaları ve sınırlılıkları yanında aşağıda sıralanan etkin kullanım için ilkelere de dikkat etmesi gerekir.

1. Problem çözümede izlenebilecek akıl yürütmeler tümevarım ve tümdengelimdir. Tümevarım, örneklerden, olaylardan ve özel durumlardan başlayarak genel sonuçlara ve kurallara varma yoludur. Tümdengelim ise genelden özele, yasalardan ve olgulardan olaya, kuraldan örneğe geçme yoludur.

2. Bir problemi çözümede izlenecek yollar ise şu şekilde sıralanabilir:
  - a. Problemin farkına varma
  - b. Problemin ne olduğunu tanımlama ve sınırlama
  - c. Problem çözümü için hipotezler oluşturma
  - d. Veri toplama, toplanan verileri analiz edip, yorumlama
  - e. Denenceleri test edip kabul ya da reddetme

3. Problemler öğrencilerin olgunluk ve beceri düzeylerine uygun bir biçimde sunulmalıdır.
4. Seçilen problem öğrencilerin ilgisini çekecek özellikte olmalıdır.
5. Problem durumları gerçek hayattan seçilmelidir.
6. Öğretmen problemi kendisi çözmemeli, çözümleri için öğrencilere sadece rehberlik etmelidir.
7. Problemi tanımlama ve sınırlamada öğrencilere rehberlik edilmelidir.
8. Öğrencinin kullanacağı uygun araç ve gereçler sağlanmalıdır.
9. Her problemin birden fazla çözüm yolu olabileceği öğrencilere düşündürülmelidir.
10. Öğrencilerin değerlendirme yapabilmeleri için ölçüt geliştirmelerine yardım edilmelidir.

13.12. Görüş Geliştirme

Görüş geliştirme tekniği, öğrencilerin herhangi bir konu hakkında kendi görüşlerini, düşüncelerini ifade etmeleridir. Bu teknik, içeriğinde çelişkiler bulunan konuların öğretiminde ve öğrenenin tutum ve değerlerinde olumlu değişiklikler meydana getirmede kullanılır. Öğrencilere bir dünya görüşü oluşturmalarına, demokratik tutum ve düşünüş geliştirmelerine, disiplinli ve ilkeli bir yaşayış biçimi gibi en temel sosyal becerilerini kazanmalarında yardım eder.

Bu tekniğin sınıfta uygulanması esnasında görsel bir tutum ölçeği hazırlanarak öğrencilerin görebileceği ve rahatça kullanılabilmesi için bir yere asılması gerekir. Bu ölçek “Kesinlikle aynı fikirdeyim.”, “Aynı fikirdeyim.”, “Kararsızım.”, “Karşıyım.” ve “Kesinlikle karşıyım.” tutum cümlelerinden oluşmaktadır. Öğrencilerden önerme verildikten sonra önerme ile ilgili görüşlerini belirten ifadenin yazılı olduğu kağıdın önünde durarak farklı görüşteki arkadaşlarına neden böyle düşündüklerini açıklamaları istenir. Tartışmalar sonucunda o önerme ile ilgili görüşü değişen öğrenci, görüşü doğrultusunda yer değiştirebilir. Tekniğin en önemli özelliği, fikirlerin tartışılması esnasında, fikirlerini ortaya koyanlara değil, sadece onların fikirlerine karşı konması gerektiğini kılavuzlaması ve fikirlerin savunulmasında yeterli kanıt ve gerekçe istemeyi zorunlu kılmasıdır.

Bu teknikte ders işlerken öğretmen önermesini öğrencilere sunduktan sonra, o önerme hakkında kendi fikirlerini sergilememelidir. Önce öğrenciler tek tek görüşlerini belirtmelidir. Daha sonra öğretmen, onların belirttikleri fikirlerin nedenlerini sormalıdır. Öğrenciler o konu hakkında fikirlerini açıklarken onları dikkatlice dinlemeli, söyledikleri yanlış dahi olsa hemen tepki vermemelidir. Daha sonra öğretmen konuyu toparlamalı ve çıkan sonuçları değerlendirmelidir. Dersin sonunda ise kendi fikirlerini ve dersin davranışlarına uygun olan görüşü açıklamalıdır.

13.13. Kavram Haritaları ve Din Öğretiminde Kullanımı

Kavram Nedir?

Kavram;

- Bir şeyin zihindeki tasavvuru,
- Benzer özelliklere sahip olay fikir ve objelere verilen ortak isim veya
- Bireyin yaşantıları sonucu, obje ve olayların ortak özelliklerinden elde ettiği genellemelerin sembollerle ifade edilen düşünce ürünü olarak tarif edilmektedir.

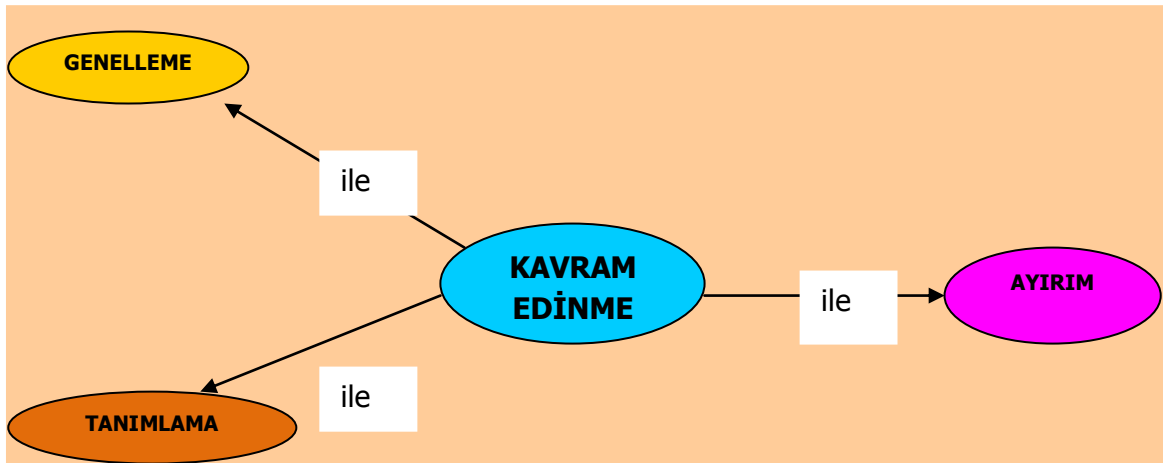
Kavram, olgulardan yola çıkarak “geliştirilen” bir zihinsel yapıdır. Bu çerçevede, nesnelere, insanların, duyguların ya da fikirlerin ortak özelliklerini tanımlayan ve dil ile ifade edilen bir yapı olarak da tanımlanabilir.

Kavram Öğrenme

Kavramlar zihinsel olgulardır ve öğrenme sonucu oluşurlar. Bu oluşum şöyledir. Zihinde yaşanmış olayların izleri önce *bireysel ve somuttur*. Yani bu tasarımlar belli bir nesnenin, olayın, belli bir yaşantının izleridir. Ama zihin bunlar üzerinde çalışır. Zaman ile ve birçok yeni yaşantıların etkisiyle bu somut ve bireysel tasarımlar soyutlaşır ve derece derece genelleşir. Soyutlama nesnelere gerçekten ayrılması mümkün olmayan beyazlık, ağırlık, yumuşaklık veya sevimlilik gibi niteliklerinin zihinde ayırt edilerek üzerinde düşünebilme sürecidir. Gerçekte, bir mandalın kokusunu mandalınadan, insanın iyiliğini insandan ayırmaya olanak yoktur. Ama mandalın kokusu ve insanın iyiliği üzerinde ayrıca düşünülebilir. İşte böyle bir işlem sonunda sıcaklık, hafiflik, sertlik, sevgi, özerklik ve adalet gibi soyut tasarımlara varılır. Zihinde zamanla biriken imge ve tasarımlar üzerinde daha ileri birtakım işlemler yapılır. Bunlar soyutlandıktan sonra zihinde birbiriyle karşılaştırılır. Bu karşılaştırmada zihinde birbirine benzeyen ortak niteliklere sahip olan tasarımlar gruplandırılarak genel tasarımlara varılır, bunlara kavram denir.

Kavram Öğretimi

Kavramlar, yukarıda da belirtildiği üzere belli başlı soyutlamalardır. Tümüyle soyut bir içeriğin öğrenilmesi oldukça zordur. Bu nedenle kavramları bir dereceye kadar “somutlaştırma” gayretleri olmuştur. Bu amaçla kavram öğretiminde kullanılabilecek grafik materyaller geliştirilmiştir. Bütün bunlar gerçekleştirilirken, kavramların öğrenilmesi süreci göz önünde bulundurulmuştur. Bu tür materyallerin kullanımını esas alan öğrenme-öğretme yaklaşım ve stratejilerine grafik stratejileri de denir. Grafik stratejileri, çok sayıdaki öğrenme ve öğretme yaklaşımları içerisinde yer alan ve gerçekleştirilen eğitim çalışmasına ilişkin konuyla önceden işlenen konular ve daha sonra işlenecek olan konular arasında gidiş- geliş imkânı tanıyan birkaç stratejiden birisidir. Grafikselle materyaller; metinlerdeki ana düşünceleri, yapıları ve bunlar arasındaki ilişkileri yansıtan görsel şekiller ve haritalardır. Bu tür materyallerde bir konu, olay veya olgunun ana düşünceleri, ana kavramları saptanmakla kalınmamakta; ayrıca onlar arasındaki ilişkiler, düşünce örüntüleri ve bunların nasıl bir araya geldiği de keşfedilmektedir. Anlam Çözümleme Tabloları (AÇT), Kavram Ağları (KA) ve Kavram Haritaları (KH) bunların en başlıcalarıdır.

Anlam Çözümleme Tabloları (AÇT)

Anlam Çözümleme Tabloları, öğrencilerin de katıldığı bir etkinlik ile iki boyutlu bir tablo olarak geliştirilir. Tablonun bir boyutunda özellikleri çözümlenecek olan varlıklar veya kavramlar yer alır, diğer boyutunda özellikler sıralanır. “Anlam Çözümleme Tabloları” kavramların tanımlayıcı ve ayırt edici özelliklerinin öğrenilmesinde etkili biçimde kullanılabilir. Öğrenci, bu araç hazırlanırken, öğrendiği sözcüklerin anlamlarını daha önceden bildiği sözcüklerle bağlar, böylece kavram geliştirmiş olur. “Anlam Çözümleme Tablosu” bir defa hazırlandıktan sonra kavramları pekiştirmek için de kullanılabilir.

Özellikler/ İbadetler	Zorunludur.	İsteğe bağlıdır.	Belli vakitte yapılır.	Belli bir vakiti yoktur.	Mal ile yapılır.	Beden ile yapılır.	Hem mal hem beden ile yapılır.	Bireyseldir.	Toplumsaldır.
Namaz	X		X			X		X	X
Oruç	X		X			X		X	X
Hac	X		X				X	X	X
Zekât	X			X	X			X	X
İlim yapmak		X		X			X	X	X
Yaşlılara yardım etmek		X		X		X		X	X

İbadetlerin Özellikleri ile İlgili Bir AÇT

Yukarıdaki basamaklara uygun olarak din öğretiminden bir “Anlam Çözümleme Tablosu” örneği verilmiştir:

1. Öğretmen ünite ile ilgili bir konu seçer.
2. Konunun başlığı tahtaya yazılır. Örneğin; “Başlıca İbadetlerimiz”; “Her Güzel İş (Amel-i Salih) İbadettir.”
3. Öğrenciler konu ile ilgili bulabildikleri kadar başlıca ibadetleri bulurlar. Söylenen ibadet isimleri tahtanın sol tarafına alt alta yazılır. Örneğin; namaz, oruç, hac ve zekât gibi.
4. Öğrencilere adları yazılan başlıca ibadetlerin isimleri sorulur. Örneğin; belli vakitte yapılan, kişisel, toplumsal, mal ile yapılan, beden ile yapılan vs. gibi.
5. Bu aşamadan sonra iki boyutlu bir tablo hazırlanır. Bu tablonun sol tarafına söylenen ibadetlerin isimleri, üst yatay kısma da öğrencilerle belirlenen özellikler yazılır. Hazırlanan bu tablo öğrencilerin defterlerine de çizdirilir.
6. Öğrencilerden tabloda bulunan ibadetlerde, o özelliğin bulunması hâlinde, karşısına “X” işareti konması istenir.

Öğrencinin bu şekilde bir ibadeti diğerinden hangi ölçüde birbirinden ayırabileceğinin kavranılması ve öğrenilmesine çalışılır. Böyle bir çalışmadan sonra her bir ibadet için görülebilen ve hissedilebilen özellikler her zaman için kullanılamayacağı fikri geliştirilerek yeni bazı özellikler bulmaya çalışılır. Böyle bir çalışmadan sonra öğrencinin bildiği sözcükleri yeni öğrendiği sözcüklere bağlayarak ayırt edici özellik denildiğinde nelerin düşünülmesi ve anlaşılması gerektiğini kavramasına ve bu yönde yeni kavramlar geliştirmesine katkıda bulunulabilir.

Kavram Ağları (KA)

Kavram ağı öğrencilerin izlenimlerini, düşüncelerini yazılı öğretim araçlarındaki (ders kitabı, ansiklopedi, vs) kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergileyen grafik araçlardır. “Semantik Ağ” da denilen bu araç öğrencilerin;

- Önceki bilgilerini harekete geçirmek,
- Yeni kavramları geliştirmek,
- Kavramlar arası yeni ilişkiler bulmak,
- Kavramları yeniden düzenlemek gibi zihin etkinlikleriyle,
- Yazılı metinleri daha iyi anlamalarına yardım eder.

Kavram ağları bir üniteye hazırlık basamağında kullanılabilceği gibi ünite işlenirken ve ünite sonunda da kullanılabilir. Bu araç özellikle kavramları gruplamada ve bu yolla öğrencinin zihin yapılanmasını düzenleyerek daha üst kavrama ve düşünme düzeyine erişmesine yardım eder.

Bir kavram ağının toplu sınıf etkinlikleriyle İmam-Hatip Liseleri meslek derslerinde geliştirilmesi aşağıdaki örnekte aşama aşama gösterilerek özetlenmiştir

1. Öğretmen derste işlenecek bir konuyla ilgili anahtar bir kavramı veya cümleyi tahtaya yazar. Örneğin: Allah’ın Sıfatları.
2. Öğrencilerden anahtar kavramla ilgili sözcükler bulması istenir ve bulunan sözcükler tahtanın bir kenarına yazılır. Örneğin, her şeyi görür, işitir, bilir vb. gibi.
3. Öğrencilerden bu sözcükleri anlamlarına veya ilişkilerine göre gruplamaları istenir. Her grubun en az bir sözcüğü içermesi gerektiği hatırlatılır.
4. Kelime grupları belirlenip tahtaya yazıldıktan sonra öğrencilerden her gruba bir ad bulmaları istenir. Grup adları tartışıldıktan sonra aşağıdaki tablo hazırlanır.

Öğrenciler kelimelerin bir kısmının tablodaki gruplardan hiçbirine tam uymadığını görebilir. Bu kelimeler tablonun altında gruplanmadan sıralanabilir. Gruplama ve gruba ad bulma etkinliğine devam edilerek daha geniş bir tablo yapılabilir.

ALLAH’IN SIFATLARI	
Zâtî Sıfatlar (Kendisinde olup başkasında bulunmayan)	Subûti Sıfatlar (Kendisinde olup yarattıklarında da bulunabilen)
Öncesi yok	Bilmek
Sonrası yok	Görmek
Yarattıklarına benzemez	Diri olmak
Varlığı kendisinden	Söz söylemek/Konuşmak
.....	Yaratmak
	Gücü yetmek
	...

Allah’ın Sıfatları ile İlgili Kavram Ağı (KA)

Kavram Haritaları (KH)

Bir konuyla ilgili kavramların isimlerinin genelden özele doğru, birbirleriyle ilişkilerine göre şematik gösterimine **kavram haritası** adı verilir. Yani kavram haritaları bir olayı veya konuyu topluca gösteren, kavramları, kavramlar arası ilişki ve ilkeleri kısaca belirten grafik araçlardır. Kavram haritaları da kavram ağlarına benzer grafik araçlardır ancak, onlardan farklı olarak kavram haritalarında kavramlar arası ilişkiler **önergeler** veya **ilkeler** olarak yer alır.

Kavram haritaları öğretim işinin en önemli unsuru olan öğretmen ve öğrenci tarafından çizilebilir. Öğretmenin çizeceği kavram haritaları süreç itibariyle üç noktada incelenebilir:

1- Öğretmen kavram haritasını dersi işlerken adım adım çizer. Konunun işlenmesi ne kadar zamanda tamamlanması gerekiyorsa kavram haritası da o süreç içerisinde tamamlanır. Bu yöntem öğretmene ders işlemede yol gösterecektir.

2- Kavram haritası yine öğretmen tarafından konuyu özetlemek amacıyla ders sonunda çizilir. Bu tür çizimlerde öğrencinin harita çizimine katılımı sağlanabilir.

3- Öğretmen kavram haritasını dersin başında tahtaya, slayt veya diskette hazırlanmış bir şekilde sınıfa getirebilir. Ancak öğretmen tarafından hazırlanmış bir kavram haritasının öğrencinin öğrenmesi için yeterli olmayacağı bilinmektedir.

Kavram Haritalarının Kullanım Alanları

Kavram haritaları bir öğretim stratejisi ve öğretim materyali olarak pek çok alanda kullanılmaktadır. Bu kullanım alanları öğrenme ile öğretme işinin etkili ve kalıcı bir biçimde gerçekleşmesini hedeflemektedir.

Kavram haritalarının eğitim-öğretim çalışmaları içerisinde kullanıldıkları alanları şu şekilde sıralamamız mümkün olacaktır:

- Kavram haritaları öğrencilerin öğretimi yapılan eski konularla ilişkisini ortaya koyabilmek için kullanılır.
- Kavram haritaları sınıfta öğrencilerle birlikte çizildiğinde, öğrencilerin konunun ana teması- kavramı ve onunla ilişkili diğer kavramları not almalarına imkân tanır.
- Kavram haritaları derste işlenen konunun ders sonunda öğrenciye özetlenmesi amacıyla kullanılabilir. Bu tür bir özetleme, konunun ana kavramları ve başlıklarıyla alt kavram ve başlıklar arasında, ilke ve önergeler aracılığıyla ilişkilendirilmeler yapılacağından, öğrenciyi ezber yapmaktan kurtaracaktır.
- Kavram haritaları, görsel (iki boyutlu) öğrenme ve öğretme aracı olduğu için öğrenciye öğretilmek istenen bilgiyi görsel ve somut hâle getirmek için çok etkili ve faydalı bir araçtır.

Kavram Haritalarının Hazırlanışı

Kavram haritaları yukarıda da tanımlandığı üzere aynı kategorideki kavramların arasındaki ilişkiyi somut hâle getirerek öğrencilerin öğrenmelerine katkı sağlaması amacıyla kullanılan iki boyutlu öğrenme/öğretme materyalleridir. Kavramlar arası ilişkiyi gösterme ve somutlaştırma amacına yönelik olarak kavram haritalarının pek çok hazırlama biçimi bulunmaktadır.

Bu yaklaşımlardan en öne çıkan kavram haritalarının temelini atan (Josef Donald Novak) tarafından ortaya konulan yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre bir kavram haritasının hazırlanması şu aşamalardan oluşmaktadır(Novak, 1998:227-228):

1. Üzerinde kavram haritası oluşturmak istenen bilgi alanı, konu veya problemi belirten odak sorular tespit et. Bu soru tarafından yönlendirilen soruya uygun 10-20 kavram belirle. Bazılarına göre bu kavram isimlerini taşıyabilir post-it kâğıtlarının üzerine yazmak ilgi çekici bir yaklaşımdır. Eğer sen bilgisayar programında harita yapmaya çalışıyorsan bilgisayarda kavramları listeleyebilirsin. Bu arada kavramların isimleri, tek ya da en fazla 2-3 kelimedenden oluşmalıdır.
2. En geniş ve kapsamlı kavramı haritanın en tepesine koyarak kavramları sıraya koy. Bu arada bazen en geniş ve kapsamlı kavramı belirlemek zor olabilir. Bu sırada merkezî (odak) soruya dönerek merkezî kavramı belirlemek yarar sağlayabilir. Bazen bu süreç bizi merkezî sorunun düzenlenmesine veya yeni merkezî bir sorunun tespit edilmesine kadar götürebilir.
3. Eğer gerek duyulursa hazırlanan listeden hareketle yeni kavramları listeye ekle.
4. Haritanı en genel ve en kapsamlı kelimeleri, kavramı tepeye yerleştirmekle oluşturmaya başla. Genelde haritanın tepe kısmında bir, iki ya da üç genel kavram yer alabilir.
5. Daha sonra her bir genel kavramın altına yerleştirmek için iki, üç veya dört alt kavram seç. Herhangi bir kavramın altına üç veya dört kavramdan fazlasını yerleştirmekten kaçın. Eğer genel veya bir alt kavramın altında altı, yedi kavram varsa burada orta kapsamlılıkta bir kavramı arada tanımlamak mümkündür. Böylece haritada diğer bir hiyerarşik düzey oluşturmuş olursun.
6. Kavramları ağlarla (çizgilerle) birleştir. Çizgileri bir veya birkaç bağlantı kelimesiyle etiketle. Bağ kelimeleri, iki kavram arasındaki ilişkiyi ifade eder nitelikte olmalıdır. Bu yüzden bu bağ kelimeleri geçerli bir ifade veya önerme şeklinde okunur. Bağlantılar anlamlar oluşturur.
7. Alt düzey kavramlara ekleme yapmak, azaltma yapmak veya değiştirmek için haritanın iskeleti üzerinde yeniden çalış. Belki de sen bu yeniden ele alma işini defalarca yapmak zorunda kalabilirsin. Gerçekte bu süreç (arayış) sen yeni bilgiler ve anlamlara ulaşmaya kadar devam edecektir. Bu arada bu değişiklikleri yapman esnasında post-it kâğıtları ve belki de en önemlisi bilgisayar yazılımları harita oluşturmada sana katkı sağlar.
8. Haritanın farklı kısımları arasındaki çapraz bağları incele ve bu bağlar üzerinde etiketlemede bulun (bağlantı kelimeleri yaz). Çapraz bağlar merkezî kavramla alt kavramlar arasında yeni ilişkiler bulmaya/ görmeye yardım eder.
9. Kavramlara ilişkin özel örnekler, kavram etiketlerinin altına iliştilerilebilir.

Kavram haritaları aynı kavram grubundan hareketle pek çok farklı biçimde yapılabilir. Bir kavram haritasının çizimi için tek bir yol yoktur. Kavramlar arasındaki ilişkileri anlama/insanların anlaması farklı olduğu için farklı harita çizim biçimleri söz konusu olacaktır.

Kavram Haritası Türleri

Kavram haritaları çok farklı biçimlerde çizilebilmekle birlikte, kavram haritalarının temelinde, kavramlar arasındaki ilişkileri göstermek ve kavramları somutlaştırmak olduğundan, türlerin temelinde bu iki hedefe ulaşmak yatmaktadır.

Kavram haritaları farklı bölümlenmelere sahiptir. En çok kullanılanı aşağıdaki türleridir:

1. *Akış Çizgesi* : Akış çizgesinde bir fikrin-düşüncenin, olayın akışı kavram haritası şeklinde sunulur.

2. *Dönen Diyagramlar* : Dönen diyagramların oluşturulmasında kavramların birbiri ile karmaşık ilişkisi etkilidir.

3. *Dayandırılabilir Ağaçlar* : Kavram, bir noktaya dayandırılacaksa dayandırılabilir ağaçlar kullanılabilir.

4. *Örümcek Ağı Kavram Haritası*: Örümcek ağı kavram haritası, merkezî kavramın (temanın), haritanın ortasına yerleştirilmesi ve kavramların onunla bağlanması yoluyla organize edilir.

5. *Hiyerarşik Kavram Haritası*: Hiyerarşik kavram haritaları bilgiyi önem sırasına göre sunmaya imkân tanıyan kavram haritalarıdır. En önemli bilgi haritanın tepesine (en üstüne) yerleştirilir. Ağ ve kategori kavram haritaları olarak da adlandırılan bu haritalar kavramlar arası ilişkilerin çok farklı şekillerde düzenlenmesine imkân sağlar.

6. *Sistem(ler) Kavram Haritası*: Sistem kavram haritaları bilgiyi akış çizgesi türü kavram haritalarında olduğu gibi organize eder. Bu türü haritalarda akış çizgesi türü haritalara ek olarak “girdiler” ve “çıkıtlar” yer alır.

7. *Zincir Kavram Haritaları*: Bu haritalar “ardışık” veya “sırsal” olarak da adlandırılmaktadır. Zincir kavram haritaları yukarıdan aşağıya doğru birbirini takip eden kavramların bağlantı kelimeleri veya ekleri ile ilişkilendirilmesi sonucu oluşturulur.

İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretiminde Kavram Öğretimi ve Kavram Haritaları

Günümüzde öğrenmenin işlemsel değil kavramsal olduğu kabul edilmektedir. Bilgi patlamasının yaşandığı günümüzde öğrenme temel kavramlar üzerinde olmamış olsaydı insanın algı sınırını aşar ve istenilen düzeyde olmazdı. Kavramların öğretiminde kullanılacak yöntemlere bakıldığında karışımıza ilk olarak geleneksel yöntem çıkmaktadır. Kavram öğretimindeki geleneksel yöntem, öğrenciye kavramı ifade eden sözcüğü vermek, kavramın sözel bir tanımını vermek, tanımın anlaşılması için kavramın tanımlayıcı ve ayırt edici niteliklerini belirtmek, öğrencinin kavramla ilgili olumlu ve olumsuz örnekler bulmasını sağlamak basamaklarından oluşur. Bu yöntem, kavramları öğretmede yeterince etkili olmaz çünkü birçok kavramda sıkıntı, kesin bir sözel tanım yapılmamasından doğar. Din öğretiminde de genel olarak kavram öğretiminde kullanılan yöntem geleneksel olanıdır. Hâlbuki din öğretiminin temelinde kavramların öğretimi vardır.

Kavramlar bilgilerin yapı taşlarını, kavramlar arası ilişkiler de bilimsel ilkeleri oluşturur. Bu nedenle din öğretimi diye bir alanın gerçekliği kavram gerçeğine dayandırılmalıdır.

Ezberci, onaylayıcı bir din öğretimi yerine;

- Anlamalı öğrenmeyi amaçlayan,
- Kavramsal arka planı güçlü olan,
- Öğrenciyi aktif hâle getiren İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretimine ihtiyaç vardır.
- İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretimi ilâhiyat, din bilimleri ve eğitim bilimleri ile ilgilidir.

Bu nedenle, din öğretiminde kullanılan veriyi öğrenciye sunarken en iyi biçimde sunmak ve sonuçta anlamlı bir öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamak için eğitim bilimlerinin ortaya koyduğu yöntem ve araçlar kullanılır. Kullanılan bu yöntem ve araçlardan biri de kavram haritalarıdır. Kavram haritaları daha çok soyut kavramlardan oluşan bir içeriğe sahip olan din öğretiminde işe koşulabilir bir yaklaşımdır. Bu içeriği somutlaştırma ve anlamlı bir hâle getirmede kavram haritaları kullanılabilir. Din öğretiminde de kavram haritalarının kullanım alanları, hazırlanışları, türleri ve faydaları yukarıda açıklandığı gibidir.

13.14. İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretiminde Ayet ve Hadislerin Kullanımı

Din öğretiminde ayet ve hadislerle çalışma teknikleri oldukça yenidir. Genelde ayetlerin mealleri ya okunur ya tahtaya yazılır ya da daha ileri düzeyde asetatla yansıtılır. Ancak ayet ve hadislerden nasıl yararlanılacağına veya anlatılan konuyu ayet ve hadislere dayanarak anlatmaya ilişkin teorik temelleri ve uygulamaları olan yöntem ve teknikler konusunda henüz yeterince yol alınabilmiş değildir. Yeni geliştirilen İmam-Hatip Liseleri Meslek Dersleri Öğretim Programı'nda Kur'an ve sünnet merkezli öğrenme-öğretmeye önem verilmiş ve sürecin bu yönde düzenlenmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda, öğretmenin ayet ve hadislerle çalışma tekniklerini bilmesi önem arz etmektedir. Aşağıda öğretmenin ayet ve hadisleri öğrenme-öğretme sürecinde nasıl işe koşabileceğine ilişkin bazı teknikler önerilmiştir. Bu teknikler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

13.14.1. Kavramların Açıklanması

Tanım: Ayet içinde geçen bilinmeyen kelimelerin, sözlükten bakılarak ayetin geneline göre anlamının bulunması ve ayetin açıklanmasından oluşmaktadır.

Uygulanışı: Ayet veya hadisler tepegözle veya projeksiyonla tahtaya yansıtılır. Ayet ve hadiste geçen bilinmeyen kelimelerin altı çizilir. Öğrencilerden kelimelerin karşılığını sözlükten bulmaları ve konuya uygun olan açıklamayı almaları istenir. Bu işlemler tamamlandığında ayetin anlamı verilir ve ayet açıklanır.

Faydaları

Ayet ve hadis içinde bilinmeyen kelimelerin altının çizilmesi öğrencinin dikkatinin ayet üzerinde yoğunlaşmasını sağlar.

Öğrencinin ayet ve hadis üzerinde düşünmesine fırsat verir.

Öğrenciyi araştırma yapmaya sevk eder ve problemin çözümüne katar.

Öğrencinin karar verme yetisinin gelişmesine katkıda bulunur.

Bu teknik, bireysel çalışmaya uygun olması yanı sıra grup çalışmasına da olanak verir.

13.14.2. Anahtar Kavramların Belirlenmesi

Tanım: Konuyla ilgili ayet veya hadiste geçen anahtar kavramların belirlenmesi ve bunların cümle içinde kullanılması etkinliklerini içerir.

Uygulanışı: Ayet veya hadis tepegözle veya projeksiyonla yansıtılır. “Konuyla ilgili, ayette geçen anahtar kavramlar hangileridir?” sorusu öğrencilere sorulur. Çeşitli öğrencilerden alınan cevaplar tahtaya yazılır. Tahtaya yazılan kelimelerle ilgili, bu kelimelerin içinde geçtiği birer cümle kurlmaları öğrencilerden istenir. Bundan sonra öğretmen ayet hakkında özet niteliğinde bir açıklamada bulunur.

Faydaları

Konunun anahtar kelimelerinin öğrenciler tarafından belirlenmesi, daha sonra öğrenci zihninde konuyla ilgili çağrışıma neden olacak, böylece konuyu hatırlama kolaylaşacaktır.

Kelimelerle ilgili cümle oluşturmada, öğrencinin yaşamında bunu nasıl algıladığı, kullandığı ve anladığı ortaya çıkacak; böylece doğruları pekiştirme, yanlışları ise düzeltme imkânı olacaktır.

Öğrencinin hayatı ile konu ilişkilendirildiği için öğrenme anlamlı olacak, konunun kavranması kolaylaşacaktır.

Öğrencinin doğrudan derse katılmasına fırsatı verir.

Öğrenci merkezlidir.

Teknik grupla çalışmaya fırsat verdiği için öğrenciler arası etkileşimi artırır, öğrencilerin sosyalleşmesini sağlar.

Öğrencilerin bildiklerinden hareketle soyut kavramlar öğrenilecek böylece somuttan, soyuta gidilmiş olacaktır.

13.14.3. Ayet ve Hadiste Verilen İlkeleri Bulma

Tanım: Ayet ve hadiste verilmek istenilen ilkelerin öğrenciler tarafından buldurulması tekniği olarak tanımlanabilir.

Uygulanışı: Öğretmen hazırlanan ayet ve hadisi sınıfta tepegözle veya projeksiyonla yansıtır. Öğrencilere “Bu ayette verilmek istenilen ilkeler üzerinde konuşacağız.” demek suretiyle öğrencinin ayet üzerinde düşünmesi ve ilkeleri belirlemesi sağlanır. Bu arada bulunan ilkeler tahtaya yazılır. İlkelerin belirlenmesinden sonra öğrencilere “ Bu ilkeler hayatımıza nasıl yön verir? Bunları yaptığımızda veya yapmadığımızda neler olabilir?” soruları sorulabilir. Öğrencilerden alınan cevaplar büyük grup tartışmasıyla sürdürülebilir.

Faydaları

Öğrencinin aktif katılımı sağlanır.

Öğrenciye ayet üzerinde düşünme ve konu hakkında yorum yapma fırsatı verir.

İlkeler bulunduktan sonra sorulan sorularla ilkelerin hayatla ilişkilendirilmesi, öğrenciye görelilik ilkesinin uygulanmasına olanak sağlar.

Konunun hayatla ilişkilendirilmesi öğrenmenin öğrenci için anlamı ve kalıcı olmasını sağlar.

Öğrencinin ilkeler hakkında yaşamından örnek vermesi konu hakkında düşündüklerini ifade etmesi, dili kullanma becerisinin gelişmesine katkıda bulunur.

Öğrenciler örnek verirken geçmiş yaşantılarından faydalanacağı için öğrencilerin öğretmen tarafından tanınmasına imkân verir.

13.14.4. Ayet ve Hadiste Verilen Bakış Açısını Bulma

Tanım: Ayet ve hadiste verilmek istenen bakış açısının öğrenciler tarafından belirlenmesi etkinliğidir.

Uygulanışı: Ayet veya hadisler tepegözle veya projeksiyonla yansıtılır. Öğrencilere “Ayette anlatılmak istenen nedir?” sorusu sorulur. Öğrencilerin cevapları kısaltılarak tahtaya yazılır. Cevaplardan sonra tahtadaki cümlelerin tamamı bir öğrenci tarafından okunur. Buradan hareketle bir sonuca varılmaya çalışılır. Son olarak öğretmen buradaki cevaplardan da hareketle ayette verilmek istenen bakış açısını öğrencilerle beraber belirler.

Faydaları

Öğrenci aktif olarak derse katılır.

Ayet ve hadis üzerinde düşünme ve verilmek istenen mesaj hakkında konuşma, öğrencinin ifade etme becerisinin gelişmesine katkıda bulunur.

Öğrenci cevaplarından hareketle sonuca ulaşma, öğrencinin kendine güven duymasına ve başarıyı tatmasına neden olur.

Öğrenci cevaplarından hareket edilmesi, eksiklerin tamamlanmasına, yanlışların düzeltilmesine fırsat vereceği için öğrencinin kendini değerlendirmesini sağlar.

Ayet ve hadiste verilmek istenen bakış açısının bulunması, öğrencinin yaşamında olayları anlamlandırmasına katkıda bulunur. Öğrencileri insanların davranışları altında yatan nedenleri düşünmeye sevk eder.

13.14.5. Ayet Veya Hadislerde Verilen Değerleri Bulma

Tanım: Ayet veya hadiste verilmek istenen evrensel değerlerin öğrenciler tarafından bulunması tekniğidir.

Uygulanışı: Öğretmen ayet veya hadisi tepegözle veya projeksiyonla yansıtır. Sınıfa şu soruyu yöneltir:

“Ayet ve hadiste insanlar için verilmek istenen evrensel değerler hangileridir?”

Soru sorulduktan sonra farklı öğrencilere söz hakkı verilerek bu değerler ayette belirlenir. Bunlar tahtaya yazılır. Bulunan bu değerler hayalin serbest işletilmesi tekniğini kullanarak öğrencilerden bu kavramların içinde geçtiği 100–125 kelimelik bir hikâyeye yazmaları istenir. Öğrencilere 10–12 dk verilir (Bu teknik dersin değerlendirme bölümünde uygulandığında değerler bulunduktan sonra bununla ilgili hikâyeye yazma, ev ödevi olarak verilebilir.). Sınıfta yazılan hikâyelerden birkaç tanesi okutulur, diğerleri de öğretmen tarafından toplanır.

Faydaları

Öğrenci aktif olarak derse katılır.

Değerlerin öğrenciler tarafından bulunması, öğrenciye ayet üzerinde düşünme fırsatını verir. Bunun yanında karar verme becerisinin gelişmesine katkıda bulunur.

Öğrencilerden hikâye yazmasını istemekle öğrencinin bu değerlerden ne anladığı, ideal dünyası öğrenilmiş olur. Bu da öğretmene öğrencisini tanıma fırsatı verir.

Öğrencinin düşüncelerini, hayallerini yazıya geçirmesi ifade etme becerisini geliştirir.

Etkinlik her zaman bu şekilde kullanılabılır. Bundan farklı olarak değerler bulduktan sonra, öğrencilerin bu değerler üzerine konuşturulması, bu değerlerin uygulandığı veya uygulanmadığı toplumda olabilecekler konusunda fikirlerinin alınması da yukarıda sıralanan faydaları sağlayacaktır. Burada ayrıca bu sorulara verilecek cevaplar hayatla ilişkili olduğu için konunun öğrenci için anlamlı ve kalıcı olmasına neden olacaktır.

13.14.6. Görüş Alma

Tanım: Ayet ve hadis üzerinde tartışılarak ayetin insan hayatına nasıl yön verdiği konusunda öğrencilerden görüş alma tekniğidir.

Uygulanışı: Teknik büyük grup tartışması şeklinde yürütülebilir. Öğretmen tartışmayı yöneten konumundadır. Sınıfta ayet veya hadis tepegözle yansıtılır. Ayet öğretmen tarafından okunur ve sınıfa şu soru yöneltilir:

“Ayet veya hadiste bahsedilen şey nedir?” Bu sorunun açılması ve tartışmaya imkân vermesi amacıyla aşağıdaki sorular sorulur :

Ayet inanan insanların davranışına nasıl yön verir?

Çevrenizden gördüğünüz örneklerden hareketle neler söyleyebilirsiniz? diyerek tartışma için düşünce süreci başlatılmış olur.

Ayet veya hadis üzerinde konuşmak isteyen öğrencilerden cevaplar alınır. Öğretmen demokratik bir ortam olması için herkese söz hakkı vermeye özen göstermelidir. Görüşler karşısında ise olumlu bir tavır takınmalıdır. Burada amaç konunun her açıdan incelenmesi ve görüş alışverişi sonrasında doğruya ulaşmaktır. Öğretmen tartışmayı dikkatle izlemeli ve önceden hazırladığı sorularla tartışmaya yön vermelidir. Sonunda genel bir özet yapılarak konunun ana hatları ve sonucu verilmelidir.

Faydaları

Fikir birliğinin ortaya çıkmasında etkilidir.

Öğrenciyi aktif olarak derse katar.

Öğrencinin yorumlama becerisini geliştirir.

Analiz, sentez, değerlendirme gibi üst düzeyde bilişsel amaçlara hizmet edebilir.

Öğrencilerin bireysel öğrenme güçleri gelişir.

Öğrenci, diğer öğrencileri dinleme becerisi ve demokratik bir tutum kazanır.

Konunun kapsamlı olarak kavranması sağlanır.

Öğrencinin olaylara çok yönlü bakabilme yeteneğini geliştirir.

Öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci iletişimini sağlar. Öğrencilerin birbirlerinden öğrenmelerine fırsat verir.

Öğrenci kendini ifade etme imkânı bulur.

Öğrencinin kendi yaşantısından örnekler vermesi ve konuyla ilişkilendirmesi öğrenci için öğrenmenin anlamlı olmasını sağlar.

Öğrenciye ayet üzerinde düşünme imkânı verir.

Öğretmenin öğrenciyi tanımaya yardımcı olur.

13.14.7. Konuyla İlgili Olan Ayet ve Hadislerin Belirlenmesi

Tanım: Karışık olarak verilen ayetler veya hadisler arasından, konuyla ilgili olan ayet ve hadisin öğrenciler tarafından belirlenmesi ve konuyla ilişkisinin kurulması etkinliğidir.

Uygulanışı: Öğretmen konuyla ilgili olan ve olmayan ayetleri ve hadisleri bulur ve bunları asetat üzerine karışık sıra ile yerleştirir. Ayetler veya hadisler tepegözle yansıtılır. Bir öğrenciden ayetleri okuması istenir. Sınıfa “Bu ayetlerden hangisi veya hangileri konuyla doğrudan ilgilidir?” sorusu yöneltir.

Cevap veren öğrencilere “Ayet veya hadiste anlatılan nedir, konuyla nasıl ilişkilendirilir?” sorusu sorulur.

Faydaları

- Öğrencinin ayet ve hadisin üzerinde düşünmesine fırsat verir.
- Öğrencinin yorum yapma ve düşüncelerini ifade etme yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunur.
- Sorularla öğrencinin derse katılımı sağlanır.
- Öğrencinin konuyla ilişkili ayet ve hadisi bulma ve karar verme becerisini geliştirir.
- Farklı konulardaki ayet ve hadisler arasından, konuyla ilişkili olanın bulunması, konunun anlaşıldığını gösterir.

13.14.8. Konuyu Kur’an Kıssasıyla Verme

Tanım: Konuyla ilgili olarak Kur’an kıssalarından birinin seçilmesi ve kıssa üzerinden hareketle konunun kavranması etkinliğidir.

Uygulanışı: Öğretmen, Kur’an kıssalarından konuya ve öğrenci seviyesine uygun olanını seçer. Seçilen kıssa asetat üzerinde hazırlanır. Sınıfta tepegözle yansıtılan ayetler öğretmen tarafından okunur. Burada anlatılan olay hakkında öğrencilerin düşünceleri alınır. Bunlar doğrultusunda öğretmen konuyu kıssa üzerinden hareketle açıklar. Kıssa üzerinde önemli olan noktalar ara özetlerle vurgulanır.

Faydaları

- Öğrenciye ayetler üzerinde düşünme fırsatı verir. Bunlar üzerinde konuşma, öğrencinin yorum yapma ve ifade etme becerisinin gelişmesine katkıda bulunur.
- Konu kıssa ile desteklendiği için konunun kalıcılığı artar.
- Öğrencinin dikkati konuya daha kolay çekilir.
- Öğrenci, kıssa ile dinleme ve anlama becerisi kazanır.
- Öğrenci kıssanın kahramanı ile kendini özdeşleştireceği için güzel davranışların benimsenmesi kolaylaşır ve öğrenci kendini düzeltme fırsatı bulur.
- Kıssalar anlatmak istediğimiz veya amaçladığımız hedefe ulaşmamızı sağlayacaktır.
- Olayların can alıcı yerinde durarak “Sen ne yaptın?” gibi sorular yöneltilerek öğrencinin konu üzerinde konuşması sağlanır.
- Kıssa ile zenginleştirilen konu, dersi zevkli hâle getirir.

13.14.9. Metin Analizi Yoluyla Ayet ve Hadislerin Öğretimi

Tanım: Ayet ve hadislerin anlamlarının öğretmen tarafından analiz edilerek muhteva (içerik), maksat (amaç), metot (yöntem) ve malzeme (araç-gereç) unsurları dikkate alınıp öğretime hazırlanması ve derste uygulanmasıdır.

Uygulanışı: ilk aşamada seçilen ayet ve hadisler olay, zaman, yer, metindeki kişiler vs. açılarından analiz edilir ve tabloya işlenir.

1. Aşamada öğrencilerin cevapları aşağıdaki analiz şemasına yazılır.

Metin Analiz Tablosu

Konuşan	
Hitap Edilen	
Olayın Zamanı	
Olayın Yeri	
Olay	
Ana Fikir	
.....	

2. Aşamada öğretmen öğretim konusu olan ayet ve hadis ile ilgili 4 yönlü çalışma yapar. Bunlar;

- İçeriğin belirlenmesi,
- Öğretim amacının belirlenmesi,
- Öğretim yönteminin belirlenmesi,
- Araç-gereçlerin belirlenmesidir.

3. *Aşamada* öğretmen öğretim konusu metinle ilgili yaptığı analiz ve öğretim planı doğrultusunda öğrencilerle birlikte dersi işler. Derste içeriği verirken amaçların gerçekleşmesine özen gösterir. Kavramlara dikkat çeker. Uygun yöntem ve araç-gereçleri kullanır. Aşağıda bu konu ile ilgili bir örnek sunulmuştur.

Örnek: İhlâs suresinin Anlamının Öğretimi

Metnin Anlamı:

“De ki o Allah birdir.

Onun hiçbir şeye ihtiyacı yoktur.

O doğurmamıştır ve doğrulmamıştır.

Hiçbir şey onun dengi değildir.”

1-Öğretmen metni analiz eder.

Konuşan	Yüce Allah'tır.
Hitap edilen	Peygamberimiz ve bütün insanlar
Zaman	Metinde anlatılan durum her zaman geçerlidir.
Yer	Anlatılan olay her yerde geçerlidir.
Olay	Allah'ın yüceliği, eşsiz yaratıcı olduğu anlatılmaktadır.
Ana fikir	Allah birdir, eşi ve benzeri yoktur, hiçbir şeye muhtaç değildir.

2- Öğretmen metni öğretime hazırlamak için içeriğin, amacın, yöntemin ve araç-gereçlerin belirlenmesine yönelik çalışma yapar.

3-Öğretmen aşağıdaki tablodan yararlanarak metnin öğretimini gerçekleştirir.

Muhteva (İçerik-Konu)	Maksat (Amaç-Hedef)	Metod (Yöntem)	Malzeme (Araç-Gereç)
- Surede geçen kavramları öğrenci seviyesini dikkate alarak açıklama - Allah'ın birliği, sonsuz güç sahibi olduğu inancının Müslümanlar için önemini açıklama - Konuyu güncelleştirme, iki tanrının bulunması durumunda neler olabileceğini anlatma	- Surenin ismi ve içindeki kavramlarla ilgili bilgi kazandırma - İslam inancındaki Allah'ın yaratıcılığı ve eşsizliği düşüncesini öğrenciye hissettirme. - Evrendeki düzene dikkat çekerek surede vurgulanan tek yaratıcı fikrini öne çıkarma	- Soru-cevap ve anlatım, sözlükten kelimeleri buldurma - Allah'ın yüceliğini tek yaratıcı olduğuna evrendeki düzenden örneklerle açıklama - Evrendeki düzene dikkat çekme	- Sözlükler - Konuyu öğrenci seviyesinde anlatabilecek örnekler ve olaylar, hazırlanmış uygun fotoğraflar

Dersi Özetleme ve Gelecek Derse Hazırlama: Öğretmen, surede verilen bilgileri tekrar vurgular. Öğrencilerin bu sureden neler öğrendiklerini sorar, eksik bilgilerini tamamlar. Onlardan sureyi ve anlamını tekrar okumalarını ister.

**ÖLÇME VE
DEĞERLENDİRME**

14. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Öğretim programlarının istenilen başarıyı gösterip göstermediği, öğrencilerden beklenen bilgi, beceri ve tutumların gelişip gelişmediği ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir. Ölçme ve değerlendirme ile eğitim ve öğretim sürecinin sürekli izlenmesi her aşamada ortaya çıkan sorunları tespit etme ve çözüme imkânı verir. Değerlendirme çalışmaları sadece sonuca yönelik olmayıp süreç de değerlendirilerek öğrencilerin öğrenme eksiklikleri, güçlük çektikleri alanlar belirlenerek zamanında önlemler alınır. Gerekliğinde uygulanan öğrenme etkinlikleri de değiştirilir. Yapılacak olan değerlendirme çalışmaları dersin kazanımlarına uygun olarak öğretim etkinlikleri ile birlikte yürütülmelidir. İmam-Hatip Liseleri Meslek derslerinde yapılacak değerlendirme çalışmalarıyla öğrencilerin bu derslerdeki gelişimlerine katkı sağlamak, tespit edilen eksikliklerini gidermek birinci amaç olmalıdır.

İmam-Hatip Liseleri Meslek derslerinde öğrencilerin okuduğunu anlama, eleştirme, yorumlama, bilgi toplama, analiz etme, sorgulama, problem çözme gibi üst düzey becerileri farklı araç ve yöntemler kullanılarak ölçülüp değerlendirilmelidir. Ayrıca öğrencilerin öğrendikleri ile gerçek yaşam arasında ilişki kurma becerileri de değerlendirme sürecinde dikkate alınmalıdır. Öğrencileri birbirleri ile karşılaştırmak yerine onlara öğrenmelerini paylaşmaları ve daha fazla öğrenmeleri için fırsat verilmelidir. Öğrenme-öğretme sürecinde olduğu gibi değerlendirme çalışmalarında da öğretmen - öğrenci iş birliği esastır.

Ölçme ve değerlendirme sürecinde, geleneksel değerlendirme araçları yanında önceki öğrenmelerin yeni durumlara uygulanması değerlendirilir. Bu amaçla kısa cevaplı, uzun cevaplı, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, eşleştirmeli vb. sorulardan oluşan testler, açık uçlu sorular, grup değerlendirme formu, grup öz değerlendirme formu, öğrenci gözlem formu, proje değerlendirme ölçeği, İmam-Hatip Liseleri Meslek derslerine yönelik tutum ölçeği, formları, ödev ve projeler kullanılarak öğrenci başarıları değerlendirilebilir.

Performans Değerlendirme: Performans değerlendirme, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak onların bilgi ve becerilerini eyleme dönüştürmelerini, gerçek yaşama aktarmalarını sağlayacak ödevler aracılığıyla değerlendirme yapmak biçiminde tanımlanabilir. Performans değerlendirme, dersin kazanımlarıyla ilgili olarak öğrencinin günlük yaşamındaki problemleri nasıl çözeceğini ve problem çözmek için sahip olduğu bilgi ve becerileri nasıl kullanacağını göstermesini ister. Performans değerlendirmeyle öğrenciler, sınav saatleriyle sınırlandırılmaksızın geniş bir zaman diliminde çalışma ve tekrar yapma, oluşturulan ölçütlere göre yeterlik derecelerini ortaya koyma olanaklarına sahip olurlar. Performans değerlendirme gözlenebilen bir performans veya somut bir ürünle sonuçlanmaktadır.

Proje: Öğrencilerin grup hâlinde veya bireysel olarak istedikleri bir alanda/konuda inceleme, araştırma ve yorum yapma, görüş geliştirme, yeni bilgilere ulaşma, özgün düşünce üretme ve çıkarımlarda bulunma amacıyla ders öğretmeni rehberliğinde yapacakları çalışmalardır.

Proje geliştirme süreci uzun, karmaşık ve zorlu bir süreçtir. Bu ödevler, öğrencilerin yaratıcılık, araştırma, iletişim gibi üst düzey zihinsel becerilerini geliştirir. Projenin tasarımından ortaya konulmasına kadar geçen süreç, bilimsel süreç basamaklarını içereceğinden bilimsel süreç becerilerinin gelişmesine yardımcı olur. Projeler, yönergeler ve puanlama standartları gerektirir.

Gözlem: Öğretmenlerin gözlem becerileri ve tuttıkları gözlem kayıtları, öğrencilere İmam-Hatip Liseleri Meslek dersleriyle kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerilerin gelişimini değerlendirmek için sahip olabilecekleri en iyi araçlardır. Gözlem, öğrenciler hakkında doğru ve çabuk bilgi sağlar. Uygulamada hız ve zaman önemlidir. Öğretmen öğrencilerin;

- Soru ve önerilere verdikleri cevapları,
- Sınıf içi tartışmalara katılımlarını,
- Grup çalışmalarına ve tartışmalarına katılımlarını,
- Öğretim sürecinde yapılan görev ve materyallere gösterilen tepkiyi gözlemler.

Aşağıdaki noktalar, öğretmenlere gözlem yapmada kolaylık sağlayacaktır.

- Ölçütleri koyarken bütün öğrenciler için aynı standartları kullanınız.
- Her öğrenciyi birkaç kez gözlemleyiniz.
- Her öğrenciyi değişik durumlarda ve farklı günlerde gözlemleyiniz.
- Her öğrenciyi değişik özellik, beceri ve davranışlara göre değerlendiriniz.
- Yapılan gözlem için değerlendirmeyi, mümkün olduğu kadar gözlemi yaptığınız zaman kaydediniz.

Öz Değerlendirme: Belli bir konuda bireyin kendi kendisini değerlendirmesine öz değerlendirme denir. Öz değerlendirme, bireyin kendi yeteneklerini kendilerinin keşfetmelerine yardımcı bir yaklaşımdır.

- Kendini değerlendirme, öğrencilerin kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanımalarına yardım eder.
- Performansının düzeyi hakkında karar vermek için kişisel ya da kişiler arası ölçüt koymada ve öğrencinin motivasyonunun yükselmesinde öğrencilere fırsat verir.
- Kendini değerlendirme ile öğrenci, sürecin bir parçası olduğunu hisseder.
- Kendilerine dışardan bakma yetisi gelişir.

Başlangıçta öz değerlendirme, öğrencilerin deneyimsizliği nedeniyle yanılgılara neden olabilir. Yine de öğrenciler deneyim kazandıkça aldıkları kararlar daha doğru olacaktır.

Sözlü Sunum: Sözlü sunum; konuşma, dil eğitimi, Hitabet ve Mesleki Uygulama Dersi gibi birçok alanda kullanılabilir. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri hakkında bilgi sağlar. Sözlü sunumlar öğrencilerin hatırlama, kavrama ve hitap düzeyleri hakkında bilgi toplamak için uygun araçlardır.

Sözlü sunumlar, kısa cevap gerektiren sorular gibi yapılandırdığımızda, öğrencilerin sahip olduğu bilgiler kısa bir sürede değerlendirilebilir. Bu yolla öğretim süreci içerisinde öğretimin ve değerlendirmenin eş zamanlı yürütülmesi kolaylaşmaktadır. Sözlü sunumların değerlendirilmesinde kontrol listeleri, öz değerlendirme ve akran değerlendirme ölçekleri kullanılır.

Kavram Haritaları: Kavram haritaları, bilgiyi organize etmek ve sunmak için yapılmış grafiksel araçlardır. Bu araçlar daire ya da bir çeşit kutu içine yazılmış olan kavramları içerir. Kavram haritalarında iki kavram arasındaki ilişki, üzerine ilişkiyi belirleyen ifadelerin yazıldığı doğrularla gösterilir. İlişkiyi belirleyen bağlantı ifadeleri ile iki kavram tamamlanarak anlamlı bir cümle oluşturur.

Kavram haritaları;

1. Bir konunun öğretiminde,
2. Öğrenmeyi kolaylaştırmada,
3. Öğrenme sürecini kontrol etmede ve kavram yanılgılarını ortaya çıkarmada,
4. Değerlendirme yapmada kullanılabilir.

Kavram Haritalarını Değerlendirmek İçin Kullanılabilecek Ölçütler

1. Kavramların uygun şekilde nitelendirilmesi

- Kavramlar en fazla üç sözcükle temsil edilmelidir.
- Kavramların yerleşimi genelden özele doğru hiyerarşik olarak sıralanmalıdır.

2. Bağlama sözcüklerinin uygun şekilde nitelendirilmesi

- Haritada kavramlarla bağlantılar arasındaki ayırım belirgin olmalıdır.
- İki kavram arasındaki bağlantılar anlamlı olmalıdır.
- İlişkiyi doğru şekilde temsil etmelidir.

3. Kavramların çapraz bağlanması

- En iyi haritalar, kavramlar arasındaki çapraz bağlantıları yeterli ölçüde gösterenlerdir.
- Çapraz bağlantılar, öğrencinin, birbirine bağlı çok sayıda düşünceyi bildiğini gösterir.
- Çapraz bağlantılar, yaratıcılığı ortaya çıkarır.

Kavram Haritalarının Oluşturulma Aşamaları

1. Önceden hazırlanmış bir örneği öğrencilerinize gösteriniz.

2. Bu örnekte kavramların harita üzerinde nasıl birleştirildiğini sorunuz.

3. Harita üzerindeki çapraz bağlantıların neyi ifade ettiğini gösteriniz.

4. Öğrencilere yeni bir kavram haritası hazırlatmak için onlardan en çok bildikleri kavramları ya da onlara kısa bir metin verip metinden çıkardıkları kavramları listelemelerini isteyiniz(Gerekirse yardım ediniz.).

5. Sonra bu kavramları genelden özele doğru sıralamalarını isteyiniz.

6. Hangi kavramın konuyla en çok ilişkili olduğunu sorunuz ve bunu daire içine almalarını isteyiniz.

7. Öğrencilerin konuyla ilgili en önemli kavramdan daha az önemli olana doğru kavram ilişkisini hazırlamasına fırsat veriniz. Kavram haritalarını oluşturmalarına yardımcı olunuz.

Öğrencilerinize, kendi kavram haritalarına dayanan kısa bir hikâye yazdırınız.

Uzun Cevaplı Sorular: Bu tip sorularda, öğrencilere bir ya da birkaç soru verilir bunlara belli bir sürede yazılı cevap vermeleri istenir.

Bu Soruların Yazılmasında Dikkat Edilecek Bazı Esaslar

1. Her soru değişik yorumlanamayacak biçimde açık ve anlaşılır bir dille yazılmalıdır.
2. Soruların başında, cevaplama işlemine ilişkin hususları belirten bir açıklama bölümü belirtilmelidir.
3. Sorular ders kitaplarından ve diğer okuma kaynaklarından aynen alınmamalıdır.
4. Sorular birbirinden bağımsız olarak cevaplandırılmalıdır.

Soruların iki türü vardır:

a. Sınırlı Cevaplı Sorular: Bu tip sorularda verilecek cevabın niteliğine, uzunluğuna ve örgütlenmesine ilişkin bazı sınırlamalar konulur (... üç neden belirleyin, ... iki benzerlik yazın gibi).

Örnekler

- Zekât kimlere verilir? Sıralayınız.
- Güzel ahlaka uymayan davranışlardan üç tanesini yazınız.
- İnsanın para, mal, zaman, emek gibi imkânlarını amaçsız gelişigüzel kullanmasına ne denir?
- Umre ne demektir?
- Kurban ibadeti bulunan dinler hangileridir?
- Gıybet nedir? Tanımlayınız.

b. Açık Uçlu Sorular: Bu tip sorularda cevabın içeriği, niteliği ve uzunluğu açısından cevaplayıcı serbest bırakılır. Bu nitelikteki sorular yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, analiz, sentez ve değerlendirme becerilerinin ölçülmesinde kullanılabilir.

- Açık uçlu sorularda şans faktörü ortadan kalkar.
- Öğrencinin düşüncelerini organize etmesine olanak sağlar.
- Öğrencinin yaratıcılığını ortaya koymasına imkân verir.

Açık uçlu soruların değerlendirilmesinde dereceli puanlama anahtarı kullanılır. Her soru için değerlendirme ölçütleri belirlenir.

Örnekler

- Namaz insanların duygu dünyalarının gelişmesine ne gibi katkılar sağlayabilir? Açıklayınız.
- “Namaz birlikte yaşama ve dayanışma bilincini geliştirir.” ifadesinden ne anlıyorsunuz? Örnekler vererek açıklayınız.
- Kur’an-ı Kerim’in dinî hayatımızdaki yeri ve önemi nedir? Günlük hayattan somut örnekler vererek açıklayınız.
- İslam dinine göre engellilere nasıl davranılması gerektiğini örnekler vererek açıklayınız.
- Veda Hutbesi’nde üzerinde durulan temel konular nelerdir? Bunlar niçin bugünkü yaşamımızda önemlidir? Yazınız.
- Tevekkül ile kader arasındaki farklılıkları açıklayınız.
- Dini öğrenmek için öncelikle niçin kutsal kitaplara başvururuz? Açıklayınız.
- Dinimizi doğru şekilde anlayabilmek ve yaşayabilmek için Kur’an’a olan ihtiyacımızı kendi ifadelerinizle anlatınız.
- Allah niçin insanlara peygamberler aracılığıyla vahiy göndermiştir? Belirtiniz.
- Kur’an-ı Kerim, insanın hayatını anlamlandırmasına nasıl yardım eder? Açıklayınız
- Kutsal kitaplardaki öğütler benzerlik göstermekte midir? Niçin? Örnekler vererek açıklayınız?
- Zekât ibadetinin toplumsal açıdan önemini günlük hayatımızdan örnekler vererek açıklayınız.
- Haccın insan davranışlarının toplumsal yönüne ne gibi katkıları olabileceğini yazınız.
- Davranışlarımızda Kur’an-ı Kerimdeki öğütleri niçin dikkate almalıyız?
- Kıskançlık nasıl bir davranıştır? Din bu tür bir davranışı niçin yasaklar?
- Hz. Muhammed’in güzel ahlak örneği olması ne demektir? Hayatından örnekler vererek açıklayınız.
- Kur’an-ı Kerim’i tefsir etmeye niçin ihtiyaç duyulmaktadır? Açıklayınız.
- Kurân-ı Kerim’e göre Hz. Muhammed’in konumu hakkında bilgi veriniz.

• Etkili bir hitabet yapılabilmesi için hangi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır?
Açıklayınız.

• Kur'an-ı harflerin mahreçlerine ve tecvit kurallarına göre okumak neden önemlidir?
Yazınız.

- İslam kültür ve sanatında önemli yeri olan tezhip, hat ve minyatür hakkında bilgi veriniz.

Hem açık uçlu soru hem de sınırlı cevaplı sorular kullanılırken öğretmenin belirleyici olması gerekir. Örneğin; sadece “Dini öğrenmenin önemini yazınız.” gibi uzun cevap gerektiren bir soru öğrenciyi güç duruma düşürebilir. Çünkü bu soru belirleyici değildir. Öğrenci dinin önemini kültürümüze etkisi açısından mı insanlar arası ilişkilerimiz açısından mı yazacaktır? Bunun öğretmen tarafından belirlenmesi gerekir. Yoksa öğrenci soruyu yanlış yorumlayabilir. O zaman puanlamada da objektiflik ortadan kalkar.

Doğru-Yanlış Sorular: Doğru-yanlış test tekniği, belli bir konunun çeşitli boyutları hakkında bir kısmı doğru, bir kısmı da yanlış olarak yapılandırılmış önermelerden oluşan ve öğrencilerin doğru önermeler ile yanlış önermeleri birbirinden ayırt etme gücünü ölçmeye çalışan ölçme-değerlendirme tekniğidir. Bu nedenle doğru-yanlış testleri, belli bir konunun çeşitli boyutları hakkında yalnız iki ihtimal olduğu durumlarda kullanılmalıdır. Doğru-yanlış test tekniği, hazırlanması ve kullanımı bakımından en basit tekniklerden biridir. Bu test hazırlanırken öncelikle bir yönerge hazırlanmalı ve nasıl cevap verileceği açıklanmalıdır. Her madde ya doğru ya da yanlış yargı belirtmelidir.

Doğru-yanlış test tekniğinde etkili kullanım için rehber ilkeler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Her soruda sadece bir tane ana fikir veya düşünce bulunmalıdır.
2. Her soru ya kesinlikle doğru ya da kesinlikle yanlış olarak ifade edilmelidir.
3. Her soru kısa, anlaşılır ve açık bir dille yazılmalıdır.
4. Ders veya kaynak kitaplardan olduğu gibi yapılan alıntı, cümle veya ifade, bir doğru-yanlış test maddesi olarak kullanılmamalıdır.
5. Her soruda olumlu bir ifade kullanılmalıdır; olumsuz ifadelerden ve özellikle çift olumsuz ifadelerden kaçınılmalıdır.
6. Doğru-yanlış test soruları, yarısı doğru, yarısı da yanlış olan önermelerden oluşmalıdır.
7. Bir soru maddesinin veya önermesinin yanlışlığı, küçük veya önemsiz bir ayrıntıdan ya da aldatıcı bir noktadan kaynaklanmamalıdır.
8. Test sorularının uzunluk veya kısalıkları birbirlerine yakın olmalıdır.

Örnek

Yönerge: Aşağıda verilen cümlelerin doğru olanların başına D, yanlış olanların ise Y harfini yazınız.

- ( ) Peygamberler aracılığıyla insanlara ulaştırılan ilahî öğütlerin yer aldığı kitaplara kutsal kitap denir.
- ( ) Kur'an'ı anlamaya yönelik tefsir çalışmaları Kur'an'ın asıl metnine zarar verir.
- ( ) Allah bazı peygamberlere sayfalar hâlinde küçük kitapçıklar göndermiştir.
- ( ) Tevrat Hristiyanlığın kutsal kitabının adıdır.
- ( ) İncil beş bölümden oluşur.
- ( ) Kur'an Hz. Muhammed vefat ettikten sonra yazılmaya başlanmıştır.

Çoktan Seçmeli Testler: Çoktan seçmeli bir madde, kök ve seçeneklerden oluşur. Kök, sorunun sorulduğu kısımdır. Seçenekler de öğrencinin önüne konulan muhtemel cevaplardır. Öğrenciye yöneltilen sorunun cevabı genellikle dört yanlış cevapla birlikte verilir. Öğrenciden istenen, doğru cevabı, verilenler arasından seçip işaretlemesidir. Bu soruları, öğrencilerin yaratıcılığını ve yazma becerilerini ölçmek amacıyla kullanamayız. Daha çok bilgi, zihinsel beceriler ve yeteneklerin ölçülmesinde kullanabiliriz.

Çoktan Seçmeli Soruların Yazılmasında Dikkat Edilecek Bazı Esaslar

1. Soru kökünde tek ve temel bir fikir olmalıdır.
2. Her madde karmaşık davranış, beceri zincirleri yerine yalnızca bir tek zihinsel beceri üzerine odaklanmalıdır.
3. Soru kökü olabildiğince açık seçik ifade edilmiş olmalıdır.
4. Soru kökünde gereksiz açıklama ve ifadelerden kaçınılmalıdır.
5. Kökte seçeneklere ipucu veren ifadeler kullanılmamalıdır.
6. Seçenekler anlam ve dil bilgisi bakımından kökle uyumlu olmalıdır.
7. Seçeneklerin tümü ifade, gramer ve konu bakımından homojen bir grup oluşturmalıdır.
8. Seçeneklerin uzunlukları birbirine yakın olmalıdır.
9. Cevapları kişilere göre değişebilecek sorulardan kaçınılmalıdır.
10. Tuzak niteliğinde olan sorulardan kaçınılmalıdır.
11. Çeldiricilerin doğru cevaba yakınlığı arttıkça maddenin güçlüğü de artar.
12. Seçeneklerin sıraya konulabileceği sorularda, bunların seçeneklere yerleştirilmesi belli bir sırada olmalıdır.
13. “Yukarıdakilerin hepsi” seçeneği dikkatli kullanılmalıdır (Bu seçenek, maddedeki bütün seçeneklerin birbirine çok benzer olduğu hâllerde kullanılabilir.).
14. “Yukarıdakilerin hiçbiri” seçeneği doğru cevap olarak kullanılmamalıdır.
15. Seçenek sayısı testin hitap ettiği öğrenci düzeyine uygun olmalıdır. Örneğin, ortaöğretim düzeyinde ise beş seçenekli olması önerilir.
16. Seçenekler birbirinden bağımsız olmalı, biri diğerlerini içerir özellikte olmamalıdır.
17. Bir testteki bütün soruların seçenek sayıları aynı olmalıdır.

Çoktan Seçmeli Madde Tipleri

Her zaman tek bir doğru cevabı olan sorular: Madde kökünde sorulan sorunun kesin olarak bir tek doğru cevabı vardır.

Örnek: Aşağıdakilerden hangisi, bir ravinin güvenilir olduğunun, yani adalet ve zabt sıfatlarını tam olarak taşıdığıнын tespit edilerek ortaya konmasını ifade eder?

- A. Mervi   B. Rivayet   C. Cerh   D. Ta'dil   E. Şeyh

En doğru cevabı olan sorular: Bu sorularda seçeneklerden birindeki cevap en doğrudur.

Örnek: Aşağıdakilerden hangisi “sadaka”yı en doğru biçimde tanımlamaktadır?

- A) Dinimizin yardımlaşma ve dayanışma amacıyla yerine getirilmesini istediği ibadettir.
B) Bir insanın yalnızca Allah rızasını kazanmak için yoksullara yaptığı yardım ve iyiliklerdir.
C) Dinimizin emrettiği her iyi, güzel ve yararlı işlerdir.
D) Zenginlere farz olan mal ve para ile yapılan yardımdır.

Bileşik cevap gerektiren sorular: Birden fazla cevabı bulunan soruların yoklanmasında en çok başvurulan ve çok kullanışlı olanıdır. Seçenek bulmada kolaylık sağlar.

Örnek: Aşağıdakilerden hangisi fıkhi hükümlerin dayandığı temel kaynakları göstermektedir?

- I. Kur'an
- II. Sünnet
- III. İcma
- IV. Kıyas
- V. İstihsan

A) Yalnız I   B) Yalnız III   C) I ve III   D) II ve III   E) I,II ve III

Eşleştirmeli Sorular: İki grup hâlinde verilen ve birbirleriyle ilgili olan bilgi öğelerinin, belli bir açıklamaya göre eşleştirilmesini gerektirir. "Kim, ne, nerede?" gibi soruların cevabını oluşturan olgusal bilgilerin ölçülmesinde daha kullanışlıdır.

Eşleştirmeli Soruların Yazımında Dikkat Edilecek Bazı Esaslar

1. Bir eşleştirme grubunda yer alan öncüller ve cevaplar aynı konuyla ilgili olmalıdır.
2. Bir eşleme takımında öncüllerle cevaplar eşit sayıda olmamalıdır.
3. Cevap listesi, bir kelime listesi ise alfabetik; rakam, sayı, tarihten oluşuyorsa büyüklük sırasına göre düzenlenmelidir.
4. Uzun ifadeler öncül olarak sayfanın sol tarafında ve kısa ifadeler de cevaplar olarak sayfanın sağ tarafında yer almalıdır.
5. Bir eşleştirme grubundaki öncüller ile cevaplar aynı sayfa içinde verilmelidir.
6. Eşleştirme için iyi bir yönerge yazılmalıdır.

Örnek

Soru: Aşağıda A sütununda verilen kitapların kimlere ait olduğunu B sütununda bularak eşleştiriniz.

A

_____

Müsned
Muvatta
Sahih-i Buhari
Sahih-i Müslim

B

_____

Ahmed bin Hanbel
Müslim
Buharî
Nesâî
Tirmizî
İmam Malik

Kısa Cevaplı Sorular: Bir kelime, bir sembol ya da en çok birkaç kelime ile cevaplanabilen soru türüne denir. Bu tür sorular bilgi basamağını ölçmek için uygundur. Öğrenci sorunun cevabını kendisi yazar. Kısa cevaplı sorular iki türlüdür. Birisi soru cümlesi, diğeri eksik cümle tipindedir.

Bu Soruların Yazımında Dikkat Edilecek Bazı Esaslar

1. Soru ifadesi belirsiz olmamalıdır.
2. Her soru ölçülmesi planlanan bir kazanımı yoklamalıdır.
3. Sorunun cevabı kesin olmalıdır.
4. Bir sınavdaki sorulardan bazıları başka sorulara ipucu olmamalıdır.
5. Soru cümlesi, cevaplayıcının tanıdığı bir kaynaktan aynen alınmamalıdır.
6. Her soru için bırakılan boşluk aynı uzunlukta olmalıdır.
7. Soru ifadesinde, sorunun cevabının bulunmasına yardımcı olacak ipuçları verilmemelidir. (Örnek: Hac farz, umre ise.....tir.)

Örnek

Yönerge: Aşağıda verilen cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle tamamlayınız.

1. Tefsirler genel olarak yapılarına göre .....gibi kısımlara ayrılır.
2. .... haccın farzlarındandır.
3. Sıhhat derecelerine göre hadisler .....olarak isimlendirilir.
4. Hadisi ilk kaynağına ulaştıran ravi zincirine.....denir.

GRUP GENEL DEĞERLENDİRME FORMU

Grubun Adı :

Sınıfı :

Yönerge: Aşağıdaki her bir becerinin ne düzeyde yeterli olduğunu göz önüne alarak grubu değerlendiriniz.

BECERİLER	DERECELER				
	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
Grup üyeleri birbirleriyle yardımlaşır.					
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinler.					
Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol alır.					
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine ve çabalarına saygı gösterir.					
Grubun her üyesi birbirleriyle etkileşim içerisinde tartışır.					
Grup üyeleri ulaştıkları sonucu birbirlerine iletir.					
Grup üyeleri bireysel sorumluluklarını yerine getirir.					
Grup üyeleri bilgilerini diğerleriyle tartışır.					
Grup üyeleri birbirlerine güvenir.					
Grup üyeleri birbirlerini cesaretlendirir.					
Grup üyeleri söz hakkının adil bir biçimde paylaşılmasına özen gösterir.					
Grupta birbiriyle çatışan görüşler olduğunda, gruptakiler bunları tartışmaya açarlar.					
Grup üyeleri çalıştıkları konuda ortak bir görüş oluşturur.					
Grup üyeleri birlikte çalışmaktan hoşlanır.					
TOPLAM					

YORUMLAR:

.....

NOT: Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanların ortalamasını kullanarak başarılarını ölçebilirsiniz.

GRUP ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Grubun Adı:

Gruptaki Öğrencilerin Adları:

1. Çalışmalar sırasında karşılaştığımız en büyük problem

.....
.....
.....

2. Problem nereden kaynaklanıyordu?

.....
.....
.....

3. Grubumuzun en iyi olduğu alan

.....
.....
.....

4. Grup olarak daha iyi olabilirdik fakat,

.....
.....
.....

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Açıklama: Bu form, etkinlik süresince öğrencilerin, yapılan çalışmalara katılma düzeylerini gözlemeniz amacıyla hazırlanmıştır.

Ünite Adı :

Adı –Soyadı :

Sınıfı :

Öğrenci No :

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	Her zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
	5	4	3	2	1
I. DERSE HAZIRLIK					
1. Bilgi kaynaklarına nasıl ulaşacağını bilir.					
2. Ulaştığı kaynaklardan etkin bir biçimde yararlanır.					
3. Derse değişik yardımcı kaynaklarla gelir.					
4. Derse hazırlıklı gelir.					
Toplam					
II. ETKİNLİKLERE KATILMA					
1. Konu ile ilgili görüşlerini çekinmeksizin ifade eder.					
2. Görüşü sorulduğunda söyler.					
3. Yeni ve özgün sorular sorar.					
4. Belirttiği görüşler ve verdiği örnekler özgündür.					
5. Dersi iyi dinlediğini gösteren sorular sorar.					
Toplam					
III. İNCELEME-ARAŞTIRMA-GÖZLEM					
1. Bilgi toplamak için Kur'an ve hadise başvurur.					
2. Kendisine verilen kaynaklarla yetinmeyip başka dinî kaynaklar araştırır.					
3. İnceleme ve araştırma ödevlerini özenerek yapar.					
4. Dinî yaşantı ile ilgili gözlemlerini dikkatli bir şekilde yapar.					
5. Gözlemleri sonucunda mantıksal çıkarımlarda bulunur.					
6. Araştırma ve inceleme sonucunda genellemeler yapar.					
Toplam					
IV. ANALİZ, SENTEZ VE YÖNTEM BECERİSİ					
1. Bilinenlerden bilinmeyi kestirir.					
2. Verileri listeler.					
3. Verilerin sentez ve analizini yapar.					
4. Ulaşılan sonuçları doğru yorumlar.					
5. Sonuçlara uygun rapor yazar.					
6. Araştırma sonuçlarını sunar.					
7. Araştırma ve inceleme sonuçlarından genellemelere ulaşır.					
Toplam					
GENEL TOPLAM					

PROJE (ÖDEV) DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Projenin Adı :
Öğrencinin Adı ve Soyadı :
Sınıfı-No :

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	Çok	İyi	Orta	Geçer	Yetersiz
	5	4	3	2	1
I. PROJE HAZIRLAMA SÜRECİ					
Projenin amacını belirleme					
Projeye uygun çalışma planı yapma					
Projeye ilgili ihtiyaçları belirleme					
Farklı dinî kaynaklardan bilgi toplama					
Projeyi plana göre gerçekleştirme					
Projeye değişik açılardan bakabilme, danışabilme					
TOPLAM					
II. PROJENİN İÇERİĞİ					
Türkçeyi doğru ve etkili kullanma					
Bilgilerin doğruluğu					
Toplanan bilgilerin analiz edilmesi					
Elde edilen bilgilerden çıkarımda bulunma					
Toplanan bilgileri düzenleme					
Kritik düşünme becerisini gösterme					
TOPLAM					
III. SUNU YAPMA					
Türkçeyi doğru ve etkili konuşma					
Sorulara cevap verebilme					
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma					
Sunuyu hedefe yönelik materyallerle destekleme					
Sunuda akıcı bir dil ve beden dilini kullanma					
Verilen sürede sunuyu yapma					
Sunum sırasında özgüvene sahip olma					
Severek sunum yapma					
TOPLAM					
GENEL TOPLAM					

Öğretmenin yorumu:.....

ÖĞRETMEN PERFORMANSI DEĞERLENDİRME FORMU

DEĞERLENDİRME TARİHİ : ...../...../ 20.....

OKUL : .....

DERSİN VE ÖĞRETMENİN ADI:

.....

AÇIKLAMA: Sevgili öğrenciler! Bu form, derslerinize giren öğretmenlerle ilgili düşüncelerinizi belirlemek ve buna bağlı olarak öğretmeninizi daha aktif ve verimli hale getirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Formun her satırında yer alan maddeleri okuyarak öğretmenlerinizle ilgili duygu ve düşüncelerinizi belirtilen değerlendirme ölçütlerine göre değerlendiriniz.

Ölçütler	Çok iyi (3)	İyi (2)	Orta (1)	Zayıf (0)
DERS ÖNCESİ HAZIRLIK				
Derse düzenli olarak devam eder.				
Dersin başlangıç saatine uyar.				
Derse, konuyla ilgili hazırlık yaparak gelir.				
Ders konularına karşı ilgi ve merak uyandırır.				
Dersle ilgili yardımcı kaynak önerir.				
DERSE BAŞLANGIÇ				
Bize güven duyduğunu hissettirir.				
Dersin amacını vurgular.				
Dersin verimliliği için günlük hayattan örnekler verir.				
DERSİ GELİŞTİRME				
Dersi işlerken isteklidir.				
Bizim duygu ve düşüncelerimize önem verir.				
Derse katılımımızı sağlar.				
Derste olumlu ve motive edici davranışlarda bulunur.				
Öğrenmeye yönlendirir ve özendirir.				
Dersi çekici hâle getirir.				
Derste görsel ve işitsel materyaller kullanır.				
Konuyu anlaşılır örneklerle açıklar.				
Derste soru sormaya özendirir.				
Açıklamalarımızdaki yanlış ve eksik yönleri incitici olmadan düzeltir.				
Dersin bitiş saatine uyar.				
Derste ara özet yapar ve dersin bölümleri arasında bağ kurar.				
DERSİ SONUÇLANDIRMA				
Dersi özetler ve sonuca bağlar.				
Gelecek dersle bağ kurar ve yapılacakları bildirir.				
DİĞER ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARI				
Türkçeyi düzgün ve akıcı bir şekilde kullanır.				
Anlaşılır ifade ve kavramlar kullanır.				
Ders dışında da kendisine ulaşılabilir.				

Hazırladığı sınav soruları anlaşılır niteliktedir.				
Sınavları objektif değerlendirir.				
Beden dilini olumlu ve etkili bir şekilde kullanır.				
Öğrencilerle etkili göz iletişimi kurar.				
Sadece bilgi sunan değil, düşündüren ve bulduran bir özelliği vardır.				
Kılık kıyafet bakımından temiz ve düzenlidir.				
Nezaket ölçülerine uygun davranır.				
Öğrenciler arasında ayırım yapmaz.				
Toplam puan				
<p>Değerlendirme: Her satırda yer alan puanlar toplanır. Buna göre ; 99-80 puan arası çok iyi, 79-60 puan arası iyi, 59-40 puan arası orta, 39-0 puan arası zayıf olarak değerlendirilir.</p>				

**KUR'AN-I KERİM DERSİ DİNLEME, İZLEME BECERİSİNİ
DEĞERLENDİRME FORMU**

Öğrencinin Adı Soyadı:	Sınıf:...			No:.....
	Çok iyi	İyi	Orta	Yetersiz
Harfleri mahreçlerine uygun olarak telaffuz edebiliyor mu?				
Kelimeleri doğru telaffuz edebiliyor mu?				
Tecvit kurallarını uygulayabiliyor mu?				
Vakıf, ibtida ve vashı uygulayabiliyor mu?				
Ses tonunu ayarlayabiliyor mu?				
Hatalı okuduğunda doğabilecek sonuçları kestirebiliyor mu?				
Dua ve surelerin özelliklerine göre nerede ve hangi durumlarda okunacağını biliyor mu?				
Sure ve aşırıları toplum önünde okurken sesini mekâna ve dinleyiciye göre ayarlayabiliyor mu?				
Dinleme/izlemeye hazırlık yapmış mı?				
Karının okuyuşunu saygıyla ve dikkatle dinledi mi?				
Dinleme ve izleme sürecinde dikkatini konuya yoğunlaştırarak ilgisini canlı tutabildi mi?				
Başkalarını rahatsız etmeden dinledi/izledi mi?				
Dinlenen ve izlenenle ilgili soru sormak ve görüş bildirmek için uygun zamanda söz aldı mı?				
İzlediklerinde sebep sonuç ile amaç sonuç ilişkisini fark edebildi mi?				
Dinledikleri/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapabildi mi?				

**HİTABET VE MESLEKİ UYGULAMA DERSİ ÖĞRENCİ GÖZLEM VE
DEĞERLENDİRME FORMU**

Öğrencinin Adı-Soyadı:		Öğretmen:	
Sınıf:	Tarih:	Konu:	

	Çok iyi 4	İyi 3	Eksik 2	Kötü 1	Hatalar	
					Sayısı	Hata yeri
Bazı duaları ezbere okuyabilme						
a) Namaz duaları						
b) Hutbe duaları						
c) Cenaze duası						
d) Nikâh duası						
e) Hatim duası						
f) Yemek duası						
Müezzinliği usulüne uygun yapabilme						
a) Ezanı usulüne uygun okuyabilme						
b) Sala'yı kuralına uygun okuyabilme						
c) Kamet'i kuralına uygun okuyabilme						
d) Tekbir'i kuralına uygun okuyabilme						
e) Tesbihat dualarını kuralına uygun okuyabilme						

KAYNAKÇA

- AKARSU, Bedia, **Ahlak Öğretileri**, Mutluluk Ahlâkı I, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1982.
- AKYÜREK, Süleyman, **Din Öğretiminde Kavram Öğretimi**, DEM Yayınları İstanbul, 2004.
- ARMANER, Neda, **Din Psikolojisine Giriş**, Ayyıldız Matbaası, c. I, Ankara, 1980.
- AY, Mehmet, **Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?**, Timaş Yayınları, İstanbul, 1999.
- AYDIN, Ayhan, **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000.
- AYDIN, M. Zeki, **Din Öğretiminde Yöntemler ve Buldurma Yöntemi**, Karakoç Yayıncılık, Ankara, 1998.
- BACANLI Hasan, **Sosyal Beceri Eğitimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1999.
- BACANLI Hasan, **Gelişim ve Öğrenme**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- BACANLI Hasan, **Eğitim Psikolojisi**, Alkım Yayınevi, İstanbul, trs.
- BAŞARAN İbrahim Ethem, **Eğitim Psikolojisi**, Gül Yayınevi, Ankara, 1997.
- BAYKUL, Y., **İlköğretimde Ölçme ve Değerlendirme**, MEB Yayınları, Ankara, 1999.
- BEYDOĞAN, H.Ö., **Çocuklarda Kavram Öğrenme ve Öğretme**, A.Ü. Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayını, Erzurum, 1998.
- BİLEN, Mürüvvet, **Plandan Uygulamaya Öğretim**, Ankara, 1986.
- BİLGİN, Beyza, **İslâm ve Çocuk**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1997.
- BİLGİN, Beyza, **Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi**, Gün Yayıncılık, Ankara, 1998.
- BİLGİN, Beyza- Mualla SELÇUK, **Din Öğretimi**, Gün Yay., Ankara, 1999.
- BİLHAN, Saffet, "Din Eğitiminin Amacı", **Türkiye 1. Din Eğitimi Semineri (23-25 Nisan 1981)**, İlahiyat Vakfı Yayınları: 1, Ankara, 1981.
- BLOOM, Benjamin S., **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme**, çev. Durmuş Ali Özçelik, MEB Yay., İstanbul, 1995.
- BROOKS, G.; M.G. Boks, "The Courage ta be Constructivist.", **Educational Leadership**, Novemher, 18-24, 1999.
- BROOKS, G.; M.G. Boks, **The Case for Constructivist Classrooms**, Virginia, ASCD Alexandria, 1993.
- BÜMEN, Nilay T., **Okulda Çoklu Zekâ Kuramı**, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002.
- ÇAKMAK, Fatih, **Evrensel Ahlaki Değerlerin Kazanılmasında Din Eğitiminin Rolü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000.
- ÇAM, Ömer, "Atatürk ve Din Eğitimi", **Türkiye 1. Din Eğitimi Semineri (23-25 Nisan 1981)**, İlahiyat Vakfı Yayınları: 1, Ankara, 1981.
- ÇİLELİ, Meral, **Ahlak Psikolojisi ve Eğitimi**, TDV Yayınları, Ankara, 1986.
- ÇİLENTİ, Kamuran, **Eğitim Teknolojisi**, Kadıoğlu Matbaası, Ankara, 1979.
- DE BONE, Edward, **Altı Şapkalı Düşünme Tekniği**, çev: Ercan Tuzcular, II. Basım, Remzi Kitabevi, Ankara, 1999.
- DEMİREL, Özcan, **Genel Öğretim Yöntemleri**, Usem Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 1996.
- DEMİREL, Özcan, **Eğitimde Program Geliştirme**, Usem Yayınları: 13, Ankara, 1997.
- DEMİREL, Özcan, **Plandan Uygulamaya Öğretme Sanatı**, 2. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2000.
- DEWEY, John, **Eğitimde Ahlak İlkeleri**, çev: A. Ferhan Oğuzkan, İstanbul, 1995.
- DODURGALI, Abdurrahman, **Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler**, M.Ü.İ.F. Vakfı Yay., İstanbul, 1999.
- DOĞAN Recai; Cemal TOSUN, **Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002.
- ERDEM, Eda, **Program Geliştirmede Yapılandırıcılık Yaklaşımı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara, 2001.
- ERDEN, Münire; Yasemin AKMAN, **Eğitim Psikolojisi**, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 1998.

- ERGİNER, Ergin, **Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000.
- ERTÜRK, Selâhattin, **Eğitimde Program Geliştirme**, 9. Baskı, Ankara, 1984/1997.
- FİDAN, Nurettin, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Alkım Yayınevi, Ankara, 1996.
- GOLEMAN, Daniel, **Duygusal Zekâ**, çev. Banu Seçkin Yüksel, Varlık Yayınları, İstanbul, 1998.
- GOODRICH, A. H., **Understanding rubrics**, <http://learnweb.harvard.edu/alps/thinking/docs/rubricar.htm>.
- GÜRKAN, Tanju; Erten GÖKÇE, **Grupla Tartışma Teknikleri**, MEB Yayınları, Ankara, 2001.
- HALİS, İsa, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Nobel Yayınları, Ankara, 2002.
- HESAPÇIOĞLU, Muhsin, **Öğretim İlke ve Yöntemleri: Eğitim Programları ve Öğretim**, Beta Yayınları, İstanbul, 1988.
- HIZAL, Alişan, **Programlı Öğretim Yönteminin Etkenliği**, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 117, Ankara, 1982.
- HÖKEREK, Esra, **Din Öğretiminde Sure ve Dua öğretimi**, Basılmamış Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Ankara, 2002.
- İHL, **Anadolu İHL ve Yabancı Dil Ağırlıklı İHL Meslek Dersleri Öğretim Programları**, MEB Yayınları, Ankara, 1999.
- İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1,2,3. Sınıflar) Öğretim Programı**, MEB, Ankara, 2004.
- İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4. ve 5. Sınıflar) Öğretim Programı**, MEB, Ankara, 2005.
- İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu**, MEB, Ankara, 2005.
- İmam-Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim**, DEM Yayınları, İstanbul, 2005.
- İmam-Hatip Liselerinde Meslek Dersleri Öğretimi Nasıl Olmalı?** DEM Yayınları, İstanbul, 2006.
- JONASSEN D H., K. L Peck and B G. Wilson, **Learning With Technology: A Constructivist Perspective**, Prentice Hall, New Jersey, 1999.
- KAYA, Mevlüt, **Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum**, Etüt Yay., Samsun, 1998.
- KOÇ, Mustafa ve Diğerleri, **Gelişim ve Öğrenme**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- KOÇER, Hasan Ali, "Genel Eğitimin Bütünlüğü İçinde Din Eğitiminin Yeri", **Türkiye 1. Din Eğitimi Semineri**, İlahiyat Vakfı Yayınları, Ankara, 1981.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.
- LEMİNG, j. S., **Teaching Values in Social Studies Education, Past Practices and Current Trends**, http://www.usoe.k12.ut.us/curr/char_ed/fedproj/hist/teaching.htm
- MARLOWE, B.; M. L Page, **Creating and Sustaining the Constructivist Classroom**, SA, Corwin Pres, 1998.
- Millî Eğitim ile İlgili Mevzuat**, C 1-3, MEB Yayınları, Ankara, 1999.
- MORGÜL, Mahiye, **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**, Kök Yayıncılık, Ankara, 1995.
- NAYLOR, D.T., and DİEM, R.A., **Elementary and Middle School Social Studies**, Random House, New York, 1987.
- NOVAK, J. D., **Learning, Creating, and Using Knowledge: Concept Maps as Facilitative Tools in Schools Corporations**, Lawrence Erlbaum Associates Publisher, New Jersey, 1998.
- OĞUZKAN, Ferhan, **Eğitim Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1974.
- ONUR, Bekir, **Gelişim Psikolojisi**, İmge Kitabevi, Ankara, 1997.

- ÖCAL, Mustafa, **Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar**, TDV Yay., Ankara, 1990.
- ÖCAL, Mustafa; M. Emin AY, **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, 2. Baskı, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1995.
- ÖZÇELİK, Durmuş Ali, **Eğitim Programları ve Öğretim**, ÖSYM Eğitim Yayınları No: 8, Ankara, 1987.
- ÖZDEMİR, Mustafa; Sedat SÖNMEZ, **Öğretmen El Kitabı**, 2. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2000.
- ÖZDEMİR, Servet; Halil İbrahim YALIN, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1999.
- ÖZDEN, Yüksel, **Öğrenme ve Öğretme**, Pegem A Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 1997.
- ÖZEK, Çetin, **Türkiye'de Laiklik**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 200, Baha Matbaası, İstanbul, 1962.
- RYON, K., **Building Character in Schools**, California, 1997.
- PARLADIR, Selahattin, **Din Eğitimi Bilimine Giriş**, İzmir, 1996.
- PURPEL D. E., **The Moral and Spiritual Crises in Education**, Bergin and Garvey, Massachusetts, 1989.
- SABAN, Ahmet, **Öğrenme Öğretme Süreci**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.
- SABAN, Ahmet, **Çoklu Zekâ Teorisi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- SABAN, Ahmet, **Öğrenme Öğretme Teknolojisi**, Nobel Yayınları, Ankara, 2002.
- SAN, İnci, *"Eğitimde Yaratıcı Drama"*, A.Ü. **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C 23, S 2, Ankara, 1991.
- SEBER, Gonca, **Çoklu Zekâ Alanlarında Kendini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2001.
- SELÇUK, Ziya, **Gelişim ve Öğrenme**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.
- SELÇUK, Mualla, **Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler**, TDV Yay., Ankara, 1991.
- SELÇUK, Mualla, *"Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri"*, **Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar**, MEB Yayınları, Ankara, 2000.
- SELLEY, Nick, **The Art of Constructivist Teaching in The Primary School**, David Fulton Publishers, London, 1999.
- SEMEMOĞLU, Nuray, **Gelişim Öğrenme ve Öğretme**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2001.
- SİMON, S., "Values Clarification", **A Handbook of Practical Strategies for Teachers and Students**, New York, 1972.
- SÖNMEZ, Veysel, **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**, 8. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 1999.
- SUNGUR, Nuray, **Yaratıcı Okul Düşünen Sınıflar**, Evrim Yayınevi, İstanbul, 2001.
- ŞAHİNEL, Melek, **Etkin Öğrenme**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2003.
- ŞAHİNEL, Semih, **Eleştirel Düşünme**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002.
- ŞAŞAN, Hasan, **Yaşadıkça Eğitim**, Ankara, 2002.
- ŞİMŞEK, N., **Eğitim Teknolojisi**, Ankara, 1997.
- TAŞDEMİR, Mehmet, **Eğitimde Planlama ve Değerlendirme**, Ocak Yayınları, Ankara, 2000.
- TİTİZ, Tınaz, **Ezbere Hayır**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1996.
- TOSUN, Cemal, **Din Eğitimi Bilimine Giriş**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2001.
- TOSUN, Cemal, "Din Öğretiminde Gezi Gözlem İnceleme", **Din Öğretimi Dergisi**, Sayı:40, Ankara, 1993.
- TURGUT, Fuat, **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, Ankara, 1997.
- UMUTLU, Zehra, **Din Öğretiminde Ayetlerin Kullanımı**, Basılmamış Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Ankara, 2003.
- ÜLGEN, Gülten, **Eğitim Psikolojisinde Kavram Geliştirme: Uygulama ve Kuramlar**, Ankara, 1988.

- ÜLGEN, Gülten, **Eğitim Psikolojisi: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler, Kuramlar ve Uygulamalar**, Lazer Ofset, Ankara, 1994.
- ÜNVER, Gülşen, **Yansıtıcı Düşünme**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2003.
- ÜSTÜNDAĞ, Tülay, **Yaratıcı Drama**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 1998.
- ÜSTÜNDAĞ, Tülay, **Yaratıcılığa Yolculuk**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002.
- ÜSTÜNDAĞ, Tülay, “*Günümüz Eğitiminde Dramanın Yeri*”, **Yaşadıkça Eğitim**, S 37, 1994.
- VARIŞ, Fatma, **Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler**, 4. baskı, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını (No:157), Ankara, 1988.
- WELTON, D. A. And MALLAN, J.T., **Children and Their World**, Boston, 1999.
- WILSON, Brent G., **Reflections on Constructivism and Instructional Design**, Englewood Cliffs NJ., Educational Technology Publications, Denver, 1997.
- YALIN Halil İbrahim, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 1999.
- YAŞAR, Mehmet, **Kur’an Öğretiminde Metin Anlam İlişkisi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2006.
- YAŞAR, Şefik, “*Yapısalcı Kuram ve Öğrenme-öğretme Süreci.*”, **VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, Selçuk Üniversitesi, 9-11 Eylül, 695-701, Konya, 1998.
- YAVUZ K. Eren, **Çoklu Zekâ Teorisi ve Uygulamaları**, Özel Ceceli Okulları Yayınları, Ankara, 2001.
- YAVUZ, Kerim, **Çocukta Dinî Duygu ve Düşüncenin Gelişimi**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 1983.
- YAVUZ, Kerim, **Günümüzde Din Eğitimi**, Akgün Matbaası, Adana, 1988.
- YAVUZER, Haluk, **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999.
- YILDIRIM, C., **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, ÖSYM Yayınları, 4. Basım, Ankara, 1999.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay, **Çocuk Ruh Sağlığı**, Özgür Yayınları, İstanbul, 1997.